

COMMONITORIUM

S. VINCENTII LERINENSIS.

PRAEMISIT

ÉPISTOLAM ET PROLEGOMENA

AC NOTIS ILLUSTRAVIT

ENGELB. KLÜPFEL AUG.

THEOLOGUS FRIBURGENSIS.

VIENNAE,

APUD G. BINZ. MDCCCIX.

SERENISSIMO PRINCIPI

R U D O L P H O

AUSTRIAE ARCHIDUCI,

CAESARIS

NEPOTI, FILIO, FRATRI

COADJUTORI

ARCHIEPISCOPI OLOMUCENSIS,

DOMINO AC PATRONO

PERPETUA FIDE COLENDO.

Ad pulvinar **TUUM, PRINCEPS**
SERENISSIME, depono ea, qua par
est, reverentia scriptorem veterem ec-
clesiasticum, novis renatum curis. Con-
veniens mihi visum est, immo justum, ad
avitam Habsburgicorum Domum referre
auctorem, qui augustissimae huic pro-
sapiae dudum mancipatus erat, ac pro-
prius; ex quo videlicet tempore in jus
transiit Annae Austriacae. Quare ini-
quus viderer, et plagii reus; si Vincen-
tium repetita gennesia in lucem recens
editum augustae Domui subducere vel-
lem, et addicere alieno domino. Ab-
sint haec a me: neque enim immemor
sum dicti illius: Cuique suum.

Quandoquidem Lerinensis presby-
ter jure quodam suo debetur Austriae
Principibus: non diu, nec multum hae-
sitavi, ad quem potissimum e Domo Cae-
sarea Principem, reducendum putarem
studiis meis regeneratum auctorem.
Tradit Vincentius in opere, quod reli-

quit, regulam fidei; atque ita tradit, ut nemo ex reliquis ecclesiasticis scriptoribus tam luculenter, tamque explicate. Nosse ac tueri regulam fidei, a qua ne latum unguem veris Christi cultoribus discedere fas est, praecipuum munus et cura peculiaris est Episcoporum. Huic ordini, **PRINCEPS SERENISSIME**, cum destinaveris animum; jamque totus in eo sis studiorum genere, quod ecclesiasticos Praesules in primis decet, atque ornat, non alii congruentius litterarum hoc monumentum consecrari posse, persvassimum habeo: gaudeboque majorem in modum, ubi sensero, tanti Principis auctoritate perfectum esse, ut Vincentius commendatior, aut certe familiarior in studiosorum manus veniret, quibus velim eum esse longe commendatissimum atque familiarissimum. Ita enim habeo, ea, quae per se recta sunt, tunc tandem magnam adferre utilitatem: si favorem publicum meruerint. Quam

ad rem plurimum adferet mōmenti: si fuerit declaratum palam, fuisse id operis summorum Principum patrocīnio, lectione atque assensu comprobatum. Quod ubi evenerit, qualemcunque hunc laborem, quem in perpoliendo hoc scriptore posui, cumulatissime compensatum arbitrabor.

Accipe itaque, AUGUSTE PRINCEPS, serena, ut soles, fronte foetum hunc litterarium, tanquam tributum officii debiti, et vectigal grati animi, perpetuaeque reverentiae, quod immortalī Mariae Theresiae, aviae TUAE gloriosissimae, multis devinctus titulis, debeo. Redeat ergo, quidquid id est, memoris et obsequentis animi pignus ad RUDOLPHUM, nepotem dignissimum, nec disparem Francisco Caesari, germano suo, qui in tanta rerum mole, inter tot, gravissimasque imperii curas, praeter avitam religionem, et sacras aras, disciplinarum optimarum amplificare

latifundia , augere magnis sumptibus
rem librariam, propositisque praemiis
eruditorum ingenia ad solertius colen-
dum hunc agrum excitare, nihil potius
habet, aut antiquius. Quare optima
quaeque de TE, OPTIME PRINCEPS,
licet ominari: neque dubitandum, quin
egregius virtutum, bonorumque studio-
rum proventus magnificae spei, quam
de se primae aetatis velut herba prae-
bebat, suo tempore abundantissime
respondeat. Deum veneror, atque sup-
plex oro, ut, RUDOLPHE, Princi-
pum decus, cum tota Augusta Domo
diutissime vivas, et felix valeas. For-
tunet divini Numinis favor bene coep-
tis. Ita ex animo precor, voveoque

Friburgi Brisg.

die 28. Maji 1808.

CAESAREAE CELSITU-
DINIS TUAE

cultor perpetuus
ENGELBERTUS KLÜPFEL.

SYNOPSIS

eorum, quae hoc opusculo continentur.

I.

Pag.

Epistola editoris

ad suos sacrorum dogmatum quondam auditores; in qua redditur ratio de suscepto consili recudendi *Commonitorium Vincentii*. Traditionis sacrae necessitas ostenditur: adductis quoque eam in rem celeberrimum e *Protestantium coetu* theologorum testimonii. Demum indicatur, quid potissimum nova haec editio ferat

II.

Prolegomena

quae succedunt, iis praecipue versantur, quae vitam et scripta *Vincentii Lerinensis* attinent; enarrata sequentibus §. §.

I. Fuisse *Vincentium Lerinensem* natione *Gallum* constat inter omnes. At obscurum est, qua in provincia, quo loco, quibus parentibus, quoque anno editus in lucem fuerit .

15

II. Aequè est incertum, num frater fuerit *Lupi Treconsis*; velut non pauci contendunt

17

- III. Etsi vero testium careamus suffragiis, affirmare tamen licet, si vitae post actae rationem habeamus, fuisse illum omni honestarum artium, virtutisque cultu, in puerili aetate, haud segniter imbutum
- IV. Qui procedentibus annis, *militem* fuisse volunt, et arma tractasse, aut meruisse in castris, ambiguo *militiae* decepti vocabulo, a vero aberrare videntur 24
- V. Dubio autem caret, mutato vitae genere, quod aliquandiu tenuerat, amplexum eum esse institutum monasticum 26
- VI. Scripsit *Commonitorium*, hominum eruditorum elogiis valde commendatum. An apud *Lerinenses* elucubraverit; controvertitur 31
- VII. Quanquam vero suis naevis *Vincentianum* opusculum non careat; ut viri docti judicant. Censent enim, aspersum esse fuligine *Semipelagiani* erroris 37
- VIII. Propterea tamen nihil decedit utilitati atque auctoritati operis . . . 45
- IX. Neque detrahitur quidquam sanctitati auctoris 50
- X. *Vincentium Lerinensem* auctorem esse *Vincentianarum objectionum*, probabile non est; quidquid alii sentiant. 56
- XI. Neque veri est simile, *Praedestinatum*, quem *Sirmondus* publicavit, genuinum esse *Vincentii* nostri foetum 60
- XII. Idem fere statuendum est de symbolo *Quicumque*, quod *Athanasii* nomine circumfertur: secus ac visum est *Antelmio*. Destituitur enim et testium, et codicum idoneorum auctoritate 66

- XIII. Quod promisit *Vincentius* de incarnatione Verbi opus plenius, uberiusve, an perfecit, fideinque datam liberaverit, merito dubitatur. 71
- XIV. Postremo denique loco *Commonitorii* editi nes praecipue indicantur; una cum translationibus ejusdem in linguas alias 74

III.

Commonitorium

- quo *Vincentius* traditionem majorum illiusque usum atque necessitatem tuetur adversus haereticos, 43 capitulis absolvitur, praemissa *praefatione*, in qua disserit de causa et opportunitate scribendi. Memi it imbecillitatis memoriae. Loquitur de loco, tempore ac vitae instituto; unde ad id negotii se excitatum affirmat 79
- Cap. I. Generalem tradit regulam, qua catholica veritas ab haeretica falsitate (quod a majoribus se edoctum esse profitetur) secerni queat; *divinae scilicet legis auctoritate et ecclesiae catholicae traditione* 87
- II. Reddit rationem, quare scripturae sacrae adjungenda sit traditio: quia videlicet compertum est, scripturam sacram, *pro sua altitudine*, aliter atque aliter, alios atque alios interpretari 90
- III. Ut vero catholicus in recipiendis traditionibus sacris non erret: necesse est, ut id teneat, *quod ubique, quod semper, quod ab omnibus traditum est* 92
- IV. Quam quidem sacrae traditionis regulam, propositis, solutisque variis eo de criterio quaestiunculis, reddidit explicatorem 95

- V. Illustrat' catholicae regulae veritatem exemplo *Afrorum*, tempore *Donati*, quo in partes abeunte, perstiterunt orthodoxi in communione ecclesiae; aversi a schismate 99
- VI. In rem eandem adducitur *Arianorum* exemplum, qui, quanquam latius sint grassati; damnationis tamen sententiam adversus semetipsos tulerunt, quod novellam perfidiam sequerentur
- VII. Confirmantur, quae dicta sunt, auctoritate *Ambrosii*, qui in opere de fide ad *Gratianum* imperatorem, agens contra *Arianos*, pro vetustate et sanctorum martyrum doctrina consecranda, praeclare disputat 106
- VIII. Ejusdem fere argumenti sunt, quae hoc etiam capite contra eosdem adversarios proferuntur
- IX. Antequam *Arius* novare coeplit, a vitae veritatis de fugienda novitate illustris vindex ponitur *Stephanus* papa, qui *Agrippini*, *Cypriani* aliorumque *rebaptizantium* rejiciens errorem, vulgatum illud intorsit: *Nihil novandum, nisi quod traditum est* 114
- X. Etsi vero *rebaptizantium* causae patrocina non defuerint varii generis: immota tamen, et invicta stetit catholica acies, ecclesiasticae interpretationis fulta praesidio 119
- XI. Nec errorem quidquam patrum quorundam juvat lapsus; eliquato necdum, aut definito dogmate. Tum enim fieri intelligimus, ut auctores opi inis novae catholici; consecratores vero haeretici judicentur: aut, ut idem *Vincentius* habet: ut absolvantur magistri, discipuli vero condemnentur 121

- XII. Nefas esse, novare in rebus fidei, declarat apostolus testimoniis pluribus. Huc maxime spectat illud *Gal. I. Licet nos aut angelus de coelo etc.* . 126
- XIII. Vindicantur dicta *Paulina* a cavillatibus aut sinistris interpretationibus eorum, qui novandi studio ducuntur 131
- XIV. Quae hoc capite referuntur, ejusdem fere argumenti sunt, et affinia his, quae in praecedente tradebantur. 133
- XV. Ratio redditur, quare permittat Deus, turbari ecclesiam doctriis novis; auctoribus haud raro magni nominis viris. 137
- XVI. Ad rem declarandam adducuntur verba *Moy-sis Deut. XIII. Tentat vos Dominus etc.* Adjunguntur ex historia ecclesiastica exempla quaedam 142
- XVII. Eo potissimum faciunt *Photini, Apollinarius* et *Nestorii* temeraria ausa; qui doctrinarum novarum acti libidine, in teterrimos errores prolapsi sunt; in eandemque ruinam alios secum pertraxerunt 149
- XVIII. Dictorum haereticorum novis commentis opponitur vetus fides et orthodoxa veritas . 156
- XIX. Quae de *Trinitate* et *incarnatione*, ut fert avita christianorum fides, credenda sunt, quodam quasi contenta symbolo hic loci exhibentur 158
- XX. Qua significatione vocabulum *personae* Christo tribuendum sit, pluribus edocetur 161
- XXI. Aeque copiose ac diserte traditur, quod iisdem *Nestorianis* est oppositum, quo sensu et quam

- vera nuncupatione gloriossima virgo appellanda sit *Theotocos* 166
- XXII. Quae inde a cap. 17. de haeresibus, vel de fide catholica disputata sunt, hoc capite brevius ac summatim repetuntur 172
- XXIII. Ad argumentum, quod superius tractaverat, redit *Vincentius*; ostenditque exemplo *Origenis*, illustrium virorum lapsus magnae in ecclesia tentati i esse fidelibus 176
- XXIV. Eodem valet *Tertulliani* exemplum 185
- XXV. In his, quae succedunt, christiani vereque catholici hominis officia praescribuntur in eligendis tenendisque dogmatis. Inter ea vero officia facile praecipuum hoc est: *Id solum tenendum, quidquid universaliter antiquitus ecclesiam catholicam agnovisse cognoveris* 189
- XXVI. Ut nequid addendo, subtrahendo, aliisve modis immutando corrumpas, audiendus est apostolus, monens *Timotheum*: *Depositum custodi etc.* 195
- XXVII. Quid sibi haec *Pauli* sententia velit, uberius explicatur; verbis singulis ad trutinam revocatis 199
- XXVIII. Neque impeditur profectus in religionis studio: si nova sectari prohibemur
- XXIX. Quod illustratur tum similitudine sumpta de incremento humani corporis 204
- XXX. Tum similitudibus aliis, quas suppeditat rerum natura 206
- XXXI. Abdicato uno dogmate, periculum est de ceteris, aut abjicienda omni religione 208

- XXXII. Ecclesia perpetuo hanc legem sibi dictam censuit, curateque servavit: ut nequid in sacris dogmatis permutaret; idemque studium in ecclesiasticis synodis constanter enituit
- XXXIII. Iterato explanatur dictum *Pauli: Profanas vocum novitates evita*. Quodsi in religione locus daretur novitatibus; esset actum de illa religione, quam Christus instituit 216
- XXXIV. Haereticos novis opinionibus indulgere, inductis veterum exemplis palam fit 219
- XXXV. Notatur varietas haeticorum in divinarum scripturarum oraculis sinistre interpretandis, ut erroribus, quos propalare nituntur, speciem veri concilient, incautosque decipiant 224
- XXXVI. Quam rem illustrat tum evangelica parabola *de lupis in vestitu ovium*. *Matth. VII* 228
- XXXVII. Tum sententia beati *Pauli* 1. *Cor. XI*. de pseudapostolis, qui *transfigurant se in angelos lucis*; nec non historia mali genii scripturae textibus abutentis. *Matth. IV*. 230
- XXXVIII. Quarenti, unde sit colligendum, verbum Dei non legitime exponi; respondetur, id colligi ex catholicae interpretationis linea, id est, ex consensu ecclesiae, aut patrum traditione 235
- XXXIX. Quinam vero patres audiendi sint aut quando, quibusve in casibus certam fidem faciant, ad revincendos haereticos, distinctius hoc loco exponitur 239
- XL. Cumque Deus sit, qui, teste apostolo *Ephes. IV*. *dedit ecclesiae suae pastores et doctores*; consequitur, ut non homines contemnat;

- sed Deum, quicumque magisterium patrum as-
pernari ausit 244
- XLI. Breviarium quoddam sistitur earum rerum, de
quibus actum est in *primo Commonitorio* 249
- XLII. Quae *Commonitorium secundum*, quod in-
tercidit, materies occupaverit, breviter indica-
tur. Videtur autem praecipue versatum fuisse i
enarrandis iis, quae in *Ephesina synodo* trac-
tata sunt, et gesta adversus *Nestorium*. Habi-
ta nimirum fuit ratio antiquae fidei: recitata pa-
lam antiquiorum patrum testimoni; unde potis-
simum sententia damnationis lata est in *Nesto-
rium* 253
- XLIII. Demum adnectitur ad repellendam novitatem
ductum ex auctoritate apostolicæ sedis argumen-
tum. In medium adducuntur pontificum Roma-
norum rescripta duo: alterum *Stephani* papae:
alterum *Coelestini* . 262

IV.

Coronis,

quæ per decursum opusculi ex patribus potissimum
adducta documenta summatim comprehenduntur. 269

ENGELB. KLÜPFEL,
THEOLOGUS FRIBURGENSIS

S. P. D.

SUIS QUONDAM SACRORUM DOGMATUM AU-
DITORIBUS.

Ut hac epistola vos alloquar, viri fratres, me compellit benevolentia, et grata vestri recordatio. Scire cupitis, commilitones quondam mei, quid agam, quidve moliar, posteaquam ex arena discessi, favore Superum, rude donatus. Ne vobis clam sit, symmystæ optimi, quæ jam sint veterani studia, paucis habetote. Memor *Tulliani* moniti: *Senectus sit operosa, et semper agens aliquid, et moliens tale quid, quale cujusque studium in superiore vita fuit*; non diu hæsitaveram, quonam potissimum doctrinarum genere, hoc in otio stylum, animumque exercendum putarem, ne turpis inertiae maculam, quam in omni vita fugere studui, serus tandem mihi consciscerem. Omnem pæne ætatem in sanc-

tioribus litteris versatus cum fuerim, discendo, docendove: maxime foret indecorum mihi, et homi is parum grati: si studiorum, quæ huic animo tantum voluptatis in vita ante acta pepererunt, desertor nunc fierem, aut transfuga perfidus. Quodsi vero non tam voluptatis, quam utilitatis potius, sive privatae, sive publicæ causa artes et scientiæ tractandæ sunt: habita temporum, in quæ incidimus, et muneris, quo tot annos functi sumus, attenta ratione, nihil accommodatius, frugiferum magis nihil a me suscipi posse existimabam, quam ut *Vincentii Lerinensis* presbyteri *Commonitorium* iteratis typis publicandum curarem. De præstantia et dignitate operis, de illius utilitate ac necessitate non est, quod quidquam in præsentia commemorem; loco magis idoneo ea de re verba facturus. Neque quempiam, cui vera in Deum pietas, suaque salus curæ est, fore reor, qui consilii suscepti rationem improbare, aut inanem in id pensi collocari operam contendat; quasi supervacaneum videretur id genus scriptum, quod, secluso errandi periculo, certam et expeditam viam monstrat, qua facilius itur, ac pervenitur ad sacrorum dogmatum veracem intelligentiam. Neminem ex vobis, amici, similitudine studiorum mihi conjunctissimi, latere arbitror, quam apud eos, qui christiano nomine censentur, late inva-

luerit, de rebus Deum, ejusque cultum attentibus quidlibet sentiendi, loquendi, scribendique effrenis atque impunis licentia, ut nihil tam sanctum sit in religione, nihil ab omni retro antiquitate ecclesiastica tam venerabile, quod hominum profanorum audacia in dubitationem adduci, carpi, derideri, aut pernegari non soleat. Tanti mali fontem si quærimus: respondent probi, atque sapientes viri, alium non esse, quam sacræ traditionis contemptum, neglectumque usum. Cum enim, qui liberaliter plus æquo dogmatizant, pro suo quisque arbitrato scripturam sacram interpretantur, insuper habita majorum fide, qua salutaris quodam quasi freno hominum religionis arcem impugnantium temeritas coercetur, non potest non evenire, ut ferantur extra limites; totque existant fides, quot sunt voluntates. Oportet autem, *unam* esse fidem, ut tradit apostolus, quemadmodum *unus* est Dominus, *unus* Deus, *unum* baptisma, quodsi per arbitrarias illas divinarum litterarum expositiones, pugnamque sententiarum, ut fit, religionis quædam, aut credendi adiaphoria inducitur: manifestum est, actum esse de illa fide, quæ *sola*, et *vera* est; quemadmodum libro secundo ad *Constantium* imperatorem conqueritur sanctus *Hilarius*.

Atque utinam lætior jam esset. apud nos rei christianæ facies, ut justam dolendi causam non haberemus. Sed apertius est malum, quam ut celari, aut ulla tergiversatione dissimulari possit. Latius enim et impune dominatur palam effrenata de rebus divinis sentiendi, quod lubet, atque disputandi libido. Hinc periclitatur, ac interit cum veritate unitas, ut apud Christianos bene multos verum christianismum frustra requiras.

Quid igitur? Nihilne remedii rebus ita exulceratis? nihil opis, aut bonæ spei in tam funesta strage ac perniciæ tot animarum? Non me fugit, quid consilii persanandis gregis dominici vulneribus nonnulli suggerant. Sperant, cum norint, fontem mali esse scripturas sacras male intellectas, ac paene confidunt, aptius, præsentiusque contagioni pestiferæ medium non esse expectandum aliunde, nisi a divini verbi intelligentia genuina, ad quam quidem assequendam viam cuique patere prædicant, planam et expeditam, quicumque linguarum apparatu, ceterisque hermeniarum sacrarum adminiculis probe instructus, ad id negotii accesserit. Verum, qui ita statuunt, velim cogitent, quam sit infirmum atque fallax veri inveniendi præsidium, quod jactitant. Missis ceteris, quæ dici in oppositum possent; ad solam provo-
co testem experientiam, quæ rem omnem

plane dirimit. Exploratum est, non alios magis a se invicem dissidere, ac distrahi divortiis opinionum, ubi res est de vero, germanoque cœlestium eloquiorum sensu, quam illos, qui laudatis adminiculis in primis instructi, scientissimique hermeneuticæ artis videntur. Undenam, obsecro, tanta dissidia, ac tot pugnæ in rebus momenti maximi: si philologica illa penus recta ducit, ad cognitionem veri, litesque fiit? Ex iis clarissimorum interpretum certaminibus sole clarius perspicitur, esse hujusmodi iter minime tutum, neque satis expeditum ad assequendam notitiam certam de illis doctrinis, quæ in arcanis scripturis latitant. Qua re factum est, ut in ecclesiasticis synodis, in quibus agitabantur causæ fidei, nunquam provocaverint venerandi illi ecclesiarum antistites ad philologicum dictum apparatus; sed ad fidem majorum, ecclesiasticum consensum, et sacræ traditionis auctoritatem. Quæ diximus, confirmare exemplis uti facile; ita superfluum judicamus; memores, nos epistolam scribere ad amicos; non tractatum: suo tamen loco sacra illa antiquitatis ecclesiasticæ monimenta non reticebimus.

Quam patres, sive in conventibus sacris congregati, sive spectati seorsim, præivere viam, consensione unanimi tenent catholici omnes; a qua quicumque discesserit,

amittit cum unitate veritatem. Neque refragantur huic dicto, qui sunt a communione nostra alieni, e protestantium cœtu præstantes doctrina viri. Ea nimirum vis est veritatis, ut ex ore etiam adversariorum in patrociniū catholicæ causæ erumpat. Labet, testimonia nonnulla huc transscribere, quibus nostræ confessionis firmatur regula. *Guilelmus* quidem *Beveregius*, eruditæ Angliæ magnum decus, præcæmium, quod *canoni ecclesiæ vindicato* præmisit, hunc in modum orditur: “Eo temeritatis, delira hac nostra ætate, deventum est, ut nihil propemodum in ipsa sit religione christiana, quod non vel privatim in dubium, vel in controversiam publicæ vocetur; usque adeo, ut ea etiam, quæ per multa retro secula, et ab ipsis ecclesiæ primordiis, ubique recepta fuerunt dogmata, ritusque, hisce demum nostris diebus, in discrimen veniant; et perinde oppugnentur: ac si nos primi essemus christiani; omnesque majores nostri nudum Christi nomen præ se tulissent, prætereaque nihil. Nimirum novissimis hisce temporibus nova jactantur lumina... Et scriptura sacra, etiamsi in iis, quæ ad cujusque salutem absolute sunt necessaria, præceptis clarissimis sit, et omnibus manifesta... pro ipsa sua altitudine, non uno, eodemque sensu ab omnibus accipitur... Nempe singuli pravas suas opiniones, præ-

xesque e sacris scripturis, suo modo interpretatis, eliciunt. In hujusmodi itaque rebus, si non errandi, nec offendendi certiesse velimus in primis procul omni dubio cavendum est, ne privatis nostris, aliorumque opinionibus, aut conjecturis pertinacius nimis adhæreamus; sed nobiscum potius recolamus, quid universa ecclesia, vel maxima saltem pars christianorum de istis senserint, et in ea acquiescamus sententia, in quam christiani per omnia secula consenserunt... cum hæc universalis ecclesiæ consensio certissima sit in iis, quibus habeatur capitibus, sacræ scripturæ interpretatio. Hinc clarissime constat, quali, quantoque usu sint antiqui patres, alii ecclesiæ seculorum omnium scriptores, quamque ab iis necessario consulendi sint, quibus ecclesiasticas agitantibus controversias, vel sua salus, vel pax ecclesiæ cordi est.“ Hucusque scriptor Anglicanus, isque indagator sedulus antiquitatis ecclesiasticæ, prorsus ea in re orthodoxe: ut catholicum dogma referri disertius vix possit.

Adjungimus *Beveregio Georgium Bulum*, Anglicanæ pariter ecclesiæ presbyterum, assertorem egregium *primitivæ et apostolicæ traditionis de vera Christi divinitate*. Is præmissa jurisjurandi quadam quasi formula, catholicæ doctrinæ hisce verbis concinit: „Deus novit cordis mei secreta. In

dogmatis theologicis a novaturiendi pruriginē adeo alienus sum, ut quaecunque catholicorum patrum, et veterum episcoporum consensu comprobata sunt, etiamsi meum ingenium ea non assequatur; tamen omni reverentia amplexus sim. Nimirum non paucis experimentis monitus didiceram, quod mihi jam persvasissimum est, quam is, utcunque ipsi aliquantisper abblandiri viderentur sacrae scripturae loca, perperam intellecta, et levicularum ratiuncularum phantasmata, tandem et divinis oraculis, et sanæ rationi repugnasse deprehendatur. “ *Paulo autem ante dixerat: „Post sacras scripturas, primævam ac puriorem antiquitatem, unice colamus, et revereamur ipsi; aliisque auctores simus, ut ejus consentiens judicium, ubi reperiri potest, ut in omnibus certe reperitur, quæ majoris momenti sunt, religiose sequantur, persvasum habentes, hanc esse optimam, immo hanc unicam rationem esse, infelicissimas, quæ ecclesiam Christi hodiernam tot in partes sciderunt, controversias finiendi.*” Hæc, hisque similia tradit *in præf. ad harmoniam apostolicam G. Bullus*, de catholica fidei regula præclare meritis.

Utque alios ejusdem gentis, aut ecclesiæ viros, sacrae potissimum eruditionis laude conspicuos, cum *Juello, Pilsono, Hallo, Hammondo*, et qui his consentiunt, silentio

prætereamus, brevitatis habita ratione; præmittere tamen haud possumus *Ernestum Grabe*, Lutheranae primum; post Anglicanae eommunionis socium, ab antiquorum patrum scriptis, luci expositis, orbi litterario notissimum; qui in *præfatione ad spicilegium patrum trium priorum ecclesiae seculorum*, postquam multus fuerat in percensendis intestinis bellis, quæ Christi ecclesiam lacerant, funesti mali indicat originem, neque reticet medicinam: „Traditionis, inquit, ecclesiasticae, ab apostolico seculo ad nostra usque tempora decurrentis, contemptus est, qui christianos, ad unam fidem, unamque spem vocatos, in diversas abire fecit sectas; quarum quælibet fere sacram quidem scripturam pro norma fidei agnoscit; sed eloquia divina ad propria flectit placita... Videas traditionibus vere catholicis, atque apostolicis detrahi, et parum respici; immo aliquando rejici, quod ubique, semperque ab omnibus in ecclesia creditum, atque actum fuit... Quid igitur hic consilii? Effugiemus hanc perniciem: si superædificemus nosmet ipsos fidei, semel sanctis traditæ, et in scriptis sanctorum patrum optime explicatæ, non acceptantes ea, quæ præter vel contra eam noviter sunt addita. „Quibus quidem *Grabii* verbis testatius nihil pro sacrae traditionis dignitate, necessitateque afferri in medium potest:

At nequis forte existimet, scriptores solius *Anglicæ* ita sentire, ac consentire nobiscum: habet *Belgium*, habet *Germania* etiam nostra ex familiis protestantium candidos ejusce veritatis assertores, idoneosque testes. Audiendus est ex *Batavis* *Hugo Grotius*, non inter jureconsultos solum, verum etiam inter theologos magnum nomen. Is methodum catholicorum, ubiquæstio est de criterio dogmatum, probat, et anteponit protestantium systemati periculoso atque ancipiti. „Protestantes, inquit in annot. ad consult. *Cassandri*, quæ tuentur, ea non sunt omnia ἀντὶ τοῦ θεοῦ in sacris litteris. Dicunt, admittendas consequentias. At ipsi consequentias sæpe admittunt ex privato cujusque ingenio: unde tot, et tam gravia inter ipsos dissidia, et quotidiana divortia. Catholici vero eas admittunt consequentias, quas admisit vetus ecclesia, antiquo et universali consensu. Atque ita stat omne verbum in duobus testibus, in scriptura et traditione, quæ mutuo facem sibi allucent. Traditio interpretatur scripturam, ut legem scriptam consuetudo.“ Quæ quidem *Polycarpi*, *Justini*, et *Irenæi* auctoritate l. c. confirmat laudatus *Grotius*.

Ex *Germania* demum nostra proferre lubet Theologum quondam *Rintilensem*, *Gerhardum Molanum*, abbatem *Lokkensensem* in terris *Hannoveranis*, ab epistolari commercio,

cum illustri *Bossveto*, atque irenicis consiliis cognitum, locupletem testem; qui suam, aliorumque sui cœtus sententiam de traditionis usu exponens: „Protestantes, inquit, moderatiores admittunt, non solum ipsam scripturam sacram nos traditioni debere; sed et in articulis fundamentalibus genuinum, et orthodoxum scripturæ sensum, ut multa alia, *Calixto*, *Hornio*, *Chemnitio* dudum memorata, ex traditione duntaxat cognoscibilia taceam. „Ita *Molanus* apud *Bossvet* Tom. I. Oeuv. posth. pag. 70. Conferte *Molani* in eandem rem *cogitationes privatas de reunione*. Viennæ an. 1782. in 4. pag. 64. seq.

Quæ hucusque adduximus virorum illustrium, a nostris sacris alienorum suffragia, prorsus consentanea esse his, quæ catholici de necessario traditionis usu tenent, dubitabit nemo. Suffragantium etenim, quæ allata sunt, testimonia disertiora sunt, quam ut eludi, aut sinistra interpretatione in sensus alienos torqueri possint. Non minus perspicuum est, eam catholicorum doctrinam novam non esse; sed traditam a majoribus. Cujus rei testem damus *Vincentium Lerinensem*, nostris curis denuo in lucem editum. Ne autem is vel primus, vel solus videatur esse, qui tantum ponderis majorum traditioni tribuerit: collegimus sententias patrum aliorum, nostro *Vincentio* vel antiquiorum,

vel synchronorum, qui verbis æque luculentis de sacræ traditionis auctoritate locuti sunt; quibus quidem *Vincentianum* textum locis commodis illustrare, et avitam fidei regulam magis confirmare studuimus.

Cetera, quæ in hac adornanda *Lerinensis* presbyteri nova editione præstanda nobis sumpsimus, reliquum est, ut breviter indicemus. Huic quidem *epistolæ*, quam vobis, viri ornatissimi, inscriptam cernitis, priore loco positam, *Prolegomena* subtexui, quæ referunt nostri auctoris, quoad ejus fieri potuit, qualemcunque biographiam; una cum recensione operum; sive genuina illa sint; sive spuria, dubiave, aut promissa. Neque prætermisimus, quæ inter eruditos de illius *Semipelagianismo* agitari solent. Quod sequitur *Commonitorium*, exegimus ad exemplar editionis tertiæ *Baluzianæ*, quæ omnium probatissima est. Capitum vero veterem distinctionem, qualis occurrit in *Costerianis* editionibus, quæ omnium fere manibus teruntur, retinendam putavimus: ne novus, aut varians ordo offendat. *Adnotationes* capitulis singulis mox subjungere, consultius visum fuit; secus ac *Baluzio* placuit. Neque lectoribus nostris id instituti displiciturum esse opinamur; qui magis commodum judicabunt, uno quasi obtutu textum cum adnotationibus perspicere; quam in calcem libri

rejectas requirere operosius. Res *historicas*, quarum fit mentio in *Commonitorio*, aut *dogmaticas*, additis, quæ ad rem sunt, scholiis explicare clarius, tueri, ac firmare adnisi sumus. Aliorum sicubi usus sum opera, ea qua par est fide, candidè professus sum; indignum reputans, et plagii quoddam genus, surripere aliena, et venditare pro suis. *Lectiones varias*, si fuerint nullius, aut momenti parvi; inanes item *conjecturas* omisimus; neque tam delassare lectorem volumus, et multa congerere, quam paucis prodesse. Calci denique synopsis apposuimus, quæ paucioribus verbis, summatisque exhibet, quæ hoc in libello continentur.

Habetis jam, cœlestium veritatum cultores, et præcones eximii, quid sit de nostris in *Vincentium Lerinensem* studiis; quisve suscepti laboris scopus scribenti fuerit, atque finis. Eo nimirum collimant omnia, ut evangelicæ doctrinæ veritas cum unitate servetur incolumis. Tenebimus autem veritatem: manebimus in unitate: si traditionem majorum audimus, reveremur, sequimur. Hæc enim avitæ, rectæque fidei sacra quædam ancora est, cui quisquis tenacius adhæret, non potest non esse de rectitudine fidei suæ, absque omni ambiguitate persvasissimus. Nos non dimoveant ab hac arce philosophorum fallaces artes, non inania pseudophilologo.

rum somnia; nec clamores aliorum, neque risus aut ludibria, quibus profani homines christiana sacra excipere non verentur. Non pudeat nos evangelii, cujus doctrina, teste *Paulo*, visa est *judæis scandalum; gentibus autem stultitia*; nobis vero, atque omnibus recte credentibus, ut idem apostolus tradit, *virtus Dei* est, quæ salutem tribuit, atque vitam beatæ immortalitatis. Valete.

Friburgi Brisg.

Die XVIII. Jan. quo annum ætatis 76. cœpi,
anno domini incarnationis 1808.

PROLEGOMENA

in sanctum Vincentium Lerinensem

I.

S. Vincentii ortus et patria.

S. Vincentius, de quo agere aggredimur, teste *Gennadio* 1), natus est in *Galliis*, exeunte quarto, ut verisimile est, aut ineunte quinto ecclesiæ christianæ seculo 2). Verum quæ in provincia, urbe, aut loco primam lucem aspexerit, haud liquet. *Aquitani* non fuisse, contendunt rei litterariæ scriptores, frustra refragante *Sigonio* 3). Quæ *Guil. Caveus* de illius natali solo, genereque nobili, parente, atque aliis distinctius enarrat, probationibus idoneis destituuntur 4). Ut ab aliis ejusdem nominis celebribus viris distingueretur, *Lerinensis* vulgo cognomen tulit 5).

1) *Gennadius* de viris illustribus caput LXIV. hunc in modum orditur: *Vincentius natione Gallus, apud monasterium Lerinensis insulæ* etc.

- 2) Quandoquidem certum est, *Vincentium* nostrum vita excessisse anno 450. vel paulo ante, velut elucebit ex his, quæ eam in rem suo loco adferemus; a vero nos procul abesse non arbitramur: dum *Vincentii* natalem ad finem IV., aut initium V. seculi referimus.
- 3) Illa ætate distinctos fuisse *Aquitanos* a *Gallis*, affirmat *Sirmondus* in notis ad Sidonium pag. 152. *Paris.* 1652. 4.; probatque auctoritate veterum, præsertim *Sulpitii Severi*, qui Hist. Sacr. Lib. II. scribit: *Sed id nostris, id est, Aquitanis, Gallis, et Britannis indecens visum.* His affinia repetit Dial. I. num. 20. Adstipulantur *Sirmondo* Gall. litter. scriptores *Benedictini* in vita *Vincentii Lerinensis*. Nequidquam adversatur huic sententiæ *Sigonius*, qui, nulla temporis habita ratione, ridiculo deputat, *Aquitanos* a *Gallis* distinguere. Conferatur *Hornius* ad *Sulpicii* locum laud.
- 4) *Caveus* in Hist. litt. eccles. script. de *Vincentio* nostro hæc habet: *Vincentius gente Gallus, Tulli Leucorum, primæ Belgicæ oppido, natus, splendida nobilique familia, patrem Epirōchium, fratrem Lupum Tricassinum habuit.* Utinam scriptor Anglus vel unum probatæ fidei testem adduxisset; ex quo narratiunculæ veritas constaret!
- 5) Ut mittamus *Vincentium Victorem*, qui paradoxa religionis dogmata, Pelagianis deteriora tuitus, *Augustinum* scriptis provocavit, juveni, teste *Augustino*, audax magis, quam doctus. Meliora edoctus ab *Augustino*, ad frugem rediit, suæque *reversionis rescripta* ad *Augustinum* misit; ut legere est *Lib. II. Retract. cap. 56.* Propius huc

accedunt cognomines alii, *Vincentius* nimirum *Lupi* frater; de quo mox erit sermo; et *Vincentius Gallus*, qui commentatus est in psalmos; ut tradit *Gennadius* l. c. cap. 80.; demum *Vincentius* quidam Galliae praefectus, de quo agit *Sulpitius Severus* Dial. I. pag. 541. His demum adjungendi sunt *Vincentius Sanctonensis*, et *Vincentius Burallis*, ejusdem monasterii *Lerinensis* cœnobiæ; de quibus redibit sermo in sequentibus.

II.

Non fuit frater Lupi Trecensis.

His 1), qui nostrum *Vincentium* dicunt fuisse fratrem *Lupi*, *Trecensis* episcopi, ansam errandi præbuit, ac fraudi fuit 2) *Eucherii* narratio. Recenset *Lugdunensis* hic antistes, scriptor synchronus, *Lerinensis* insulæ monachos celebriores: atque hos inter commemorat *Lupum*, ejusque fratrem *Vincentium* 3). Alibi refert, *Veranium*, filium suum, quem monachis instituendum tradidit, usum esse præceptore *Vincentio*, in studiis sapientiæ et pietatis 4). Ex his inferunt viri doctrina clari, auctorem *Commonitorii*, sive *Vincentium* nostrum *Lupi* fratrem fuisse. Non videntur, qui ita statuunt, diligentius considerasse verba *Eucherii* 5). Scribit enim; Ha-

buit Lerinensis eremus Lupum; habuit ejus fratrem *Vincentium*. Dum affirmat habuisse, habere negat. *Lupus* namque evectus erat ad *Trecensem* episcopatum; quo ierit *Vincentius*, reticet. At *Vincentius*, *Commonitorii* auctor, nunquam deseruit institutum, quod semel amplexus est, in *Lerina* mortuus 6). His accedit, quod *Eucherius* asserat, filium suum a *Salviano*, et *Vincentio* fuisse institutum 7). Erat autem *Salvianus Massiliensis*; non *Lerinensis* monachus 8). Quid ni id ipsum liceat pronuntiare de *Vincentio*: qui, antequam ad *Lerinenses* transiret, degebat apud *Massilienses*, *Veranii* præceptor, una cum *Salviano* 9)? Non fuisse fratrem *Lupi* nostrum *Vincentium*, conjicitur ex antiquo hymno, quem edidit *Barralis*, syncellita *Lerinensis* 10). Commendantur in eo *Vincentii Lerinenses* duo; quorum alterum vocat *Commonitorii* scriptorem; alterum *Sanctonensem* appellat; qui quidem cum *Lupo* ita conjunctus est orationis contextu, ut ipsius frater existimari possit. Tandem si *Vincentius*, de quo in præsentiarum agimus, *Lupi* exstitisset frater, quocum tonsus esset in monachum; mirum, dum de sua ad monasterium migratione sermonem habet 11) *Commonitorii* auctor, ne verbum adjecerit de fratre comite, ejusdem consilii, atque instituti sectatore. Eodem fere redit, quæ est fratrum *Ballerinorum* 12)

adnotatio. Si, inquit, *Vincentius* noster *Lupi* frater fuit: verisimile non est, id fuisse silentio prætermissum a *Gennadio*: siquidem in ipsius laudem non exiguam cesisset, tam clari nominis episcopum habuisse fratrem 13).

- 1) *Vincentium* nostrum pro fratre *Lupi Trecensis* venditarunt *Jo. Mabillonius* pag. 17. Tom. I. Anal., *Sirmondus* in notis ad *Sedulium* pag. 63. *Natalis Alex.* Sec. V. Hist. eccl., *Saussaius* in martyrol. Gallicano ad diem 24. Maji, *Caveus* l. c, *Olearius* in bibl. script. eccl., aliique, qui hos secuti sunt.
- 2) Sanctus *Eucherius*, in *Galliis* natus, illustri familia, unus ex primis *Lerinensis* monasterii incolis, sub S. Honorato illius monasterii conditore, et abbate primo; hinc secedens in vicinam *Leronem*, quæ etiam insula S. *Margaritæ* appellatur, vitam ibi egit anachoriticam. Fama sanctitatis et doctrinæ ejus increbrescente, vocatus, et evectus est ad cathedram ecclesiæ *Lugdunensis*; inter doctissimos sui ævi episcopos habitus.
- 3) In epistola ad *Hilarium Arelatensem* de laude eremi scribit *Eucherius*: *Beata et felix insula Lerinensis, digna, quæ Honorato auctore fundata sit. Hæc nunc successorem ejus tenet Maximum. Hæc habuit venerandi nominis Lupum; hæc habuit germanum ejus Vincentium, interno gemmam splendore perspicuam. Hæc nunc possidet Caprasium* etc.
- 4) Idem *Eucherius* in libro *formularum spiritualis intelligentiæ* ad fili *Veranium et Salonij-*

um: „Dignum est, inquit, quacunque cura mea inge-
 „nium tuum (alloquitur *Veranium*) reparari, qui non-
 „dum decem annos natus, inter illas sanctorum ma-
 „nus imbutus ab *Honorato* patre illo, inquam
 „primò insularum, postea ecclesiarum magistro,
 „cum te illic beati imi *Hilarii*, tum insulani tiro-
 „nis; sed jam summi pontificis (Arelat.) doctrinæ
 „formaret, per omnes spiritalium rerum discipli-
 „nas: ad hoc etiam te postea consummantibus sum-
 „mis vitis, *Salviano* atque *Vincentio*, eloquē-
 „tia pariter, et sapientiæ præëminentibus. “

- 5) Recole *Eucherii* verba, quæ nuperrime adduximus ex ep. ad *Hil.* nota 3).
- 6) De *Vincentii* nostri obitu infra referemus §. V. not. 4).
- 7) Velim relegas, quæ proxime præcedente nota 4) eam in rem ex *Eucherio* allata sunt.
- 8) Quæ *Benedictini*, scriptores Hist. litter. Gall. Tom. II. de *Salviani* commoratione *Lerinensi* tradunt, rem non persvadent. Neque ea, quæ *Gallandius* adfert Bibl. Patrum Tom. X. cap. I. de *Salviano* apud *Lerinenses* in monachum tonso, alicujus momenti sunt. Id solum colligitur ex *Salviani* epistola, quam in testem vocant, fuisse eum monastico alicui sodalizio adscriptum. Nos per sodalitium illud *Massiliense* intelligimus; ubi certum est, eum factum esse presbyterum an. 430.
- 9) *Vincentium* prius monachum fuisse in quodam *Massiliensi* monasterio, dum an. 434. scripsit suum *commonitorium*; ac postea demum ad *Lerinenses* transiisse ex infra dicendis apparebit.
- 10) *Hymnus* ille antiquus occurrit in opere, quod i

IN S. VINCENT. LERIN.

scribitur: „Chronologia sanctorum, et aliorum virorum illustrium, ac abbatum insulæ *Lerinensis*, a domino *Vincentio Baralli, Salerno*, monacho *Lerinensi*, in unum compilata; cum annotationibus ejusdem 1613. *Lugduni*.

- 11) Conferatur præfatio *Commonitorio* præmissa a *Vincentio*.
 - 12) Addeſis Fratrum *Ballerinorum* observationes in *Hist. Pelag. Cardinalis Norisii* pag. 494. edit. *Basan.* 1769.
 - 13) *Apollinaris Sidonius, Arvernorum* episcopus lib. VI. epist. ad *Lupum*, vocat eum, *procul ambiguo primum omnium toto, qua late patet, orbe pontificem . . . in apostolica sede locatum*, Lib. VII. epist. XIII. ad *Sulpitium* appellat *Lupum Trecensem sanctum episcopum, facile principem pontificum Gallicanorum*.
-

III.

Institutio puerilis.

Plurimum refert, inquit Plinius Lib. III. ep. 3., a quo potissimum honestas artes, animique culturam accipias. Optima quippe ab optimis statim ac sedulo discenda sunt, ut recte præcipiunt post Quintilianum, Erasmus 1) *aliique rei pædagogicæ scriptores. Multum quoque interest, ut Celtis meus habet* 2), *in quæ tempora incideris, amica, infestave*

Musis. Quanquam vero nullis testium adjuti suffragiis, asseverare possimus, quo se modo habuerit *Vincentii* institutio, cum teneræ ætatis ratio patrios intra parietes illum contineret; aut cum grandior factus severioribus disciplinis adjiceret animum: sine tamen dubitatione affirmare licet; si ex vitæ postea actæ instituto, et ingenii reliquiis, quæ ad nos pervenerunt, ferendum est judicium, fuisse illum ab ineunte ætate imbutum tum honestarum artium studiis, tum vitæ sanctioris præceptis optimis. Etsi enim iis temporibus vixerit, quibus Romana eloquentia una cum ceteris elegantioribus litteris magnopere collapsa fuerit 3): tam puro tamen stylo, tamque tersa latinitate est usus, ut ætate *Tullii* natus esse videretur; neque desiderari quidquam possit in scriptore ab aureo *Augusti* ævo longius remoto. Quod agnoscunt, palamque testatum faciunt ejuscemodi rerum æstimatores æqui, justique censores 4): quamquam, qua erat *Vincentius* animi moderatione, ac modestia singulari, de se, scribendique genere, quo usus est, demisse, humiliterque senserit 5).

1) *Erasmus in Declamatione de pueris ad virtutem, et litteras rite instituendis*, totus in eo est, ut ostendat, mox a prima ætate imbuendos esse teneros puerorum animos præceptiibus, atque

exemplis idoneis, quæ ducunt ad cultum pietatis, et ad sapientiæ studi in viam parant.

- 2) Vide *Celtis apophthegmata*, quæ referuntur ejus vita, edita per sodalitatem litterariam Rhenam, præfixaque est *Odis Celticis*.
- 3) Consule eam in rem *Joannis Nicolai Funcii* Tractatum de lat. ling. senectute.
- 4) Hunc in censum veniunt: *Joannes Trithemius*, qui in opere de scriptoribus eccl. *Vincentium* dicit in *divinis scripturis, et secularium litterarum non ignarum*. *Sixtus Senensis* doctissimum ac disertissimum nominat in Bibl. sacra. *A Stephano Baluzio* in præf. operibus *Salviani* et *Vincentii* præmissa appellatur *eloquentissimus*. *Casp. Bahrdtius* *Adversariorum* Lib. XVIII. cap. 7. commendat *Vincentii Commonitorium*, tanquam solidum beatitudinis nostræ documentum, eleganter et nervose litteris ab eruditissimo homine signatum. Scribit *Petrus Pithoeus*, qui *Commonitorium* edidit: *Nihil in eo genere majore judicio, aut acutiore stylo conscriptum memini*. Repetens *Guil. Caveus*, comprobansque verba *Gennadii*, ait, *Commonitorium* scriptum esse nitido satis, et aperto stylo. Affirmat *Remig. Ceillier* Tom. XIII. *des aut. eccles.* ejus orationem esse venustam, ac suaviter leniterque decurrentem. Demum sanctus *Eucherius*, qui priore loco erat nominandus; si aut dignitatis, aut ætatis habenda est rati; ut supra vidimus, *Salvianum* et *Vincentium* vocavit viros sanctos, eloquentia pariter sapientiaque præeminentes.
- 5) *Vincentius* in præfatione *Commonitorii* excusa-

turus scribendi genus, inquit: „*Neque id, quod dicturus sum, ornato et exacto; sed facili communique sermone expediam; ut pleraque significata potius, quam explicata videantur. Scribant ii laute, et accurate, qui ad hoc munus vel ingenii fiducia, vel officii ratione ducuntur.*

IV.

Vitæ genus.

Omni disciplina liberali, qua juvenilis ætas solet informari, rite institutus, quodnam vitæ genus amplexus sit, haud satis liquet. Ipsemet quidem hac de re injiciens sermonem inquit: *Qui cum aliquamdiu variis, ac tristibus secularis militiæ turbinibus volve-remur etc.* 1). Ex quibus id solum colligas, absolutis litterarum studiis, ordini ecclesiastico nomen non dedisse. Multorum est opinio, *militem* factum, meruisse in castris, et arma tractasse 2) Qui ita sentiunt, restringere videntur *militiæ* vocabulum plus æquo. Perspicuum namque est, illud transferri ad quodvis fere aliud vivendi institutum. Unde dixerunt veteres 3): *Militia palatina, proconsularis, secularis, monastica* 4), *særa* etc, ut appareat, non de sola *armata* intelligi oportere, ubi *militiæ* nomen occurrit.

Quamquam vero iis refragari nolim, qui volunt, fuisse *Vincentium* e numero *Curialium*, id est eorum, qui curant civilia munera; et quibus a *cura*, siue provida gubernatione nomen est: (ordo quidam medius inter proceres, vulgaresque homines) 5) nihil tamen certi in re ancipiti statui potest; ut frustra labores in signando huiusmodi officio, quo primum functus fuerit. Idem fere dicendum de tristibus casibus, quibus se in superiore vita involutum fuisse scribit; siquidem de his quoque nihil sit invenire apud idoneos, probatosque scriptores.

1) Vide præfationem *Commonitorio* præfixam.

2) *Spanheim*, Tom. I. opp. pag. 1033. ait: *Vincentius miles. Olearius* de script. eccles. *Militiam a teneris secutus. Josias Arndius: E milite factus est monachus. Weismann* pag. 505. Tom. I Hist. eccl. *E milite monachus*. Editiones *Costeri*; uti et germanica *Fabri* ad controversum *Vincentii* locum margini adscripta habent verba hæc: *Vincentius primum miles*.

3) *Sirmondus* verba *Sedulii de capessendis palatinæ militiæ muneribus* exponens, inquit, tria omnino militiæ genera distinguuntur; nimirum *armata*, seu militaris; deinde *palatina* eorum, qui intra palatium merebant: quo spectant *notarii*, *scriniarii*, *largitionales*, aliique: demum reliquorum omnium, qui iudiciis, potestatibusque apparebant; unde dicta est militia *proconsularis*, aut *præfectiana*. Con-

sule *Sedulii* opera, a *Sirmondo* edita *Paris*, i ad epist. VI.

- 4) *Sedulius* Lib. VI. epist. I. Lupum, antea monachum *Lerinensem*, post *Trecensem* episcopum his verbis compellat: *Post desudatas militiæ Lerinensis excubias . . . Te sanctorum spiritualia castra venerantur*. Hinc elucet, statum monasticum *militiæ* nomine venire, et ecclesiam *Trecensem*, cui præerat *Lupus*, ut in eadem metaphora perseveraret, sanctorum dici *spiritualia castra*.
- 5) In ea significatione *Curialium* vocabulum acceperunt *Glossaria*, *Isidorus*, *Justinianus*, *Salvianus* frequenter, aliique apud *Ducangium*. Plura de *Curialibus* habentur quoque in Codice *Theodosiano* Lib. XII. Tit. I. atque in adnotationibus *Gothofredi*.

V.

Institutum monasticum.

Secularium negotiorum fastiditis curis, vitæ genus, quod aliquamdiu tenuerat, abdicare constituit. Saluti animæ ut consuleret melius, Deoque arctius adhæreret, monasticam vitam elegit. Sed audiamus ipsummet *Vincentium* hæc, more suo, elegantius edisserentem: *Cum aliquamdiu*, inquit in præfat. *Commonit. variis, ac tristibus secularis mili-*

tiae turbinibus volveremur, tandem nos in portum religionis, cunctis semper fidissimum Christo aspirante, condidimus. Paulo autem ante scripserat; secretum monasterii incolimus habitaculum. Ubi locorum sacrum illud contubernium, quo novus tiro se recepit, situm fuerit, luculentius non declarat, contentus l. c. dicere: Locus est remotioris villulæ, et in ea secretum monasterii habitaculum; ubi absque magna disiractione fieri possit illud, quod canitur in psalmo (XLV. 11.) Vacate et videte: quoniam ego sum Deus. Plerique, cum monasterium audiunt; ubi de Vincentio nostro sermo est, non de alio, quam de asce- terio 1) Lerinensi cogitant. At aliter visum est Norisio 2), qui contendit rationibus non contemnendis, Vincentium vitæ monasticæ jecisse fundamenta, ac in monachum tonsum esse in alio quodam monachorum convic- tu; eoque haud procul Massilia, atque in isto secessu confecisse suum Commonitorium; antequam 3) ad Lerinenses transiret; apud quos perseveravit ad obitum usque 4): præ- fectura monastica 5) nunquam functus: velut nonnulli perperam opinantur. Presbyterum fuisse, nemo negat 6).

1) *Lerinense*, unum est ex antiquissimis in Gallia monasteriis, situm in notissima insula, quæ dicitur *Lerinus*, *Lirinus*, *Lerinum*, *Lerina*, vulgo in-

sula sancti *Honorati*. Erat inculta, horrida et venenatorum animalium metu inhospita, ut fere loquitur beatus *Hilarius* in oratione de *S. Honorato*. Post ejus autem circa ann. 405. ad illam accessum, exstructis cellulis effectum est monasterium, atque schola ingenuorum, et nobilium adolescentum, seminariumque episcoporum; unde *Honoratus Massiliensis*, *Maximus Reiensis*, *Hilarius Pictaviensis*, *Faustus Reiensis*, aliarumque ecclesiarum antistites prodierunt. Ut *Papponius* refert in suo per *Provinciam* itinerario (Theodisce comparuit Lipsiæ 1783. 8.) *Lerinenses* monachi inde ab an. 997. uniti fuere *Cluniacensibus*; an. 1505, *Benedictinis* e monte *Cassina*. Tempore recentiore rursus juncti sunt *Cluniacensibus*; donec tandem cum ceteris in Gallia monachis eandem sortem experirentur.

- 2) *Noristus* Lib. II. Hist. Pel. cap. 11. duo potissimum adducit argumenta, quibus evincat, *Vincenzium* fuisse in monasterio alio, ibique scripsisse celebre *Commonitorium*, priusquam in *Lerinense* commigraret. Primum argumentum suppeditant verba *Vincenzii*, quibus mentionem facit *remotioris villulæ*; in qua monasterii incolet habitaculum, quod an. 434. scribenti *Commonitorium* pro sede faisset. Hæc vero, ut arguit *Noristus*, in *Lerinam* non conveniunt; in qua nec ante, nec post *S. Honorati* adventum erat villa, aut villula aliqua. Neque qui recentissime *Lerinam* descripsit, *Papponius* l. c. villulæ alicujus meminit. Argumentum alterum, quo *Noristus* utitur, nixum est auctoritate *Eucherii*, qui in præf. ad Lib. 22. novi et vet. test. *Salonium*, filium suum his verbis

alloquitur: *Cum te illic, apud Lerinam, beatissimi Hilarii, tunc insulani tyronis; sed jam nunc summi pontificis, doctrina firmaret, per omnes spiritualium rerum disciplinas; ad hoc etiam te postea consummantibus sanctis viris, Salviano, atque Vincentio, eloquentia pariter, sapientiaque præeminentibus. Ex his infert Norisius, Salvianum et Vincentium, Salonii præceptores, in eodem vixisse monasterio, postquam ex Lerinensi insula in continentem rediit Salonius. At Salvianus Massiliensis erat monachus; id ipsum igitur dicendum pariter de Vincentio, donec post annum 434. Lerinensibus aggregaretur. Quibus adde: Si apud Lerinenses tonsus in monachum fuit Vincentius: mirum videatur, illum in Commonitorio, quod illic elaborasset, celeberrimæ ejus insulæ, quæ optatam vitæ monasticæ sedem, tranquillumque salutis portum sibi præbuisset, ne verbule meini isse, atque sine ulla laudis significatione præteritis viros doctrina, sanctitate, dignitateque conspicuos, quos ad is usque temporis Lerina tulerat.*

- 3) Quidquid vero sit de loco, ubi *Vincentius* in castris monasticis posuerit tirocinia: sine dubitatione tamen affirmandum est, militasse eum, et excubias sacras egisse apud *Lerinenses*. Fidem hujus rei certam facit *Gennadius Massiliensis*, *Lerinæ* vicinus, nec multum remotus ab illa ætate, rerumque, quæ ecclesiasticos scriptores attinent, indagator sedulus cap. 64. de script. eccl.
- 4) Apud *Lerinenses* diem suum obiisse *Vincentium*, traditur in sacris ecclesiæ fastis ad diem 24. Maji: confirmatque epistola *Francisci Macedo* ad *Norisium*, quæ refert, se *Lerinensis* monasterii,

in *Galliis* antiquissimi, fama permotum, illuc divertisse, ac *Vincentii* monachi reliquias, honorifico loco repositas, ut par est, veneratum. Confer Noris. l. c. Tempus mortis indicans *Gennadius* scribit: *Vincentius moritur, Theodosio et Valentiniano regnantibus*. Cumque anno 456. die 28. Julii excesserit *Theodosius*; ut perhibet *Theodorus* lector Lib. II. num. 64., consequens est, anno 450., aut paulo ante ad superos migrasse *Vincentium*.

5) *Lerinæ* abbatibus *Vincentium* annumerant *Spanhemius* pag. 1033. Tom. I. Opp. *Cosmas Schmal-fus* pag. 138. Tom. III. Hist. rel. et eccl. Christ. At falluntur, qui ita censent. Dilucidum namque est, abbatis munus in *Lerinæ* eum non obivisse. Primus enim abbas erat *Honoratus*; successit *Maximus*, *Maximus* anno 433. factus episcopus *Reiensis*, successorem habuit eodem anno *Faustum*, qui *Lerinensibus* præfuit usque ad annum 452. Hoc intra tempus vitam finiit *Vincentius*. *Vincentio* vita functo *Faustus* inauguratus est episcopus *Reiorum*. Vide de his *chronologiam Barralis* abbatum *Lerinensium*.

6) *Presbyterum* fuisse, testatum facit *Gennadius* l. c. Quando, aut ubi fuerit ad eum ordinis gradum evectus: item, an jam presbyter fuerit; cum cooptatus est ad collegium *Lerinensium* monachorum: quis definiet, ubi testes, et tabulæ desunt?

VI.

Commonitorium Vincentii.

Ab auctore convertimur ad opus, quod elucubravit, ediditque alieno *Peregrini* nomine 1), quemadmodum fatetur ipse *Vincen-
tius*; quodve confirmant antiqui codices: qui hanc fere reddunt opusculi epigraphen: *Peregrini Commonitorium adversus hæreses: vel
adversus profanas vocum novitates* 2). Totus hoc in libello est auctor, ut statuat regulam fidei 3) atque confirmet. Tradit, quod a majoribus, doctrina, et sanctitate præstantibus viris se didicisse affirmat, in dijudicandis scil. fidei dogmatis, præter scripturas sacras necessariam esse traditionem: vitandam doctrinæ novitatem; amplectendam vero, tenendamque antiquitatem. Quando hoc scriptum confecerit, ipse declarat haud obscure. Asserit, esse elaboratum circa annum 434. nimirum tertio fere anno post *Ephesinam synodum* 4). Aequè est manifestum, quem suscepti laboris sibi fructum adpromiserit. Asseverat semel, iterumque, ad id negotii se applicuisse manum, ut haberet in promptu monitorem paratum; quo revocetur in memoriam cœlestis, et orthodoxæ doctrinæ veritas 5). Quam ob rem lucubrationi suæ *Commonitorii* nomen imposuit. Atque hæc

PROLEGOMENA

pio auctori credere malumus , eidemque consentire; quam sentire vel cum *Vossio* 6), qui in odium *Augustini*, vel *Norisio* 7), quod quidem eodem redit, in favorem *Fausti*, sui abbatis 8), quidquid id est scripti nis, adornatum esse volunt. Etsi vero facile largiamur, hic ibi notatam esse *Augustini* doctrinam de prædestinatione, neque diffiteamur, occurrere loca alia, in quibus disputatur in favorem *Semipelagianæ* scholæ: impetrare tamen a nobis haud possumus, ut credamus, finem scribentis hunc fuisse primum. Quo in pretio apud omnes fere eruditos *Vincentianum* volumen habitum fuerit, abunde contestantur eximia copiosaque elogia, quibus illud viri percelebres ab omni retrò ætate exornarunt 9); donec 10), *Dallaeo* potissimum duce, evilesce- re apud neotericos nomen Patrum, atque auctoritas cœpit. Utinam rei christianæ tam frugiferum, ac salutare opus integrum ad nos pervenisset 11).

1) In præfatione *Commonitorii* mox ab initio nominat se *minimum omnium servorum Dei Peregrinum*. Fortassis omnis ignoraret posteritas, quis sub *Peregrini* larva delitesceret: nisi *Gennadius* verum auctoris nomen prodidisset.

2) Sunt *Vincentiani* operis codices alii, qui præferunt pro *Commonitorii* nomine vocabulum: *Trad-*

tatus. A Gennadio autem inscribitur: Disputatio contra haereticos.

- 3) Hanc fidei orthodoxae regulam *non invenisse* se dicit; *sed accepisse a sanctis patribus: quamque relatoris fide potius, quam auctoris praesumptione*, ut loquitur, per totum volumen, cunctis fere paginis diligenter inculcat; ut ad dictorum confirmationem adducere testimonia superfluum videatur esse.
- 4) *Ante triennium ferme*, inquit Commonit. cap. 2., *concilium in Asia apud Ephesum a ducentis fere numero sacerdotibus adversus Nestorium celebratum est. Cum vero haec synodus acta sit anno 431.: Commonitorii hujus elucubratio ad annum 434. haud temere refertur.*
- 5) Id negotii suscepisse se scribit *Vincentius* in praef., ut habeat in promptu, quo imbecillitatem memoriae sublevet. En illius verba! *Me vero sublevandae recordationis, vel potius oblivionis meae gratia, commonitorium mihimet parasse suffecerit. Quibus affinia repetit in fine libelli: Haec, inquit, aliquanto nunc brevius recapitulandi lege constricta sunt, ut memoria mea, cui adminiculandae ista confecimus, et commonendi assiduitate reparetur, et prolixitatis fastidio non obruatur.*
- 6) *Vossius* Lib. I. Hist. Pelag. cap. 9. scribit: *Commonitorium adversus Augustinum ipsum, vel eos saltem, qui Augustini sententiam sequerentur, scripsisse Vincentium existimamus.*
- 7) *Norisius* Lib. II. Hist. Pelag. cap. 11. ita habet; *In Fausti gratiam Vincentius Lerinensis librum*

Commonitorii evulgavit. Paulo post addit, Hunc Vincentium cum Hilario Arelatensi, Fausto abbate, aliisque syncellitis Lerinensibus, contra sancti Augustini de praedestinatione doctrinam conspirasse.

- 8) Idem *Norisius Vincentium* arguit l. c. pag. 332. *collusionis cum Fausto abbate suo, aliisque syncellitis Lerinensibus.* Videntur ista (quod pace tanti viri dictum velim) pugnare cum his. quae sequente pag. 334. subdit, *Vincentium* scil. auctorem *Commonitorii*, cum hoc opus litteris manderet, nondum fuisse *Lerinensem monachum.* Quodsi tum, cum scribebat *Commonitorium*, monachus *Lerinensis* non fuit; *Faustum* abbatem tunc sibi praepositum non habuit; neque syncellitas tunc habuit *Lerinenses* monachos, quibuscum collusisset. *Faustum Lerinensem* abbatem factum esse an. 433. multis ostendit l. c. *Norisius*; *Commonitorium* scriptum esse an. 434. sciunt omnes. *Norisius* praeterea, ut supra vidimus, ipse contendit, esse scriptum non in *Lerina.*

- 9) *Gennadius* cap. 64. de viris illustribus vocat *Peregrini*, id est, *Vincentii Commonitorium validissimam adversus haereses disputationem.* Commendatur *Trithemio* de script. eccl. tanquam opus insigne, a veteribus doctoribus percelebre laudatum. Sacrorum annalium scriptor *Baronius*, et *Possevinus* in apparatu nuncupant libellum plane aureum; quo encomio passim ornatur in vulgatis editionibus. *Bellarminus* de script. eccl. appellat volumen parvum mole, virtute maximum: *Sausacus* in martyrol. gall. nobilissimum: *Joseph. An-*

telmius Forojul. canonicus pag. 420. diss. 9. *Opus nunquam satis pro dignitate commendandum: Joannes Costerus* in editione, quam publicavit, *longe optimum, non utile tantum; sed et necessarium.* Mitto post *Costerum* editores alios, *Falsacum, Pithoeum, Baluzium, Bartholomaeum Petrum, Salinasium*, qui effusis, magnificisque laudibus *Vincentianum* opusculum exornarunt. Quo nostra adhuc aetate apud catholicos in preti sit *Vincentianus* libellus, quave polleat auctoritate; testem audire juvat scriptorem Italum, V. C. *Andre*, editorem nuperum praeclari operis de hist. litter. an. 1799. 4. Is Tomo VI. pag. 140. de *Vincentio* nostro disserens, hunc fere in modum loquitur: Illud vere non minus, ac asseveranter pronuntio, *Vincentii Commonitorium* suppeditare nobis certissimas regulas, atque principia solidissima, quibus error a veritate, haeresis ab orthodoxia rite dignoscatur. Tradit insuper, ac monstrat expeditum modum, quo dogmatum catholicorum vera traditio, ab inanibus spuriisque aliorum commentis absque ambiguitate distingui valeat.

Neque desunt ex Protestantibus *Commonitorii* laudatores. *Centuriatores Magdeb.* Cent. V. cap. 20. commendant illud, tanquam scriptum eruditum, et acutum, et praescens valde remedium, et antidotum contra haereticorum venena. *Casp. Bahrdtius* Advers. Lib. XVIII. cap. 7. vocat illud *Enchiridion homini christiano nunquam deponendum manibus, ceu solidum nostrae beatitudinis documentum.* Facile quidem foret, his adjungere elogia Penegyristarum aliorum e coetu Protestantium. Huc certe veniunt *Causabonus, Henr.*

Hottingerus, H. Grotius, Osiander, Calixtus. At eorum testimonia adducendi onere me levat *Roeslerus*, qui Tom. X. de scriptis patrum pag. 25. ubi agit de *Vincentio*, candide fatetur, magno in pretio habitum fuisse ejus *Commonitorium* apud veteres fere omnes *Lutheranos*. Eodem animi candore idem *Tübingensis* theologus profitetur in praef. ad Tom. X., ea, quae nunc tenent Protestantium ecclesiae, dogmata non convenire cum antiquitate ecclesiastica. Quare mirum non est, praestantissimum opusculum stomacho fastidiente a plerisque jam rejici.

- 10) Opus *de usu Patrum*, editum Gallice, ac vulgatum etiam *Latine*, et *Anglice*, confecit *Jo. Dallaeus*, eo potissimum consilio, quemadmodum loquitur in epistola nuncupatoria ad *Annam Momaeam*, scripta *Parisiis* 1631., ut argumentum illud *de antiquitate, vetustissimorumque Christianismi doctorum consensu*, quo catholici ad decidendas controversias uti solent, labefactaret. Unde mirum non est, quod in *Vincentium* quoque nostrum locis multis censoriam virgulam strinxerit, ut e dignitatis gradu, quem inter scriptores ecclesiasticos obtinuit, bene meritum dejiceret, ac fieri si posset, omni eum auctoritate exuere. *Dallaei* iniquam de patrum doctrina censuram improbarunt non catholici solum; verum etiam nonnulli, qui a communione catholica sejuncti sunt; quos alibi laudavimus.

- 11) Erant, ut edocemur a *Vincentio Commonitoria duo*; aut, si mavis, unius ejusdemque operis partes duae, vel duo libri. Liber primus integer ad nos pervenit. Librum alterum furtim surreptum esse,

refert *Gennadius*. Qua de re sermo redibit; ubi ad eum locum pervenerimus.

VII.

Commonitorii orthodoxia.

Utut vero splendidis laudum encomiis ab hominibus eruditione claris consensione magna, celebratum sit elegans non minus ac utile opus, suo in genere prorsus singulare: non deerant tamen viri doctrina percelebres, qui maculas in corpore nitido deprehenderent. Primus omnium, acutus ille scriptorum arbiter, *Gerhardus Joannes Vossius* 1) fuliginem *semipelagiani* erroris in *Vincentiano* opere detexit. Plane in sententiam *Vossii* concessit magnus *Norisius*, eandemque novis argumentis stabilivit. Mirum, ut idem *Norisius* observat, ex tam multis, doctisque *Vincentii* editoribus, qui ejus libellum notis, commentariis, ac analysi illustrarunt, neminem exstitisse, qui *Semipelagianismi* vestigia in illo perspiceret. Nos, quae eam in sententiam *Norisium* adduxerunt, argumenta praecipua paucis referimus; cetera reservaturi adnotationibus, quas *Vincentiano* textui declarando idoneas judicabimus. Primum

itaque pro certo ponit *Norisius*, quod *Cassiani* 2) *Faustique* 3) testimoniis confirmat, fuisse *Semipelagianorum* dogma, idque capitale, Dei gratiam omnibus esse communem, eamque a Deo conferri his, qui naturae viribus conantur, volunt, petunt, quaerunt, pulsant. Talia praedicasse *Vincentium*, sole clarius esse asserit perlegenti ea, quae habet in *Commonitorio* 4). *Communem* praeterea cum *Massiliensibus* agnoscit gratiam; dum impugnat ac deridet *specialem*; acriusque in eos invehitur, *haereticosque* nominat, qui docent, a Deo gratiam dari hominibus; quin *petant, quaerant, pulsent*. Caecus sit, ait *Norisius*, qui *Semipelagiani* dogmatis labem in hujusmodi verbis non deprehendat. Eccur tam perspicuum argumentum. *Vossius* dissimulaverit; quis conjectura assequetur 5)? Argumentum alterum, quo praeiit *Vossius*, *Norisiusque* illustravit, idem *Vincentius* in fine *Commonitorii* suppeditat; ac sese habet hunc in modum: Erat *familiare*, ac solemne *Semipelagianis* accusare doctrinam *Augustini* novitatis, ipsumque ac ejus sectatores traducere tanquam *novatores* 6). Id ipsum objecisse *Vincentium* his, qui doctrinae *Augustinianae* adhaeserant, in aprico est 7). Verba enim *Coelestini* papae in epistola, quam a *Prospero* et *Hilario* monitus scripsit ad *Galliciarum* episcopos adversus *Semipelagianos*,

doctrinae novae praecones et patronos, guta interpretatione detorquet *Vincentius* in fidissimos *Augustini* discipulos *Prosperum* et *Hilarium*, quasi hi, qui erant apud sedem apostolicam *Massiliensis* scholae accusatores, nova dogmata in *Galliis* disseminarent; proptereaque, jussu pontificis, vitandi essent, ceu *novatores, calumniatores, haeretici*. Unde denuo intelligitur, quemadmodum arguit *Norisius*, cui factioni *Vincentius* addictus fuerit. His quidem argumentis, ex ipso *commonitorio* erutis, convicti viri doctrina praestantes, primique subselii scriptores, longe plurimi *Norisio* consenserunt: velut *Natalis Alexander* 8) suo satis nomine notus: *Claudius Frasen*, doctor Sorbonicus 9): *Ludovicus Thomassinus*, Oratorii gallicani presbyter 10): *Benedictini S. Mauri* 11) a Ss. Patrum, et antiquitatis ecclesiasticae studio in primis commendati: *Joseph. Antelmus*, Canonicus *Forojuliensis*, in rebus *Leriniensium* versatissimus: 12) *Christianus Lupus*, professor regius *Lovaniensis* 13): *Basilius Poncius*, *Salmanticensis* doctor 14): *Joannes Garnerius*, de rebus Pelagianis scriptor accuratus 15): Fratres *Ballerini*, multiplici eruditione ornatissimi 16) *Jo. Laurentius Berti* de studiis sacris bene meritus 17). Ut mittam alios, his concinentes. Praetermittendus tamen non est post hominum memoriam pontifex doc.

tissimus, ab eadem sententia non omnino alienus 18). Qua veri specie pronuntiaverit *Walchius* 19), *Norisium* non solidis rationibus; sed inanibus conjecturis, rem egisse, ut bonum monachum quanquam reluctantem et invitum in castra *Semipelagianorum* pertraheret; penes aequum lectorem iudicium esto!

- 1) *Vossius* luculentum opus de *Historia Pelagiana* edidit Lugd. Bat. 1618. laudabili certe consilio, ut ferventibus id aetatis apud *Batavos* controversiis *Calvinianos* inter et *Remonstrantes* medelam ferret. Libro itaque I. postquam egerat de *Cassiano Semipelagiani* gregis duce, et de *Fausto*, sermonem convertit cap. 9. ad *Vincentium Lerinensem*, quaeritque: *Utrum Semipelagianis quoque accenseri debeat*. Cui quidem quaestioni facturus satis, multa congerit, ut commonstret, sensisse *Vincentium* cum *Semipelagianis*. Argumentum praecipuum, quo usus est *Vossius*, duxit ex *Vincenzii* sinistra interpretatione epistolae pontificiae, de qua nuperrime. Aliæ, quae huc attinent, in nota proxima.
- 2) *Communem* esse omnino omnibus gratiam; dari vero illam suismet viribus quaerentibus, pulsantibus, petentibus, docuit *Cassianus* Lib. XII. de inst. coenob. cap. 14.
- 3) Consentiens *Cassiano Faustus* eadem tradidit Lib II. cap. 10. Hunc vero *Massiliensium* errorem retulit *Augustinus*, refutavitque tum alibi,

tum potissimum in libro *de dono perseverantiae* . . Scribit cap. 23. *Falluntur, qui putant, esse a nobis, non dari nobis, ut petamus, quaeramus, pulsemus. . Dicunt, quod gratiam praecedit meritum nostrum; ut sequatur illa.* Porro iidem negabant, gratiam Dei esse donum *speciale*; volentes esse *commune* omnibus. Hinc *Faustus* Lib. 1. cap. 15. ait: *non specialem esse circa credentes Dei munificentiam.*

- 4) *Vincentius* in *Commonitorio* cap. 37. adversus quos, aut quibuscum senserit, aperte indicat. „Mi-
„ro, inquit, modo incautos homines haeretici deci-
„pere consueverunt. Audent enim polliceri, et do-
„cere, quod in ecclesia sua, id est, in communionis
„suae conventiculo magna et specialis, et quaedam
„personalis sit Dei grati; adeo, ut sine ullo labore, sine
„ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec petant,
nec quaerant, nec pulsant, quicumque illi ad nume-
„rum suum pertinent, tamen ita divinitus dispensen-
„tur, ut angelicis eVecti manibus, id est, angelica
„protectione servati, nunquam possint offendere ad
„lapidem pedem suum.“ Quibus *Vincentii* verbis recitatis subdit *Norisius* *An dissertius suam sententiam potuerit exprimere Vincentius, quam reapse expresserit; certe non video.*

- 5) Si conjecturis hic locus datur: suspicari licet, fortasse *Vossium* dilucidam hanc probationem studiose reticuisse; ne *Remonstrantes*, contribules suos, placitis addictos *Semipelagianis* offenderet: si audirent referri capitale *Semipelagianorum* dogma, quod a vetere ecclesia, et concilio *Arausicano* II. reprobatum est.

6) Novitatis doctrinae imulatos a *Semipelagianis* fuisse *Augustinum*, ejusque sectatores, produnt *Prosper* et *Hilarius*. *Prosper* quidem in epist. ad *Aug.* de *Massiliensibus* scribit: *Obstinationem suam vetustate defendunt . . . et Pauli verba a nullo unquam ecclesiasticorum ita intellecta, ut nunc sentiuntur, affirmant.* Cumque ipsis objiceretur, a *Coelestino* Papa in epist. ad episcopos Galliae commendari *Augustinum*, illiusque scripta: *Prospero* teste in libro contra *Collatorem*, dixerunt, *istam in sanctum Augustinum laudationem anteriorum scriptorum meritis collatam esse*; non posteriorum adversus *Semipelagianos*, in quibus nova dogmata disseminari causabantur. *Hilarius* vero in sua ad *Aug.* epist. refert, *Massilienses* conqueri, quod *Augustinus* antiquis incognitam, ac inutilem doctrinam praedicet: siquidem *sine hac Augustini definitione tot annis, a tot tractatoribus, tot praecedentibus libris contra Pelagianos catholica fides defensa fuerit.*

7) Ut rectius intelligatur argumentum secundo loco propositum; oportet audire ipsummet *Vincentium* summi pontificis verba explicantem. Ita vero habet: *Papa Coelestinus in epistola, quam Gallorum sacerdotibus misit, arguens eorum conniventiam, quod antiquam fidem silentio destituentes, profanas novitates exurgere puterentur merito, inquit, causa nos respicit: si silentio foveamus errorem. Ergo corripiamus hujusmodi: non sit iis liberum, habere pro voluntate sermonem.* Scripta haec esse a pontifice adversus *Massilienses*, qui a *Prospero* et *Hilario* novitiorum

dogmatum erant apud sedem apostolicam accusati; non autem notari pontifici illa epistola *Augustinum, Prosperum, Hilarium*, aliosve his consentientes, nemo jure ambigat. *Augustinus* etenim in eadem epistola laudatur, una cum *Prospero* et *Hilario*, quos papa compellat *filiorum* nomine, *quorum sollicitudo circa Deum laudanda est*. Ex itinere *Romano* in patriam reversos *Prosperum* et *Hilarium*, litteras, quas hortatu, rogatuve suo obtinuerant a pontifice, in *Galliis* laudasse, ad illas provocasse, ad obstruenda *Massiliensium* ora, absque dubitatione credendum est. Eo telo se, suosque peti cum intelligeret *Vincentius*, ut imminens discrimen averteret, omnem accusationis molem, callida interpretatione, i. ipsos revolvit accusatores. Unde quaerit: Quinam sunt illi novitatis propolae; quibus imperatum est silentium? Quinam vetustatis vindices, quos oportet sequi? Subdit *Vincentius*, ipsum pontificem quaestioni huic satisfecisse hisce verbis: *Desinat, si ita res est*, ut apud me quidam (*Prosper et Hilarius*) *criminantur*; quasi apud Gallos essent, qui novis dogmatis studerent, eademque in vulgus spargerent; *Desinat, si ita est*, ut potius accusatores illi novae doctrinae praedicatores sint, et vetustatis adversarii, ac contemtores; *Desinat; si ita res est, incessere novitas vetustatem*. En quam versute verba pontificis in rem suam explicuit *Vincentius*, ut se, suosque veteris doctrinae probaret esse sectatores, novitatis vero studiosos esse *Prosperum* et *Hilarium*.

- 8) *Nat. Alexander* H. E. Sec. V. cap. 3. scribit; *Vincentium Semipelagianum asserere, praecon-septa, et populari opinione excussa, vis cogit*

veritatis. Cogunt rationes, a doctissimo et accuratissimo historiae Pelagianae commentatore Henrico Norisio adductae; quas, lecto semel et iterum Vincentii Commonitorio, vidi esse invictas.

- 9) *Frassen* pag. 421. Tom. I. *Academiae Scoti* Tract. II. disput. III.
- 10) *Lud. Thomass.* pag. 460. Dissert. XIII. in synodos.
- 11) *Benedictini Paris.* in Appendice Operum S. *Augustini* pag. 88. disserentes de epistola *Coelestini* papae ajunt: *Sic a vero sensu pontificis verba detorquet Vincentius, ut ipse haud injuria in erroris Semipelagiani suspicionem veniat.*
- 12) *Antelm.* pag. 420. Dissert. IX. de scriptis sanctorum *Leonis* et *Fresperi*. Idem publicavit *Diatriben de secretis Lerinensium.*
- 13) *Chr. Lupus* Tom. IV. in synodos; in notis ad Canonem XXII. Dictat. *Gregorii VII.* pag. 575.
- 14) *Bas. Poncius* Parte I. Relectionum de auxiliis divinae gratiae cap. IV. pag. 40.
- 15) *Jo. Garnerius*, Jesuita, pag. 150. Dissert. I. de auctoribus Pelagianae haeresis cap. 9.
- 16) *F. F. Ballerini*, *Petrus ac Hieronymus*, presbyteri *Veronenses* in observationibus ad Hist. Pelag. cap. IV. pag. 493.
- 17) *Berti* tum in Opere de disc. theol.; tum in adnot. ad Hist. Pelag. *Norisii* Lib. II. cap. 11.

18) *Benedictus XIV.* in epist. ad *Joannem V. Portugalliae* regem, quae praefixa est novae editioni *Martyrologii*. Romae an. 1748. §. XXXI. de *Hilario Arelatensi*, et *Vincentio Lerinensi* ita habet: *Uterque in Martyrologio Romano commemoratur; quamvis eorum doctrina Semipelagianismi labe fuerit aspersa.*

19) Conferatur *Walchius* pag. 148. T. V. *Haereseol.* Paulo autem ante, nim. pag. 147. scripserat, se satis mirari haud posse, doctissimos criticos hic, ubi agitur de *Vincentio* erroris *Semipelagiani* condemnando, studio partium abripi, et vitiosa, quam *circularem* dicunt, argumentatione niti. Nos vero miramur, *Walchium*, cum hujusmodi censuram ferret, vel non legisse serio, ut par est, *Vincentii* *Commonitorium*, vel aequa lance rationes *Norisianae* non ponderasse. Idem fere statuendum est de iudicio *Schroeckii*, quod tulit Tom. XVIII. H. E. pag. 38. simpliciter pronuntians, non esse verisimile, *Commonitorium* patrocinari *Semipelagianismo*; neque loca, quae inde adduci solent, rem conficere.

VIII.

*Semipelagianus error nil auctoritatis
operi detrahit.*

Qui *Commonitorium Vincentii* labe *Semipelagianae* fuliginis aspersum audiunt, dignitati operis, sanctissimaeque religioni ti-

ment; quasi utilissimum opus omni excideret auctoritate, cui tanquam firmissimo fulcro ecclesiae aedificium inniteretur 1). Ut, quam sit inanis iste metus, paucis edoceamus, locus hic exposcit. Ac primum quidem etsi *Vincentianus* liber sententias contineat, *Massiliensium* placitis consonas, propterea existimandum tamen non est, dejici eum e gradu honoris, quo elogia nobilium scriptorum illum evexerunt. Totius enim *Commonitorii*, ut evolventi patet, is est, ac fere unicus scopus, quo spectant omnia, ostendere, praeter divinas scripturas ad rite cognoscenda, dijudicandaque fidei dogmata, necessariam esse traditionem, ac idcirco amplectendam, retinendam, et defendendam esse avitae doctrinae antiquitatem; vitandam vero, et abjiciendam novitatem. Quam quidem rectae fidei normam reverentur, ac tenent unanimi consensu catholici omnes, tanquam veram, certissimamque credendorum regulam 2). Quodsi nonnulla in eodem volumine occurrunt, haud satis castigate dicta, neque aliena a scitis *Semipelagianae* scholae; laudatam regulam minime infringunt; neque operis pretio quidquam detrahunt; sed id solum comprobant, auctorem bonam regulam non bene semper applicuisse; eo fere modo, quo scriptura sacra, quam christiani omnes agnoscunt, et profitentur, ceu divinorum dog-

matum fontem certum, ac indubitatum, dum ab heterodoxis perperam trahitur ad externos, ac alienos a veritate sensus, ut sectae, cui adhaerent, impendant patrocinium, fucumque aut veri speciem adlinant, de auctoritate et vi probandi, quam habet summam, nihil deperdit; velut si quispiam, qui cum *Ario* sentit, ex illis Christi verbis: *Pater major me est*, blasphemiam suam niteretur comprobare. Non aliter sese habuit *Commonitorii* scriptor; cum statuta regula optima, vera, certissimaque, *de tenenda et sequenda antiquitate*, hunc fere in modum, sed perperam assumpsit: *Atqui Massiliensium etc. sententia vetus est; Augustini vero, quod cum suis praedicat, dogma novum* 3). En aberrationem, in quam, ut fit, praejudicatis ductus opinionibus delapsus est, salva veritate, et auctoritate regulae, quam male, uti constat, applicavit. Pari fere ratione intelligimus, a vero deflexisse scriptores ecclesiasticos alios, eloquiis divinis non recte, ut par est, applicatis; quin eorum libri exciderent auctoritate probandi. Satis sit meminisse *Justini, Irenaei, Cypriani, Tertulliani, Origenis, Tichonii* 4), Donatistae, cujus opus hermeneuticum suis studiis non indignum judicavit *Augustinus*, commendavitque divinarum scripturarum studiosis. Sed redeamus ad *Semipelagianos*, quorum coriphaeus erat *Cassianus, Chry-*

sostomi discipulus. Scripsit *Massiliensis* hic abbas libros VII. contra Nestorium. Quis rectae rationis contendet, argumenta, quibus usus est, in refellendis *Nestorii* novis inventis cassa esse omnia, nulliusque frugis aut ponderis; quanquam alicubi nonnihil attulerit de fermento Semipelagiano? Aut quis prudens affirmaverit, *Augustinum*, qui ante initum episcopatum *Semipelagianis* praeluserat 5) in libris adversus *Manichaeos*, quos presbyter elucubraverat, fidem non mereri: si aliquae *Semipelagianorum* sententiae aliquando ipsi excidissent? Quod demum hoc loco in primis observatum velim, est, quod tum aetatis, qua *Vincentius* in doctrina de gratia lapsus est, res illa fuerit non dogmatis; sed quaestionis, quam citra fidei, aut salutis periculum, versare in hanc, illamve partem omnibus Christianis erat integrum, permisumque unius cujusque libertati; dum nulla lege ad hanc illamve partem amplectendam obligaretur. Quo quidem intuitu nec *Comمونitorium* haereticum est; neque haereticus illius auctor; unde nec huic, nec illi quidquam auctoritatis decedit.

1) Panico id genus metu agitatus est anonymus *scrupulorum* auctor (Benedictinus, Gallus, *Sorbonensis* doctor?) cui respondens *Norisius* scrupulos evulsit, eradicavitque Dissert. III. de veteribus Se-

semipelagianorum sectatoribus; operum theol. Tom. III. pag. 95. seq.

- 2) Convenienter his; quae eam in rem a synodo *Tridentina* sanciantur Sess. IV. de canonicis scripturis; nec non iterantur in solemni formula fidei, quam catholici profitentur.
- 3) Hujusmodi ratiocinium, quo usus est *Vincenti* ad fidem conciliandam Semipelagianorum asserti aperte continetur in arguta illa paraphrasi, qua cap. 43. *Commonitorii* interpretari conatus est. *Coelestini* papae epistolam; de qua alibi satis, superque. Docuisse Semipelagianos, sententiam suam de gratia esse vetustam; *Augustinianam* vero novam, refert quoque in epistola ad *Augustinum Prosper*, ut supra vidimus; ad quam quidem accusationem respondet *Augustinus* Lib. de praedest. Ss. cap. 14. et dono persever. cap. 19. et 20.
- 4) S. *Aug.* in laudem *Tichoniani* operis Lib. III. de doctr. christ. cap. 30. scribit: *Tichonius quidam Donatista fecit librum, quem Regularum vocavit. . . Quod ideo dicendum putavi, ut liber ipse et legatur a studiosis: quia plurimum adjuvat ad scripturas intelligendas.*
- 5) Quo pacto *Augustinus* ab errore ad veritatem fuerit traductus, paucis indicat in Lib. de Praedest. Ss. cap. 3.; ubi recitatis apostoli verbis: *Quid autem habes, quod non accepisti?* ita pergit: „Quo, praecipue testimonio etiam ipse convictus sum, cum, similiter errarem; putans, fidem, qua in Deum credimus, non esse donum Dei; sed a nobis esse in nobis, et per illam nos impetrare Dei dona, qui-

„bus temperanter, et juste, et pie vivamus
„hoe seculo.“

IX.

Neque obest sanctitati auctoris.

Qui *Semipelagiani* hodie audiunt 1), multum quondam erant honorati, et commendati tum doctrinae, tum pietatis laude. Beatus *Augustinus* appellat eos *fratres* 2); sanctus vero *Prosper* 3), etsi acrius interdum in eos invectus fuerit, illos nominat *servos Christi, sanctos, honoribus et meritis claros, et egregios in omnium virtutum studio viros; concorporales nostros, et participes gratiae Christi* . . . quibus communis fides est defensa, a Catholicis non sejunctos. Ingenii, scientiaeque dotibus non caruisse, testantur opera, quae reliquerunt; neque negant coaevi scriptores, quanquam adversarii 4). Dum erant in vivis, plures ad ecclesiasticas evecti cathedras 5); post obitum vero inter sanctos culti fuerunt 6). Quo pacto sanctitas cum *Semipelagianismo* possit conciliari, cultusque post obitum; non unam omnes inveniunt viam. Sentiunt aliqui, illos resipuisse, ac mutata mente, abjurasse errorem 7). Alii confugiunt ad ignorantiam invincibilem, ut

peccato immunes faciant veteres Semipelagianos 8). Nos missis ejusmodi opinionibus, rectius illos excusandos putamus cum magni nominis celebribus doctrina viris, quos praecedentes habemus, affirmantes, tum aetatis errorem, quo *Semipelagiani* veteres laborabant, fuisse innoxium; donec tandem post annos centum ab obitu *Augustini*, solenni decreto concilii *Arausicani* II., universalis ecclesiae consensu comprobato, proscriberetur 9). Quodsi igitur, ut ad eum revertamur, cujus gratia haec dicta sunt, erravit *Vincentius*, errorem erravit prorsus in eo, qui ejus sanctitati nullam labem inurit. Vi ita enim, et scripsit illis diebus, quibus culpae non deputabatur *Semipelagianus* error, cum lex non esset, qua prohiberetur. Stat itaque, bene componitur cum *Vincentii* sanctitate *Semipelagianismus*, cui suffragatus est. Atque hunc in modum ostendunt viri praeclarissimi, non pugnare cum *Vincentii* sanctimoni, aut cultu errorem, in quo haeserat. Ita sane senserunt e celebrium scriptorum choro *Suarez* 10), *Card. de Aguire* 11), *Raynaldus* 12), *Labbeus* 13), *Antelmius* 14), *Lud. Thomassinus* 15), *Sirmondus* 16), *Norisius* 17), quibus adjungendi sunt *Muratorius* 18) et *Benedictus* XIV. 19). In hos, aliosve, qui illi consentiunt, dum *Walchius* 20) virgulam vibrat; videat, ne verberet aera.

- 1) *Semipelagianorum* nuncupatio recentioris aevi est. Antiquitus erant fere anonymi, aut appellabantur *Pelagiani* vel *reliquiae Pelagianorum*. Interdum veniunt nomine *Massiliensium* apud sanctum *Prosperum*, vel *ingratorum* apud eundem in carmine *de ingratis*. Quis primus *Semipelagianos* dixerit; haud satis liquet. Luculentius est, ita dictos fuisse, quod cum *Pelagianis* partim sentirent; partim ab illis dissentirent.
- 2) *Aug.* de praedest. ss. cap. 14. disserens de *Semipelagianis*: *Fratres nostri*, inquit, *qui nobiscum pro catholica fide perniciem Pelagiani erroris impugnant*.
- 3) *Prosper* in epist. ad *Aug.* de *Semipelagianis* scribit: *Hoc totum*, quod *Augustinus* habet in libris contra *Julianum*, *ab istis sanctis intentiosissime conclamatur*. Et circa finem addit, esse metuentum, *ne tam claris, tamque egregiis omnium virtutum studio viris spiritus Pelagianae impietatis illudat*. Idem sanctus *Prosper* adversus *Collatorem* cap. 1. postquam *concorporales et participes gratiae Christi* appellaverat; cap. 2. alloquens *Cassianum*, vocat eum *doctorem catholicum*. Tandem cap. 22. generatim de *Semipelagiani* haec subjungit: *Quorum tamen dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi; toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio*. Unde consequitur, catholicis fuisse adnumeratos.
- 4) *Prosper* cap. 2. contra *collatorem* ait: *Dubium non est, in sanctarum scripturarum studio praestare Cassianum, facile praefarendum Hilarie, Fausto, Vincentio, aliisque*.

- 5) Verba *Prosperi* in epist. ad *Augustinum* eam in rem haec sunt: *Quoad auctoritatem non sumus eis pares; et multum nos vitae meritis antecedunt: et aliqui eorum adepto nuper sacerdotali honore supererminent.* Ex eorum numero episcopale munus obierunt, apud *Arelatenses Hilarius; Faustus* apud *Rejos*.
- 6) *Hilarius Arelatensis* et *Vincentius Lerin.* occurrunt inter sanctos in martyrologio Romano: ille ad diem V. Maji; iste ad diem XXIV. ejusdem mensis. *Fausti* nomen in Rom. martyrologio non legitur. Ferunt tamen illius diem festum agi apud *Rejos*; uti apud *Massilienses Cassiani*.
- 7) Qui in refellendo hujusmodi asserto operam vellet ponere, suo, suorumque lectorum otio videretur abuti.
- 8) Anonymus Gallus, *scrupulorum* auctor, multus est ac pertinax in adstruenda invincibili ignorantia, ut excusaret Semipelagianos veteres. At in ea impugnanda *Norisius*, quanquam invitus, aequae est longus. Negat, fuisse invincibilem, quia potuisset deponi; si rem diligentius pensitassent. Asserit fuisse vincibilem; sed *inculputam*: quia nulla lege tenebantur ad illam depellendam; siquidem fuerit omnis ista disputatio tum aetatis adnumerata illis, quae mediae, indifferentes, adiaphorae appellantur.
- 9) Concilium *Arausicanum* II., habitum in Galliis an. 529., etsi in eo praesentes non fuerint, nisi episcopi 13, maximae in ecclesia auctoritatis est, ob consensionem totius orbis christiani. Condicti sunt in hac synodo canones XXV., *Semipelagianis* oppo-

siti. Canone VI. capitale eorum dogma disertius rejicitur. Ita namque sancitum legimus: *siquis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quaerentibus, pulsantibus, nobis misericordiam dicit conferri divinitus . . . resistit apostolo dicenti: Quid habes, quod non accepisti?*

- 10) *Franc. Suarez* inter theologos suae familiae princeps, Prolegomeno V. de grat. cap. 5. de veteribus Semipelagianis, quos dum excusat, scribit: *Nondum erat illa sententia Semipelagianorum, haeresis vel erroris condemnata ab ecclesia.*
- 11) *Card. de Aguire* Tom. III. sect. 13. pluribus demonstrat, fuisse *Semipelagianos doctores orthodoxos, citra laesae fidei crimen; usque ad concilium Arausicanum.*
- 12) *Theoph. Raynaldus* cap. 3. apologiae pro *Valeriano Massiliensi* scribit: *Viri sanctitate, ac eruditione praestantes in quaestione de gratia, necessaria ad initium fidei, a divo Augustino impune dissidebant.*
- 13) *Labbeus* Tom. IV. C. C. pag. 1042. ait: *Sanctissimos et doctissimos viros 100 annos exercuit controversia de necessitate gratiae ad initium boni operis. Post Arausicana decreta, haeretica sunt illa asserta Semipelagianorum.*
- 14) *Antelmius* Dissert. I. de vero auctore Capitularium Part. II. pag. 68. affirmat, *Semipelagianorum fidem ante Arausicanam synodum in jus vocari non potuisse.*

- 15) *Lud. Thomass. Dissert. XVIII. in synodos num. 3, ita loquitur: Ad Arausicanæ usque synodi tempora Semipelagiani inter catholicos numerari non desierunt,*
- 16) *Sirmondus ecclesiasticæ historiæ consultissimus Tom. I. C. C. Galliae pag. 605. Multi, inquit, doctrina et pietate præstantes viri in Gallia favere visi Semipelagianis; quorum placita in hac demum synodo (Araus.) penitus explosa et rejecta sunt,*
- 17) *Norisius Tom. III. opp. theol. pag. 119. id quod illa adversus scrupulorum auctorem copiosius exponit, tanquam certum sumit, eam Semipelagianorum opinionem ad synodum usque Arausicanam fuisse adiaphoram, ac inter catholicos licite controversam: qua ratione illorum etiam sanctitas a priori, ut loqui inquiunt, defenditur.*
- 18) *Muratorius Lib. III. de ingen. mod. cap. 25. Non idcirco, inquit, laesisse fidem dicti sunt Vincentius Lerin., Hilarius Arelat., Cassianus, Faustus, Gennadius, Sidonius, aliique aut Lerinenses, aut Massilienses, quod Semipelagianismum foverint. Tunc solum execranda coepit eorum doctrina de initio fidei; cum synodus Arausicana exposuit, quid hic sentiret, sentiendumque mandaret ecclesia verax.*
- 19) *Benedictus XIV. in epist. ad regem Portugaliæ martyrologii novæ editioni præfixa num. 31. de Hilario Arelatensi et Vincentio Lerinensi scribit: Excusandi sunt; siquid humani hac in parte illis exciderit: nondum enim catholicæ*

doctrina suprema sedis apostolicae, ecclesiaeque universalis iudicio, et consensu fuerat definita.

20) *Wulchius* Tom. V. *Haereseologiae* pag. 196 doctrinam catholicorum, qui tuentur, *Semipelagianos* ante concilium *Arausicanum* errasse quidem, at haereticos non fuisse; nihilo tamen minus sanctos esse et cultu dignos; vocat *effugium*, *castigatione dignum* (*Ausflucht*, welche verdient gerüget zu werden). Vae coelitibus, coelitemque defensoribus; si his, qui *inculpate* errarunt cum *Cypriano* et rebaptizantibus: si illis, qui cum *Iustino*, *Irenaeo*, aliisque *Chiliastis* a veritate deflexerunt, dies dicitur a censore duro, et immiti; iique in jus vocantur, qui sanctos a frivolis accusationibus vindicandos sibi sumpserunt.

X.

Non est auctor objectionum Vincentianarum.

Post sancti *Augustini* obitum 1), antequam ederetur in lucem *Vincentii Commen-
torium*; vulgatae sunt *objectiones Vincen-
tianae* 2) sive XVI. capitula, aut totidem propositiones, quibus beatus *Prosper* lacessitur, trahiturque in detestationem et invidiam; quasi esset *Praedestinatianus*, doceretque, *Christum non esse pro omnibus mortuum, nec Deum velle, omnes homines salvos*

*feri: Deum auctorem peccati esse, hominesque praedestinari ad saorilegia, incestus, adulteria; et quae sunt id genus blasphemiarum portenta ali, quae a Praedestinatianis praedicantur. Sanctus Prosper cum intelligeret, affictas sibi sententias impias publice, privatimque circumferri, sive ad mitigandos calumniantium animos, sive ad instruendos alios, quorum auribus tale quid insonuisset: diabolici indicis, ut ipse loquitur, sexdecim capita, singulatim excutere, refellereque constituit. Hinc natus est ejus liber, inscriptus: *Prosperi responsiones ad capitula objectionum Vincentianarum*. Quisnam fuerit mendacium capitulorum auctor, ut in rebus obscuris fit, inter eruditos disceptatur. *Semipelagianum* fuisse, nemo dubitat. *Baronius* incusat *Vincentium*, Gallum, presbyterum, Commentatorem in psalmos. At, ut alibi adnotavimus, tempora non concordant. Qui *Victori Vincentio* has objectiones tribuunt, non cogitant, eum ab *Augustino* meliora edoctum, errore deposito, ad frugem rediisse, *Vossius*, *Norisius*, *Nat. Alex.*, *Dupin*us, fratres *Ballerini*, *Caveus*, *Hettinger* infelicem partum adseribunt *Vincentio* nostro *Lerinesi*; quia fuit *Semipelagianus*, *commonitorii* auctor, et homonymus. Verum consentire hisce conjecturis haud possumus. Asserit enim sanctus *Prosper*, non unum fuisse, sed*

plures, qui indiculum illum ementitarum accusationum contexuerint 3). *Vincentius* autem noster socia aliorum opera in levidensi hoc negotio minime indignisset. Ad haec ut idem sanctus *Prosper* testatum facit, erat, qui objectionum farraginem congegit, verborum inops, qui rem eandem, iisdem verbis, eodem loco inepte repeteret 4). Quae cum quam longissime absint a doctrina, et stylo nostri *Vincentii*; recte infertur, *Commonitorii* auctorem diversum esse ab auctore *objectionum Vincentianarum*. Quis ergo abortivi partus verus parens? Arbitramur, ut a *Prospero* edocemur, non unum, sed plures fuisse, scholae *Semipelagianae* alumnos, forsitan adscriptos sodalities cuidam monastico. Singuli, ut videtur, contulere symbola, pro sua quisque facultate, aut mentiendi libidine, ad *Prosperi*, quem sibi adversantem habebant, exagitandam doctrinam, quam vel non intellexerant, vel intelligere nolebant. Collegerunt varia deterrimae accusationis capitula, quae in *Prosperi* caput intorquerent. Erat, qui illa in ordinem, atque hanc formam redigeret, homo in Latio parum versatus verborum inops, atque rerum; quod *Prosper* ei objicit in *responsione* ad capitulum IX. Ut pondus adderent criminationibus a se confictis, suisque mendaciis conciliarent auctoritatem, *objectiones* illas appellarunt *Vincentia-*

nas a Vincentio forsan nostro, qui tūm apud *Massilienses* doctrinae fama inclarescebat. Ceterum parum refert, calumniatorum nosse nomina.

- 1) Post sancti *Augustini* obitum confictas esse istas *objectiones*, videtur *Walchius* T. V. Haeres. pag. 70, ex eo inferre, quod s. *Prosper* in praef. libelli adversus *Object. Vinc.* dum nominat *Augustinum*, addat vocabula; *beatae memoriae*. At fallitur. Neque enim in praefatione, neque in textu totius libelli nomen *Augustini* occurrit,
- 2) Si fides est *Petro Franc. Foggino*, *Rom.* editori operum S. *Prosperi*, ejus *responsiones ad obj. Vinc.* anno 431, aut 432. consignandae sunt.
- 3) *Prosper* praefationem, quam responsionibus ad *objectiones Vincent*, praemisit, eum in modum orditur: „Quidam Christianae ac fraternae charitatis „obliti, in tantum existimationem nostram quoque „modo student laedere; ut suam se evertere, no- „cendi cupiditate non videant. Contextunt enim, et „qualibus possunt sententiis, comprehendunt ineptis- „simarum quarundam blasphemiarum prodigiosa men- „daci asserentes tali in nostro esse sensu etc.
- 4) De tautologiae vitio, et sermonis inopia conqueritur *Prosper* in responsione ad capitulum IX., quae hisce verbis concepta est: *Nec hujus definitionis insania aliud sonat, quam gemina objectio prae- locuta est. Unde mirandum est, objicientem tertio repetisse, quod semel dixisse suffecerat.*

sed, ut res est, numerum criminationis augere voluit: quia sensum variare non potuit.

XI.

Neque auctor est Praedestinati.

Praedestinatus (ita opus appellatur, quod *Jac. Sirmondus* in lucem protraxit 1), complectitur libellos tres: *Primus* exhibet indicem seu catalogum haereticorum. Orditur a *Simone mago*, et desinit in *Praedestinatianis*, quae haeresis est numero nonagesima 2). *Secundus*, idemque brevissimus absolvitur foliis quinque, plenus blasphemiarum, cujusmodi *Praedestiniani* eructare feruntur. Hoc opusculum, ut affirmat *Praedestinati* auctor, confictum est a *Praedestinianis*, praefixo *Augustini* nomine, ut tanti Doctoris ementito patrocinio suis blasphemias fides conciliarent, incautosque deciperent. Verius: conflictus est iste libellus a *Semipelagianis*, velut *objectiones Vincentianae*, in odium *Augustinianae* doctrinae 3). Libellus, *tertio* aut postremo loco positus, rursus est *Praedestinati*, qui in eo versatur, ut refellat sententias impias, quas continet libellus praecedens, *Augustino* suppositus. Plures cum immiscet errores tum *Pelagianos*, tum *Semi-*

pelagianos 4); satis elucet, ex qua fabrica opusculum prodierit. Difficilius est, definire, quisnam *Praedestinati* sit verus auctor. *Sirmondus*, quem sequuntur cum *Petavio* alii, tribuit *Arnobio* juniori 5). *Lucas Holstenius* et *Nic. Rigaltius Primasio* adscribunt 6). *Piccinardus* hujusce operis scriptorem censet esse *Vincentium Victorem*. *Oudinus* contendit, auctorem esse *Vincentium Lerinensem*, scriptorem *Commonitorii* 7). Qui demum cunque verus ejusce lucubrationis auctor fuerit (quod est obscurissimum: re omni prolabente ad conjecturas, in quibus certi nihil) negandum tamen non est, scriptorem esse antiquum 8). Vero denique simillimum nobis videtur, librum tribui non posse *Vincentio* nostro *Lerinensi*. Repugnat enim dissimilitudo tum styli 9) tum eruditionis 10), quae in *Commonitorii* scriptore longe major erat, quam in compilatore *Praedestinati*. Quaerenti tandem, quis *Praedestinati* verus sit auctor, respondemus, nobis satis esse, quod huc spectat, demonstrasse, illius auctorem non esse *Vincentium* nostrum; qui demum cunque partus, irata *Minerva* editi, parens fuerit. Non opinamur, nos a vero longius aberrare, si, quod supra de auctore *objectionum Vincentianarum* diximus, idem de hujus etiam opusculi auctore statuamus. Auctor erat *Semipelagianus* (Unus, an plures, parum re-

fert) ; confinxit *Praedestinatianam* haeresi affinxitque *Augustino*. Libellus *secundus*, qui affictas *Augustino* sententias praefert; et *tertius*, qui eas impugnat frigide, fallaciterque, eundem auctorem habet; ut perspicuum fit ex vocibus, figuris, phrasibus, barbarismis, in utroque tam sui similibus, ut dubitandum non sit, ex eodem excidisse calamo.

- 1) *Sirmondus* veterem msc. codicem publicavit *Parisiis* an. 1643. 8.; cum titulo careret; praefixit *Praedestinati* nomen. An. 1645. 8. comparuit editio altera, absque indicio loci (Paris.) curata ab *Awraco*, doctore *Sorbonico* (Laïet hoc sub nomine *Martinus de Barcos*, abbas *S. Cyrani*) adjecta libello censura, qua ostendere nititur, nunquam exstitisse apud veteres, *Praedestinatianorum* haeresin; *Sirmondum*, qui contrarium affirmaverat, acerbius saepe habet. Non minus graviter *Praedestinati* editorem excepit *Mauguinus in praedest. fabulae confutatione*.
- 2) Comminiscitur haeresiologus, se sua hausisse ex *Hygino*, *Polycrate*, *Africano*, *Hesiodo*, *Epiphania*, et *Philastrio*. *Augustinum* reticet; ex quo descripsit miser plagiarium; si quae bona retulit. Bonis immiscet mala plurima, dubia, falsa, conficta, et omni antiquitati ecclesiasticae incognita.
- 3) Putat *Piccinardus* in praef. Tom. I. opp. *Sirmondi*, ex opere *Evodii*, *Vzalensis* in *Africa* episcopi, ad *Valentinum* abbatem, ceterosque monasterii *Adrumetini* incolas misso, Gallos excerptisse

capitula (*Praedestinati*?) quibus *Augustini* doctrinam traducere conati sunt, *Valentinum* scripsisse *Evodio* de controversiis in suo coenobio excitatis; *Evodiumque* rescripsisse *Valentino*, constat ex historia *Praedestinati Jac. Sirmondi*; qui litteras *Evodii* invenit in veteri codice *S. Maximini Trevir.*, earumque fragmentum inseruit primo capiti ejusdem historiae. Agit de scriptis *Evodii* veris, et suppositiis P. *Berti* in opere: de rebus gestis *S. Aug.* pag. 294 et 298.

- 4) Non aliam praedicat gratiam, quam *Pelagianam*. Concupiscentiam non secus, ac *Julianus* appellat *bonam*. Cum *Semipelagianis* vero repetit fidei, et bonae voluntatis initium ex solis naturae viribus.
- 5) Fatendum equidem est, apud *Arnobium* juniorem, qui consensit *Pelagianis*, maxime dum interpretatur psal. 117. et 142., occurrere loquendi modos, similimos his, quibus usus est *Praedestinati* auctor; at, nisi accedant argumenta alia, praecipitis erit judicii, utrumque auctorem, *Arnobium* cum *Praedestinato*, confundere.
- 6) *Lucas Holstenius* in epist. ad *Sirmondum*, et *Nicol. Rigaltius* in notis ad *Cyprian.* epist. 49. et 55. *Primasium* hujus libri auctorem malunt; cujus nomine inscriptos hos libros vidit *Jo. Mabillonius* in bibliotheca *Augiensi*: et huic non male convenire ea scribunt, quae de *Primasio* habet *S. Isidorus Hispal.* Vide iter germanicum Tom. IV. Analectorum. At ex *Isidori* verbis, nec non ex epistola *Sirmondi* ad *Holstenium* alios prorsus ab his fuisse tres *Primasii* libros de haeresibus, satis

apparet; quemadmodum monent fratres *Bablierini* in observat. ad Hist. Pelag. Norisii cap. 10.

- 7) *Vincentium Victorem* non elucubrasse hos libros, ex eadem ratione conficitur, quā nuperrime ostendimus, elaboratas ab ipso non fuisse, neque confictas *objectiones Vincentianas*. Quibus adde, quod S. *Prosper* objectionibus istis occurrens, si libri illi vere *Vincentii* hujus fuissent, adversus quem Augustinus scripserat, et qui *Augustini* argumentis concedens ab errore deflexerat, id illi exprobare, atque opponere summa vi non praetermisisset.
- 7) *Casimirus Oudin* us pag. 1245. Comment. de scriptoribus ecclesiasticis Tom. 1.
- 8) *Weismannus* pag. 315. *Memorab. Hist. eccl.* Tom. 1. scripsit: *Libellus Praedestinati recentior est*. Nos veterem esse conjicimus ex eo, quod recensens haereses, desierit in *Nestoriana*, et *Praedestinatiana*; nec quidquam habeat de *Eutychniana*. Neque *Mauguinus*, qui *Praedestinati Sirmondiani* acerrimus erat impugnator, opusculi antiquitatem negat.
- 9) Stylum quod attinet; *Vincentianus* dissimillimus est ei, quo usus est auctor *Praedestinati*. Praefationes solent elaborari diligentius; ut oratio non videatur rudis, et inculta, quae lectorem in primo mox congressu deterreat. En, quibus verbis praefationem suam finiat scriptor *Praedestinati*: *Orabunt pro nobis sancta studia, quae ad requiem curarum suarum per hunc nostrum laborem attingunt*. Ex his conjecturæ esto de ceteris! Quis, amabo, talia e calamo nostri *Vincentii* fluxisse credat? Jure itaque

merito miratur *Awraeus*, a *Sirmondo*, litteris elegantioribus probe exculto, vulgari atque tanquam bonum auctorem commendari potuisse librum adeo pudendum, in quo tot *barbarismi*, *soloecismi*, et in *grammatica* tot *foedi errores*, *eloquentiae* et *elegantiae latinae contrarii*, affatim occurrunt.

- 11) Ut fiat palam, quam crassa laboraverit ignorantia *Praedestinati* auctor, eruditionis sacrae prorsus inops, lubet speciminis loco nonnulla proferre. Ait, *Hyginum*, *Polycratem*, *Africanum*, *Hesiodum* graece scripsisse ante sanctum *Epiphanium* libros multos de haeresibus, ex quibus sua decerpisse affirmat. Hos fabulator haereseon scriptores venditat; ante eum nemo; neque postea. Ait, *Hesiodum*, episcopum *Corinthiensem*, *Arianis* primum restitisse, ejusque precibus *Arium* effusis visceribus subito exspirasse. Quis vero nescit, primum *Arii* impugnatores fuisse *Athanasium*? Ait, *Tertullianum* bene et incomparabiliter scripsisse omnia: atque in hoc solum fuisse reprehensione dignum, quod *Montanum* defenderit contra *Soterum* pontificem Romanum, quem contendit, damnasae haeresin *Tertullianistarum*. Quot verba, tot foedi errores, quos singulatim excutere, nostri non est instituti. Norunt id omnes, qui in historia sacra peregrini non sunt. Sufficiat pauca portentosi scriptoris errata huc congegisse. Qui plura nosse percipit opinionum monstra, fabulas, mendacia, errores, haereses, legat *Awraei* censuram de hoc opere latam annexamque *Praedestino*, quem vulgavit *Lutetiae* 1645. 8. Quantum ista ab eruditione *Vincentii* distent, nobis etiam tacentibus, intelliget prudens quisque lector.

XII.

Neque symboli: Quicumque 1).

Censendum denique non est, *Vincentium Lerinensem* auctorem esse symboli: *Quicumque*; secus ac visum est *Antelmio*, qui elucubratione peculiari illud *Vincentio* nostro adjudicare adnissus est. Sed frustra. Quae enim eam in rem adducit, tanti non sunt, ut assensum mereantur 2). Quanquam enim haud gravate largiendum sit, quod est *Antelmi* argumentum praecipuum, in *Vincenciano Commonitorio* reperiri phrases, modosque loquendi iis similes, quae in *Athanasiano* symbolo occurrunt, ut manifestum est conferenti 4): analogae tamen id genus formulae non, ut par est, demonstrant, utriusque scripti unum, eundemque esse auctorem 5); dum momenta alia desunt, quae habeant plus ponderis; quo revocantur codices msc. veteres, aut testimonia coaevorum, fide digna. Quae si suppeterent; haud aegre (quod etiam spondet cum *Montfauconio* Gallandius) in *Antelmi* sententiam concederemus. Constituerat equidem *Vincentius* (quin disertis verbis promiserat) *Commonitorium*, quod ediderat, revocare ad incudem, perpolire, et elaborare diligentius 6): spem praeterea fecer-

fat 7), opus aliud de incarnatione verbi se
 elucubraturum esse, quo plenius exponeren-
 tur ea, quae ad mysterii illius uberiores no-
 titiam pertinent: at an verbis steterit, aut
 liberaverit fidem datam: oppido incertum est.
 Illud est certum, nihil istiusmodi ad nos per-
 venisse. Non minus exploratum est, neque
Commonitorium secundis curis emendatum,
 si exstaret; neque opus illud plenius de i
 carnatione, si confecisset, nomine symboli
 venire posse. Utrumque enim fuisset multo
 copiosius, aliaque ratione contextum, quam
 ut symboli formam prae se ferre videretur.
 Unde recte conficitur, non suppetere firmum
 quoddam argumentum, quod convincat, *Vin-*
centium symboli: *Quicumque* auctorem esse.
 Quae adversus sententiam *Antelmi* modo at-
 tulimus, ea pariter valere arbitramur contra
 opiniones aliorum, quae hac de quaestione
 hactenus in lucem prodierunt 8). Nulla enim
 ex omnibus est, cui acquiescere tuto liceat:
 siquidem careant auctoritate antiquiorum co-
 dicum, ac destituantur testimoniis veterum
 idoneis; ut recte dixeris, facilius common-
 strari, quis auctor symboli: *Quicumque* non
 sit: quam quis sit 9). In Galliis natum fuisse
 se, non abnuimus 10).

- 1) Symbolum, cujus initium est: *Quicumque vult salvus esse* etc., quod nomine sancti *Athanasii* vulgo circumfertur, tantae est dignitatis, ut in officiis ecclesiasticis locum habeat, atque diebus domi-
icis palam in ecclesia recitetur, aut concinatur alternantibus choris.
- 2) Erat *Joseph Antelmius*, vergente ad finem seculo XVII. ecclesiae *Forojuliensis* canonicus, ad cujus dioecesin *Lerinensis* insula spectabat, vir doctrina praestans, et amicissimus *Montfauconio*. Reliquit de rebus sacris syllogen dissertationum, quas inter una est inscripta: *Nova disputatio de symbolo Athanasiano*: cui opposuit *Montfauconius* pag. 717. Tom. II. operum S. *Athanasii*, *Diatriben in symbolum: Quicumque*.
- 3) En rationum momenta, quibus opinionem suam suffulsit *Antelmius*:
 - a) Vixit *Vincentius Lerinensis*, scriptor nobilis, ea aetate, qua hoc symbolum est adornatum.
 - b) Haeresibus quibuscunque indit bellum.
 - c) Haereses, in symbolo notatas, dissertis verbis impugnavit in *commonitorio*.
 - d) Uti *commonitorium*, ita hoc symbolum non vulgavit suo praefixo nomine.
 - e) Patria *Vincentii* est *Belgica secunda*; ubi symbolum primo repertum est.
 - f) Ipse *Trevirensi* antistiti, qui tum aetatis illi ecclesiae praefuit, adstrictus erat necessitudini is vinculo.

g) Similis beato *Athanasio*; a patriis finibus fere exulabat. Quae hucusque adduximus, nec propugnamus, nec impugnamus; brevitatis memores. Quae sequuntur, nonnihil plus roboris videntur habere.

h) In *commonitorio* eadem occurrunt loquendi formulae, quae in symbolo continentur.

i) In animo habuit, fidei confessionem, quam i *Commonitorio* exhibuit, elaborare diligentius.

k) Immo opus novum, quod huc attineat, se elucubraturum esse, asseveravit; ut ex eodem *commonitorio* edocemur.

Quantum momenti, aut ponderis iis insit, quae posterioribus hisce locis proposita sunt, prudens lector intelliget, si relegerit, quae proxime praecedente §. eam in rem commemoravimus.

4) Ut palam fiat, quam sint sui similes loquendi formulae, quae in utroque libello comparent, singulari studio, quae in *Commonitorio* sparsim vagantur, similia his, quae feruntur in symbolo, diligenter collegit, atque in tres tabulas digessit *Antelmius*, ut similitudo, quam inter se habent utriusque libelli sententiae non tantum, verum etiam particulae singulae, quae huc spectant, uno quasi obtutu deprehendi facilius possit.

5) Usus est *Vincentius* in *commonitorio* iis loquendi formulis, quae tum aetatis apud Latinos in ecclesia erant usitatae. Idem institutum sibi sequendum pariter proposuit auctor symboli; quisquis fuerit. Quare factum est, ut uterque scriptor in enarrando Tri-

nitatis, et incarnationis mysterio, iisdem prope verbis uteretur. Loquendum namque est cum ecclesia; velut locuti sunt *Augustinus*, *Cassianus*, *Vigilius Tapsensis*, alique his synchroni; cum de Trinitatis et incarnationis mysterio verba facerent.

- 6) Conf. Praef. *Commonit.* prope finem.
- 7) Vide, quae de his ex *Commonitorii* cap. XXII. referuntur sequente §. XIII.
- 8) Sunt non pauci, qui hoc symbolum adjudicant S. *Athanasio*: tribuunt patribus *Nicaenis*; alii adscribunt aliis; velut *Eusebio Vercellensi*, *Philastrio*, *Venantio Fortunato*, *Anastasio Sinaitae*, *Athanasio Spirensi*, *Anastasio Romano pontifici*, *Vigilio Tapsensi*, *Bonifacio* cuidam etc. etc. Quis tantas poterit componere lites?
- 9) Qui varias variorum hac de controversia sententi cognoscere percipit; consulat Fratres *Ballerinas* i adnotationibus ad dissertationem XIV. *Quesnellii* in Appendice ad Tomum III. operum sancti *Leonis* papae. *Venetis* 1757.
- 10) In *Galliis* elucubratum esse, haud abs re coniectant viri eruditi; eo quod ibi primum celebrari coeperit: ut ex veterum constat testimoniis adductis a *Montfauconio*. Idem confirmat mos ille antiquissimus, in Gallicanis et Anglicanis ecclesiis symboli alternatim concinendi; tum msc. in Galliae bibliothecis copia, et antiquitas translationum in linguam gallicam. Quam ob rem mirari subit, quo pacto P. *Gazzaniga* pag. 206. prael. theol. Tom. III. *Venetis* 1797. 4. pronuntiaverit, *omnium probabiliorum*

videri opi ionem *Quesnellii*, qui diss. XIV. in opp. *S. Leonis Vigilio Tapsensi* adscribendum putaverit; si quidem ipse *Quesnellius* l. c. nonnisi conjectando loquatur. En conjecturas! 1) Solebat *Vigilius* lucubrationes suas supponere *Athanasio*. 2) *Vigilius* tunc exorientem *Eutychetis* haeresin impugnare coepit. Haec autem haeresis in hoc symbolo rejicitur. 3) Occurrunt apud *Vigilium* iidem loquendi modi, quibus constructum et apparatus est symbolum. Quantum hisce conjecturis deferendum sit, ex dictis abunde liquet.

XIII.

Libri a Vincentio promissi.

Post *commonitorium* in lucem ac hominum manus emissum, quibus studiis exercere stylum constituerit *Vincentius*, ipse declarat. In animo videlicet habuit, quod solemnibus affirmat verbis, se operam daturum, ut idem *Commonitorium* secundis curis eliminatum, castigatius, perfectiusque eniteretur 1). Deinde promisit, elaboraturum se esse opus novum, quo ea, quae ad Verbi incarnationem attinent, copiosius exponerentur 2). De priore quidem, quam pollicitus est, opera sic habet: *Quod tamen* (Commonitorii opuscu-

lum) *paulatim recolendo emendare, Domino praestante, conabor. Et paulo post rogat censores, in quorum manus inciderit, nequid in eo temere reprehendant; quod adhuc vident, promissa emendatione limandum. Hinc comperimus, non fuisse Vincentium de eo scriptorum genere, qui viribus suis confisi plus aequo, quae semel chartis illiverunt, ceu oracula falli nescia aliis obtrudunt, et credi volunt 3).*

Operis alterius spem fecit *Commonitorii* cap. 22. Postquam enim catholicam doctrinam de mysterio Verbi incarnati paucis proposuerat, addit: *Haec in excursu dicta sunt; alias, si Deo placuerit, uberius tractanda, et explicanda. Fortasse id negotii aggrediendum ratus est, sive temporum habita ratione; sive excitatus exemplo Cassiani, qui hortatu Leonis, tum, ut ferunt, archidiaconi Romani, post vero Romani pontificis, Magni nomine clari, opus luculentum de incarnatione dominica, antequam Nestorii haeresis in Ephesina synodo proscriberetur, in septem distinctum libros contexuit; eidemque Leoni dicavit 4).* Quae animo destinaverat, sive de recudendo *commonitorio*, sive de novo elucubrando opere pleniore, quod in expositione doctrinae de Verbi incarnatione versaretur, perfecisse Vincentium, quis poterit

affirmare? Certe nihil istiusmodi ad nos pervenit.

- 1) Vide praefationem *Commonitorii* prope finem.
- 2) Hujus operis mentionem fecit *Vincentius*, aut spem injecit in fine cap. XXII. *Commonitorii*.
- 3) Qua cura, quove studio veteres in edendis foetibus literariis usi fuerint, refert Plinius diversis in epistolis. Pensitarunt ante omnia, quid valeant humeri, quid ferre recusent. Quae conjecerunt in chartam, communicarunt cum familiaribus quibusdam amicis doctis. Demebant, addebant, mutabant, quae illi monuerint. Recitarunt postea palam in selecto eruditorum conventu. Moniti denuo, spongiam rursus adhibebant, aut limam; priusquam in manus hominum paterentur elabi opera, quae elaborarunt. Hinc nata illa monumenta sunt, quae aetatem ferunt.
- 4) Rem non injucundam lectoribus meis me facturum esse confido; si, quam verbis nitidis animi cogitata declaraverit *Cassianus*; quaque sermonis elegantia oblatam sibi a *Leone* adversus *Nestorium* scribendi provinciam sit deprecatus, huc translato praefationis initio comprobem. „Absolutis, inquit, dudum *Collationum* spiritualium libellis, sensu magis, quam sermone insignibus; quia alto sanctorum virorum sensui sermo nostrae imperitiae impar fuit: cogitaveram, et propemodum constitueram post illum proditae inscitiae pudorem, ita me in portu silentii collocare, ut excusarem, quantum in me esset, per taciturnitatis verecundiam loquacitatis audaciam. Sed vicisti propositum ac sententiam meam laudabili stu-

dio et imperiosissimo affectu tuo, mi *Leo* venerande ac divi i mi isterii decus, producens me ex illo praemeditati silentii recessu, in publicum, formidandumque iudicium; et nova subire cogis adhuc de praeteritis erubescens: cumque etiam minoribus impar fuero, par maioribus a te esse compellor.“ Cetera, quae sequuntur, parem styli ornatum, dicendi-que facilitatem praeferunt. Quis vero ab homine *scythae*, medi in barbarie nato, talia expectaverit?

XIV.

*Editiones praecipuae Commonitorii,
et translationes in linguas
alias.*

Ex his, quae hucusque disputavimus, consequens est, solum *Commonitorium Vincentii Lerinensis* legitimum partum esse. Restat, ut de operis *Vincentiani* editionibus, quae quidem numerosissimae sunt, nonnulla subjiciamus.

Inter editiones, quae comparuerunt excusae typis, temporis ratio si habeatur, facile princeps illa est, quae prodiit *Venetis* absque indicio anni; ignorata *Maitairio* et *Panzero*. Illius meminerunt *Benedictini* Hist. litter. Gall. scriptores, et *Remi. Ceillier*.

Editio altera luci data est *Basileae* an. 1528. fol. cura *Jo. Sichardi*; jungiturque scriptoribus ecclesiasticis aliis in *Antidoto* adversus haerèses. Quae quidem collectio dici solet *prima bibliotheca patrum*.

Successit *Basileae* editio ejusdem libelli alia. Insertus nimirum est an. 1556. *Haeresiologiae* fol. adornatae studio *Joannis Heroldi*. Occurrit pariter in *bibliothecis patrum* tam antiquis, quam recentioribus.

Nobis animus non est, recensere editiones singulas, quas longa serie enumerant *Benedictini Sancti Mauri*, et *Ceillier* e congregatione *Lotharingica Sanct. Vitonis et Hydulphi*; sed, quod magis e re fore arbitramur, eas duntaxat commemorandas putavimus, quae illustratae *notis* aut *commentariis*, paratae sunt a diversis auctoribus. Huc spectant;

1. *Lovaniensis* an. 1556. 12. *Joannis Costeri*, Can. Reg. una cum commentariolo; iterata saepissime, diversis locis; praesertim *Coloniae*. Quae ibidem luci exposita est an. 1569., in fronte praefert: *Nunc primum in capita distincta*.

2. *Parisiensis*, *Petri Pithoei*, an. 1569. 4. cum scriptoribus ejusdem argumenti quibusdam aliis; *ibidem* recusa, sed mendis plena; ut *Baluzius* conqueritur.

3. *Duacensis, Bartholomaei Petri* 1611.
12. Consultis duobus codicibus msc.; adjunxit editor notas suas notis *Costeri*.

4. *Moguntina, Justi Calvinii*, 1602. 8. una cum *analysisi*. Praemisit editor *Vincenziano* opusculo *Tertullianum* de praescriptionibus; *Cyprianum* de unitate ecclesiae; *Augustinum* de unit. eccl. et de necess. credendi: quibus postremo loco adjunxit *Campiani* opuscula quaedam eristica.

5. *Parisiensis* 1613. *Joannis Filesaci*, 4. adjectis ejusdem commentariis.

6. *Parisiensis Stephani Baluzii* 1663. Editio tertia, quam emisit, exacta est ad plures codices msc. Censetur omnium optima; iteratis typis publicata locis, temporibusque variis.

7. *Romana* 1731. 8. quam publici juris fecit *Joannes Salinas* Can. Reg. *Neapolitanus*. Accedunt *S. Hilarii Arelat.* opuscula. Inscript Romano pontifici, *Clementi XII*.

8. *Neapolitana* 1780. 12. Adjunctus est *Tertulliani* liber de praescriptionibus.

Neque Protestantes in edendo *Vincentii Commonitorio* suam desiderari operam passi sunt. Praeter recensitas superius *Basileenses* editiones, eo referuntur:

1. *Helmstadiensis*, quam *Georgius Calixtus* semel atque iterum imprimendam curavit, una cum *Augustini* libris IV. de doctr. Christ.

addita in utrumque scriptorem satis prolixa lectu digna praefatione.

2. *Cantabrigiensis* 1687. 12. cum notis *Baluzii* et *S. Augustini* libro de haeresibus.

3. *Bremensis* 1688. 4. exacta ad textum editionis *Baluzianae*, cum notis variorum; adjuncto *summario* editionis *Calixtinae*; quantum attinet *Vincentium*.

Com m o n i t o r i i
translationes in linguas alias.

Gallicanae sunt interpretationes quinque diversae, quas refert *Ceillier* Tom. III. script. eccl. pag. 582.

a) *Parisiensis* 1561. 8. interprete *Guil. Ruzaeo*, episcopo *Andegavensi*, regi a confessionibus; repetita Lugd. 1570. Paris. 1580.

b) *Parisiensis* 1616. adornata nova versio, opera *de la Brosse*.

c) *Leodiensis* 1663. suum huc studium conferente *Bartholomaeo d' Astroq.*

d) *Parisiensis* 1684. nova translatio gallica, cum novis adnotationibus.

e) *Parisiensis* 1700. interprete *Bonneto*, presbytero *Oratorii*; junctus est *Salvianus* itidem gallice.

2. *Germanice* bis prodiit *Vincentius*.

a) *Ingolstadii* 1563. 12. Theodisce eum

loqui fecit *M. Sebastianus Faber*, qui *Capellanus* subscribitur in fine epistolae nuncupateriae. Dicavit libellum *Annae*, natae reginae *Bohem.* et *Hung.* archiduc. *Austriae*, duc. *Bav.* utriusque.

- b) *Bambergae* 1785. 8. ornatior, cultiorque germanis auribus magis arridet; curante *Michaele Feder*, Theologo Wirceburgensi, et academicae bibliothecae praefecto.
3. *Italice Vincentium* reddidit *Hieronymus Mutius*, ediditque *Monte Regali* in regno *Neapolitano* 1565. 8.
4. *Bohemice* vertit *Baltassar Osthovius*, S. J. teste *Sotvello* Bibl. Jes. pag. 103.
5. *Anglice* 1710. 2. voll. in 8. *Londini* publicavit *Revius*; una cum *Justino*, *Tert.*, *Minucio Felice*, apologetis christianae religionis, itidem Anglicanum in sermonem conversis.
6. Praetereunda tandem non est versio in linguam apud *Scotos* vulgarem, quam elaboravit *Benedictinus*, *Ninianus Vinzetus*: ut videre est in epistola nuncupatoria ad abbatem *Scotum*, praevia editioni *Pedomontanae* *Commonitorii Vincentiani*. 1743. 4.

S. VINCENTII LERINENSIS
C O M M O N I T O R I U M.

^{a)} Incipit tractatus Peregrini pro
catholicae fidei antiquitate, et univer-
sitate adversus profanas omnium
haëreticorum novitates.

P R A E F A T I O.

Dicente scriptura, et monente ^{b)}: *Interro-
ga patres tuos, et dicent tibi, seniores tuos, et
annuntiabunt tibi: et item: Verbis sapientium
accomoda aurem tuam: et item: Fili mi, hos ser-
mones ne obliviscaris; mea autem verba cu-
stodiat cor tuum: videtur mihi, mi imo om-
nium servorum Dei c)*. *Peregrino, quod*

res non minimae utilitatis, Domino adjuvante, futura sit; si ea, quae fideliter d) a sanctis patribus accepi, litteris comprehendam, infirmitati certe propriae necessaria; quippe cum adsit in promptu; unde imbecillitas memoriae meae assidua lectione reparetur. Ad quod me negotium non solum fructus operis; sed etiam consideratio temporis, et opportunitas loci adhortatur. Tempus; propterea quod, cum ab eo omnia humana rapiantur, et nos ex eo aliquid invicem rapere debemus, quod in vitam proficiat aeternam, praesertim cum et e) appropinquantis divini iudicii terribilis quaedam expectatio augeri afflagitet studia religionis f); et novorum haereticorum fraudulentia multum curae, et attentionis indicat. Locus autem, quod urbium frequentiam, turbasque vitantes g), remotioris villulae, et in ea secretum monasterii incolamus habitaculum; ubi absque magna distractione fieri possit illud, quod canitur in psalmo h): *vacate, inquit, et videte: quoniam ego sum Dominus.* Sed et propositi nostri ratio in id convenit; quippe qui, cum aliquamdiu variis, ac tristi-

bus i) secularis militiae turbinibus volve-
mur, tandem nos in portum religionis, cunc-
tis semper fidissimum, Christo adspirante,
condidimus; ut ibi depositis vanitatis ac su-
perbiae flatibus, christianae humilitatis sa-
crificio placantes Deum, non solum prae-
sentis vitae naufragia; sed etiam futuri se-
culi incendia vitare possimus.

Sed jam in nomine Domi i, quod in-
stat, aggrediar, ut scilicet a majoribus tra-
dita, et apud nos deposita describam, rela-
toris fide potius, quam auctoris praesump-
tione; hac tamen scribendi lege servata, ut
nequaquam omnia, sed tantum necessaria
quaeque perstringam; neque id ornato, et
exacto; sed facili, communique sermone, ut
pleraque significata potius, quam explicata
videantur. Scribant ii laute, et accurate,
qui ad hoc munus vel ingenii fiducia, vel
officii ratione ducuntur. Mé vero sublevan-
dae recordationis, vel potius oblivionis meae
gratia k) *Commonitorium* mihimet parasse
suffecerit; quod tamen paulatim recolendo,
quae didici, l) emendare, et implere quoti-
die, Domino praestante, conabor. Atque

hoc ipsum idcirco praemonui, ut, si forte elapsum nobis in manus m) sanctorum devenit, nihil in eo temere reprehendant, quod adhuc videant promissa emendatione limandum.

Notae in Vincentium Lerinensem.

a) *Incipit tractatus Peregrini* etc. Ita, teste *Bazilio*, libri msc. Editiones veteres typis excusae hunc fere praeferunt titulum: *Vincentii Lerinensis, Galli, pro catholicae fidei antiquitate* etc. Inscriptio vera, quam *Vincentius* operi praefixisse videtur, est huiusmodi: *Commonitorium Peregrini adversus haereses*; veluti suboluit *Costero*; placuitque *Salinae*.

b) *Dicente scriptura et monente* etc. Quae initio praefationis occurrunt scripturae sacrae testimonia *Deut. XXII. 7. Prov. III. 1.* nonnihil aliter se se habent in *vulgata*, qua utimur, ut conferenti liquet.

Suppetunt in iisdem divinis litteris loca id genus alia, unde conficitur, perpetuum fuisse traditionis usum apud Judaeos, etiam post legem scriptam. Huc spectant, quae leguntur *Psal. LXXVII. 3. Patres nostri narraverunt nobis* etc. 4. *Non*

sunt occultata a filiis eorum, in generatione altera. 5. Quanta mandavit patribus nostris, nota facere ea filiis suis. 6. Filii, qui nascentur, et exsurgent; et narrabunt filiis suis etc. Quibus junge *Judic. VI. 13. Psalm. XLIII. 2. 1. Reg. XXV. 8. Eccli. VIII. 11.*

c) *Peregrino etc. Peregrini velo delitescere Vincentium Lerin.; testis est Gennadius l. c.*

d) *A sanctis patribus accepi etc.* Non igitur doctrinam novam proponit *Vincentius*; sed avitam, hauritam a majoribus. Quem quidem docendi morem *Augustinus* indicans, *Quod invenerunt*, inquit *Lib. I. contra Julianum cap. 7., in ecclesia tenuerunt: quod didicerunt, docuerunt: quod a patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt.*

e) *Appropinquantis divini judicii etc.* Persuasum erat patribus non paucis, novissima tempora, mundi finis, et diem judicii non procul abesse. Ut enim mittam *Barnabam, Hermam et Pseudo-Justinum*; in illa opinione ex antiquis haeserant *Tert. de spectac. cap. 30. et 36. Cypr. exhort. ad martyr. cap. 3, et alibi. Lact. VII. 14. et, post nostrum Vincentium, ita Gregorium M. sensisse, vulgo notum est. Nemo tamen ex omnibus fuit, qui de illa persuasionem tam sentiret magnifice, ut certis sanctioris fidei dogmatis parem poneret.*

f) *Et novorum haereticorum* etc. Dubium est, et controversum, quos novorum haereticorum nomine *Vincentius* intellexerit; *Nestorianos*, an orthodoxos divinae gratiae defensores, quos errare reputaverat. Illud nemo jure negaverit, esse hoc opusculum praesens valde remedium, et antidotum contra haereticorum venena; ut loquuntur *centuriatores Magdeburgenses*. Vide Proleg. §. VI.

g) *Remotioris villulae . et monasterii* etc. Quid sit de remotiore hac *villula*, in qua monasterii habitaculum incoluisse se dicit *Vincentius*, nonnulla in prolegomenis adnotavimus. §. VI. Nunc addimus, monasticum vitae genus propagatum esse ex Oriente in *Italiam* et *Gallias*, quarto ecclesiae seculo, et quinto ineunte. Apud *Massilienses* dux praecipuus erat *Jo. Cassianus*; in insula *Lerinensi* sanctus *Honoratus*. Monachi tum aetatis non ligabantur solemnibus voti; sed, posito tyrocinio, spondebant simpliciter, abbati se parituros, ad praescriptum, aut statuta monasterii, in quo degebant. Interveniuntibus causis senticis, saepe accidit, ut vel sponte abirent, vel etiam inviti dimitterentur. Unde in *Augustinianna* regula statuitur: *Delicti reus debet emendatoriam subire vindictam; quam si ferre recusaverit, etiamsi ipse non abscesserit, de vestra societate projiciatur*. Quisquis de primaevo monachorum instituto plura nosse percupit,

adeat *Cosmam Schmalfus* pag. 119. seqq. Tom. III. Hist. rel. et eccl. christ.

- h) *Canitur in psalmo* etc. Psalmo XLV. 11. *Vincentiani* codd. msc., quos vidit *Baluzius*, constanter referunt vocabulum: *Dominus*. Vulgata: *Deus*. Ex instituto veterum monachorum decantatos fuisse psalmos, disertius testatur *Ambrosius* ep. nunc 40. ad *Theodos.* §. 16. *Sulpitius Severus* in vita *B. Martini*: *Itaque*, inquit, a monachis reliquum noctis in hymnis, psalmisque consumitur. Consonat *Paulinus*, qui eam in rem ita canit:

-- ocyus omnis
Turba ad consuetos, modulamina dulcia, psalmos
Advolat etc.

- i) *Secularis militiae* etc. Quis verborum sensus sit, monuimus in Proleg. §. IV.
- k) *Commonitorium* etc. Hoc vocabulum, quo suum librum insignivit *Vincentius*, erat vulgare tum aetatis, designabatque scriptum, quo quis ea, quae sunt sui muneris, commonetur. Appellabantur eo nomine litterae, quae dabantur legatis, proficiscentibus in provincias; cujus rei exempla plura adducit *Baluzius*. Erant praeterea, qui hoc titulo exararunt libellos, quos aliis destinarunt; ut observat *Sigebertus*,

tus de viris illustribus. Suppetit sane *Commonitorium*, quod *Sidonius* misit *Lupo*. Celebre pariter est *Marii Mercatoris Commonitorium* ad *Theodosium* imperatorem adv. Pelagianos. Quod *S. Augustinus*, teste *Possidio* indiculi cap. 3., *Commonitorium* elucubravit, *Primario* inscriptum, in deperditis habetur. Quod barbarius nunc dicimus *Memoriale*, tolerabilius illi *Commonitorium* appellarunt; quod in memoriam, quae vellemus, reduceret. Atque hac significatione id nominis sumpsit *Vincentius*; ipsemet semel, iterumque profitetur.

1) *Emendare* etc. Vid. quae eam in rem dicta sunt Proleg. §. XIII,

m) *Sanctorum* etc. i. e. *monachorum, clericorum*; ut exponit *Baluzius*. Alii, absque auctoritate codd. msc. legi volunt: *Censorum*. Quod mavult *Bahradius*; quoniam, quod l. c. timet *Vincentius*, *sancti non temere reprehendunt*. At infirmam hanc esse rationem, nemo non percipit, quicumque cogitat *Sanctos*, quo nomine veniunt fideles omnes juxta morem loquendi scripturis sacris familiarem, quamdiu versantur his in terris, positos non esse extra periculum peccandi.

C A P U T I.

Generale, ac certum criterium catholicam veritatem discernendi ab haeretica falsitate.

Saepe igitur magno studio, et summa attentione perquirens 1) a quam plurimis, sanctitate, et doctrina praestantibus viris, quonam modo possim certa quadam, et quasi generali 2) ac regulari via catholicae fidei veritatem ab haereticae pravitatis falsitate discernere: hujusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli: quod sive ego, sive quis alius vellet exsurgentium haereticorum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, et in fide sana sanus, atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam, Domino adjuvante, deberet; primum scilicet *divinae legis auctoritate*; tum deinde 3) *ecclesiae catholicae traditione*.

1) *A quam plurimis* etc. Indicat, unde doctrinam, quam hoc opere complexus est, hauserit; nimirum

quam plurimis, sanctitate, et doctrina praestantibus viris. Quare in praefatione scripserat, se *relatoris fide potius, quam auctoris praesumptione*, non suo ingenio excogitata; sed a maioribus tradita, et apud se deposita proferre. Ex quo conficitur, quam fuerit alienus ab eorum instituto, qui fastidita antiqua fide, procudere novam, facere sibi nomen, et parere sectam, reformandae religionis specie, gestiunt.

b) *Regulari via etc.* i. e. *norma* recta, quam seq. cap. *lineam* vocat propheticae, et apostolicae interpretationis. Sanctus *Ambrosius* post *Tertullianum* de praescript. cap. XXI vocitavit *Regulam*, ut advertit *Augustinus* Confess. VI. 4. Et *tanquam regulam diligentissime commendaret, et saepe in popularibus sermonibus suis dicentem Ambrosium laetus audiebam.* Eandem fidei amussim nuncupavit *Faustus*: *Regiam* viam. Praefat. librorum *de libero arbitrio*.

3) *Ecclesiae catholicae traditione etc.* *Regiam* illam viam, qua pervenitur ad veritatem divinorum dogmatum, esse praeter sacras litteras traditionem ecclesiae, agnoverunt, commendaruntque patres *Vincenzio* nostro antiquiores. *Irenaeus* lib. III. c. 3. conqueritur, haereticos *neque scripturis jam, neque traditioni consentire.* Capitis autem quinti, quod succedit, hoc fecit initium; *Traditione igitur, quae est ab apostolis, sic se habente in ecclesia, et permanente apud nos; revertamur ad eam, quae est ex scripturis.* Hinc perspicuo elucet, *Lugdunensem* episcopum, et martyrem credidisse, genuinam hanc esse regulam, ad quam exigere oportet.

teat doctrinas patefactas divinitus. Quam porro sit necessarius traditionis usus in dijudicandis verae fidei dogmatis, *docet Tertullianus: Quid autem*, inquit de praescript. cap. XXI., *praedicaverint apostoli, id est, quid illis Christus revelaverit, et hic praescribam, non aliter probari debere, nisi per easdem ecclesias, quas ipsi apostoli condiderunt, ipsi eis praedicando, tam viva, quod ajunt, voce, quam per epistolas postea. In eandem rem sunt verba Chrysostomi, qui locum apostoli 2. Thes. II. 14. explanans: Non omnia, inquit, tradiderunt apostoli per litteras; sed multa sine scripturis: et ea quoque sunt fide digna. Quam ob rem ecclesiae quoque traditionem censeamus fide dignam. Est traditio; nihil quaere amplius. Non minus huc facit Augustini testimonium, qui in rebus ambiguis, aut obscuris quaestionibus ecclesiae commendavit auctoritatem, ipsismet scripturarum divinarum oraculis comprobata. Quisquis, inquit Lib. I. contra Cresconium cap. 33., falli metuit hujus obscuritate quaestionis (de baptismo haereticorum), ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta scriptura demonstrat.*

CAPUT II.

Diluit objectionem, petitam ex perfectione scripturae sacrae.

Hic forsitan requirat aliquis: Cum sit 1) perfectus scripturarum canon, sibi que ad omnia satis, superque sufficiat; quid opus est, ut ei ecclesiasticae intelligentiae jungatur auctoritas? Quia videlicet scripturam sacram 2), pro ipsa sua altitudine, non uno, eodemque sensu universi accipiunt sed ejusdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpretatur, ut paene, quot homines sunt, tot illinc sententiae erui posse videantur. Aliter namque illam *Novatianus*, aliter *Sabellius*, aliter *Donatus* exponit; aliter *Arius*, *Eunomius*, *Macedonius*, aliter *Photinus*, *Apollinaris*, *Priscillianus*, aliter *Jovinianus*, *Pelagius*, *Coelestius*, aliter postremo *Nestorius*. Atque idcirco multum necesse est, propter tantos, tam varii erroris anfractus, ut propheticae et apostolicae interpretationis linea, secundum ecclesiastici et catholici sensus normam dirigatur,

1) *Perfectus scripturarum canon* etc. Per prolepsin, ut putat *Justus Calvinus*, haec enuntiasse *Vincen-
tium*, vero non est simile. Eadem enim repetit, et

absque ullo objectionis indicio profert, tanquam ex animi sententia cap. 41. Neque desunt ex patribus alii, quibus id ipsum probatur. *Chrysostomus* Homil. III. in 2. ad Thessal. *Omnia, inquit, clara et plana sunt in scripturis divinis. Quaecunque necessaria sunt, manifesta sunt.* Et *Augustinus* lib. II. de doctr. Christ. cap. 9. *In iis, inquit, quae aperte in scripturis posita sunt, inveniuntur illa omnia, quae continent fidem, moresque vivendi.* Sensit nimirum cum *Chrysostomo*, et *Augustino Vincentius*, praecipua illa fidei, morumque capita, quae Christianis omnibus cognitu ad salutem necessaria sunt, perspicue satis evangelicis, apostolicisque scripturis comprehensa esse. Affirmandum nihilominus est, tradidisse eosdem patres, non omnia, quae a Christo didicere apostoli, ab ipsis scripto consignata esse. Eam in rem verba *Chrysostomi* et *Augustini* proxime laudavimus in notis ad cap. I. Nunc addimus in ejusdem asserti confirmationem *Eusebii* et *Epiphani*i testimonia. Prior quidem lib. I. demonstr. evang. scribit: *Ad imbecillitatem multorum se demittentes apostoli, partim litteris, partim sine litteris, quasi jure quodam non scripto servanda commendarunt.* Alter vero; haer. 61. ita habet: *sed et traditione quoque opus est: neque enim ex scripturis peti possunt omnia; idcirco alia scripto, traditione alia, sanctissimi apostoli reliquerunt.*

- 2) *Pro ipsa sua altitudine* etc. Reddit *Vincentius* rationem, ex qua traditionis consequatur necessitas. Esto, inquit, perfectus sit scripturarum canon, propterea arbitrandum minime est, opus non esse traditione. Scriptura enim sacra, *pro ipsa sua altitu-*

dine, dum parit obscuritatem, aliter atque aliter, ab aliis atque aliis intelligi solet, et exponi, ut ad veram illius intelligentiam, seclusa traditione, pervenire vix, aut nunquam valeas; quod quidem inductione praecedentium haereticorum confirmat. Unde natum vulgare illud non minus ac vere dictum: Omnes haereses ortae sunt ex scripturis male intellectis.

C A P U T III.

Traditionis divinae criterium.

In ipsa item catholica ecclesia magnopere curandum est, ut *id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est*. Hoc est etenim vere proprieque catholicum; quod ipsa vis nomi is, ratioque declarat, quae omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet: si sequamur *universitatem, antiquitatem, consensionem*. Sequemur autem 1) *universitatem* hoc modo: si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur ecclesia; 2) *antiquitatem* vero ita, si ab his sensibus nullatenus recedamus, quos sanctos majores ac patres nostros celebrasse manifestum est: 3) *consensionem* quoque itidem, si in ipsa vetustate omnium, aut certe

paene omnium sacerdotum pariter et magistrorum definitiones sententiasque sectemur.

1) *Id teneamus, quod ubique* etc. Aurea haec credendi regula, quam hoc loco tradit *Vincentius*, acceptam a majoribus, fidem veram servat, religionemque tuetur, ecclesiam munit, ejusque unitatem retinet: arcet haereses, schismata tollit, erroresque repellit, atque constituit christianos vere *catholicos*. Quae appellatio non tunc demum, id est aetate *Vincentii* nata; sed ecclesiae verae jam indita est vel ab ipsis apostolorum successoribus: cum sanctae catholicae ecclesiae mentionem jam fecerint *Smyrnaei* in epistola de martyrio beati *Polycarpi* et *Ignatius* martyr in epistola ad *Smyrnaeos*. Qui secuti sunt patres, sanctam Dei ecclesiam communissime appellarunt *catholicam*. *Id enim nomen proprium est hujus sanctae ecclesiae matris omnium nostrum*, verba sunt *Cyrilli Hieros. Catech.* 18.

2) *Universitatem* etc. Id oportet esse verum, inquit *Vincentius*, quod tota per orbem confitetur ecclesia. Unde Augustinus epistola 118. recte infert: *Disputare contra id, quod universa ecclesia sentit, insolentissimae infamiae est*. Ut enim idem sanctus doctor loquitur in libro de unitate ecclesiae cap 22. Christus *testimonio suo commendat ecclesiam per orbem diffusam, cui fateris (alloquitur Donatistam sectae particulari addictum) nefarium esse non credere*. Atque hac *universitatis* nota fatetur *Augustinus* se in ecclesiae catholicae gremio justissime teneri. „Tenet me, inquit cap. 4. contra epist. *fundam.*, „consensio populorum, atque gentium: tenet auctori-

„tas vetustate firmata. Tenet postremo ipsum catholicae nomen. Apud vos autem (Manichaeos appellat) ubi nihil horum est, quod me invitet ac teneat, sola personat veritatis pollicitatio“ In aliis praeterea libris, potissimum his, quos edidit adversus *Donatistas*, multus est *Augustinus* in expositione ejusdem argumenti.

3) *Antiquitatem* etc. Veritatis notam esse antiquitatem dogmatum, sicut falsitatis indicium est doctrinae novitas, tradiderunt ante *Vincentium* patres alii. *Tert.* de praescrip. cap. 31. Id *domnicum et verum, quod est prius traditum; id autem extraneum, et falsum, quod est posterius immis- sum*. Quam sententiam *Tertullianus* saepe repetit hoc ipso in libro, tum in eo adversus *Hermogenem*: item in libro de carne Christi; nec non adv. *Marcionem* lib. I.; adv. *Praxeam* lib. IV., quemadmodum adnotavit *Pamelius*. Eodem spectat illud sancti *Hieronymi* in epist. ad *Pammachium* et *Oceanum*: *Quisquis assertor es novorum dogmatum, quaeso te, ut pareas Romanis viribus, parcas fidei, quae apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nescivimus? Usque in hanc diem sine vestra ista doctrina christianus mundus fuit*. Consonat *Augustinus* vulgato dicto *Quod universum tenet ecclesia, nec a conciliis institutum; sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur*.

3) *Consensionem* etc. Conformiter verbis apostoli *Ephes.* IV. 45. *Una fides* etc. tanquam criterium doctri-

orthodoxae commendarunt, atque *Vincentio* praecinerunt, antiquissimus *Tertullianus* de praescrip. cap. 28. *Quod, inquit, apud omnes unum invenitur, non est erratum; sed traditum.* In idem recidit illud sancti *Augustini*: *Quod universa tenet ecclesia* etc. *Cassianus* denique, consensum veritatis argumentum praedicans, scribit de incarn. Lib. I. cap. 3. advers. Nestor. *Sufficere ergo solus nunc ad confutandam haeresin deberet consensus omnium: quia indubitatae veritatis manifestatio est auctoritas universorum; et perfecta ratio facta est: ubi nemo dissensit.*

C A P U T IV.

Explicatur regula cap. praeced. tradita.

Quid igitur tunc faciet Christianus catholicus, si se aliqua ecclesiae particula ab universalis fidei communione praeciderit? Quid utique, nisi ut pestifero, corruptoque membro sanitatem universi corporis anteponat? 1) Quid si novella aliqua contagio non jam portiunculam tantum, sed totam pariter ecclesiam commaculare conetur? Tunc item providebit, ut antiquitati inhaereat, quae prorsum jam non potest ab ulla novitatis fraude seduci. Quid si in ipsa vetustate duorum aut trium hominum, vel certe civitatis u ius,

aut etiam provinciae alicujus error deprehendatur? Tunc omnino curabit, ut paucorum temeritati, vel inscitiae, si qua sunt, vniuersaliter antiquitus vniuersalis concilii decreta praeponat. Quid si tale aliquid emergat, ubi nihil huiusmodi reperiatur? Operam dabit, ut collatas inter se consulat, interrogetque sententias, eorum duntaxat, qui diversis licet temporibus et loci, in unius tamen ecclesiae catholicae communione, et fide permanentes, magistri probabiles exstiterunt: et quidquid non unus, aut duo tantum; sed omnes pariter uno, eodemque consensu aperte, frequenter, perseveranter tenuisse, scripsisse, docuisse cognoverit, id sibi quoque intelligat, absque ulla dubitatione credendum. Sed ut planiora fiant, quae dicimus, exemplis singillatim illustranda sunt, et paulo uberius exaggeranda, ne immodicae brevitatis studio rapiantur rerum pondera orationis celeritate.

- 1) *Si novella aliqua contagio . . . totam pariter ecclesiam commaculare conetur* etc. Bene Vincentius scribit: *commaculare conetur*. Nunquam enim fiet, ut contagione errorum tota pariter ecclesia *commaculetur*. Certi quippe sumus divi is promissionibus, *portas inferorum*, id est, haereses, schismata atque persecutorum furias, *praevalituras nunquam esse adversus ecclesiam*. Matth. XVI. 18. Quodsi ecclesia universa errare in rebus ad fi-

dem pertinentibus posset: quo pacto constabit Domini nostri fides, qui recepit *Math. XXVIII. 20.*, omnibus diebus ad consummationem usque seculi se adfuturum apostolis, eorumque successoribus. Quod si labuntur in errores rectae fidei oppositos hi, qui docent: necesse est eodem prolabi eos, qui discunt, vel audiunt. Quod ubi fieret, actum esset de vera Christi ecclesia; desinerentque in terris esse coetus fidelium, qui divinitus patefactas veritates profiterentur; neque enim eam religionem colerent, qualem Christus condidit. Quae de firmitate ecclesiae ejusque fide, in qua errare non potest (adeo, ut quidquid ecclesia tanquam fidei dogma tenet, verum sit, nec quidquam falsum, quod illa aut credit, aut docet esse credendum) in divino codice tradita sunt, unitis antiquissimorum patrum suffragiis affatim confirmantur. Seligamus ex multis nonnullos: *Cyprianus cap. 5. de unit. eccl. scribit: Adulterari non potest ecclesia, sponsa Christi. Irenaeus adversus haereses praecipue Lib. III. et V. multus est in praedicanda veritate, quam facile est ab ecclesia sumere; ut non oporteat, quaerere apud alios. Orig. in Matth. Tom. I. Ex quo constituta est ecclesia in nomine Christi, ad consummationem usque perseve-*

. Tract. XXX. in Matth. Tom. II. Ecclesia inquit, *plena est fulgore, ab oriente usque ad occidentem; quae est columna et firmamentum veritatis. Sanctus Alexander, episcopus Alexandrinus, ante condemnatum in Nicaena synodo Arium scribebat, ut est apud Gallandium Tom. IV. Bibl. Patrum: Agnoscimus unam, ac solam catholicam et apostolicam ecclesiam, quae semper inexpugnabilis est; licet universus orbis*

eam oppugnet, victrix est autem omnis impiae factionis haereticorum, qui adversus ipsam consurgunt. Alexandro aetate suppar Lactantius Lib. IV. div. instit. cap. 30. eandem veritatem nitidis, ut solet, verbis hunc in modum exprimit: Sola catholica ecclesia est, quae verum cultum retinet. Hic est fons veritatis, hoc domicilium fidei. Tandem Theophilus Alexandrinus in epistola ad Epiphanium, quae est inter Hieronymianas epist. 67., ita scribebat: Dominus singulis temporibus eandem ecclesiae suae gratiam largitur, ut integrum corpus conservetur; et in nullo haereticorum dogmatum venena praevaleant. His ac similibus loquendi modis Patres, qui successerunt, velut Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, atque alii testati sunt, quod Catholici omnes tenent, ecclesiam Christi, uti deficere, ita errare in rebus fidei ac morum minime posse. Quae cum ita sint: si dicente scriptura, ac concinente universo patrum choro, desinere in terris ecclesia Christi usque ad consummationem mundi non potest, neque errare in dogmate aliquo, quod ad fidem aut mores pertinet: palam est, quid sit statuendum de haeresibus et sectis ab ecclesia catholica sejuncti; quarum duces reformare christianam religionem, avitae fidei mutare dogmata conati sunt; quasi ante, ut Hieronymus loquitur, non fuissent veri Christiani.

CAPUT V.

*Illustrat dicta exemplo Afrorum
tempore Donati.*

1) Tempore Donati, a quo Donatistae, cum sese multa pars Africae 2) in erroris sui furias praecipitaret, cumque immemor nominis, religionis, professionis, unius hominis sacrilegam temeritatem ecclesiae Christi praeponeret: tunc quicumque per Africam constituti, profano schismate detestato, 3) universis mundi ecclesiis associati sunt, soli ex illis omnibus intra sacraria catholicae fidei salvi esse potuerunt; egregiam profecto relinquentes posteris formam, quemadmodum scilicet deinceps, bono more, unius aut certe paucorum vesaniae universorum sanitas anteferretur.

G 2

- 1) *Tempore Donati, a quo Donatistae* etc. Hoc schisma, „inquit *Optatus Milevitanus* Lib. I. contra *Parmenianum*, apud Carthaginem, post ordinationem *Caeciliani*, factum esse, nemo est, qui nesciat. Hujus haeresis principem accipimus fuisse „*Donatum*, qui de *Numidia* veniens etc.“ *Augustinus* haer. 69. similiter Lib. II. in *Cresconium* cap. 1. *Donatus a Casis Nigris altare contra*

altare in eadem civitate (Carthagine) primus erexit. Ab hoc *Donato*, qui ejus schismatis et haeresis fuit origo et caput, *Donatistas appellatos*, credibilis est: quamvis sint, qui, cum *S. Hieronymo* in *Chronico*, a *Donato* quodam, *Charthaginiensi* episcopo, ejusdem haeresis assertore acerrimo, dictos velint.

2) *Multa pars Africae* etc. Latius diffusam fuisse Donatistarum haeresin apud Afros, testatum faciunt scriptorum ecclesiasticorum antiqua monumenta. *Possidius* in vita *Augustini* cap. 7. scribit: *Usque ad tempora Augustini, rebaptizante Donati parte majorem multitudinem Afrorum, seducta et oppressa jacebat ecclesia Africana.* Habebant in Africa Donatistae episcopos plurimos. Erant sane in concilio *Carthaginensi* episcopi 270. Donatistae, teste *Aug.* epist. 93. In concilio autem *Bagajensi* praesentes erant ejusdem schismatis episcopi 310. *Conf. Noris.* Tom. III. opp. theol. p. 207.

3) *Universis mundi ecclesiis* etc. Extra *Africam* Donatistae habuerunt, velut perhibet *Augustinus* Lib. III. contra *Cresconium* cap. 63. unum, aut duos, ad summum tres episcopos. Vid. *Noris.* l. c. p. 435. seqq. Quare recte opposuit *Optatus* Lib. VIII. cap. 1. paucitati Donatistarum ecclesiam catholicam, quae *innumerabiles populos in provinciis habet universis*, pravo, novoque Donatistarum dogmati palam adversantes. Quod retinendae tuendaeque veritati; falsitati autem rejiciendae, ut *Optatus* l. c. loquitur, *sufficit.*

C A P U T VI.

*In rem eandem adducit exemplum
Arianorum.*

Item quando *Arianorum* venenum non jam portiunculam quandam, sed 1) paene orbem totum contaminaverat adeo, ut 2) prope cunctis latini sermonis episcopis 3) partim vi, partim fraude deceptis, caligo quaedam mentibus offunderetur, quidnam potissimum in tanta rerum confusione sequendum foret; tunc quisquis verus Christi amator et cultor exstitit, antiquam fidem novellae perfidiae praeferendo, nulla contagii ipsius peste maculatus est. Cujus quidem temporis periculo satis, superque monstratum est, quantum invehatur calamitatis novelli dogmatis inductione. Tunc siquidem non solum parvae res: sed etiam maximae labefactatae sunt. Nec enim tantum affinitates, cognationes, amicitiae, domus; verum etiam urbes, populi, provinciae, nationes, universum postremo Romanum imperium funditus concussum et emotum est. Namque cum profana ipsa *Arianorum* novitas, velut quaedam *Bellona*, aut *Furia*, 4) capto primo omnium imperatore, cuncta deinde 5) palatii culmina legibus novis subjugasset: nequa-

quam deinceps destitit, universa miscere atque vexare, privata ac publica, sacra profanaque omnia, nullum boni et verî gerere discrimen; sed quoscunque collibuisse, tanquam de loco superiore percutere. Tunc temeratae conjuges, 6) depullatae viduae, profanatae virgines, monasteria demolita, disturbati clerici, verberati levitae, acti in exilium sacerdotes, oppleta sanctis ergastula, carceres, 7) metalla, quorum pars maxima, interdictis urbibus, protrusi atque extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa nuditate, fame, siti affecti, 8) contriti et labefacti sunt. Atque haec omnia numquid ullam aliam ob causam; nisi utique dum pro coelesti dogmate humanae superstitiones introducuntur: dum bene fundata antiquitas scelestâ novitate subruitur; dum superiora instituta violantur; 9) dum rescinduntur scita patrum; dum convelluntur definita majorum; dum sese inter sacrae atque incorruptae vetustatis castissimos limites profanae ac novellae curiositatis libido non continet?

- 1) *Paene orbem totum etc. Ariani, ut Sulpicius Severus scribit Hist. Lib. II. ex consensione multorum inexpugnabiles erant. Nam omnes fere duarum Pannoniarum episcopi, multique orientalium ac tota Asia in perfidia eorum conjuraverant.*

2) *Prope cunctis latini sermonis episcopis etc.* Dabant in primis operam *Ariani*, ut praecipuas sedes episcopales occuparent; unde facilem sibi pararent viam ad episcopatus reliquos: velut *Sozomenus* tradit III. 6. 7. Decantatum est illud *Hieronymi* in dial. adv. *Luciferianos*: *Ingemuit totus orbis; et se esse Arianum, miratus est.* Hanc vero locutionem esse hyberbolicam, norunt omnes, quicunque non ignorant, patres in concilio *Ariminensi*, de quo *Hieronymus* l. c. disserit, incaute quidem, formulae sibi ab *Arianis* oblatae subscripsisse, fidei tamen *Nicaenae* constanter adhaesisse. Praeterea non fuit totus mundus in concilio *Ariminensi*; immo nec major ejus pars conclusa; neque quisquam aderat ex orientalibus. Certe sanctus *Athanasius*, biennio post calamitatem *Ariminensem*, ita ad *Jovinianum* imp. scribebat anno 363. *Tametsi pauci quidam huic fidei (Nicaenae) adversentur: praejudicium tamen facere non possunt; quippe cum orbis universus apostolicam fidem retineat.* Recenset deinde universas totius orbis ecclesias, nempe *Hispaniae* etc. etc. *Arianas* haereseos labe immunes. Consentientia his sunt, quae leguntur de *Arianorum* paucitate apud *Basilium* ep. 251. ad *Evaesenorum* ecclesiam: *State, inquit, circumspicite orbem terrarum; et videte, exiguum esse hanc partem, quae morbo laborat; reliquam autem ecclesiam, quae a terminis usque ad terminos evangelium suscepit, in sana hac versari, et in corrupta doctrina.*

Ad ea demum, quae *Hilarius* Lib. I. contra *Auxentium* dicebat, *se potius latentem ecclesiam credere, quam videre*: respondit *Augustinus Vin-*

centio Donatistae ep. 93. al. 48. hunc in modum: Ecclesia aliquando obscuratur multitudine scandalorum; sed etiam tunc in suis firmissimis eminet . . . Tale tunc erat tempus, de quo scripsit Hilarius; unde putasti insidiandum; . . . quasi perierit ecclesia Dei de orbe terrarum. Ostendit autem primo, illo Arianorum tempore, obscuris ipsorum verbis multos parvi sensus fuisse delusos; ut putarent, hoc credi ab Arianis, quod etiam ipsi credebant. Quo modo deceptos fuisse patres concilii *Ariminensis*, certum est. Addit deinde, sanctum *Hilarium* nonnisi de decem *Asiae* provinciis fuisse locutum, quas potissimum turbavit *Ariana* factio. Ac demum *Aug.* l. c. notat, quae videntur dicta de omnibus, non esse tamen de omnibus intelligenda: *Habent enim etiam scripturae canonicae hunc agendi modum, ut tanquam omnibus dicatur, et ad quosdam verbum pertineat.* Tandem his adjiciendum est, quod luculenter *S. Athanasius* locis pluribus affirmat, a populi christiani parte maxima retentam fuisse orthodoxam fidem; dum episcopi non pauci factioni *Arianae* accesserant, sed non ex animo.

3) *Partim vi, partim fraude* etc. *Ariani*, ut l. c. scribebat *Sulpicius*, *ubi doli parum processerant, vi agere decernunt.*

4) *Capto primo omnium imperatore* etc. Censetur is fuisse *Constantius*, captus *Arianorum* adulationibus eorumque mancipium.

5) *Palatii culmina* etc. Intellige aulicos, quos inter eminebat *Eusebius*; post eum *Proclus* alique,

- 6) *Depullatae viduae* etc. Alii perperam legunt: *Depopulatae*. Erant enim, ut notat *Baluzius*, pullae vestes insignia viduarum, quibus nudabantur turpem in modum.
- 7) *Metalla* etc. Premebantur vinculis, qui ad metalla effodienda, sive, ut dicebatur, *ad opus metalli*, damnati erant. De aerumnis Christianorum, qui ea poena effecti sunt, habet egregiam epistolam sanctus *Cyprianus*, quae est LXXVII. ad *Nemesianum*, *Felicem*, et collegas episcopos.
- 8) *Contriti et labefacti sunt* etc. Sanctus *Hilarius* enumeratis his, quae *Constantius* indigne gesserat, persequens modis omnibus catholicae fidei assertores, num. 11. in imperatorem hac invectiva utitur: *Clerici, tuo jussu, fustibus caesi, diacones plumbo elisi, et in ipsum ut sancti mecum intelligunt, in ipsum Christum manus missae. Haec, Constanti, si ego mentior: ovis es; si vero tu peragis; Antichristus es.*
- 9) *Dum rescinduntur scita patrum*. Mirum est, quod recentiores *Ariani*, diebus nostris, contendunt, praelusisse antiquos patres, qui ante concilium *Nicaenum* floruerunt, *Ariano* dogmati. Quod verum si foret: eccur *Ariani*, ut errori, quem tuiti sunt, speciem veri conciliarent, ad illorum auctoritatem non provocarunt? Non provocasse, testis est sanctus *Athanasius*, qui de synodi *Nicaenae* decretis, hunc in modum compellans *Arianos*: *Ecce, inquit, nos demonstravimus, istiusmodi sententiam (orthodoxam de vera divinitate Filii) a patribus ad patres, quodsi per manus traditam esse. Vos autem, o novi Judaei et discipuli Caiphae, quos*

demum assertionum vestrarum patres ostendere valetis? Immo ne unum quidem ex prudentibus et cordatis nominare possitis. Cuncti enim vos aversantur praeter unum diabolum, qui solus hujus defectionis auctor fuit.

C A P U T VII.

Dicta confirmat auctoritate Ambrosii.

Sed forsitan odio novitatis et amore vetustatis haec fingimus. Quisquis hoc aestimat, beato saltem credat 1) *Ambrosio*, in secundo ad imperatorem *Gratianum* libro, acerbitem temporis ipse deplorans ait: *sed jam satis*, inquit, *omnipotens Deus, nostro exitio nostroque sanguine confessorum necesse, exilia sacerdotum, et nefas tantae impietatis eluimus. Satis claruit eos, qui violaverint fidem, tutos esse non posse.* Item in tertio ejusdem operis libro: 2) *Servemus igitur*, inquit, *praecepta majorum, nec haereditaria signacula ausi rudis temeritate violemus. Librum signatum illum propheticum non seniores, non potestates, non angeli, non archangeli aperire ausi sunt. Soli Christo explanandi ejus praerogativa servata est. Librum sacerdotalem, quis nostrum 3) dissignare audeat, 4) signatum a confessoribus et multorum jam martyrio consecratum?*

quem qui dissignare coacti sunt, postea tamen 5) damnata fraude signarunt. Qui violare non ausi sunt, confessores et martyres exstiterunt. Quomodo fidem eorum possumus denegare, 6) quorum victoriam praedicamus? Praedicamus plane, inquam, o venerande Ambrosi, praedicamus plane, laudantesque miramur. Nam quis ille tam demens est, qui eos, 7) etsi assequi non evaleat, non exoptet sequi, quos a defensione fidei majorum nulla vis depulit, non minae, non blandimenta, non vita, non mors, non palatium, non satellites, non imperator, non imperium, non homines, non daemones; quos, inquam, pro religiosae vetustatis tenacitate tanto munere Dominus dignos judicavit, ut per eos prostratas restauraret ecclesias, extinctos 8) spiritales populos vivificaret, dejectas sacerdotum coronas reponeret, nefarias illas novellae impietatis non litteras, sed lituras infuso coelitus episcopis fidelium lacrimarum fonte deleret, universum postremo jam paene mundum, saeva repentinae haereseos tempestate perculsum, ad antiquam fidem a novella perfidia, ad antiquam sanitatem a novitatis vesania, ad antiquam lucem a novitatis caecitate revocaret.

1) Ambrosio etc. Gratianus imperator, profecturus in bellum, petiit ab Ambrosio libellum fidei, Me.

diolanensis antistes voluntati imperatoris facturus satis, conscripsit opus, *de fide*, in quinque distinctum libros, dicavitque imperatori. Plura his in libris occurrunt de acerbitate illorum temporum, deque *Arianorum* tum perfidia, tum insidiis atque ausis violenti quorum ipse erat testis oculatus, Arianæ factionis adversarius constans et intrepidus.

2) *Servemus*, . *praecepta majorum* etc. Praecepta majorum *Ambrosius* sine dubio sacrorum dogmatum vocat intelligentiam, et a patribus acceptum scripturae sacrae sensum; quae mox appellat *haereditaria signacula*, *librum sacerdotalem et signatum* etc.

3) *Dissignare* etc. Quemadmodum, post *Pithoeum*, *Baluzio* placuit, ob fidem codd. msc. *Colberti*, et reg. Similia id genus verba barbara sunt: *disbullare*, *discredere*, *discalceare* etc. Editiones aliae habent; *resignare*, aliae: *designare*; idemque significant, ac *dissignare*, id est *frangere*, *aperire*, *violare*, vel *corrumpere* sigillum.

4) *Signatum a confessoribus* etc. *Costerus* in hunc locum adnotat, quo significatu iste liber *signatus a Confess.* dicatur. Constat enim, multorum martyrum sanguine obsignatum eum esse et consecratum. Siquidem sanctorum confessorum sanguis, quem, ut hunc fidei suae commissum librum, una cum vera ejusdem intelligentia, integrum atque illaesum servarent, ea, qua par est, animi constantia effuderunt, veluti sigillum, aut signaculum quoddam, huic libro appensum, quo contestati sunt, vera, sincera, recta, quae esse, quae in eo continentur. *Ambrosianae*

huic sententiae haud absimilem habet *Tertullianus* Lib. IV. adversus *Marcionem* : *Videamus*, inquit, *quid etiam Romani de proximo monent, quibus evangelium et Petrus et Paulus sanguine suo signatum reliquerunt.*

- 5) *Damnata fraude signarunt.* Quae sanctus *Ambrosius*, cujus haec verba sunt, paucis attigit de lapsu et resipiscentia eorum, qui seducti fraudibus in castra *Arianorum* secessisse videbantur: explicatius reddit *Sulpicius* Lib. II. hist. sacr., enarratque curatius, quibus artibus versipelles *Ariani* egerint, ut occidentales episcopos, congregatos *Arimini*, cassibus suis irretirent, impellerentque incautos, ad ambiguum fidei subscribendam formulam. Post ea se vertit ad id, quod propius huc facit; disseritque de poenitentium receptione in communionem ecclesiasticam. Refert, duas fuisse ea de re sententias, inter se oppositas: alteram *Luciferi Calaritani*; alteram *Hilarii Pictaviensis*. *Lucifero* cum plerisque videbatur, non esse ineundam cum his communionem, qui *Ariminensem synodum* recepissent; neque communicandum cum illis, qui lapsos, etsi damnassent, quod egerant, reciperent. *Hilarius* humanius sensit, atque optimum factu arbitratus est, cunctos ad emendationem et poenitentiam admittere, quemadmodum frequentibus intra *Gallias* conciliis atque omnibus fere epistolis declaravit, in statum pristinum ecclesiarum recipiendos esse, quicunque apud *Ariminum* gesta condempnaverint. Atque de his, qui, detecta fraude, resipuerunt, scribebat sanctus *Ambrosius*, signasse eos, genuina scil. rectae fidei confessione ratum habuisse sacerdotalem librum; quem ut supra loquebatur, dissig-

naverant, id est, violaverant, dolosa *Ariminensium* formula subscripta.

6) *Quorum victoriam praedicamus?* etc. Nullus paene est beatorum martyrum, qui prioribus ecclesiae seculis pro tuendis fidei christianae dogmatis, antequam extrema paterentur, veram Christi divinitatem confessi non fuerint, praedicando filii aeternitatis, omnipotentiam, ὁμοθειαν cum patre, immensitatem, cultum divinum, aliasque verae deitatis proprietates; ut perhibent acta genuina martyrum, quae edidit *Ruinartius*. Horum palmas et *victorias*, ut scribit *Ambrosius*, et confirmat *Vincentius*, suspicit et *praedicat* ecclesia. Quid autem? nobilior illa Christianorum pars, Christi confessorum corona, selecta poti imum ex episcopis, presbyteris, diaconis, virisque doctis ac philosophis christianam religionem amplexatis, si errassent, ac pro tuendo errore fudissent sanguinem? Nonne idololatri, aut mente motis annumerandi essent? Atqui omnis retro christiana catholicaque ecclesia sanctissimos illos verae fidei athletas semper coluit, meritisque ornavit laudibus. Quenam humanae mentis haec est perversitas, aut inconstantia, fateri, tribus prioribus ecclesiae seculis obtinuisse purum melioremque christianismum: et nihilominus sentire aut asserere, fuisse eos in rebus religionem attinentibus extreme stupidos, supersticiosos, idololatrias? Repeti hic potest illud beati *Ambrosii*: *Nova inducuntur, quae nunquam nostri sensere majores.*

7) *Etsi assequi non valeat* etc. *Cassianus* Lib. VII. de incarn. cap. 5. circa finem simili phrasi usus est, disserens de *Joanne Chrysostomo*, preeceptore

quondam suo: *Etsi*, inquit, *assequi grande est, ac difficile: sequi tamen pulchrum atque sublime. Quoniam in summa rerum non adeptio tantum: sed etiam imitatio ipsa laudanda est.*

- 8) *Extinctos spiritales populos* etc. Rectius pro: *spiritales*, legendum est: *spiritaliter*; ut, teste *Baluzio*, habet codex *Colbertinus*. Etsi vero huic lectioni non suffragaretur codd. msc. auctoritas: id tamen efflagitaret idoneus, rectusque orationis sensus.
-

C A P U T VIII.

*Proponit exemplum confessorum,
tempore Arianorum.*

Sed in hac divina quadam 1) confessorum virtute illud est etiam nobis vel maxime considerandum, quod tunc apud ipsam ecclesiae vetustatem non partis alicujus, sed universitatis ab iis est suscepta defensio. Neque enim fas erat, ut tanti ac tales viri unus aut duorum hominum errabundas, sibi que ipsis contrarias suspiciones tam magno molimine assererent, aut vero pro alicujus provinciæ temeraria quadam conspiratione certarent. Sed omnium sanctae ecclesiae sacerdotum apostolicae et catholicae veritatis

haeredum 2) decreta et definita sectantes, maluerunt semetipsos, quam vetustae universitatis fidem prodere. Unde et ad tantam gloriam pervenire meruerunt, ut non solum confessores, verum etiam confessorum principes jure meritoque habeantur. Magnum hoc igitur eorundem beatorum exemplum planeque divinum et veris quibuscunque catholicis in indefessa meditatione recolendum, qui, in modum 3) septemplex candelabri, septena sancti spiritus luce radiantes, clarissimam posteris formulam praemonstrarunt, quonam modo deinceps per singula quaeque errorum vaniloquia sacratae vetustatis auctoritate profanae novitatis conteratur audacia.

1) *Confessorum* etc. Non legi oportere: *Confessionum* etc. ut habent vulgatae editiones, probat sermonis contextus. Sequitur enim: *Ab iis est suscepta defensio*; et paulo post vocat illos *Vincentius tantos ac tales viros*; demum non solum *confessores*, verum etiam *confessorum principes*, id est, defensores praecipuos catholici dogmatis contra *Arianos*. In his eminent *Athanasius*, *Hilarius*, *Eusebius*; de quibus sanctus *Hieronymus* in dialogo contra *Luciferianos* *tunc triumphatorem suum*, inquit, *Athanasium Aegyptus excepit; tunc Hilarium de praelio haereticorum revertentem Galliarum ecclesia complexa est; tunc ad*

reditum Eusebii (Vercellensis) lugubres vestes Italia mutavit.

- 2) *Decreta, et definita* etc. Intelligit *Vincentius* ea, quae in *Nicaena* synodo statuta sunt; de qua beatus *Ambrosius* in prologo ad libros de fide ad *Gratianum*: *De conciliis, id potissimum sequar, quod trecenti decem et octo sacerdotes, tanquam Abrahæ electi iudicio, consona fidei virtute victores velut trophaeum toto orbe subactis perfidis extulerunt: ut mihi videatur, hoc esse divinum, quod eodem numero in conciliis fidei habemus oraculum, quo in historia pietatis exemplum.* Fugit neminem, qui in historia sacra non prorsus est peregrinus, spectasse hoc loco *Ambrosium* id, quod refertur Gen. XIV. de *Abrahamo*, qui comitatus turba expeditorum militum, trecentorum decem et octo, reportavit victoriam de infestis quinque regibus.
- 3) *Septemplex candelabri* etc. Respicit *Vincentius* vel ad locum *Exodi* XV. 31. ubi de candelabro septiformi est mentio; vel ad *Apoc.* I. 13. 20.; quibus locis agitur de septem candelabris aureis. Monet christianos, veterum confessorum sequantur exempla: qui in sublimi loco collocati et expositi quasi in candelabro, omnium oculis apparerent, propositi ad imitandum: ut quemadmodum illi veri Dei divinaeque religionis sinceri cultores erant, ita ipsi antiquam majorum fidem constanter teneant, novitate relicta,

C A P U T IX.

Et rescriptum Stephani papae.

Neque hoc sane novum. Siquidem mos iste semper in ecclesia viguit, ut, quo quisque foret religiosior, eo promptius novellis adinventionibus contraireret. Exemplis talibus plena sunt omnia. Sed ne longum fiat, unum aliquod et hoc 1) ab apostolica potissimum sede sumemus, ut omnes luce clarius videant, 2) beatorum apostolorum beata successio quanta vi semper, quanta contentione defenderit susceptae semel religionis integritatem. Quondam igitur venerabilis memoriae 3) *Agrippinus, Carthaginensis* episcopus, primus omnium mortalium contra divinum canonem, contra universalis ecclesiae regulam, contra sensum omnium consacerdotum, contra morem atque instituta majorum rebaptizandum esse censebat. Quae praesumptio tantum mali invexit, ut non solum haereticis omnibus formam sacrilegii, sed etiam 4) quibusdam catholicis occasionem praebuerit erroris. Cum ergo undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquaversum sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur; tunc beatae memoriae papa 5) *Stephanus*, apostolicae sedis antistes, cum cete-

teris quidem collegis suis, sed tamen praeter caeteris restitit, dignum, ut opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in epistola, quae tunc ad Africam missa est, his verbis sanxit: 6) *Nihil novandum, nisi quod traditum est.* Intelligebat etenim vir sanctus et prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, qua fide a patribus suscepta forent, eadem fide filiis consignarentur, nosque religionem, non qua vellemus, ducere; sed potius, qua illa duceret, sequi oportere; idque esse proprium christianae modestiae, non sua posteris tradere; sed a maioribus accepta servare. 7) Quis ergo tunc universi negotii exitus? Quis utique, nisi usitatus et solitus? Retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas.

H 2

- 1) *Ab apostolica potissimum sede etc.* Etsi ecclesiae omnes, ut *Tertullianus* scribit, *apostolicae* sint, proptereaque merito appellari possint cathedrae, seu *sedes apostolicae*; velut *Sedulius Lupi Trecentensem* cathedram dixit *sedem apostolicam* Lib. VI. ep. I.; peculiari tamen ratione atque per antonomasiam, ab eo tempore, quo *Roma* fidem Christi amplexa est, eo nomine compellatur *Romana*, diciturque *Petri sedes*, sive *cathedra* ab antiquis; velut *Cypr.* ep. 55 *Hier.* ep. ad *Damasum*, *Optatus Milev.* de schismate Donatist. adversus *Parme-*

nianum Lib. II. *Aug.* in *Ps.* contra partem *Donati*, *Prosp.* in carmine de ingratis.

Quare ceteris etiam ecclesiis eadem appellatio conveniat, exponit *Tertullianus* de praescript. cap. 20. „Apostoli, inquit, ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei, et semina doctrinae ceterae exinde ecclesiae mutatae sunt, et quotidie mutuuntur, ut ecclesiae fiant. Ac per hoc et ipsae *apostolicae* deputantur, ut soboles apostolicarum ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur, necesse est. Itaque tot ac tantae ecclesiae una est illa ab apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primae et omnes *apostolicae*; dum unam omnes probant unitatem.

- 2) *Beatorum apostolorum beata successio* etc. Frustra metuit sedi *Romanae* *Baluzius*; dum hanc *Vincentii* loquendi formulam asserit, *non esse satis accuratam*: ut enim haud est obscurum; locutio haec generalis est, neque intelligenda de sola *Romana* cathedra; sed de aliis etiam, quas erexerunt, tenueruntque apostoli.
- 3) *Agrippinus Carthag. episc. primus omnium* etc. Videtur quidem ante *Agrippinum* in eodem errore haesisse *Tertullianus* qui Lib. de bapt. cap. 15. scribebat de haereticis: *Baptismus cum rite non habeant; sine dubio non habent*: communiter nihilominus prima rebaptis epocha desumitur ab *Agrippino*, sub quo *Augustinus* ait Lib. II. de bapt. cap. 7. *antiquam consuetudinem ex apostolica traditione venientem corrumpi coepisse*. Ipse etiam *Cyprianus* fatetur ep. 68. ad *Jubajanum*, se morem rebaptizandi haereticos ab *Agrippino* acce-

pisce. Mirum profecto, scriptum esse ab *Eusebio* Lib. VII. Hist. eccl. cap. 3. fuisse *primum omnium Cyprianum*, qui *tunc temporis Carthaginensem regebat ecclesiam*, nonnisi per baptismum ab errore prius emundatos admittendos esse censuit.

4) *Quibusdam Catholicis etc.* Ex *Cypriani* epistola ad *Quintum* discimus, non omnes quidem Africae episcopos *Agrippini* consilio habito circa annum 217. consensisse. Non minus constat ex *Cypriani* epistolis, ad stabiliendum anabaptismi errorem plures in *Africa* actas fuisse synodos. Aequè manifestum est, in *Asia* apud *Iconium* et *Synnada* idem dogma fuisse constitutum, teste *Dionysio Alex.* apud *Eus.* VI. 7. Controvertitur autem, utrum error manaverit ab Afris ad Asiaticos; an ab his ad illos.

5) *Papa Stephanus, apostolicae sedis antistes etc.* De pontificibus *Romanis* et sede apostolica *Vincentius* data quavis occasione honorifice loquitur. Dicit hoc loco, vicisse *Stephanum tantum fidei devotione episcopos reliquos; quantum loci auctoritate superabat.* Conqueritur, aut indignatur *Baluzius* ob haec ipsius verba: quasi censuerit *Stephanum* ceteris episcopis parem, et illi non tribuerit praerogativam aliquam praeter eam, quae petitur *ex auctoritate loci.* Quodsi per *loci auctoritatem* intellexit *Vincentius* non *Romam* urbem; sed *sedem Romanam, cathedram Petri, sedem apostolicam, aut Romanam ecclesiam, ad quam, ut Irenaeus* scribit III. 3. *propter potentiores ejus principalitatem necesse est convenire omnem eccle-*

siam: non est, quod queratur, aut succenseat *Vincentio* jure consultus *Parisiensis*.

6) *Nihil novandum* etc. Haec *Stephani* epistola, quam *Vincentius* in Africam missam esse dicit, responsoria erat ad litteras *Cypriani*. Misit *Cyprianus Pompejo* pontificii *rescripti exemplum*. Epistolam *Stephani* esse in deperditis, constat inter omnes; solo fortassis refragante *Costero*. Quid *Stephanus* rescripserit, colligitur ex epistola *Cyprianica* 74. ad *Pompejum*; in qua asservatur celebre illud fragmentum; quod ita se habet: *siquis ergo a quacunque haeresi venerit; nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in poenitentiam: cum ipsi haeretici proprie ad se venientes non baptizent, sed communicent tantum*. Accusari a nonnullis solet *Stephanus*; quasi haeticorum omnium, etiam eorum, qui forma in evangelio praescipta non utuntur, ratum habuerit baptisma: at non est obscurum ex adductis sanctissimi pontificis verbis, nihil aliud eum voluisse, quam sartam tectam conservare totius ecclesiae traditionem; qualis certe nunquam fuit, nec esse poterat, ut eorum agnosceretur baptisma, aut probaretur tanquam *validum*; quod collatum est vitiata forma. Neque aliam fuisse sententiam, testantur *Eusebius* Lib. VII. H. E. cap. 2. et 3. *Hieronymus* dial. adv. *Lucifer*. Aug. Lib. II. contra *Gaudentium Donatistam* cap. 8.

7) *Quis universi negotii exitus?* etc. Nemo putet, eo *Stephani* decreto *rebaptizantium* errorem max sublatum, extinctumve fuisse: Neque enim *Cyprianus*, neque *Firmilianus*, praecipui eorum duces,

leguntur ceci isse palinodiam. Immo non solum tempore *Augustini*; sed aliquot etiam post ipsius obitum seculis, in *Africa* grassati sunt *Donatistae*; qui eodem in errore perseverabant, usque ad pontificatum *Gregorii Magni*; cujus studio tandem profligatae sunt in *Africa* diuturni schismatis reliquiae; ut ostendit *Norisius* Parte II. Hist. *Donatistarum* circa finem.

CAPUT X.

Neque defuerunt errori patrocinia.

Sed forte tunc ipsi novitiae adinventioni patrocinia defuerunt? Immo vero tanta vis ingenii adfuit, 1) tanta eloquentiae flumina, tantus assertorum numerus, tanta verisimilitudo, tanta divinae legis oracula; sed plane nove et malo more intellecta, ut mihi omnis illa conspiratio nullo modo destrui potuisse videatur, nisi solam tanti moliminis causam ipsa suscepta, ipsa defensa, ipsa laudata novitatis professio destituisset. Quid postremo ipsius 2) *Africani* concilii, sive decreti, quae vires? Donante Deo, nullae; sed universa, tanquam somnia, tanquam fabulae, tanquam superflua, 3) abolita, antiquata, calcata sunt.

- 1) *Tanta eloquentiae flumina* etc. Sit *Cyprianus* instar omnium, pessimae causae vindex eloquenti-
mus. Quicumque nosse percipit, quanta fuerit epis-
coporum multitudo, qui pro baptizandis haereticis
steterunt; aut quibus potissimum argumentis sive ex
ratione, sive ex sacra scriptura petitis rem tueri cona-
ti fuerint: legat ejusdem *Cypriani* epistolas, LXX. ad
Januarium et ceteros episcopos *Numidas*: LXXI.
ad *Quintum*: LXXII. ad *Stephanum* papam:
LXXIII. ad *Jubajanum*: LXXIV. ad *Pompejum*.
Neque est praetermittenda *Firmiliani* epistola ad
Cyprianum, quae est inter *Cyprianicas* LXXV.

Omnes has epistolas, et quaecunque huc attinent,
esse conficta, contendit *Raymundus Missorius*: at
eruditus id persuadere haud potuit. Neque *Misso-
rius* primus fuit, qui vendicaret, falsa esse et com-
mentitia, quae de concertatione inter *Stephanum* et
Cyprianum circumferuntur. Scribit enim *Augusti-
nus* in epist. ad *Vincentium*: *Quaquam non de-
sint, qui hos Cyprianum prorsus non sensisse
contendant. At postea subdit: Nos autem duas
ob causas non negamus, id sensisse Cypri-
anum etc.*

- 2) *Africani concilii* etc. Quodnam illud? Recenset *Ju-
stellus* in Codice canonum ecclesiae *Africanae* con-
cilia rebaptizantium: Primo quidem loco ponit *Cartha-
ginense* sub *Agrippino* circa an. 217. vel 218. Subjun-
git tria *Carthaginiensia* sub *Cypriano*, in quibus sta-
bilitus est anabaptismus. Eam in rem est *Cypriani* epi-
stola ad *Jubajanum*. De primo scribit, se referre,
quid in concilio, *cum plures adessemus*, decre-
tum sit. De altero haec habet: *Et nunc quoque,
cum in unum convenissemus tam provinciae*

Africae, quam Numidiae episcopi numero 71. De tertio ita loquitur: Cum in unum Carthagine convenissent episcopi plurimi, ex provincia Africa, Numidia, et Mauritania. Addit Justellus, ex conciliis Carthaginensibus celeberrimum esse illud, cui 87 episcopi interfuerunt et subscripserunt. Quorum quidem sententiae exstant apud Cyprianum, et Aug. Lib. VI. de bapt. Atque de hac synodo videtur loqui Vincentius.

8) *Abolita, antiquata* etc. Supra jam monuimus, illo *Stéphani* decreto non fuisse impositum finem rebaptizantium errori. In dictorum confirmationem nonnulla adjungimus. Post *Cypriani* tempora eundem errorem plurimos adhuc tenuisse, colligitur ex conc. *Arelatensi* an. 314. et *Carthaginensi*, cui praefuit *Gratus, Carthaginensis* episcopus. Ut nihil dicam de *Donatistarum* synodo an. 308. *Carthagine* habita, praesentibus episcopis 270 *Donatistarum* parti addictis.

CAPUT XI.

*Nec errorem quidquam juvat patrum
nonnullorum hallucinatio.*

Et o rerum mira conversio! Auctores ejusdem opinionis catholici, consecratores vero haeretici judicantur. a) *Absolvuntur magistri: condemnantur discipuli; conscriptores*

librorum filii regni erunt: assertores vero gehenna suscipiet. Nam quis ille tam demens est, qui illud sanctorum omnium et episcoporum et martyrum lumen, beatissimum *Cyprianum* 2) cum ceteris collegis suis in aeternum dubitet regnaturum esse cum Christo? Aut quis tam contra sacrilegus, qui *Donatistas* et ceteras pestes, quae illius auctoritate concilii rebaptizare se jactitant, 3) in sempiternum neget arsueros esse cum diabolo? Quod quidem mihi divinitus videtur promulgatum esse iudicium, 4) propter eorum maxime fraudulentiam, qui, cum sub alieno nomine haeresin concinnare machinentur, captant plerumque veteris cujuscumque viri scripta paulo involutius edita, quae pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant; ut illud, nescio quid, quodcumque proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam judico: vel eo quod haereseos venenum propinare aliis non pertimescunt; vel eo etiam, quod 5) sancti cujusque viri memoriam, tanquam sopitos jam cineres, profana manu ventilant, et quae silentio sepeliri oportebat, rediviva opione diffamant; sequentes omnino 6) vestigia auctoris sui *Cham*, qui nuditatem venerandi *Noe* non modo operire neglexit: verum quoque irridendum ceteris enuntiavit. Unde tantam laesae pietatis meruit offensam,

ut etiam posterius ipsius peccati maledictis obligarentur: beatis illius fratribus multum longeque dissimilis, qui nuditatem ipsam reverendi patris, neque suis temerare oculis, neque alienis patere voluerunt: sed aversi, ut scribitur, texerunt eum: quod est, erratum sancti viri nec approbasse, nec prodidisse; atque idcirco beata in posteros benedictione donati sunt.

1) *Absolvuntur magistri; condemnantur discipuli* etc. i. e. iterati baptismatis praeceptores primi ac coriphaei pravi dogmatis, quos inter *Cyprianus* unus e praecipuis existimatur, absolvuntur, tanquam immunes a peccato, secus statuendum de discipulis et sectatoribus, causa auctoritate ecclesiae palam asserta. Eamque rationem reddit *Augustinus* Lib. IV. de bapt. cap. 6. *Excusatur*, inquit adv. Donatistas, *Cyprianus: quia plenarium de hac re concilium nondum habuit ecclesia*. Similia his tradit sanctus doctor in eodem opere et passim alibi. Vide, quae in argumento affini diimus in prolegomenis §. IX. de Semipelagianis.

2) *Cyprianum . . . regnaturum esse cum Christo* etc. In omnibus martyrologiis et canone Missae occurrit nomen beati *Cypriani*. Nonnulli, ut sanctitatem ejus vindicent, asserunt, illum resipuisse, et habito concilio damnassem sententiam, in qua prius haeserat. Aliqua in hanc rem habet sanctus *Hieronymus* in dial. adversus Lucifer. Neque *Augustinus* erat prorsus alienus ab eadem opinione. Scribit

im ep. 103. ad *Vincentium* Rogatistam de *Cypriano*: *Correxisse istam sententiam non invenitur: non incongruentur tamen de tali viro existimatum est, quod correxerit, et fortasse suppressum sit ab eis (Donatistis), qui hoc errore nimium delectati sunt, et tanto velut patrocinio carere noluerunt.* At aliis locis fatetur *Augustinus*, perstitisse ad mortem usque *Cyprianum* in errore, quem, praejudiciis actus, deponere nequibat. Addit vero, labem, siquam contraxit, eluisse, martyrii sanguine.

- 3) *In sempiternum neget arsueros etc.* Exprimit *Vincentius* hoc loco clarius de aeternitate poenarum catholicum dogma, cujus supra jam meminerat in praefatione, loquens de *futuri seculi incendiis*. De hoc redibit sermo infra cap. XIII.
- 4) *Propter eorum maxime fraudulentiam etc.* Quae inde, usque ad finem capitis, disputat *Vincentius*, censent eruditi, esse disputata adv. sectatores et discipulos sancti *Augustini*. Hos, uti contendunt, accusavit *Lerinensis* presbyter *fraudentiae, nequitiae*: quod sub alieno (*Augustini* ementito nomine) confingant haereses, ne soli aut prii videantur esse novi dogmatis praecones; scripta involutius in erroris sui patrocinium dolose explicantes. Neque verentur, patris vita functi ventilare cineres, atque errata patefacere, *Chamo* haud absimiles: quod, quae aeterno silentio sepelienda fuerant, praesumant publicare. Fateor, obscurum esse, ad quos haec digressio nostri scriptoris pertinet.
- 5) *Sancti cujusque viri memoriam . . . diffamant etc.* Querenti: an fas non sit sanctorum patrum propalare errata; respondendum est, eam qui-

dem divis deberi reverentiam, ut longe melior sit causa ejus, qui eosdem, fieri si potest, ab errore defendit, duriuscule dicta emollit, aut excusat. At affirmandum non minus est, ubi locum habere nequit probabilis excusatio, aut interpretatio benigna, salva, quae patri debetur, reverentia, candide fatendum esse, patrem aberrasse. Veritas enim anteponenda omnibus. Hujus rei exemplum prae-buit *Augustinus*, cui cum ab haeretico objiceretur testimonium *Chrysostomi*; exposuit ejusdem verba Lib. 1. contra *Julianum*. Verba graeca reddidit latine, ut luculentius ostenderet, *Chrysostomum* non sentire cum *Pelagianis*. Alii cum opponerentur, qui benignioris hermeniae beneficio cum catholico dogmate conciliari non poterant; simpliciter reposuit, eos aberrasse; eo fere modo, quo S. *Hieronymus* objectum sibi ab Helvidio *Tertulliani* testimonium, quod orthodoxum sensum non admitteret, rejecit: *De Tertulliano*. inquit, *nihil amplius dico, quam ecclesiae hominem non fuisse.*

- 6) *Vestigia auctoris sui Cham* etc. Patrum contemptores dici imitatores *Chami*, notum est inter eruditos. Ab istiusmodi certe nuncupatione sibi timuit *Daniel Whitby* in praefat. *de scripturarum interpretatione secundum patres*. Aequè exploratum est, ex acatholicis multos esse, qui patres contemnant. Utinam numerare et nos non possemus in pelago nostro hujusmodi naufragia. Non una tamen omnium ratio est, qua inducti patribus bellum indicant. Sunt, quos incitat ambitio et gloria nomi Labore improbo excutiunt antiquorum patrum scripta, non discendi, sed cavillandi gratia. Venantur errorum monstra: ubi non inveniunt, fingunt, afinguntque

patribus. Objiciunt imperitiam in profanis artibus et scientiis. Dicunt declamatores ineptos, ignaros criticae, physicae imperitos, et parum in logicae usu accuratos, hospites in astronomiae et geographiae studiis. Largiamur haec et id genus alia. Utinam cogitarent censorini hi heroes, in patribus spectare potissimum oportere id, quod in illis est praecipuum, videlicet divinorum dogmatum peritiam. In hac scientia excelluerunt. Huc convertant virgulam novi Catones; siquid possunt. Alii non tam famae captandae gratia, quam ut novellis dogmatis, quibus patres adversantes habent, velificentur, illos in exponendis scripturis atque divinarum legum scientia aberrasse pronuntiant, ut liberius id, quod volunt, nulla traditi is habita ratione, praedicent. Adducere exempla in confirmationem eorum, quae hucusque dicta sunt, facile quidem foret; at in re evidente supervacaneum; neque hujus instituti.

C A P U T XII.

Testimoniis S. Pauli ostendit, nihil esse in fide innovandum.

Magno igitur metu nobis immutatae fidei ac temeratae religionis piaculum pertimescendum est: a quo nos non solum constitutionis ecclesiasticae disciplina; sed etiam censura apostolicae deterret auctoritatis. Sci-

tum enim cunctis est, quam graviter, quam severe, quam vehementer invehatur in quosdam apostolus *Paulus* (*Gal. I. 6. 7.*) qui *mira levitate nimium cito translati fuerant ab eo, qui eos vocaverat in gratiam Christi, in aliud evangelium, 1) quod non est aliud.* Qui (*2. Tim. IV. 3. 4.*) coacervarant sibi magistros ad sua desideria; a veritate quidem auditum avertebant; conversi vero ad fabulas. (*1. Tim. V. 12.*) Habentes damnationem, 2) quod primam fidem irritam fecissent. Quos deceperant ii, de quibus ad Romanos fratres scribit idem apostolus (*Rom. XVI. 17. 18.*) *Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula praeter doctrinam, quam ipsi didicistis, faciunt, et declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino non serviunt; sed suo ventri: et per dulces sermones, et benedictiones seducunt corda innocentium.* Qui (*2. Tim. III. 6. 7.*) intrant per domos, et captivas ducunt mulierculas, oneratas peccatis, quae ducuntur variis desideriis, semper discennes, et ad scientiam veritatis nunquam pervenientes. (*Ad Titum I. 10. 11.*) *Vaniloqui et seductores, qui universas domos subvertunt, docentes, quae non oportet, turpis lucri gratia.* (*2. Tim. III. 8.*) *Homines, corrupti mente, reprobi circa fidem.* (*1. Tim. VI. 4. 5.*) *Superbi et nihil scientes, sed languentes circa quaestiones et pugnas verborum.* (*1. Tim. VI. 5.*)

Qui veritate privati sunt, existimantes, quaestum esse pietatem. (1. Tim. V. 13.) Simul autem et otiosi discunt, circumire domos; non solum autem otiosi; sed et verbosi et curiosi loquentes, quae non oportet. (1. Tim. I. 19.) Qui bonam conscientiam repellentes, circa fidem naufragaverunt. (2. Tim. II. 16. 17.) Quorum profana vaniloquia multum proficiunt ad impietatem; et sermo eorum, ut cancer, serpit. Bene autem quod de iis item scribitur: (2. Tim. 9.) Sed ultra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus; sicut et illorum fuit. Cum ergo tales quidam, circumeuntes provincias et civitates atque errores venalities circumferendo, etiam ad Galatas devenissent: cumque his auditis Galatae, nausea quadam affecti, apostolicae catholicaeque doctrinae manna 3) removens, 4) haereticae novitatis sordibus oblectarentur: ita se apostolicae potestatis exseruit auctoritas, ut summa cum severitate decerneret: 5) sed licet nos, inquit, (Gal. I. 8.) aut angelus de coelo evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Quid est, quod ait: Sed licet nos? Cur non potius: Sed licet ego? Hoc est: Etiam si Petrus, etiam si Andreas, etiam si Joannes, etiam si postremo omnis apostolorum chorus evangelizet vobis, praeterquam evangelizavimus; anathema sit. Tremenda districtio propter asse-

rendam primae fidei tenacitatem! Nec sibi, nec ceteris apostolis pepercisse parum est. *Etiam si angelus*, inquit, *de coelo evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus; anathema sit.* Non suffecerat ad custodiam traditae semel fidei humanae conditionis commemorasse naturam: nisi angelicam quoque excellentiam comprehendisset: *Nisi nos*, inquit, *aut angelus de coelo etc.* Non quia sancti coelitesque angeli peccare jam possint; sed hoc est, quod dicit: Si etiam, inquit, fiat, quod non potest fieri: quisquis ille traditam semel fidem mutare tentaverit; *anathema sit!*

1) *Quod non est aliud.* Id est, praeter unum verumque evangelium, inquit *Paulus*, a me praedicatum, nullam est aliud; sed ficta et fucata omnis alia doctrina, quae cum ea, quam ego vobis annuntiavi, non concordat. *Erasmus* vult, *το aliud* abundare; refragante textu graeco, qui τὸ ἄλλο constanter exhibet. Alii haec verba: *Quod non est aliud*, trahunt ad ea, quae sequuntur, ut sensus sit: *Quod non est aliud; nisi sunt aliqui, qui vos conturbant etc.*, ut legitur vers. 7. Parum quidem refert, quaecunque lectionem aut interpretationem elegeris; dum mens et doctrina apostoli semper sibi constat, ac illaesa manet.

2) *Quod primam fidem irritam fecissent etc.* Non una est patrum, et interpretum recentiorum hujus loci exegesis. Contensit *Vincentius* his, qui putant, ab apostolo iis verbis notari ejus generis quas-

dam viduas, quarum conditionem miseram ostendit esse ac damnabilem; quod fidei professionem in baptismo editam rejecerint; novis adoptatis dogmatis, a recta fide deviantes.

3) *Removentes* etc. Mallem: *Renuentes*; quae vox magis congruit cum praecedente vocabulo: *nausea*. Sed conjectura est, sine codice.

4) *Haereticæ novitatis sordibus* etc. Erant pseudo-apostoli, qui tempore *Pauli* aliud, novumque evangelium apud *Galatas* invehere adnisi sunt, praedicantes, jungendam esse christianam religionem cum judaica; servandamque circumcisionem cum baptismo: a qua doctrina dehortans apostolus scribebat; *Gal. V. 2. Si circumcidamini: Christus vobis nihil proderit.*

5) *Sed licet nos aut angelus de coelo* etc. *Tertullianus* eodem testimonio usus est de *Praescript.* cap. 6. Postquam dixerat: *Apostolos Domini habemus auctores; qui nec ipsi quidquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt; sed acceptam a Christo disciplinam fideliter nationibus assignarunt;* subjicit: *Itaque etiamsi angelus de coelo aliter evangelizaret, anathema diceretur a nobis.* Idem fere repetit cap. 29. ad finem. Quam *Vincentius* sententiae *Paulinae*: *sed licet angelus de coelo* etc. reddidit expositionem, indicans, esse dictum hyperbolicum, aut similius argumento, quod ducitur ab impossibili, magna consensione probant melioris notae interpretes quinque, alii a veterum nonnullorum persuasione falsa, qui opinati sunt, angelicos spiritus sanctitate ac beatitudine, qua fruuntur, posse excidere, labi in peccatum, aliudque, id

est, mendax evangelium nuntiare hominibus. Adstipulatur inter recentiores absono id genus asserto *Hugo Grotius ad h. l.* Verum cum antiquis probatisque patribus tenet ecclesia, angelos in coelo, qui in rectitudine primaeva perseverarunt immoti et constantes, esse positos extra periculum peccandi, securos, et absque metu amittendi beatitatem, qua fruuntur, in gratia divina confirmati.

C A P U T XIII.

*S. Pauli verba Gal. I. vindicat ab
objectionibus.*

Sed haec forsitan perfunctorie praelocutus est, et 1) humano potius effudit impetu, quam divina ratione decrevit. Absit. Sequitur enim, et hoc ipsum ingenti molimine iteratae insinuationis inculcat: *Siquis vobis evangelizaverit, praeterquam quod accepistis, anathema sit.* Non dixit: Siquis vobis annuntiaverit, praeterquam quod accepistis, benedictus sit, laudetur, recipiatur; sed *anathema sit*, inquit, id est, separatus, segregatus, exclusus; ne unius ovis dirum contagium innoxium gregem Christi venenata commixtione contaminet. Sed forsitan *Galatis* tantum praeccepta sunt. Ergo et illa solis *Galatis*

imperata sunt, quae in ejusdem epistolae sequentibus commemorantur, qualia sunt haec: *Si vivimus spiritu; spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis gloriae cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes; et reliqua. Quodsi absurdum est; et omnibus ex aequo imperata sunt; restat, ut, sicut haec morum mandata; ita etiam illa, 2) quae de fide cautae sunt, omnes pari modo comprehendant.*

- 1) *Humano potius impetu etc.* Praeclara adversus hujusmodi objectionem responsio est *Tertulliani*, qui temere conceptam oppositionem his verbis rejicit: *Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quidquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt; sed acceptam a Christo disciplinam fideliter nationibus assignaverunt.* His mox adjunxit verba *Pauli: Etiam si angelus de coelis etc.* Addit, jam tunc spiritum sanctum praevidisse, fore in *Philumene* angelum seductionis, transfigurantem se in angelum lucis; cujus praestigiis *Apelles* inductus, novam haeresin induxit. Quodsi, ut fertur, relata a *Vincentio* adversariorum objectio, canonicarum scripturarum auctores locuti sunt *humano impetu*: actum est de omni auctoritate divinarum litterarum; nullumque erit dogma fidei, utut perspicuo traditum in codice veteris aut novi testamenti: utut sanctum, et ab omni retro antiquitate ecclesiastica venerabile, quod eludi eadem bibliomachorum exceptione arbitrarie conficta non possit. In hos convenit vulgatum illud *Augustini* adversus *Manichaeos*: *Quae sunt in evangelio, cum alia*

credit, alia non creditis : vobis potius, quam evangelio creditis. Non potest, inquit Cyprianus in Tractatu de lapsis, evangelium in parte nutare, et in parte consistere.

- 2) *Quae de fide cauta sunt etc.* Videntur tum aetatis fuisse, qui sentirent, aut crederent, duntaxat praecepta morum servanda esse, neque pertinere ad salutem praecepta fidei; eo fere modo, quo diebus nostris non paucos est reperire, qui cum Christianismum practicum unice jactitant, contendunt, ad obtinendam beatam ac immortalem vitam, satis esse *bene agere*; quin sit necessarium *recte credere*; quos refellens *Vincentius*, ex contextu verborum *Pauli*, palam ostendit, apostolum l. c. praeter morales leges inculcasse praecepta fidei, non minus ad salutem necessari
-

C A P U T XIV.

Continuatio ejusdem argumenti.

Et sicut nemini licet, invicem provocare aut invidere invicem : ita nemini liceat, praeter id, quod ecclesia catholica usque quaque evangelizat, accipere. Aut forsitan tunc jubebatur, siquis annuntiasset, 1) praeterquam quod annuntiatum fuerat, anathematizari; nunc vero jam non jubetur. Ergo

et illud, quod item ibi ait: *Dico autem, spiritu ambulate; et desiderium carnis non perficietis*, tunc tantum jubebatur; modo vero jam non jubetur. Quodsi impium pariter et perniciosum est, ita credere: necessario sequitur, ut, sicut haec cunctis aetatibus observanda sunt; ita illa quoque, quae 2) de non mutanda fide sancita sunt, cunctis aetatibus imperata sint. Annuntiare ergo aliquid christianis catholicis praeter id, quod acceperunt, nunquam licuit, nunquam licet, nunquam licebit; et anathematizare eos, qui annuntiant aliquid, praeterquam quod semel acceptum est, nunquam non oportuit, nunquam non oportet, nunquam non oportebit. Quae cum ita sint: estne aliquis vel tantae audaciae, qui praeter id, quod apud ecclesiam annuntiatum est, annuntiet; vel tantae levitatis, qui praeter id, quod ab ecclesia accepit, accipiat? Clamat, et repetendo clamat, et omnibus et semper et ubique: per litteras suas clamat ille; ille vas electionis, ille magister gentium, ille apostolorum tuba, ille terrarum praeco, ille coelorum conscius, ut, si quis novum dogma annuntiaverit, anathematizetur. Fit contra reclamant 3) *ranae* quaedam et *cyniphes* et *muscae* morturae, 4) quales sunt *Pelagiani*; et hoc catholicis: Nobis, inquiunt, auctoribus, nobis principibus, nobis expositoribus, damnate,

quae tenebatis : tenete, quae damnabatis : rejicite antiquam fidem, paterna instituta, majorum deposita ; et recipite : quaenam illa tandem ? Horreo dicere : Sunt enim tam superba, ut mihi non modo affirmari ; sed ne refelli quidem sine aliquo piaculo posse videantur.

1) *Praeterquam quod annuntiatum fuerat* etc. Praepositionem *κατά* *praeter*, quae habetur in graeco, *Gal.* I. 8. multiplicis esse significationis, notum est sermonis graeci non ignaris. Hoc loco idem significare, ac *contra*, communior est probandaque interpretum sententia. Sensus vero est : si quis evangelium novum vobis annuntiaverit, sive doctrinam aliam attulerit, contrariam illi, quam ego (*Paulus*) vobis tradidi ; culpaе gravioris reus est, et anathemate dignus. Unde colliges, dictum *Pauli* simile esse his, quae habet sanctus *Joannes* in fine *Apo-calypseos* : *Siquis apposuerit ad haec* etc. Item : *Siquis diminuerit* de verbis libri *prophetiae hujus* etc. Quibus quidem phrasibus solum vetari, aut excludi doctrinam prophetis visionibus contrariam, nemo rerum intelligens dubitabit.

2) *De non mutanda fide* etc. Praeclare in eam rem loquitur *Tertullianus* cap. X. de praescript. *Quaerendum est*, inquit, *quod Christus instituit ; utique quamdiu non invenis : et utique donec invenias. Invenisti autem ; cum credidisti : nam non credidisses : si non invenisses ; sicut nec quaesisses, nisi ut invenires. Ad hoc ergo quaeris, ut invenias ; et ad hoc invenies, ut credas. Omnem prolationem quaerendi et in-*

veniendi, credendo fixisti. Hanc si fossam determinavit ipse, qui te non vult aliud credere, quam quod instituit; non itaque in fide locum habere potest vicissitudo dogmatum, aut doctrinae a Christo revelatae mutatio aliqua.

3) *Ranae quaedam, cyniphes et muscae moriturae etc.* Hisce nomi ibus compellat haereticos, respicitque plagas Aepyptiacas. *Muscas* vero *morituras* dicit, secundum illud *Eccle. X. 1. Muscae morientes perdunt svavitatem odoris*; id est, corrumpunt foetore suo unguentum optimum; sicut haeretici, velut *Lerinensis* vult, veritatem doctrinae saluberrimae falsis dogmatibus depravant.

4) *Quales sunt Pelagiani.* Adducit *Vincentius Pelagianorum* exemplum, qui, quod vetat Apostolus, annuntiarunt praeter id, quod apud ecclesiam annuntiatum est. Est autem manifestum, evangelicae apostolicaeque doctrinae oppositos errores tenuisse *Pelagianos*. Quam in rem, figura, quam *mimesin* vocant, usus, *Pelagianos* ita loquentes inducit; *Damnate* (ad Catholicos sermo est) *quae tenebatis: rejicite antiquam fidem, paterna instituta et deposita majorum.* Unde luce clarius est, quid hisce vocabulis: *praeter id etc.* intellexerit *Vincentius* ad mentem *Pauli*.

CAPUT XV.

*Reddit rationem, cur Deus permit-
tat, turbari ecclesiam novis
doctrinis.*

Sed dicet aliquis: Cur ergo persaepe divinitus sinuntur excellentes quaedam personae in ecclesia constitutae res novas catholicis annuntiare. Recta interrogatio et digna, quae diligentius atque uberius pertractetur: cui tamen non ingenio proprio; sed divinae legis auctoritate, ecclesiastici magisterii documento, satisfaciendum est. Audiamus ergo sanctum *Moysen*: et ipse nos doceat, cur docti viri, et qui propter scientiae gratiam 1) ab apostolo etiam prophetae nuncupantur, proferre interdum permittantur nova dogmata, quae vetus testamentum 2) allegorico sermone *deos alienos* appellare consuevit; eo quod scilicet ita ab haereticis ipsorum opiniones, sicut a gentibus dii illi observentur. Scribit ergo in *Deuteronomio* (XIII. 1. seq.) beatus *Moyses*: *si surrexerit, inquit, in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat*, id est, magister in ecclesia constitutus, quem discipuli, vel auditores sui ex aliqua revelatione docere arbitrentur. Quid de-

inde? *Et praedixerit*, inquit, *signum atque portentum*; et *evenerit*, quod locutus est. Magnus profecto, nescio quis, signatur magister et tantae scientiae, qui sectatoribus propriis non solum, quae humana sunt, nosse; verum etiam quae supra hominem sunt, prae-noscere posse videatur; quales fere discipuli sui jactitant, fuisse 3) *Valentinum, Donatum, Photinum, Apollinarem* ceterosque ejusmodi. Quid postea? *Et dixerit*, inquit, *tibi: Eamus, et sequamur deos alienos, quos ignoras, et serviamus iis*. Qui sunt *dii alieni*, nisi errores extranei, quos ignorabas, id est, novi et inauditi? *Et serviamus eis*, id est, credamus eis, sequamur eos. Quid ad extremum? *Non audies*, inquit, *verba prophetae illius aut somniatoris*. Et quare, oro te, 4) a Deo non prohibetur doceri, quod a Deo prohibetur audiri? 5) *Quia*, inquit, *tentat vos Dominus vester; ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde et in tota anima vestra*. Luce clarius aperta causa est, cur interdum divina providentia quosdam ecclesiarum magistros nova quaedam dogmata praedicare patiatur. *Ut tentet vos*, inquit, *Dominus Deus vester*. Et profecto magna tentatio est: cum ille, quem tu prophetam, quem prophetarum discipulum, quem doctorem et assertorem veritatis putes, quem summa veneratione et amore complexus sis; is

subito latenter noxios subinducat errores, quos nec cito deprehendere valeas; dum antiqui magisterii duceris puae iudicio; nec facile damnare fas ducas, dum magistri veteris praepediris affectu.

1) *Ab apostolo etiam prophetae nuncupantur etc.*

Vocabulum *prophetae* multiplicis significationis est in sacris litteris; velut in institutionibus traditur theologicis. Ab apostolo *prophetae* nomen crebro accipitur pro interprete divini verbi; maxime in epistolis ad *Corinthios* et *Ephesios*. Hoc autem loco (*Deut.* XIII. 1. seq.), quem *Vincentius* exponendum sibi sumpsit, denotat doctorem falsum es spurium prophetam, qui quidem prava dogmata adulterinis miraculis corroborare, sibi que fidem conciliare adnitatur. Quodsi evenerit, quod praedixit: tribuendum id est vel naturali praevisioni, vel adscribendum casui: minime vero divinae virtuti: siquidem doctrina, quam venditat, opposita est coelestibus documentis de cultu unius Dei.

2) *Allegorico sermone deos alienos etc.* Culpandus non est *Vincentius*, quod sensu *allegorico* utatur ad rem, in qua versatur, declarandam. Praeter sensum *litteralem*, qui est praecipuus, ceterisque anteponendus, negligendam non esse expositionem *mysticam*, dubitabit nemo, quicumque cogitaverit, ab ipsis met theopneustris scriptoribus istud interpretandi genus fuisse adhibitum. *Generatim* uti largiendum est, quod norunt, qui studiis theologicis navant operam, solidum duci non posse argumentum ex allegoriis ad probanda fidei dogmata: ita inficias ire fas

non est, utilem, ac fructuosum esse sensum allegoricum, praecipue si commonendus est populus ad officia pietatis. Curandum solummodo, ne usus sit immodicus aut applicationes contortae. Quo sensu *Augustinus* allegorici sensus usum probavit, ipse declarat tum ep. 93. ad *Vincentium* cap. 8. tum lib. XVII. de civ. Dei cap. 3. *Mihi*, inquit, *sicut multum videntur errare, qui nullas res gestas in eo genere litterarum aliquid aliud praeter id, quod eo modo gestae sunt, significare arbitrantur: ita multum audere, qui prorsus sibi omnia significationibus allegoricis involuta esse contendunt etc.* Cetera, quae subdit *Aug.*, lectu pariter non sunt indigna.

- 3) *Valentinum* etc, a quo *Valentiniana* haeresis cognomen habet, fuisse gente *Aegyptium*, facile convenit inter veteres, qui illius meminerunt. Notus is est potissimum, a *pleromate* et multitudine *Aeonum*, quos confinxit. Spe dejectus obtinendi episcopatus, dogmata sua latius propagare, etiam *Romae*, ubi aliquamdiu morabatur, adnissus, ab ecclesiae catholicae communione iterum iterumque separatus, peculiarem coetum congregare perrexit. Scripsit *psalmos*, *epistolas* et *homilias*. Particulas quasdam elucubrationum ejus, quae perierunt, recitat *Clemens Alexandrinus* Stromatum lib. II. IV. VI. Incerta sunt, quae de anno ejus emortuali feruntur. Illud certum, ante finem seculi II. vivere desiisse. Ex antiquis, qui de *Valentino* et ejus secta egerunt, eminent *Irenaeus* et *Tertullianus*; hos secuti sunt *Eusebius*, *Philastrius*, *Epiphanius*, *Augustinus*, *Theodoretus*, *Isidorus*; unde sua hauserunt recentiores.

- 4) *Non prohibetur docere etc.* Docere quidem permittitur, neque impeditur: attamen prohibetur; quod ex subjecta poena colligas. Nam vers. 5. subditur: *Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, ut vos averteret a Domino Deo vestro.* Neque aliter intellexit, aut intelligendus est *Vincentius*, qui paulo post quaerebat: *Cur divina providentia nova dogmata praedicare patiatur*, id est, sinat, permittat, non impediat.
- 5) *Quia tentat vos Dominus etc.* Dogmata *Valentini*, de quo supra mentionem fecit *Vincentius*, tam erant paradoxa, rectaeque rationi, primo mox obtutu, adeo repugnantia, ut homini, cui sanum esset synciput, probari aut arridere minime possent. Neque *Tertullianus*, qui adversus *Valentinianos* librum exaravit, illorum commenta ac delirantis phantasiae fabulas seria refutatione dignas reputavit; sed jocis usus est, et satyrico sale fanaticos excepit. Quam ob rem mirari subit, recentiori demum aetate, qua secta illa prorsus obsolevit, operosam adversus *Valentini* sectatores refutationem edidisse *Nutalem Alexandrum* Hist. eccles. sec. II. diss. 15. Percontanti autem, quo pacto evenerit, ut illa deliramenta placerent, multique inducerentur in *tentationem*: respondemus cum nostro *Vincentio*, jactatum fuisse *motiva* quaedam externa, quibus deiperentur incauti. Ingebant quippe fuisse *Valentinum* spiritu prophetico praeditum, qui res contingenter futuras praenuntiaret; aut, ut verbis *Vincentii* nostri utamur, jactitabant *Valentinum*, tanquam hominem a Deo afflatum, qui *ea praenosceret, quae supra hominem sunt.*

C A P U T XVI.

Illustrat illud Deut. XIII. inductione exemplorum ex Hist. eccl.

Hic forsitan afflagitet aliquis, ut ea, quae sancti *Mosis* verbis asserta sunt, ecclesiasticis aliquibus demonstrantur exemplis. Aequa expostulati; nec diu differenda. Nam, ut a proximis et manifestis incipiam, qualem fuisse nuper tentationem putamus; cum 1) infelix ille *Nestorius*, subito ex ove conversus in lupum, gregem Christi lacerare coepisset, cum eum hi ipsi, qui rodebantur ex magna adhuc parte, ovem crederent; ideoque morsibus suis magis paterent? Nam quis eum facile errare arbitretur, quem 2) tanto imperii iudicio electum, tanto sacerdotum studio prosecutum viderent; qui, cum magno sanctorum amore, summo populi favore celebraretur, quotidie palam divina tractabat eloquia, et noxios quosque Judaeorum et gentilium confutabat errores? Quo tandem iste modo non cuivis fidem faceret, se vera docere, recta praedicare, recta sentire, qui, 3) ut uni haeresi suae aditum patefaceret, 4) cunctarum haereseon blasphemias insectabatur? Sed hoc erat illud, quod *Moses* ait: *Tentat vos Dominus Deus vester: si diligatis eum; an non.* Et ut *Nestorium* prae-

tereamus, in quo 5) plus semper admirationis, quam utilitatis, plus famae, quam experientiae fuit; quem opinione vulgi aliquamdiu magnum humana magis gratia faceret, quam divina: eos potius commemoramus, qui multis profectibus multaque industria praediti, non parvae tentationi catholicis hominibus exstiterunt; velut apud *Pannonianas*, 6) majorum memoria, *Photinus* ecclesiam *Sirmitanam* tentasse memoratur; ubi cum omnium favore in sacerdotium fuisset adscitus, et aliquamdiu tanquam catholicus administraret; subito sicut malus ille propheta aut somniator, quem *Moses* significat, creditam sibi plebem Dei persuadere coepit, ut sequeretur deos alienos, id est, errores extraneos, quos antea nesciebat. Sed hoc usitatum. Illud vero perniciosum, quod ad tantum nefas non mediocribus adminiculis utebatur. Nam erat et ingenii viribus valens, et doctrinae opibus excellens, et eloquio praepotens; quippe qui utroque sermone copiose et graviter disputaret et scriberet; quod 7) monumentis librorum suorum manifestatur, quos idem partim graeco, partim latino sermone composuit. Sed bene, quod commissae ipsi oves Christi, multum pro catholica fide vigilantes, et cautae, cito ad praemonentis *Mosis* exempla respexerant, et prophetae ac pastoris sui licet admirarentur elo-

quentiam, tentationem tamen non ignorarunt. Nam, quem antea, quasi arietem gregis, sequebantur, eundem deinceps veluti lupum fugere coeperunt. Neque solum *Photini*, 8) sed etiam *Apollinaris* exemplo, istius ecclesiasticae tentationis periculum discimus, et simul ad observandæ diligentius fidei custodiam commone-
mur. Etenim ipse auditoribus 9) magnos aestus et magnas generavit angustias; quippe cum eos huc ecclesiae traheret auctoritas, huc magistri retraheret consuetudo: cumque inter utraque nutabundi et fluctuantes, quid potius sibi eligendum foret, non expendunt. Sed forsitan ejusmodi ille vir erat, qui dignus esset, facile contemni. Immo vero tantus ac talis, cui nimium cito in plurimis crederetur. Nam quid illo praestantius acumine, exercitatione, doctrina? Quam multas ille haereses 10) multis voluminibus oppresserit; quot inimicos fidei confutaverit errores, indicio est opus illud triginta non minus librorum, nobilissimum ac maximum, quo 11) insanas *Porphyrii* calumnias magna probationum mole confudit: longum est, universa ipsius opera commemorare, quibus profecto summis aedificatoribus ecclesiae par esse potuisset: nisi profana illa haereticae curiositatis libidine novum, nescio quid, advenisset, quo et cunctos labores suos, velut cujusdam admixtione leprae foedaret et committeret, ut doctri-

na ejus non tam aedificati , quam tentatio potius ecclesiastica diceretur. Hic a me forsitan deprecatur, ut horum, quos supra commemoravi, haereses exponam; *Nestorii* scilicet, *Apollinaris* et *Photini*. Hoc quidem ad rem, de qua nunc agimus, non attinet. Propositum etenim nobis est, non singulorum errores persequi; sed paucorum exempla proferre, quibus evidenter ac perspicuo demonstraretur illud, quod *Moses* ait: quia scilicet, si quando ecclesiasticus aliquis magister, et ipse interpretandis prophetarum mysteriis propheta, novi quiddam in ecclesiam Dei tentet inducere, ad tentationem id nostram fieri, providentia divina patiatur.

- 1) *Infelix ille Nestorius etc.* Praeterito *Valentino*, *Donato*, aliisque antiquioribus, qui nova dogmata disseminarunt, quibus perverterent veram et avitam fidem; orditur *Vincentius* a *Nestorio*, cujus exemplum recentis erat memoriae, ac in ore omnium versabatur. Vocat eum *infelicem*; quia gradu dejectus, sejunctus a coetu fidelium, ac sede sua pulsus, exulis vitam agebat.
- 2) *Tanto imperii judicio etc.* Post mortem *Sisinii*, quem admodum *Socrates* refert VII. 26., ad reprimendum ambitum placuit imperatori vocare externum: praeterito C. P. clero . . Cum duo, inquit, C. P. presbyteri episcopatum ambirent: *Theodosius* II. *Antiochenum* presbyterum, *Nestorium*, commendatum

sibi facundi in dicendo, aliisque dotibus, extraneum vocavit; fortassis spe lactatus, fore, ut alterum *Chrysostomum* inde nancisceretur.

- 3) *Ut uni haeresi suae aditum etc.* Hoc dictum *Walchius* Tom. V. haereseul. pag. 329. tanquam *indignum theologo*, non reprehendisset; si cogitasset, *Vincentium* hoc loco historicum potius agere, quam theologum.
- 4) *Cunctorum haereseon etc.* Excepta *Pelagiana*, huic enim in primis *Nestorium* fuisse, ex paulo post dicendis elucebit.
- 5) *Plus admirationis, quam utilitatis: plus fumae etc.* „Cum naturali facundia esset (verba sunt *Socratis* de *Nestorio* VII. 32.), eruditus quidem videbatur: revera tamen erat indoctus. Libros enim „veterum interpretum haud quaquam legere dignabatur. Arrogantia enim elatus, ob dicendi facultatem non satis accurate vetustioribus legendis operam dabat; sed se ipsum reliquis omnibus praestare arbitrabatur. Factus episcopus (ut est apud *Socratem* VII. 29. 31.) in oratione ad imperatorem arrogantem hanc et decantatam apud omnes emisit vocem: *Mihi, o imperator, terram haereticis purgatam tribue: et ego tibi coelum retribuam. Tu mihi in profligandis haereticis subveni, et ego tibi in profligandis Persis subveniam.*
- 6) *Majorum memoria Photinus etc.* Natione *Galata*, *Marcelli Ancyran*i discipulus, post episcopus *Sirmiensis*, falsa dogmata apud *Pannonos* disseminavit, ut est verisimile, circa annum 341.; condemnatus paulo post in concilio *Antiocheno*, quod referre solent ad annum 343.

- 7) *Monumentis librorum suorum etc.* Teste *Hieronymo* cap. 107. de viris illustr. scripsit *Photinus* libros plurimos, ex quibus opus erat facile princeps, quod exaravit adversus *gentiles*; item aliud ad *Valentinianum*. Continnavit praeterea, ut *Rufinus* refert in expos. symboli apost., *confessionem fidei* in usum catechumenorum (*audientium*), contortis rectae fidei dogmatis, ad suos comprobandos errores. *Sozomenus* demum testatur H. E. IV. 6., *Photinum*, cum in exilio vitam ageret, opus confecisse graeco et latino sermone adversus omnes haereses, excepta sua, Similia tradit *Socrates* H. E. II. 31.
- 8) *Sed etiam Apollinaris etc.* Erant *Apollinares* duo, pater et filius; seculo IV. fama eruditionis monumentisque ingenii, quae mandarunt litteris, valde illustres; laudati a patribus, *Athanasio*, *Greg Naz.*, *Epiphanio*, *Bas.*, *Hieron. Aug. etc.* Erat *Apollinaris* pater *Beriti* magister ludi litterarii: post ecclesiae *Laodicenae* presbyter. Filius patre doctior, de quo hic sermo est, litteris elegantioribus, praecipue poesi probe excultus, neque rudis in Hebraicis, philosophicis ac theologicis rebus docebat *Laodiceae* rhetoricam. Quam est perspicuum, fuisse eum episcopum *Laodicensem*: tam est obscurum, quo anno episcopale munus adierit.
- 9) *Magnos aestus etc.* Vulgatae editiones ferunt: *Magnos actus etc.* Ex codice *Colbertino* meliorem lectionem: *Magnos aestus* adoptavit *Baluzius*. Quae quidem lectio jam antea probabilis videbatur *Bartholomaeo Petro*; adscripta margini *Duacensis* editionis, quam adornavit.

10) *Multis voluminibus etc.* Longum est, scribit Vincentius paulo infra, *universa Apollinaris opera commemorare*. Scripsit, si Caveum audimus, *vir extra controversiam doctissimus Apollinaris innumerabilia volumina*. Ex quibus maxime probavit sanctus Hieronymus opus triginta librorum adversus Porphyrium. Praeter insigne hoc opus enumerat Caveus libros ejusdem plures nominatim, ex Socrate, Hieronymo, Philostorgio, Sozomeno, Theodoro. Addit librorum ejus fragmenta aliquot occurrere in *catenis* veterum. Dolendum sane, quod ex tanto codicum numero ad nos non pervenerit nisi unus fortasse, videlicet *paraphrasis psalmorum versibus heroicis*, quae ex bibliotheca regia in publicum prodit, edita graece. Paris. 1552. 8. una cum versione latina ibidem 1580. 8. Recusa Heidelbergae 1596. 8. opera Sylburgi apud Commelinum; illata denique Appendici ad *Bibliothecam Patrum*, Paris. 1624. Hanc quidem *psalmorum metaphrasin* Caveus tribuit Apollinario seniori, nulla addita ratione. Fatendum est, tum ab antiquis, tum a recentioribus utrumque Apollinarem non satis accurate inter se distingui; ut proclive sit hic labi.

11) *Insanas Porphyrii calumnias etc.* Fuisse Porphyrium, natione Syrum, gentilem philosophum, acerrimum Christi hostem et calumniatorem veritatis, in confesso est apud omnes. Nihilominus ab ingenii acumine, doctrinae et operum praestantia valde commendatur ab antiquis patribus. Eusebius Caesar, qui 30 libros elucubravisset ad refellendas Porphyrii blasphemias, ponit eum in clarissimorum philosophorum numero. Ob eruditionis famam eundem celebrat Cyrillus. Augustinus vero eum appellat *philoso-*

phum nobilem, doctiorem Platonicum, magnum gentilium philosophum; quamvis fuerit Christianorum acerrimus inimicus. Quanti Porphyrium fecerit Boethius, vel ex eo liquet, quod ejus libros, latine redditos, commentariis illustraverit. Quae omnia plenius enarrata invenies apud Lucam Holstenium in ejus vita cap. I. Obiit, ut videtur, ineunte tertio seculo.

CAPUT XVII.

Recenset Photini, Apollinaris et Nestorii errores.

1) Utile igitur fuerit, 2) in excursu, quid supra memorati haeretici sentiant, breviter exponere, id est, *Photinus, Apollinaris, Nestorius*. 3) *Photini* ergo secta haec est. Dicit, Deum singulum esse et solitarium et more judaico confitendum. Trinitatis plenitudinem negat. Neque ullam Dei Verbi, aut illam spiritus sancti putat esse personam. Christum vero hominem tantummodo solitarium asserit; cui principium adscribit ex Maria. Et hoc omnimodis dogmatizat, solam nos personam Dei Patris, et solum 4) Christum hominem colere debere. Haec ergo *Photinus*. *Apollinaris* vero in unitate quidem Trinita-

tis quasi consentire se jactitat, et hoc ipsum 5) non plena fidei sanitate: sed in Domini incarnatione aperta professione blasphematur. Dicit enim in ipsa 6) salvatoris nostri carne aut 7) animam humanam penitus non fuisse, aut certe talem fuisse, cui mens et ratio non esset. Sed et 8) ipsam Domini carnem non de sanctae Virginis Mariae carne susceptam: sed de coelo in virginem descendisse dicebat, eamque nutabundus semper et dubius, modo coaeternam Deo Verbo, modo de Verbi divinitate factam praedicabat. Nolebat enim, in Christo esse duas substantias, unam divinam, alteram humanam, unam ex Patre; alteram ex matre; sed ipsam Verbi naturam putabat esse discissam; quasi aliud ejus permaneret in Deo, aliud vero versum fuisset in carnem; ut cum veritas dicat, ex duabus substantiis unum esse Christum; ille contrarius veritati, ex una Christi divinitate duas asserat factas esse substantias. Haec itaque *Apollinaris*, *Nestorius* autem, contrario *Apollinari* morbo, dum sese duas in Christo substantias distinguere simulat; duas introducit repente personas, et inaudito scelere 9) duos esse vult filios Dei; duos Christos: unum Deum, alterum hominem: unum, qui ex patre, alterum, qui sit generatus ex matre. Atque ideo asserit, sanctam Mariam non *Theotocoon* esse dicendam; quia scilicet

ex ea non ille Christus, qui Deus: sed ille, qui erat homo, natus sit. Quodsi quis eum putat in litteris suis unum Christum dicere, et unam Christi praedicare personam, non temere credat. Aut enim istud 10) fallendi arte machinatus est, ut per bona facilius suaderet et mala: sicut ait apostolus *Rom. VII. 13. Per bonum mihi operatus est mortem.* Aut ergo, ut diximus, fraudulentiae causa quibusdam in locis scriptorum suorum unum Christum et unam Christi personam credere se jactitat: 11) aut certe post partum jam virginis. ita in unum Christum duas perhibet convenisse personas, ut tamen conceptus seu partus virginei tempore et aliquanto postea duos Christos fuisse contendat; ut cum scilicet Christus homo communis primum et solitarius natus sit, et necdum Dei Verbo personae unitate sociatus, postea in eum assumptis Verbi persona descenderit, et licet nunc in Dei gloria manet assumptus; aliquamdiu tamen nihil inter illum et ceteros homines interfuisse videatur.

1) *Utile igitur etc.* Quicumque ea, quae in fine proximi capitis dicta sunt, attenta mente perlegerit, contuleritque cum his, quae isto capite exponuntur, nullo paene negoti intelliget, τὸ igitur positum esse pro: *nihilominus*.

2) *In excursu etc.* id est, per figuram orationis, quam *digressionem* appellant.

- 3) *Photini ergo secta etc.* Genuinam de haëresi *Photini Vincentium* tradidisse notitiam, liquet ex synodis, quae *Antiochiae, Sirmii, Romae* contra eum celebratae sunt. Consentiens pariter est *Vincentiana* narratio his, quae de *Photino* prodidere veteres. Id duntaxat peculiare habet *Vincentius*, quod asserat, dogmatizasse *Photinum more judaico*; dum alii referunt, illum secutum esse *Pauli Samosateni, Marcelli Ancyрани, aut Sabellii* prava dogmata; quae quidem, quantum ad rem ipsam, in idem fere redeunt.
- 4) *Christum hominem colere etc.* Quae hic referuntur de cultu Christi, meri hominis, possunt intelligi de filio Dei adoptivo, qui sanctioris vitae conversatione divinitatis cultum promeruerit; quemadmodum delirasse *Nestorianos*, paulo post dicemus. Aequè aut magis a recta ratione alienum est, quod *Sociniani* comminiscuntur, cultum divinitatis Christo, quem in classe ponunt rerum creatarum, esse impendendum; quia Pater praecepit; quasi Pater idololatriam possit praecipere.
- 5) *Non plena fidei sanitate etc.* Veteres editiones carent particula: *Non*. Neque aliter legit *Petavius* Tom. V. theol. dogm. Lib. I. cap. 6. num. 15. Etiam hinc sanus redit sensus: si subintellegeris, quae habet *Vincentius*; ita scilicet jactitasse *Apolinarem*.
- 6) *Salvatoris nostri etc.* De *Salvatoris* nomine sanctus *Augustinus* de Trin. Lib. III. cap. 10 haec ait: *Qui est Hebraice Jesus, graece ιωης, nostra autem locutione Salvator: quod verbum latina lingua antea non habebat; sed habere pos-*

terat: sicut potuit, quando voluit. Haec Aug. Mirum est, esse ex theologis non paucos, adeo delicatos, ut *Salvatoris* vocabulum fastidiant, quod *Ciceronianum* non sit, Christumque dicere malint *Servatorem*; quasi vox ista purius perfectiusve exprimeret *Soteris* nomen. Atqui iudice ipsomet *Tullio* Lib. II. in Verrem, *graeca vox Soter latino uno verbo exprimi non potest. Is est nimirum Soter, qui salutem dedit.* Quibus adjungam et illud, quod idem *Cicero* habet Lib. III. de finibus: *Hujusmodi res, ad philosophiam, quidni et theologiam spectantes, dicere ornate velle, puerile est; plane autem et perspicue expedire posse, docti et intelligentis est viri.* Quodsi, ut docet latini sermonis magister et interpret optimus, illud *Servatoris* vocabulum visum non est, satis exprimere vocem graecam: quid prohibebat, excogitare aut invehere nomen novum, quod rei significandae aptius reputabant? Atque hoc est nomen *Salvatoris*, cui vim eam, qua, praeceptore *Tullio*, vox *Servatoris* caruit, potestatemque tribuisse videntur. Usi sane sunt *Salvatoris* vocabulo *Tertullianus*, *Cyprianus*, *Lactantius*, *Arnobius*, *Hieronymus*, *Augustinus* *Vincentio* nostro antiquiores; ut non sit, quod nos pudeat ejusce nominis. Siqui tandem sunt, quos plus movet, aut delectat profana vetustas, vel auctoritas gentilium monumentorum: hi velim sciant, suppetere inscriptionem veterem, in qua fit mentio *Jovis Salvatoris*. Refert eam *Fresnaeus* pag. 762. Tom. III. Glossarii L. L. Vide de his *Baronium* in annot. ad martyrol. Rom. die IX. Nov. et *Molanum* in annotat. ad *Usuardum* die XXV. Febr.

7) *Animam humanam etc.* Quid sit de humana anima, quam *Apollinaris* Christo abnegasse traditur, facile perceptu est: si philosophiae *Platonicae*, cui erat addictus, spectemus placita. Vulgatum dogma erat apud *Platonicos*, constare hominem ex tribus; nimirum ex corpore, anima et mente. Denegavit itaque *Apollinaris* Christo *mentem*, id est, animam rationalem; sensitivam non negavit. Lubet in rei confirmationem testimonium addere *Theodoreti*, qui Lib. IV. haeret. fabb. cap. 8. de *Apollinare* haec habet: *Dixit esse Deum Verbum, quod corpus et animam assumpsit, non rationalem; sed rationis expertem: quam naturalem, sive vitalem aliqui nominant.*

8) *Ipsam Domini carnem etc.* De Christi carne quid senserit *Apollinaris*, difficilius est judicatu. *Vincentium* si audimus, erat *Apollinaris* nutabundus semper hac in quaestione, ac dubius, ut suspicari liceat, eum, velut errantes solent, sibi haud constituisse ac tradidisse opposita. Ex his, quae refert *Vincentius* de mutatione divinitatis in carnem, sequitur, praelusisse *Apollinarem Eutychianis*. Quare non mirum, quod scripta *Apollinaris* venditarent nomine *Athanasii*, *Greg. Thau.*, *Julii Romani*, teste *Evagrii* III. 31. *Aug.* Haeresi 55. *Theodor.* IV. 4.

9) *Duos esse vult filios Dei, duos Christos etc.* Ex quibus conficitur, hallucinatum esse *Walchium*, dum scribebat *Tom. V. Haeresiol.* pag. 780., *Nestorio* ab adversariis nunquam fuisse objectum errorem de *duobus filiis et duobus Christis*. Jungimus *Vincentio Cassianum*, coevum pariter scriptorem, *Nes-*

storique adversarium: quod ostendunt libri septem, quos jussu *Leonis* adversus *Nestorium* elucubravit dicavitque huic ipsi Romano pontifici. Libro enim sexto cap. 5. num. 4. alloquens *Nestorium* inquit: *Duos a te absque dubio Christos fieri etc.* et paulo infra: *Duos utique Christos esse blasphemias.* Non minus aperte errorem illi exprobrat de duobus filiis. Subdit enim: *Duo ergo sunt, id est, et ille, qui ex Deo patre in coelo genitus; et ille, qui ex Maria, Deo inspirante, conceptus,*

10) *Fallendi arte etc.* De *Nestorio*, ejusque sectatoribus scribit sanctus *Cyrillus ad Valerianum*: *Nam unam duntaxat personam se statuere fingunt.* Quo sensu admiserint *unam*, explicat *Facundus* Lib. I. cap. 3. *Sed unam, inquit, dicere personam, Nestorianorum nova subterfugia minus excludit qui convicti innumeris testimoniis patrum, quod Deus verbum et assumptus homo una persona sit, pro auctoritatis dignitate ab eis hoc vel existimant dictum, vel existimare se fingunt.* Interprete hunc in modum *Facundo, Nestorius*, quo duarum personarum, quas confluxit, blasphemiam occuleret, unam se in Christo personam fateri autumabat, non quidem secundum hypothesin; sed pro auctoritate dignitatis: quia Christus vicarius Dei Verbi erat constitutus: unde et illius personam repraesentabat.

11) *Aut certe post partum etc.* Indicat hoc loco *Vincentius*, quo significatu *Nestorius* Christum modo *unum*, modo *duos* confessus fuerit. *Duos* videlicet agnovit Christos tempore virginei conceptus atque partus: *unum* vero admittendum esse censuit,

post partum: donec, ut *Nestorius* commentus est,
in unum Christum duae convenissent personae.

C A P U T XVIII.

Proponitur catholica doctrina dictis haeresibus opposita.

Haec ergo *Nestorius*, *Apollinaris*, *Photinus* adversus catholicam fidem, rabidi canes, latrant. *Photinus* trinitatem non confitendo: *Apollinaris* convertibilem Verbi dicendo naturam; et duas in Christo substantias non confitendo, et aut totam Christi animam aut certe mentem atque rationem in anima dene-gando et asserendo pro sensu mentis fuisse Dei verbum: *Nestorius* duos Christos aut semper esse, aut aliquando fuisse asseverando. Ecclesia vero catholica et de Deo, et de Salvatore nostro recta sentiens, nec in trinitatis mysterio, nec in Christi incarnatione blasphematur. Nam et unam divinitatem in Trinitatis plenitudine et Trinitatis aequalitatem in una atque eadem maiestate veneratur; et unum Christum Jesum, non duos, eundemque Deum pariter, atque hominem confite-tur. Unam quidem in eo personam; sed du-

as substantias; duas substantias, sed unam credit esse personam: duas substantias: quia mutabile non est Verbum Dei; ut ipsum verteretur in carnem: unam personam, ne duos profitendo filios 1) quaternitatem videatur colere: non Trinitatem.

- 1) *Quaternitatem etc.* Sunt praeter *Vincentium* alii, qui *Nestorianis* objecere *Quaternitatem* in divinis: velut *Marius Mercator*, ante *Mercatorem Proclus* in Homilia coram *Gregorio Naz.* dicta. Aliorum meminit *Petavius* Lib. V. de incarn. cap. 10. §. 3. Qua adducti ratione *Nestorianis* olim objecerint errorem de *Quaternitate*, edisserit *Cassianus* Lib. VI. de incarnat. contra Nestor. cap. 5. num. 5. „Duo „ergo sunt, inquit *Nestorius*, id est, et ille, qui „est ex Deo patre in coelo genitus, et ille, qui „ex Maria, Deo inspirante, conceptus. Ac per hoc „quartus est hic, quem introducis: quem in tantum „cum verbis hominem solitarium dicas, reipsa solitarium non fuisse confirmas: ut eum etiam „si non ita, ut debes, tamen et honorabilem et venerandum et adorandum esse fatearis. Ergo cum „et adorandus sit utique Dei filius, qui ex patre natus et adorandus, qui per spiritum sanctum ex Maria procreatus: duos ergo et honorabiles tibi, et venerabiles facis, quos in tantum a se dividis, ut peius aliter suo quemque honore venereris. Ac per hoc „intelligis, quod negando ac separando a se filium „Dei, totum, quantum in te est, sacramentum divinitatis evertis. Dum enim quartam in Trinitate „personam conaris inserere; vides, te totam Trinitatem penitus dehegasse.“

C A P U T XIX.

*Exponitur fides catholica de Trinitate
et incarnatione.*

1) Sed operae pretium est, ut id ipsum etiam atque etiam distinctius et expressius enucleemus. In Deo una substantia; sed tres personae: in Christo duae substantiae; sed una persona. In Trinitate alius atque alius; non aliud atque aliud: in Salvatore aliud atque aliud; non alius atque alius. Quomodo in Trinitate alius atque alius; non aliud atque aliud? Quia scilicet alia est persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti; non alia et alia; sed una eademque natura. Quomodo in Salvatore aliud atque aliud; non alius atque alius? Quia videlicet altera substantia divinitatis; altera humanitatis; sed tamen deitas et humanitas, non alter et alter; sed unus idemque Christus, unus idemque filius Dei, et unius ejusdemque Christi, et filii Dei una, eademque persona: sicut in homine aliud caro, et aliud anima; sed unus idemque homo, anima et caro. In *Petro* et *Paulo* aliud anima, aliud caro, nec tamen duo, *Petri* caro et anima: aut alter *Paulus* anima, alter caro; sed unus idemque

Petrus, unus idemque *Paulus*, ex duplici diversa-
sque subsistens animi, corporisque natura.
Ita igitur in uno eodemque Christo duae sub-
stantiae sunt; sed una divina, altera huma-
na: una ex patre Deo, altera ex matre vir-
gine: una coaeterna et aequalis patri; altera
ex tempore et minor patre: una consubstan-
tialis patri; altera consubstantialis matri;
unus tamen idemque Christus in utraque sub-
stantia. Non enim alter Christus Deus, al-
ter homo: non alter increatus, alter creatus:
non alter impassibilis, alter passibilis: non al-
ter aequalis patri, alter minor patre; non alter
ex patre, alter ex matre; sed unus idemque
Christus, Deus et homo: idem non creatus et
creatus: idem incommutabilis et impassibilis,
idem commutatus et passus, idem patri et
aequalis et minor: idem ex patre ante secu-
la genitus, idem in seculo ex matre genera-
tus, perfectus Deus, perfectus homo. In
Deo summa divinitas, in homine plena hu-
manitas. Plena, inquam, humanitas; quippe
quae animam simul habeat et carnem; sed
carnem veram, nostram, maternam; animam
vero intellectu praeditam, mente ac ratione
pollentem. Est ergo in Christo Verbum, ani-
ma, caro; sed hoc tantum unus est Christus,
unus filius Dei, et unus salvator ac redemp-
tor noster. Unus autem non corruptibili nes-
cio qua divinitatis et humanitatis confusione;

sed integra et singulari quadam unitate personae. Neque enim illa conjunctio alterum in alterum convertit, atque mutavit, (2) qui est error proprius *Arianorum*) sed ita in unum potius utrumque compegit, ut manente semper in Christo singularitate unius ejusdemque personae, in aeternum quoque permaneat proprietas uniuscujusque naturae; quo scilicet nec unquam Deus corpus esse incipiat, nec aliquando corpus, corpus esse desistat. Quod etiam humanae conditi is demonstratur exemplo. Neque enim in praesenti tantum, sed in futuro quoque, unusquisque hominum ex anima constabit et corpore; nec tamen unquam aut corpus in animam, aut anima vertetur in corpus; sed unoquoque hominum, sine fine victuro, in unoquoque hominum sine fine necessario utriusque substantiae differentia permanebit. Ita in Christo quoque utriusque substantiae sua cuique, in aeternum proprietas, salva tamen personae unitate retinenda est.

- 1) Quae hoc capite continentur, si quidem simillima sint his, quae in *Athanasiano* symbolo feruntur, ansam praebuerunt *Antelmio*, affirmandi, quod peculiari dissertatione comprobare admissus est, *Vincentium* nostrum illius symboli auctorem esse. Quae ea de re mouimus in prolegomenis §. XII., opus non est hic loci repetere.

2) *Qui est error proprius Arianorum.* Ita delirasse *Arianos*, ut contenderent, Verbum mutatum esse in carnem, tradunt *Athanasius* in libro de salutari adventu; *Leontius* de sectis art. 3. Eo quoque valent illa *Hilarii* Lib. X. de Trin. §. 16.: ubi disputans contra *Arianos* scribit: *Verbum caro factum non amiserat manere, quod Verbum est.* Et §. 18. *Ac ne verbi virtus atque natura defecisse a se existimaretur in carnem.* Equidem facile largimur, non fuisse hunc errorem *Arianorum* omnium proprium, aut communem; sed *Eunomaeorum* potissimum, qui, ut fertur, insanum illud commentum de Verbi mutatione in carnem, traditum ab *Apollinare*, adoptarunt, praedicaruntque *Eutychianismum* ante *Eutychetem*.

CAPUT XX.

*Commonstratur, Christum veram
esse personam.*

1) Sed cum *personam* saepius nominamus; et dicimus, quod Deus per personam homo factus sit: vehementer verendum est, ne hoc dicere videamur, quod Deus Verbum sola imitatione acti is, quae sunt nostra, suscepit, et quidquid illud est conversationis humanae, quasi adumbratus, non quasi

verus homo fecerit; sicut in theatris fieri solet, ubi unus plures effingit repente personas; quarum ipse nulla est. Quotiescunque etenim aliqua suscipitur imitatio actionis alienae; ita aliorum officia aut opera patrantur, ut tamen hi, qui agunt, non sint ipsi, quos agunt. Neque enim (ut, verbi gratia, secularium, 2) et *Manichaeorum* utamur exemplis) cum auctor tragicus 3) sacerdotem effingit, aut regem, sacerdos, aut rex est: nam, desinente actu, simul et ea, quam susceperat, persona desistit. Absit hoc a nobis nefarium scelestumque ludibrium; 4) *Manichaeorum* sit ista dementia, qui phantasiae praedicatores ajunt, filium Dei Deum, personam hominis non substantive extisisse; sed actu putativo quodam et conversatione simulasse. Catholica vero fides ita Verbum Dei hominem factum esse dicit, ut, quae nostra sunt, non fallaciter et adumbrate, sed vere expresseque susciperet, et quae erant humana, non quasi aliena imitaretur; sed potius, ut sua gereret, et prorsus, quod agebat, hoc etiam esset. Sicuti ipsi nos quoque in eo, quod loquimur, sapimus, vivimus, subsistimus, non imitamur homines; sed sumus. Neque enim *Petrus et Joannes*, ut eos potissimum nominem, imitando erant homines; sed subsistendo. Neque item *Paulus* simulabat apo-

stolum, aut fingebat *Paulum*; sed erat apostolus, et subsistebat *Paulus*: ita etiam Deus Verbum assumendo et habendo carnem, loquendo, faciendo, patiundo per carnem, sine ulla tamen suae corruptione naturae, hoc omnino praestare dignatus est, ut hominem perfectum non imitaretur aut fingeret; sed exhiberet; ut homo verus non videretur aut putaretur; sed esset atque subsisteret. Igitur sicut anima connexa carni, nec in carnem tamen versa, non imitatur hominem; sed est homo; et homo non per simulationem: sed per substantiam: ita etiam Verbum Deus, absque ulla sui conversione, uniendo se homini, non confundendo, non imitando factus est homo; sed subsistendo. Abjiciatur ergo tota penitus personae illius intelligentia, quae fingendo imitatione suscipitur; ubi semper aliud est, et aliud simulatur; ubi ille, qui agit, nunquam is est, quem agit. Absit etenim, ut hoc fallaci modo Deus Verbum hominis personam suscepisse credatur; sed ita potius, ut incommutabili sua manente substantia et in se perfecti hominis suscipiendo naturam, ipse caro, ipse homo, ipse persona hominis existeret; non simulatoria, sed vera; non imitativa, sed substantiva; non denique, quae cum actione desisteret; sed quae prorsus in substantia permaneret. Haec igitur in Christo personae unitas nequaquam

post virginis partum; sed in ipso virginis utero compacta atque perfecta est.

1) *Sed cum personam saepius nominamus etc.*

Cognitum est *personae* vocabulum non occurrere in sacratoribus litteris; ubi de Trinitate sermo est. Non minus tamen constat, rem ipsam eo nomine denotatam, divinarum litterarum firmis et certis inniti testimoniis; eamque appellationem in ecclesia receptam et observatam esse ex antiqua et perpetua traditione, decreto concilii *Nicaeni* et concordi scriptorum consensu; *ut*, quemadmodum loquitur *Cassander* art. 1. *Consult.*, *vel hinc appareat, quae vis sit catholicae traditionis in praecipuis fidei controversiis.* Quem in locum commentans *H. Grotius* monet, *vocibus theologicis*, quae civitate donatae sunt, et *conciliorum universalium auctoritate, aut magno consensu eruditorum receptae, refragandum non esse.* Praeivit *Boethius*, qui, integro fere cap. II. libri de 2 naturis et 1 persona, statuta et explicata notione personae, cum nonnulla attulisset, in quorum enarranda vi et potestate scriptores differrent, sapienter addidit: *Quo vero nomine unum quodque oporteat appellari; ecclesiasticae sit locutionis arbitrium*; quod videlicet receptae in ecclesia loquendi consuetudini praedjudicare nollet.

2) *Et manichaeorum etc.* *Baluzio* suboluit, a

sciolo quodam *Manichaeos* textui additos. Quam vero auctoritas codicum msc. suspicioni *Baluzianae* non suffragetur, minime tamen sumus alieni ab illius crisi; quoniam l. c. spondet *Vincentius*,

secularium, id est, comicorum exemplo se rem esse declaraturum.

3) *Sacerdotem effingit etc.* Aetate *Vincentii* fuisse in more positum, ut in theatri induerent comoedi aut tragoedi personam sacerdotis aut episcopi, ex hoc loco colligimus. Cautum quidem est solemni edicto Justiniani imperatoris, quod legitur in fine *Novellae* 123., ne theatralia exercentes utantur schemate monachi, aut monastriae, aut cujuscunque personae hujusmodi, gravibus etiam exilii intentatis poenis: executione hujus legis episcopis quoque mandata; unde inferas, jam ante fuisse vetitum, episcopos aut presbyteros, ludibrii aut contemptus causa in spectaculis scenicis repraesentare. Simili fere constitutione praeiverant *Theodosius*, *Arcadius*, *Honorius* A A A., ut fert inscriptio L. *Mimae* Cod. Lib. I. Tit. III.

4) *Manichaeorum sis ista dementia etc.* *Manichaei* Christum nunquam corpoream assumpsisse naturam, neque pro corporibus immortalitate donandis venisse dicebant; sed phantastica duntaxat in carne. Qui quidem error corollarium quodpiam est, fluens ex primario eorum dogmate de duobus principiis. Fabulabantur quippe, materiam esse procreatam a principio malo. Propterea damabant procreationem rerum corporearum, generationes, nuptias, et quidquid cum materia connexum est. Ob eandem rationem nolebant, Christum, quem colebant, in carne venisse. Legendus de his est *Augustinus* in libris adv. illos,

C A P U T XXI.

*Christum jam in utero matris Deum esse,
asserit, et Mariam Theotocon.*

Vehementer enim praecavere debemus, ut Christum non modo unum; 1) sed etiam semper unum confiteamur; quia intoleranda blasphemia est, et etiamsi nunc eum unum esse concedas: aliquando tamen non unum; sed duos fuisse contendas: 2) unum scilicet post tempus baptismatis; duos vero sub tempore nativitatis. Quod immensum sacrilegium non aliter profecto vitare poterimus, nisi unitum hominem Deo, sed unitate personae; non 3) ab ascensu, vel resurrectione, vel baptismo; sed jam in matre, jam in utero, jam denique in ipsa virginali conceptione fateamur; 4) propter quam personae unitatem indifferenter ei atque promiscue, et quae Dei sunt propria, tribuuntur homini, et quae carnis propria, tribuuntur Deo. Inde est enim, quod divinitus scriptum est, *et filium hominis descendisse de coelo (Joan. III. 13.) et dominum majestatis crucifixum in terra (Corinth. II. 8.)* Inde etiam est, ut carne Domini facta, carne Domini creata, ipsum Verbum Dei factum, ipsa sapientia Dei impleta, scientia creata dicatur; 5) sicut in praescien.

tia *manus* ipsius et *pedes* ejus fossi esse referuntur (Ps. XXI. 18.) Per hanc, inquam, personae unitatem illud quoque similis mysterii ratione perfectum est, ut carne Verbi ex integra matre nascente, ipse Deus Verbum natus ex virgine catholicissime credatur, impiissime denegetur. Quae cum ita sint, absit, ut quisquam sanctam *Mariam* divinae gratiae privilegiis et speciali gloria fraudare conetur. Est enim singulari quodam Domini, ac Dei nostri, 6) filii autem sui munere, verissime ac beatissime 7) *Theotocos* confitenda; sed non eo modo *Theotocos*, quo impia quaedam haeresis suspicatur, quae asserit, eam Dei matrem sola appellatione dicendam; quod eum scilicet pepererit hominem, qui postea factus est Deus: sicut dicimus presbyteri matrem aut episcopi matrem, non jam presbyterum aut episcopum pariendo, sed eum generando hominem, qui postea presbyter aut episcopus factus est. Non ita, inquam, sancta *Maria Theotocos*; sed ideo potius, quoniam, ut supra dictum est, jam in ejus sacrato utero sacrosanctum illud mysterium perpetratum est, quod propter singularem quamdam atque unicam personae unitatem sicut Verbum in carne caro; ita homo in Deo, Deus est.

- 1) *Sed etiam semper unum i. e. inde ab utero matris divinitati unitum, confiteamur.* Quae hoc capite enarrantur *Nestorii* errata, *Pelagiani* cum *Nestorianis* fere communia habent. Reprehenduntur *Nestoriani* hoc loco, quod asserant natum a Virgine fuisse hominem solitarium, sejunctum a divinitate. Eadem *Nestorianis* objicit *Cassianus*, una observans, Pelagianorum hoc dogma esse. *Nuper*, inquit *Cassianus* de incarn. Lib. I. cap. 2. *id est, diebus nostris, emersit haeresis venenosa* (de Nestoriana loquitur) *solitarium hominem Dominum nostrum Jesum Christum blasphemans . . . Novus nunc jam, non novae haereseos auctor, qui Dominum salvatorem nostrum solitarium hominem natum esse contendit, idem se omnino dicere advertit, quod Pelagianistae ante dixerunt.*
- 2) *Unum scilicet post tempus baptismatis etc.* In baptismo inauguratum esse Christum, quando scilicet, spiritu sancto, specie columbae super ipsum descendente, unctus est; post resurrectionem autem a mortuis merito passionis Deitate esse donatum, ut refert *Cassianus* l. c., iidem *Nestoriani* tradiderunt. Cujusmodi quidem doctrinam in *Pelagianis* redarguens *Augustinus* Lib. IV. op. imperf. contra Julianum num. 82. scribebat: *Siccine vos contra Dei gratiam defensio liberi arbitrii praecipites egit, ut etiam ipsum mediatorem, ut esset Dei filius unicus, voluntate sua meruisse dicatis? Secundum vos non a verbo Dei homo susceptus est, ut ex virgine nasceretur; sed natus ex virgine suae postea voluntatis virtute profecit, et fecit, ut a Verbo Dei susciperetur, non talem ac tantam voluntatem illa susceptione hu-*

bens; sed ad illam susceptionem tali ac tantu voluntate perveniens.

- 3) *Ab ascensu etc.* Parum abest, ut credam, praeter *Vincentii* mentem, ab imperito scriba hoc vocabulum esse assutum: siquidem, quantum sciam, apud eos, qui de rebus *Pelagianis* aut *Nestorianis* scripta reliquerunt, nihil istiusmodi occurrat; quasi docuerint dicti haeretici, demum in suo ad patrem in coelis reditu Christum divinitatis factum fuisse participem.
- 4) *Propter quam personae unitatem etc.* *Vincen- tius* hinc incipit disserere de divino dogmate commu- nicati is idiomatum; quod probat contra *Nesto- rium* argumenti iisdem, quibus post patres antiquos catholici adhuc utuntur. Negasse *Pelagianos* dog- ma idem, sequitur ex prava eorum interpretatione oeconomiae de domi ica incarnatione; de qua supra. Elucet praeterea clarius ex confessione *Leporii*. Erat *Leporius* monachus Afer, *Pelagianae* sectae addic- tus. Profectus in *Gallias* cum errores *Pelagii* dis- seminare latius tentasset, inde redux in patriam ope- ra *Augustini* ad mentem meliorem rediit, ejurata haeresi, cui adhaeserat. Scripsit ad episcopos Gal- licanos epistolam, testem suae resipiscenti. Atte- xuit epistolae confessionem fidei, *Pelagi* is erroribus oppositam. Cumque i illa iterum iterumque profi- teatur idiomatum in Christo communicationem; recte inferes, errorem oppositum, cum versabatur in scho- la *Pelagiana*, se tenuisse. *Si seorsum*, inquit in epistola laudata, quae Dei sunt, soli Deo de- mus: et seorsum, quae sunt hominis, soli ho- mini reputemus: quartam manifestissime intro-

ducimus in Trinitate personam: et de uno fili Dei non unum, sed facere incipimus duos Christos; quod a nobis jam ipse Dominus et Deus, Christus avertat. Ergo confitemur, et omnia dicimus, quae erant Dei, transiisse in hominem, ut omnia, quae erant hominis, in Deum venirent. De Leporio plura dabit Bertius circa finem libri: *de rebus gestis sancti Augustini* pag. 317. seqq. cap. VI., quo finitur narratio de Leporio, praefert hanc inscriptionem: *Pelagianorum et Nestorianorum affinitas.*

5) *Sicut in praescientia etc.* id est, in prophetia Ps. XXI. 18. *Foderunt etc.* In vulgatis quidem Hebraicis bibliis legitur: *Caari; sicut leo.* Sed 70 legerunt: *Caaru; Foderunt.* Sicque esse legendum, haud dubium est. Siquidem 70 notae melioris codices habuerint ad manum. Neque aliter legit vertitque sanctus Hieronymus. Sensus tandem hinc redit multo clarior; ut recte statuatur, Latini interpretis lectionem vulgatam merito hic anteponi oportere vulgato textui Hebraico. Plura de controverso commate habet Bellarminus in Ps. XXI. 18.

6) *Filii autem sui munere etc.* In edit. Bas. 1556. legitur: *Non filii autem sui munere etc.* Neque ista lectio prorsus contemnenda est, si ratio habeatur systematis Nestoriani. Docebant post Pelagianos Nestorii sectatores, Christum natum ex Maria hominem fuisse solitarium, qui labore, studi virtutumque operibus, naturae viribus peractis promeruerit, ut Deus fieret. Hac de re canit Prosper epigram. III. contra Nestorianos et Pelagianos: *Nam Christum pietate operum et mercede volentes,*

esse Deum. Quem errorem reprobans *Vincentius* scribit, Christum factum esse Deum divino munere, et mox in utero virginis; ita ut ista Dei cum homine conjunctio mihi imo possit repeti ex meritis naturalibus hominis solitarii: velut commenti sunt cum *Pelagianis Nestoriani*.

- 7) *Theotocos confitenda etc.* Dubio caret, *Nestorianos* in hac etiam quaestione, unde novae tragoediae initium fuit, *Pelagianos* in errore socios habuisse; quod pravi dogmatis communio, quasi virgo pepererit hominem solitarium, ut statuebant *Pelagiani*, luculenter evincit.

Praeter arctam dogmatum cognationem, suppetunt alia, quae amicam inter *Nestorianos* et *Pelagianos* conspirationem atque necessitudinem produnt. Refert *Cassianus* de incarn. Lib. I. cap. 2. *Nestorium intercessionibus suis Pelagianistarum querelas fovere, et scriptis suis causas illorum asserere; iis patrocinari et consanguineae sibi improbitati improbo suffragari affectu, cognatamque sibi haeresin adjuvare.* Scripsit sane, ut patrocinium impenderet *Pelagianis*, semel, iterumque ad *Coelestinum* papam. Dedit praeterea operam, ut in edicto, quod *Theodosius* promulgavit adversus omnes haereses, nulla fieret de *Pelagianis* mentio. Ad haec cum iret ad synodum *Ephesinam Nestorius*; comitati sunt illum *Pelagiani*. In synodo denique damnati sunt *Nestoriani*, una cum *Pelagianis*. Quare non importune utriusque haereseos sanctus *Prosper* commune hoc scripsit epitaphium, quod incipit:

*Nestoriana lucis successi Pelagianae;
Quae tamen est utero progenerata mea.*

De his velim conferas *Norisium* Lib. II. Hist. Pelag. cap. 7. seq. et *Bertium* in suis ad *Norisium* adnotationibus.

C A P U T XXII.

Photini, Apollinaris et Nestorii erroribus opponit fidem ecclesiae catholicae.

Sed jam ea, quae supra de memoratis haeresibus, vel de catholica fide breviter dicta sunt, renovandae causa memoriae, brevius strictiusque repetamus; quo scilicet et intelligantur iterata plenius, et firmitus inculcata teneantur. Anathema igitur *Photino*, non recipienti plenitudinem Trinitatis et Christum hominem tantummodo solitarium praedicanti. Anathema *Apollinari*, asserenti in Christo conversae divinitatis corruptionem et auferenti perfectae humanitatis proprietatem. Anathema *Nestorio* neganti, ex virgine Deum natum, asserenti duos Christos, et explosa Trinitatis fide, quaternitatem nobis introducenti. Beata vero catholica ecclesia, quae unum Deum in Trinitatis plenitudine,

et item Trinitatis aequalitatem in una divinitate veneratur: ut neque singularitas substantiae personarum confundat proprietatem; neque item Trinitatis distinctio unitatem separet deitatis. Beata, inquam, ecclesiae, quae in Christo duas veras perfectasque substantias; sed unam Christi credit esse personam; ut neque naturarum distinctio unitatem personae dividat; neque item personae unitas differentiationem confundat substantiarum. Beata, inquam, ecclesia, quae, ut unum semper Christum et esse, et fuisse fateatur, unitum hominem Deo, non post partum, sed in ipso matris utero confitetur. Beata, inquam, ecclesia, quae Deum factum hominem, non e conversione naturae, sed personae ratione intelligit; personae autem non simulatoriae et transeuntis, sed substantivae ac permanentis. Beata, inquam, ecclesia, quae hanc personae unitatem tantam vim habere praedicat, ut propter eam, miro ineffabilique mysterio et divina homini et Deo adscribat humana. Nam propter eam et 1) hominem de coelo secundum Deum descendisse non abnegat; et Deum secundum hominem credit in terra factum, passum, et crucifixum. Propter eam denique et hominem Dei filium et Deum filium virginis confitetur. Beata igitur et veneranda benedicta et sacrosancta et omnino supernae illi angelorum laudatio.

ni comparanda confessio, quae unum Dominum Deum trina sanctificatione glorificat. Idcirco etenim vel maxime unitatem Christi praedicat, ne mysterium Trinitatis excedat. Haec in excursu dicta sint: alias, si Deo placuerit, 2) uberius tractanda, et explicanda. Nunc ad propositum redeamus.

1) *Hominem de coelo etc.* Videtur hoc loco respexisse *Vincentius* verba Christi *Jo. III. 13. Nemo ascendit in coelum, nisi qui descendit de coelo; filius hominis, qui est in coelo.*

2) *Uberius tractanda etc.* Si, quemadmodum in votis habuit *Vincentius*, plenior edidisset hoc de argumento tractatum: confidere omnino licet mysterium redemptionis, quod in hoc commonitorio fere intactum reliquit, expositurum curatius fuisse atque vindicaturum adversus *Nestorianae* doctrinae improbitatem. Negabant videlicet, praeceptore *Nestorio*, ejus discipuli dominicae redemptionis necessitatem, illiusque veritatem; volebantque, Christum non fuisse redemptorem; sed eum duntaxat, qui bonorum operum praeluxerit exemplis, quae quicumque imitantur, eadem consequuntur virtutum praemia, quae Christus vitae sanctionis et passionis merito sibi peperit. *In majorem*, verba sunt *Cassiani* Lib. I. de incarn. contra Nest. cap. 2., quoque ac monstruosiore insaniam prorumpentes dicebant, Dominum nostrum Jesum Christum hunc in mundum non ad praestandam humano generi redemptionem; sed ad praebenda bonorum actuum exempla venisse: videlicet ut disciplinam ejus se-

quentes homines, dum per eandem viam virtutis incederent, ad eadem virtutum praemia pervenirent, evacuantes, quantum in ipsis fuit, omnem divinae redemptionis gratiam. Quicumque haec legit, non potest non meminisse *Socinianorum*, qui quantum in ipsis est, divinae redemptionis evertunt mysterium; neque aliter explicant, ac *Nestoriani*, quibus, ut in ceteris conspirant, aut potius praeiverunt *Pelagiani*, dicentes, ut refert *Augustinus* Lib. de nat. grat. cap. 6. naturam hominum, neque in parvulis medico, quia sana est; neque in majoribus gratiae adjutorio egere; quia sibi sufficiens est ad justitiam. Cumque urgeretur a catholicis, esse Christum generis humani redemptorem, salvatorem mundi, omnem ipsius gratiam reponebant in lege, doctrina et exemplis. Nemo, rerum gnarus, non intelligit, hanc *Nestorianorum* atque *Pelagianorum* sententiam penitus conspirare, ac eandem esse cum *Socinianorum* haeresi. Erat ergo *Socinianismus* ante *Socinum*; ut pleraeque sectae novae ex antiquis renatae sunt; ad quas quidem repellendas opus non videtur refutatione operosa: sed quemadmodum monet *Cassianus* Lib. II. de fid. incar. cap. 1. satis esse posset damnationis sententia dudum in eos lata, qui antiquas haereses resuscitant.

„Sufficere quidem ei (sunt verba de novo haeretico ver-
 „teres errores recoquenti) ad excipiendam justae dam-
 „nationis sententiam debet priorum haereticorum jus-
 „ta damnatio. Quia cum easdem radices habeat,
 „atque iisdem erroribus emergat, satis jam in auc-
 „toribus suis ipse damnatus est, maxime cum idip-
 „sum, quod ipsi asserunt, etiam hi, qui proxime
 „ante hos male secuti sunt, bene condemnaverint, ut

„sufficere his abunde jam in alterutrum suorum exem-
 „pla debeant; vel horum scilicet, qui emendati, vel
 „eorum, qui condemnati sunt. Si enim corrigi queant,
 „habeant in suorum correctionibus medelam; si corrigi
 „non queunt, habent suorum damnatione sententiam.

C A P U T XXIII.

*Exemplo Origenis patescit, permitti a
 Deo lapsus virorum illustrium.*

Dicebamus ergo in superioribus, quod in ecclesia Dei tentatio esset populi error magistri, et tanto major tentatio, quanto ipse esset doctior, qui erraret. Quod primum scripturae auctoritate; deinde 1) ecclesiasticis docebamur exemplis, eorum scilicet commemoratione, qui, cum aliquamdiu sanae fidei forent habiti, ad extremum tamen aut in alienam decidissent sectam, aut ipsi suam haeresin condidissent. Magna profectores, et ad dicendum utilis et ad recolendum necessaria; quam etiam atque etiam exemplorum molibus illustrare et inculcare debemus, ut omnes vere catholici noverint, se cum ecclesia doctores recipere; non cum doctoribus fidem ecclesiae deserere debere. Sed ego ita arbitror, quod, cum

multos in hoc tentandi genere proferre valeamus, nemo paene sit, qui 2) *Origenis* tentationi valeat comparari: in quo plura adeo praeclara, adeo singularia, adeo mira exstiterunt, ut inter initia, habendam cunctis assertionibus ejus fidem, quivis facile judicaret. Nam si vita facit auctoritatem; magna illi industria, 3) magna pudicitia, patientia, tolerantia. Si genus vel eruditio: quid eo nobilius, qui primum in ea domo natus est, quae est 4) illustrata martyrio; deinde pro Christo non solum patre, sed omni quoque facultate privatus, tantum inter sanctae paupertatis profecit angustias, ut pro nomine dominicae confessionis saepius, 5) ut ferunt, affligeretur. Neque vero haec in illo sola erant, quae cuncta postea tentationi forent; sed tanta etiam vis ingenii, tam profundi, tam acris, tam elegantis, ut omnes paene multum, longeque superaret; tanta doctrinae ac totius eruditionis magnificentia, ut pauca forent divinae, paene fortasse nulla humanae philosophiae, quae non penitus assequeretur: 6) cujus scientiae cum Graeca concederent, Hebraea quoque elaborata sunt. Eloquentiam vero quid memorem, cujus fuit tam amoena, tam lactea, tam dulcis oratio, ut mihi ex ore ipsius non tam verba, quam mella quaedam fluxisse videantur? Quae non ille persvasu difficilia dispu-

tandis viribus limpidavit? Quae factu ardua non, ut facillima viderentur, effecit? Sed forsitan argumentorum tantummodo nexibus assertiones suas texuit? Immo plane nemo unquam magistrorum fuit, qui pluribus divinae legis uteretur exemplis. Sed, credo, pauca conscripsit? 7) Nemo mortalium plura: ut mihi sua omnia non solum non perlegi; sed ne inveniri quidem posse videantur: cui ne quidquam ad scientiae instrumenta deesset; 8) etiam plenitudo exabundavit aetatis. Sed forsitan discipulis parum felix? Quis unquam felicior? nempe innumeri ex sinu suo doctores, innumeri sacerdotes, confessores, et 9) martyres exstiterunt. Jam vero quanta apud omnes illius admiratio, quanta gloria, quanta gratia fuerit, quis exsequi valeat? Quis non ad eum paulo religiosior ex ultimis mundi partibus advolavit? Quis Christianorum non paene ut prophetam, quis philosophorum non ut magistrum veneratus est? Quam autem non solum privatae conditioni; sed ipsi quoque fuerit venerandus imperio, declarant historiae, quae eum 10) a matre *Alexandri* imperatoris accitum ferunt, coelestis utique sapientiae merito, cujus et ille grati, et amore illa flagrabat. Sed et ejusdem epistolae testimonium perhibent, quas 11) ad *Philippum* imperatorem, qui primus Romanorum principum christia-

nus fuit, christiani magisterii auctoritate conscripsit. De cujus incredibili quadam scientia si quis referentibus nobis christianum non accipit testimonium; saltem testificantibus philosophis gentilem accipiat confessionem. Ait namque 12) impius ille *Porphyrus*, excitum se fama ipsius *Alexandriam* puerum fere perrexisse, ibique eum vidisse jam senem; sed plane talem tantumque, qui arcem totius scientiae condidisset. Dies me citius defecerit, quam ea, quae in illo viro praecleara exstiterunt, vel ex minima saltem parte perstringam: quae tamen omnia non solum ad religionis gloriam, sed etiam ad tentationis magnitudinem pertinebant. Quotus enim quisque tanti ingenii, tantae doctrinae, tantae gratiae virum aut facile deponeret; ac non illa potius uteretur sententia, se 13) cum *Origine* errare malle, quam cum aliis vera sentire? Et quid plura? Eo res decidit, ut tantae personae, tanti doctoris, tanti prophetae non humana aliqua; sed, ut exitus docuit, nimium periculosa tentatio 14) plurimos a fidei integritate deduceret. Quam ob rem hic *Origenes* tantus ac talis, dum gratia Dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, sibi que satis credit, dum parvi pendit antiquam christianae religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere praesumit, dum ecclesiasticas traditiones et veterum ma-

gisteria contemnens, quaedam scripturarum capitula novo more interpretatur, ut de se quoque ecclesiae Dei diceretur: *si surrexerit in medio tui propheta etc.* Et paulo post: *Non audies, inquit, verba prophetae illius.* Et item: *Quia tentat vos, inquit, Dominus Deus vester; utrum diligatis eum, an non.* Vere non solum tentatio, sed etiam magna tentatio, deditam sibi, atque in se pendentem ecclesiam admiratione ingenii, scientiae, eloquentiae, conversationis et gratiae, nihil de se suspicantem, nihil verentem, subito a veteri religione in novam profanitatem sensim paulatimque traducere. Sed dicet aliquis, 15) corruptos esse *Origenis* libros. Non resisto; quin potius et malo. Nam id a quibusdam et traditum et scriptum est, non catholicis tantum, verum etiam haereticis. Sed illud est, quod nunc debemus advertere, etsi non ipsum, libros tamen sub nomine suo editos, magnae esse tentationi: qui multis blasphemiarum vulneribus scatentes, non ut alieni; sed quasi sui, et leguntur et amantur, ut, etsi in errore concipiendo *Origenis* non fuit sensus; ad errorem tamen persvadendum *Origenis* auctoritas valere videatur.

1) *Ecclesiasticis docebamur exemplis etc.* Videlicet *Photini, Apollinaris et Nestorii*; de quibus facta est mentio cap. XVI, XVII, XXII.

- 2) *Origenis tentationi etc.* Tam multa, tamque praeclara de *Origine* commemoravit *Vincentius* hoc in capite, ut mirari suheat, splendidissimum hoc elogium ne verbo quidem indicari a *Thoma Pope Blount* in censura illustrium auctorum, in quam promisit, se congesturum judicia de clarissimi cujusque seculi scriptoribus; ut dignoscere lector queat, quid in singulis maxime memorabile sit, et quonam in pretio apud eruditos semper habiti fuerint.
- 3) *Magna pudicitia etc.* Ipse *Origenes* damnavit, quod perperam intellectis Christi verbis *Matth.* XIX. 12., imprudens admiserat. Conf. illius Tom. XV. in *Matth.* item Lib. VII. adversus *Celsum*.
- 4) *Illustrata martyrio etc.* *Leonides*, *Origenis* pater, *Alexandriae* martyr occubuit, imperante *Severo*. Colitur 22. April.
- 5) *Ut ferunt, affligeretur etc.* Teste *Eus. H. E.* Lib. VI. *Origenes* in *Deciana* persecutione, post toleratas contumelias, minas, carceres, vincula, catenas, praeclarum constantiae, ac fidei suae testimonium praebuit.
- 6) *Cujus scientiae cum Graeca concederent; Hebraea quoque elaborata sunt etc.* *Costerus* legendum putat: *cujus scientiae cum Graeci non crederent etc.* Quod est obscurum aequae ac contortum. Alii censent, habuisse hoc loco *Vincentium* in animo, edocere, quod in *Origene* mirabatur *Hieronymus*, illum videlicet contra aetatis gentisque suae naturam didicisse linguam Hebraeam, et junxisse Graecae, ac in utraque valuisse plurimum. Haec omnia vera quidem esse non diffitemur. At scriben-

is menti congruere, ut eam rite exprimant, negamus. Obscuritas dicti *Vincentiani* cubat potissimum in illis verbis; *Cujus scientiae cum Graeca concederent etc.*, quae allata interpretatione minime tollitur. Quid ergo? Palam est, scriptorem nostrum esse frequentem in adhibendis *abstractis*, loco *concretorum*. Hoc posito, vexatam sententiam ita interpretari liceat; *Cujus scientiae*, i. e. Origeni scientia multiplici ornatissimo, *cum Graeca concederent*, i. e. cum Graeca locum cederent, atque otium tempusque indulgerent, stylum exercendi in alio scribendi genere aut lingua ali *Hebraea quoque elaborata sunt*; i. e. convertit animum ad elucubrandam ea, quae ad linguae sanctae studium atque excolendam Hebraeorum litteraturam referuntur. Quae quidem interpretatio interea allubescit; donec occurrat meli

- 7) *Nemo mortalium plura etc.* Sanctus *Hieronymus*, quae huc spectant, haec habet; *Origenes mille et eo amplius tractatus, quos in ecclesia locutus est, edidit. Innumerabiles praeterea commentarios, quos ipse appellavit tomos, et quos nunc praetereo, ne videar operum ejus indicem texere. Quis nostrum potest tanta legere, quanta ille conscripsit?* Quibus posterioribus verbis similia habet *Vincentius*; et id, quod verissimum est, addit, *Origenis*, quae edidit ingenii monumenta, inveniri singula haud posse. *Lumpertus* pag. 236. seqq. Tom. IX. Hist. theol. crit. longam exhibet seriem epistolarum, tractatum, librorum adversus haereticos, dialogorum operumque *Origenis* aliorum, quae injuria temporum hominumve improbitate aut ignorantia in deperditis nunc habentur.

- 8) *Etiam plenitudo exorbund. aetatis etc.* Vita excessit Tyri apud *Phoenices*, anno aetatis 66.; quemadmodum computat *Eusebius* H. E. Lib. VII. cap. 11.
- 9) *Et martyres exstiterunt etc.* Ex schola *Origenis*, qui inde a puero martyrii erat cupientissimus, invicti prodierunt non pauci christienae fidei pugiles, qui vitam pro Christo dederunt; velut *Platarchus*, *Serenus*, *Heraclides*, *Hero*, et alii apud *Dupin.* pag. 192. Tom. I. de scrip. ecol.
- 10) *A matre Alexandri etc.* *Julia Mammæa*, *Alexandri* imperatoris mater, *Origenem* vocavit, non *Romam*, ut post *Baronium* falso adnotat *Salinas*; sed *Antiochiam*; quemadmodum diserte tradit *Eusebius* H. E. Lib. VI.; quo eodem teste comperimus, iter illud *Romanum* ab *Origene* confectum fuisse i imperii *Antonini*.
- 11) *Ad Philippum imp. qui primus Rom. princ. christianus fuit etc.* Equidem vulgaris est opini *Constantinum* primum fuisse imperatorem christi num; at levia non sunt, neque contemnenda argumenta, quae illam praerogativam *Philippo* vindicant. *Philippus*, ita legitur in Chronico *Eusebii*, *Philippum* filium suum consortem regni facit, primusque omnium ex *Romanis* imperatoribus christianus fuit. Eadem testatur *Orosius* semel, iterumque Lib. VII. cap. 13. *Philippus* primus omnium imperatorum christianus fuit. Eodem libro cap. 18. *Constantinus* imperator est creatus primus imperatorum christianus, excepto *Philippo*. Ponderatis utriusque sententiae fundamentis, rem in

medio relinquendam esse judicat *Moshemius* Sect. III. Hist. eccl. cap. 1.

12) *Impius ille Porphyrius etc.* Teste *Socrate* ex *Christiano* factus gentilis, dictus ab *Hieronymo* ravidus in Christum canis; ab *Augustino* appellatus *doctior inter Platonicos*; quamvis, ut inquit, Christianorum acerrimus inimicus; cujus blasphemias *Eusebius* refutavit in opere praep. evang. Lib. III. et VIII. Quin peculiare opus 30 librorum *Porphyrio* opposuit.

13) *Cum Origene errare malle etc.* Phrasis mutata ex *Cicerone* Lib. I. Tusc. Q. Q. *Errare malo cum Platone, quam cum istis vera sentire.* Similia habet *Claudianus Mamertus* de statu animae Lib. II. cap. 11. adnotante *Buluzio*.

14) *Plurimos a fidei integritate deduceret etc.* *Vincentius Origeni* errorem nullum speciatim objicit, contentus dicere, contemnere illum traditiones; et scripturam sacram novo more explicare, i. e. errasse eum circa regulam fidei. *Augustinus* in lib. de Haer. recenset *Origenis* errores plures. In eo autem potissimum refellendo occupatur, quod negaverit aeternitatem poenarum. „Quis enim, inquit, „catholicus christianus, vel doctus, vel indoctus non „vehementer exhorreat eam, quam dicit *Origenes* „purgationem malorum, id est, etiam eos, qui hanc „vitam in vitiis, et facinoribus, et sacrilegiis, atque „impietatibus, quamlibet maximis, finierunt, ipsum „etiam postremo diabolum, atque angelos ejus, „quamvis post longissima tempora purgatos, atque „liberatos, regno Dei, lucique restitui etc.“ Atque

hunc *Origenis* errorem ponit inter ea *dogmata*, quae *atholica ecclesia omnino non recipit*. In quibus nec ipsum falso arguit; nec potest ab ejus defensoribus excusari. Quam ecclesia Dei sit aliena ab *Origeniano* hoc dogmate, perspicuo declaravit in synodo generali V., quae nominatim proscripsit novem *Origenis* errores. Hos inter, qui postremum locum occupat, hoc anathemate est percussus: *Qui dicit, ad tempus esse daemonum, et impiorum hominum supplicium; ejusque finem aliquando futurum; anathema sit.*

- 15) *Corruptos esse Origenis libros etc.* Vix est ullus ex scriptoribus ecclesiasticis, qui tam diversa judicia fuerit expertus, sive apud veteres sive apud recentiores, quam *Origenes*. Qui excusant, libros ejus dicunt esse corruptos. Aequè dictu est arduum, quam tragici motus ejus causa fuerint excitati. Illud certe nimium est, quod refert *Sulpicius Dial. I. episcopos obstinatius renitentes pro potestate coegisse recta etiam universa, quae docuit Origenes, cum pravis et cum ipso auctore damnare.*

CAPUT XXIV.

Idem declaratur exemplo Tertulliani.

Sed et *Tertulliani* quoque eadem ratio est. Nam sicut ille apud Graecos, ita hic apud Latinos nostrorum omnium facile prin-

ceps judicandus est. Quid enim hoc viro doctius? Quid in divinis atque humanis rebus exercitatus? Nempe omnem philosophiam et cunctas philosophorum sectas, auctores, assertatoresque sectarum, omnesque eorum disciplinas, omnem historiarum atque studiorum varietatem mira quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio vero nonne tam gravi ac vehementi excelluit, ut sibi nihil paene ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine irruerit aut pondere eliserit? Jam porro 1) orationis suae laudes quis exsequi valeat, quae tanta, nescio qua, rationum necessitate conferta est, ut ad consensum sui, quos svadere non potuerit, impellat: cujus quot paene verba; tot sententiae sunt; quot sensus, tot victoriae? Sciunt hoc *Marciones, Apelles, Praxeae, Hermogenes, Judaei, Gentiles, Gnostici*, ceterique, quorum ille blasphemias multis ac magnis voluminum suorum molibus, velut quibusdam fulminibus evertit. Et tamen hic quoque post haec omnia, hic, inquam, *Tertullianus*, catholici dogmatis, id est, universalis ac vetustae fidei parum tenax; ac disertior multo, quam felicior, mutata deinceps sententia fecit ad extremum, quod de eo beatus confessor 2) *Hilarius* quodam loco scribit: *sequenti, inquit, errore detraxit scriptis probabilibus auctoritatem*. Et fuit ipse quoque

in ecclesia magna tentatio. Sed de hoc nolo plura dicere. Hoc tantum commemorabo, quod contra *Moysi* praeceptum exurgentes in ecclesia 3) novellas *Montani* furias et insana illa insanarum mulierum novitii dogmatis somnia veras prophetias asseverando, meruit, ut de se quoque et scripturis suis diceretur: *si surrexerit in medio tui propheta etc.* Et mox: *Non audies verba prophetae illius.* Quare? *Quia, inquit, tentat vos Dominus Deus vester; utrum diligatis eum, an non.* His igitur tot ac tantis ceterisque ejusmodi ecclesiasticorum exemplorum molibus evidenter advertere, et secundum *Deuteronomii* leges luce clarius intelligere debemus, quod, si quando aliquis ecclesiasticus magister a fide aberraverit, ad tentationem id nostram fieri providentia divina patiatur: *utrum diligamus Deum; an non, in toto corde et in tota anima nostra.*

- 1) *Orationis suae laudes etc.* *Vincentius* orationem *Tertulliani* hoc loco potissimum commendat a copia et gravitate sententiarum atque rationum pondere. Paulo tamen post etiam eloquentiae meminit; dum *disertiores* appellat. Quid sit de stylo *Tertulliani*, aliter judicarunt *Lactantius* et *Hieronymus*; qui duumviri justis sunt, nemine diffidente, earum rerum aestimatores. Scribit *Lactantius* Lib. I. instit. div. cap. 1. *In loquendo Tertullianus parum facilis, et minus comptus, et multum ob.*

scurus. Sanctus vero Hieron. in ep. ad Paulinum de Tertulliano refert: Creber in sententiis; sed difficilis in loquendo. Nihilominus beatus Aug. de haeres. cap. 86. ait: Tertulliani multa leguntur opuscula eloquentissime scripta.

2) *Hilarius quodam loco etc. Nimirum Commentar. in Matth. cap. 5. Etiam Hieronymus derogat auctoritati Tertulliani: cum enim Helvidius Tertulliani patrocínio gloriaretur, respondit Hieronymus cap. 7. lib. contra Helvidium: De Tertulliano nihil amplius dico, quam ecclesiae hominem non fuisse.*

3) *Novellas Montani furias etc. Quemadmodum Origeni, ita Tertulliano nullum speciatim errorem objecit Vincentius, contentus dicere, Tertullianum editas a Montano, et ejus mulierculis Prisca (aliis Priscilla) et Maximilla revelationes pro veris habuisse. Augustinus Haer. 86. nonnulla addit, videl. Tertullianum, postquam deflexit ad Montanistas, quos ante impugnaverat, damnasse secundas nuptias; valedixisse Montanistis, ac propriam constituisse sectam, quae dicta est Tertullianistarum, atque docuisse, animas hominum pessimas post mortem in daemones verti, statum vero animae propagari per traducem.*

C A P U T XXV.

*Est hominis vere catholici, tenere
id, quod ecclesiam semper te-
nuisse perspexerit.*

Quae cum ita sint; ille est 1) verus et germanus catholicus, qui veritatem Dei, qui ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui divinae religioni, qui catholicae fidei nihil praepo- nit, non hominis cujuscumque auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam; sed haec cuncta despiciens, et in fide fixus, stabilis permanens, quidquid universaliter antiquitus ecclesiam catholicam tenuisse cognoverit, id solum sibi tenendum credendumque decernit; quidquid vero ab aliquo deinceps uno praeter omnes, vel contra omnes sanctos novum et inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelligit pertinere, tum praecipue beati apostoli *Pauli* eruditus eloquiis: hoc est enim, quod in prima ad *Corinthios* epistola scribit: 2) *Oportet haereses esse, ut probati manifesti fiant in vobis*; ac si diceret: ob hoc haereseon non statim divinitus eradicantur auctores; ut probati manifesti fiant: id est, ut unusquisque,

quam tenax et fidelis, et fixus catholicae fidei sit amator, appareat. Et revera, cum quaeque novitas ebullit; statim cernitur 3) frumentorum gravitas, et levitas palearum: tunc sine magno molimur titur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Namque alii illico prorsus avolant; alii vero tantummodo excussi, et perire metuunt, et redire erubescunt saucii, seminēces ac semivivi; quippe qui tantam veneni hauserint quantitatem, quae nec occidat, nec digeratur, nec mori cogat, nec vivere sinat. Heu miseranda conditio! Quantis illi curarum aestibus, quantis turbinibus exagitantur? Nunc etenim, qua ventus impulerit, incitato errore rapiuntur; nunc in semetipsos reversi, tanquam contrarii fluctus reliduntur; nunc temeraria praesumptione et ea, quae incerta videntur, approbant; nunc irrationabili metu etiam, quae certa sunt, expavescunt; incerti, qua eant, qua redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quae quidem dubii, et male penduli cordis afflictio divinae erga se miserationis est medicina; si sapiant. Idcirco etenim extra tutissimum catholicae fidei portum diversis cogitationum quatiuntur, verberantur ac paene enecantur procellis, ut excussa in altum elatae mentis vela deponant, quae male novitatum ventis expanderant; seseque intra fidis-

simam stationem placidae ac bonae matris reducant et teneant, atque amaros illos turbulentosque errorum fluctus primitus revomant, ut possint deinceps vivae et salientis aquae fluenta potare. Dediscant bene, quod didicerunt non bene: et ex toto ecclesiae dogmate, 4) quod intellectu capi potest, capiant: quod non potest, credant.

1) *Verus et germanus catholicus etc.* Nomine *veri*, *germanique catholici* ex antiqui imo receptoque loquendi usu intelliguntur *christiani orthodoxi*, eademque nuncupatione discernuntur a christi is haereticis; velut notat in Thesauro eccles. *Svicerus*, idoneisque monumentis confirmat. Fuisse haereticos, qui ementitum catholicorum nomen sibi arrogarent, ut viderentur, quales non erant, testis est *Augustinus*: *Dixerunt*, inquit in *Psal. 67.*, *se catholicos, ut possent excludere haereticos. Quare te dicis catholicum, ut excludatur haereticus: et non potius es catholicus, ut sis exclusus haereticus?* In eandem rem sunt verba *Paciani* Hispaniensis episcopi sec. IV., qui de se haec scribebat ad *Sempronianum* Novatianam: *Christianus mihi nomen est; catholicus vero cognomen: illud me nuncupat; istud ostendit; hoc probor; inde significor. Qui Catholicus, idem obediens, idem est Christianus; atque ita Catholicus Christianus est. Quare ab haeretico nomine noster populus hac appellatione dividitur, cum catholicus nuncupatur.*

- 2) *Oportet haereses esse etc.* Hac apostoli sententia saepe usus est *Tertullianus* in libro de praescript. videl. capp. IV. V. XXXIX. Et i itio ejusdem operis eadem *Pauli* verba interpretans scripserat: *Ad hoc enim sunt haereses, ut fides habendo temptationem, habeat etiam probationem.* Sanctus *Cyprianus* in idem *Pauli* dictum lib de unit. eccl. scribebat: *Sic probantur fideles: sic perfidi deteguntur.* His fere consentientia sunt ea, quae habet *Augustinus* ep. 50. ad *Bonifacium*: *Oportet esse haereses, ut inter inimicos erudiamur; ac sic et fides, et dilectio nostra possit esse probatior.* Eodem spectat illud *Hilarii*: *Manifestentur in pace sua pseudoprophetae: quia in haeresi, et schismate manifestabuntur probati;* velut loquitur *Pictaviensis* episcopus Lib. adv. *Constantium* imp. haud procul ab i itio.
- 3) *Fruventorum gravitas etc.* Explicat *Vincentius* hic loci, et applicat parabolam de tritico et palea *Matth. III. 12.*
- 4) *Quod intellectu capi potest, capiant; quod non potest, credant.* In religione multa sunt humanae rationis viribus pervia: sunt alia, quae non rudibus tantum, sed etiam acutis ingeniis impervia videntur. Hic suae infirmitatis memor sit humana ratio, monente *Vincentio*. Idem ante eum monuerunt patres alii. *Tertullianus* cap. 8. de praescript. inquit: *Nobis curiositate opus non est post Jesum Christum; nec inquisitione post evangelium. Cum credimus, nihil desideramus, ultra credere.* Eandem in rem *Ambrosius* Lib. I. cap. 5. de fide ad *Gratianum* scribit: *Aufer hinc argumenta:*

ubi fides quaeritur Piscatoribus creditur, non dialecticis. Adjungendus est *Aug.* super *Joann.* *Quid est, inquit, fides, nisi credere, quod non vides? Unde et quomodo capitur Trinitas, recte interrogas. Ideo bene creditur: quia cito non capitur. Nam si cito caperetur: non esset opus, ut crederetur: quia videretur.* Aut brevius in fine *Lib. VII. de Trin.* *Quod intellectu capi non potest, fide teneatur.* His similia passim profitetur, et pluribus inculcat *Augustino* antiquior *Hilarius*, praecipue in libris de Trinitate. *Lib. I. num. 15.* vocat eos, qui, quae sunt supra rationis captum, audent rejicere, *arbitros religionis*, qui *obedientiae officium* recusent, sui *immemores*, *divinorum negligentes*, *praeceptorum emendatores.* Num. 21. ait: *Quod ab homine per naturam hebetem non capitur, id fides jam rationabilis scientiae consequatur.* *Lib. II. num. 10.* postquam affirmaverat, nos non capere ea, quae in nobis sunt, aut a nobis fiunt; velut odor, sensus, visus, auditus etc. subdit: *Haec, si potes, enarra. Habes ergo, quae nescis; et tribuis, quae non intelligis: aequanimiter imperitus in tuis; insolenter in Dei rebus ignarus.* Num. 11. quaestioni: *Nullum ergo officium est fidei, si nihil potest comprehendere?* respondet: *Inmo hoc officium fides profiteatur, id, unde quaeritur, incomprehensibile sibi esse, se scire.* In sequentibus libris his affinia apud *Hilarium* occurrunt, quibus stabilitur *Vincentianum* dogma: *Quod capi non potest, credatur.* Atque hic est rectus humanarum virium usus; quo fit, ut et debitum obsequium Deo revelanti praebeas, et prudenter consulas imbecillitati

secus facere, ambitiosi, temerarii atque sediti i ingenii fuerit. Etenim constat, divina esse supra humanae rationis captum; ideoque mortalium menti haec esse reverenter accipienda; non autem ambitiose nostro esse subjicienda iudici. Praeterea quid absurdius excogitari potest, quam nihil aliud credere velle, quam tu intelligere et comprehendere possis: quasi infinitus Deus talis esset tantummodo, qualis finitae menti videri potest: eaque duntaxat velle, aut velle revelare, quorum tibi perspicuae forent causae, effectus et ordo. Non effugiet miserae amentiae notam idiota: si falsa affirmare velit, aut vera credere nolit, quae philosophis atque acutis viris certissima, apparent; non alia ductus ratione, quam quod capere ipse non valeat: multo autem major eorum est dementia, qui a Deo veritatis fonte revelata, vera ac certa reputare nolint, quod sui intellectus acumen excedant. Quae hucusque ex *Muratorio* Lib. I. cap. 7. de moder. ingen. adduximus menti auctoris nostri plane consentanea esse, neque praeter rem huc translata, sincerus quisque verae fidei cultor ultro profitebitur.

C A P U T XXVI.

*In fide nihil esse innovandum, probatur
potissimum ex 1. Tim. VI. 20.*

Quae cum ita sint, iterum atque iterum eadem mecum revolvens et reputans, mirari satis nequeo tantam quorundam hominum vesaniam, tantam excaecatae mentis impietatem, tantam postremo errandi libidinem, ut contenti non sint tradita et accepta antiquitus credendi regula; sed nova ac nova in diem quaerant, semperque aliquid gestiant, religi i addere, mutare, detrahere; quasi non coeleste dogma sit, quod semel revelatum esse sufficiat; sed terrena institutio, quae aliter perfici, nisi assidua emendatione, immo potius reprehensione, non possit, cum divina clament oracula: 1) *Ne transferas terminos, quos posuerunt patres tui; Et: super judicantem ne judices; Et: Scindentem sepem mordebit eum serpens.* Et illud apostolicum, quo omnes omnium haereseon sceleratae novitates, velut quodam spirituali gladio saepe truncatae, semperque truncandae sunt: 2) *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam pro-*

mittentes circa fidem exciderunt. Et post haec inveniuntur aliqui tanta inveteratae frontis duritia, tanta impudentiae incude, tanto adamante pertinaciae, qui tantis eloquiorum coelestium molibus non succumbant, tantis ponderibus non fatiscant, tantis malleis non conquassentur, tantis postremo fulminibus non conterantur? *Devita*, inquit, 3) *profanas vocum novitates.* Non dixit: antiquitates; non dixit vetustates: immo plane quod e contrario sequeretur, ostendit. Nam si vitanda est novitas; tenenda est antiquitas: et si profana est novitas; sacrata est vetustas. *Et oppositiones*, inquit, *falsi nominis scientiae.* Vere falsum nomen apud doctrinas haereticorum, ut ignorantia scientiae, et caligo serenitatis, et tenebrae luminis appellatione fucuntur. *Quam quidam*, inquit, *promittentes circa fidem exciderunt.* Quid promittentes exciderunt, nisi novam, nesci, quam, ignoratamque doctrinam? Audias etenim quosdam ipsorum dicere: Venite, o insipientes, et miseri, qui vulgo catholici vocitamini; et discite fidem veram; quam praeter nos nullus intelligit, quae multis ante seculis latuit; nuper vero revelata et ostensa est: sed discite furtim atque secretim: delectabit enim vos. Et item Cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat; nec ecclesia sciat. Paucis namque concessum est, tanti magisterii

capere secretum. Nonne haec verba sunt illius meretricis, quae apud *Salomonis* proverbîa vocat ad se praetereuntes viam, qui dirigunt iter suum? 4) *Qui est*, inquit, *vestrum insipientissimus*, *divertat ad me*. Inopes autem sensu exhortatur, dicens: *Panes occultos libenter attingite, et aquam dulcem furtim bibite*. Quid deinde? *At ille*, inquit, *nescit; quoniam terrigenae apud eam pereunt*. Qui sunt isti *terrigenae*? exponat apostolus: *Qui circa fidem*, inquit, *exciderunt*.

1) *Ne transferas terminos etc.* Tria scripturae sacrae loca, *Prov. XXII. 28. Eccli. VIII. 17. Eccl. X. 8.*, quae hic allegantur, nonnihil aliter sese habent in vulgata nostra: ut conferenti est perspicuum.

2) *O Thimothee etc.* Decretoriae hujus sancti *Pauli* sententiae 1. *Tim. VI. 20.* qua sacrae traditionis evincitur auctoritas, *Vincentius* singula paene vocabula veridica interpretatione declarans, serio commendavit ad mentem apostoli doctrinam religionis traditam, velut *depositum* quoddam fidei, fideliter custodiendam. Hujus *depositi* nomine intelligendum esse verbum Dei viva voce traditum, nemo, qui sermonis contextum considerat, inficiari poterit. In eodem etenim loco scripserat versiculo 2. *Quae audisti a me per multos testes, haec commenda fidelibus*. Similia inculcat *Timotheo* in epistola altera I. 13. *Formam habe sanorum verborum, quae a me audisti*. Quae satis produnt, quantum

a vero distent, qui cum *Baumgartenio* pag. 58. *Streith.* P. III. edit. *Semler.* sentiunt, l. c. nomine *depositi* venire scripturam sacram. Veteres *Paulinae* ejusdem sententiae praecepta in interpretes refert *Tertullianus* de praescript. cap. 25. et 26.

3) *Profanas vocum novitates etc.* Adnotat ad hunc locum *Rösslerus* in analysi *Vincentiani Commonitorii* in Graeco aliter legi. Non equidem diffitemur, in Graecis codicibus occurrere vocabulum *κενοφωνία*, id est, *inanitates* vocum. At negandum non est *κενοφωνίας* legisse latini *Vulgatae* interpretem, *Chrysostomum*, *Athenagoram*, *Irenaeum*, *Luciferum Calaritanum*, *Ambrosiastrum*, sive scriptorem commentar. in epistolas *Pauli*, et alios; quemadmodum refert *Griesbachius* in lecti ibus variis ad 1. *Tim.* VI. 20.

4) *Qui est vestrum insipientissimus etc.* Qui ex *Prov.* cap. IX. hic adducuntur a *Vincentio* tres versiculi, in *Vulgata* se habent hunc in modum:

16. *Qui est parvulus, declinet ad me. Et ventri locuta est;*

17. *Aquae furtivae dulciores sunt: et panis absconditus suavior.*

18. *Et ignoravi, quod ibi sint gigantes: et in profundis convivae ejus.*

Dignus est, qui eam in rem legatur *Rudolphus Bagnus*, *Cantabrigiensis*, *Lutetiae* professor sanctae linguae. Is, habita ratione textus *Hebraei*, pari fere modo cum *Vincentio* nostro explicat verbis pluribus propositam ex *Proverbiis* perisopen.

Vide Exegetae *Parisiensis* commentaria in *Salomonis Proverbia*, quae prodierunt *Parisiis* an. 1555. fol. Inserta etiam sunt operi *Criticorum sacrorum* Tom. II.

CAPUT XXVII.

*Pergit explicare dictum apostoli:
Depositum custodi.*

Sed opere pretium est, totum ipsum apostoli capitulum diligentius pertractare: *O Timothee*, inquit, *depositum custodi, devitans profanas vocum novitates*. O! exclamatio ista, et praescientiae est pariter et caritatis. Praevidebat enim, futuros, quos etiam praedolebat, errores. Quis est hodie *Tima-theus*, nisi vel generaliter universa ecclesia, vel specialiter totum corpus praepositorum, qui integram divini cultus scientiam vel habere ipsi debent, vel aliis infundere? Quid est, *Depositum custodi*? *Custodi*, inquit, propter fures, propter inimicos, ne, dormientibus hominibus, 1) superseminent zizania, super illud tritici bonum semen, quod seminaverat filius hominis in agro suo. *Depositum*, inquit, *custodi*. Quid

est *depositum*? id est, quod tibi creditum est; non apud te inventum: quod accepisti; non quod excogitasti: rem non ingenii, sed doctrinae; non usurpationis privatae; sed publicae traditionis; rem ad te perductam; non a te prolata; in qua non auctor debes esse; sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens. *Depositum*, inquit, *custodi*; catholicae fidei talentum inviolatum, libatumque conserva. Quod tibi creditum, hoc penes te maneat, hoc a te tradatur. Aurum accepisti; aurum redde. Nolo mihi pro alius alia subicias: nolo pro auro aut imprudenter plumbum, aut fraudulenter aeramenta supponas; nolo auri speciem, sed naturam plane. *O Timothee!* o sacerdos, 2) o tractator, o doctor, si te divinum munus idoneum fecerit ingenio, exercitatione, doctrina: esto spiritualis tabernaculi 3) *Beseleel*, preciosas divini dogmatis gemmas exsculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adjice splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur, te exponente, illustrius, quod ante obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen, quae didicisti, doce: ut, 4) cum dicas *nove*, non dicas *nova*.

1) *Superseminent zizania etc.* Applicat *Vincentius*, post *Hilarium* Fragm. III. aliosque, qui praevie-

runt, *parabolam de zizaniis Matth. XIII. 24.* fallacibus magistris, qui salubrem evangelii doctrinam novis noxiisque dogmatis corrumpere machinantur.

- 2) *O tractator etc.* Etiam alibi *Vincentius* adhibet hoc vocabulum, et explicat. *Doctores*, inquit cap. 24. *tractatores nunc appellantur, quos hic idem apostolus etiam prophetas interdum nuncupat; eo quod per eos prophetarum mysteria populis aperiantur.* Vocabulum hoc tum aetatis introductum in usum, atque apud scriptores ecclesiasticos, dicto sensu, latius invaluit; uti videre est apud *Augustinum, Sidonium, Claudianum, Sulpicium Severum* aliosque.
- 3) *Beseleel etc.* Erat is (*Exodi XXXI. 2.*) prae omnibus inter alios delectus a Deo mirisque instructus dotibus, qui omnis generis artefactis ex auro, argento, aere, lapidibus gemmisque pretiosis ac diversis lignis Hebraicae gentis tabernaculum ornaret.
- 4) *Cum dicas nove; non dicas nova.* Sunt, qui velint in ecclesiis et scholis christi is unice loquendum esse cum scriptura sacra: abstinendumque a phrasibus, modisque loquendi humana auctoritate investis in theologiam. Ita sane sentiunt diebus nostris, quicumque revelationem ingenio suo accommodant, ut possint velificari libentius erroribus suis, insuper habita auctoritate ecclesiae et patrum traditione, quam miro modo ambitiose despiciunt. Haerebant in hac tradendae aut potius depravandae religionis perversa consuetudine veteres *Ariani*. *Nolo*, inquit apud *Hilarium Constantius; Nolo*, dicebat imperator *Arianus, verba, quae scripta non sunt in sacris*

litteris, *dici*. Dictum imperatoris, quo *per recti speciem prava confirmet*, refellens *Hilarius* lib. adv. *Constant.* num. 16. eundem hunc in modum compellat: *Dic prius, si recte dici putas: Nolo adversum nova venena novas medicamentorum comparationes, adversus novas insidias consilia recentia . . . Novitates vocum, sed profanas devitare jubet apostolus. Tu vero pias excludis.* Quodsi necessitatem sibi impositam sentit ecclesia catholica, ut erumpentibus novis haeresibus resisteret: per alia duntaxat verba explicat mentem, et voces scripturarum divinarum: quibus nihil aliud, quam vetus doctrina proponitur, vel per legitima consecraria ex iisdem sacris litteris, vel per accuratam investigationem e traditione patrum. Quo quidem fit, ut compescatur ingeniorum licentia, erudiatur indocta plebs, et fidei unitas conservetur.

C A P U T XXVIII.

Occurrit objectioni, ex dicto illo:

Non nova.

Sed forsitan dicit aliquis: Nullusne ergo in ecclesia Christi profectus? Habeatur plane, et maximus. Nam quis ille est tam invidus hominibus, tam exosus Deo, qui illud prohibere conetur? Sed ita tamen, ut ve-

re profectus sit ille fidei ; non permutatio. Siquidem ad profectum pertinet ; ut in semet ipsam unaquaeque res amplificetur ; ad permutationem vero , ut aliquid ex alio in aliud transvertatur. 1) Crescat igitur oportet , et multum vehementerque proficiat tam singulorum , quam omnium , tam unius hominis , quam totius ecclesiae aetatum , ac seculorum gradibus intelligenti scientia , sapientia ; sed in suo duntaxat genere , in eodem scilicet dogmate , eodem sensu , eademque sententia.

- 1) *Crescat igitur oportet etc.* Oportere Christianos in sacrorum dogmatum cognitione identidem crescere , recta dictat ratio ; docetque apostolus in epistola ad *Colossenses* I. 10. et III. 16. monens fideles , ut *orescant in scientia Dei* rerumque divinarum ; atque optans , ut *verbum Dei* in illis *abundanter habitet in omni sapientia*. Neque adversatur hui doctrinae dictum *Vincentii* : *Non nova etc.* Relinquitur enim catholicis campus amplissimus , in quo ingeni sua exercean , perficiantque in rebus religionem attinentibus , salvo per omnia veritatum divinitus revelatarum nucleo. Quanquam enim nefas sit , atque prohibitum , nova procudere et venditare dogmata , quae a majorum fide veterumque traditi sunt aliena ; integrum tamen cuique christianorum est , avita dogmata explicare clarius , aut luculentius comprobare , nemoque impeditur , quominus examinet argumenta vulgata , quibus innituntur. Neque prohibetur quispiam rejicere probationes infirmas , seligereque so-

lidiōres, e penu divi i codicis, probatisque veterum monumentis; unde doctrinae coelesti majus pondus, lux major, accedat. Ad profectum pariter pertinet, investigare, quantum mysteriorum patitur sublimitas, causam, effectum, nexum, ordinem, finem, aut modos alios revelatarum veritatum. Maxima tandem christi is omnibus proficiendi in melius suppeditatur facultas ex lectione scripturae sacrae, quae, ut *Augustinus* scribebat ad *Volusianum*, *tanta reconditae sapientiae altitudine praedita est, ut annosissimis, flagrantissimis cupiditate discendi hoc contingat, quod eadem scriptura habet, ut cum consummaverit homo, tunc incipiat.*

C A P U T XXIX.

Dicta declarat similitudine, ex augmento corporis humani desumpta.

1) Imitetur animarum religio rationem corporum: quae licet annorum processu numeros suos evolvant et explicent, eadem tamen, quae erant, permanent. Multum interest inter pueritiae florem et senectutis maturitatem: sed iidem tamen ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescentes; ut, quamvis unius ejusdemque hominis status habitusque mutetur, una tamen nihilominus, eademque na-

tura, una eademque persona sit. Parva lactentium membra, magna juvenum, eadem ipsa sunt tamen. Quot parvulorum artus, tot virorum, et si qua illa sunt, quae aevi maturioris aetate pariuntur, jam in seminis ratione proserta sunt; ut nihil novum postea proferatur in senibus, quod non in pueris jam ante latitaverit. Unde non dubium est, hanc esse legitimam et rectam proficiendi regulam, hunc ratum atque pulcherrimum crescendi ordinem: si eas semper in grandioribus partes ac formas numerus detexat aetatis, quas in parvulis creatoris sapientia praeformaverat. Quodsi humana species in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem; aut certe addatur quidpiam membrorum numero, vel detrahatur, necesse est, ut totum corpus vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certe debilitetur: ita etiam christianae religionis dogma sequatur has, decet, profectum leges, ut annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur aetate, incorruptum tamen, illibatumque permaneat, et universis partium suarum mensuris cunctisque quasi membris ac sensibus propriis plenum atque perfectum sit, quod nihil praeterea permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam definitionis sustineat varietatem.

1) Quae hoc in capite a *Vincentio* disputantur, tam clara sunt et perspicua, ut commentario, notis aut imadversionibus mihi inopereant. Ne tamen prorsus imus asymboli, non nihil praestat adjungere, quod cum praesenti argumento quamdam habet affinitatem. Putant non pauci, nova esse, quae nova non sunt. Indoctis potissimum multa apparent nova, quae illi antea ignoratunt. Ridentur illi se praebere, si, quae non intelligunt, novitatis nota tentarent infamare, et trahere in suspicionem haereseos. Vae hominibus eruditissimis, vae studiis litterarum: si, quae non arident indoctorum palato, damnanda sunt. Quae nam hoc in negotio censoris partes sint, tradit *Muratorius* de moder. ingen. Lib. II. cap. 5.

CAPUT XXX.

Illustrant rem eandem similitudines aliae.

1) Exempli gratia: severunt majores nostri antiquitus in hac ecclesiastica segete triticeae fidei semina: iniquum valde, et incongruum est, ut nos eorum posteris pro germana veritate frumenti subdititium zizaniae legamus errorem. Quin potius hoc rectum et consequens est, ut primis atque extremis,

sibimet non discrepantibus, de incrementis triticeae instituti triticei quoque dogmatis frugem demetamus; ut, cum aliquid ex illis seminum primordiis, accessu temporis evolvatur, et tunc laetetur et excolatur, nihil tamen de germinis proprietate mutetur; addatur licet species, forma, distinctio, eadem tamen cujusque generis natura permaneat. Absit etenim, ut rosea illa catholici sensus plantaria in carduos spinasque vertantur. Absit, inquam, ut in isto spiritali paradiso de cinnamomi et balsami surculis lolium repente atque aconita proveniant. Quodcunque igitur in hac ecclesiae Dei agricultura fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria, decet, excolatur, et observetur, hoc idem floreat et maturescat, hoc idem proficiat et perficiatur. Fas est etenim, ut prisca illa coelestis philosophiae dogmata processu temporis exsiccantur, timentur, poliantur; sed nefas est, ut commutentur, nefas, ut detruncentur, ut mutilentur. Accipiant licet evidentiam, lucem, distinctionem; sed retineant, necesse est, plenitudinem, integritatem, proprietatem.

.711

- 2.) Similitudines alias, quibus hoc loco illustratur illa catholicorum fixa, et sacrosancta lex: *Fas non est, dogmata fidei commutare, detruncare, mutilare*, desumpsit dogmatistes *Lerinensis* ex agricultura

rac quibusdam exemplis aquae quidem, ut solet, sa-
tis. itide enarravit, applicavitque, phrasibus utens
apud scriptores rei rusticae familiaribus. Scribit:
*Cum aliquid ex illis seminum primordiis, ne-
cessu temporis, evolvatur, et tunc laetetur (id
est, felicius progerminet, ut Columella loquitur).*
Quo quidem significatu *laetandi* vocabulum a *Pal-
ladio* usurpatum esse intelligimus. *Frumenta*, in-
quit tit. *de re rustica*, omnia *maxime laetan-
tur, patenti campo, et soluto, et ad solem re-
clivi.*

192 0121

1122121 — 112222221

cupia

cupia al. cupia al. cupia al. cupia al.

C A P U T XXXI.

Abdicato uno dogmate, periculum est

de ceteris.

Nam si semel admissa fuerit haec impia
fraudis licentia, horreo dicere, quantum ex-
scindendae atque abolendae religionis pericu-
lum consequatur. 1) Abdicata enim qualibet
parte catholici dogmatis, alia quoque, atque
item alia, ac deinceps alia et alia, jam quasi
ex more et licito abdicabuntur. Porro autem
singillatim partibus repudiatis, quid aliud ad
extremum sequetur, nisi ut totum pariter re-
iudietur? Sed e contra, 2) si novitia veteri-
bus, extranea domesticis, et profana sacratis

admisceri coeperint: proserpat hic mos in universum necesse est, ut nihil posthac apud ecclesiam relinquatur intactum, nihil illibatum, nihil integrum, nihil immaculatum; sed sit ibidem deinceps impiorum ac turpium errorum lupanar, ubi erat antea castae et incorruptae sacrarium veritatis. Sed avertat hoc a suorum mentibus nefas divina pietas; sitque hic potius impiorum furor.

1) *Abdicata . parte catholici dogmatis etc.*

Quam sit perniciosum religionis integritati dogmatis christianī partem abnegare, probat *Cassianus* ex eo, quod sacra dogmata sint inter connexa, ut, qui unum rejicit, rejiciat cetera, quae cum illo nexum habent: quod inductione perspicuum reddit; postquam scripserat: *Haec ratio ecclesiastici sacramenti, et catholicae fidei est, ut, qui partem divini sacramenti negat, divini partem non valeat confiteri. Ita enim sibi connexa et concorporata sunt omnia, ut aliud sine alio stare non possit, et qui unum ex omnibus denegaverit, alia ei omnia credidisse non prosit.* Hucusque *Cassianus* Lib. IV. de incarn. cap. 5. Quae in dictorum confirmationem subjungit, lectu pariter dignissima sunt.

2) *Si novitia veteribus etc.* Dubio caret, esse *Vincentium* a novitia illa doctrina, qua veteri Christianorum fidei internecinum bellum indicitur, ut ab omni profana novitate, toto pectore alienum. Invenit recentior aetas non sine magna evangelicae veritatis clade doctrinae labem; quam avide imbiberunt,

et amplexae sunt ecclesiae christianae a catholica se-
junctae. Tenent, selectos tantummodo, paucos,
paucissimos articulos, quos *fundamentales* vocant,
credendos esse; ceteris omnibus impune aut negatis,
aut citra salutis dispendium revocatis in dubium.
Quantam stragem rei christianae inferat male sana
haec doctrina, dictu est difficile. Quicumque praeor-
cupatis opinionibus immunis est, nullo paene negotio
percipit, ex venenato illo fonte, pleno manare al eo,
quae, retento solo nomine, omnem evertant christi-
nismum. Quotus enim quisque est, qui non videat,
in discrimen adduci verbum Dei; derogari auctoritati
Christi; quasi divinus magister revelasset inutilia: re-
velationes divinitus patefactas subjici judicio, aut ar-
bitratui hominum; an velint iis fidem habere, nec
ne? Quodsi credendi quidlibet, vel non credendi
cuilibet relicta est facultas; quae-unitas fidei? quae
ecclesiae concordia? An Christus venit; ut chaos
aliquod afferret hominibus; totque essent religiones,
quot sunt capita? Ubi, ubi de novitio, commentitio-
que illo principio vestigium quoddam in evangelicis
apostolicisque scripturis? ubi in antiquis patrum et
conciliorum probatis monumentis in erroris defensio-
nem quidquam occurrit? Silent ad haec causae pes-
simae patroni. Et ego desino de re evidente ver-
bum addere.

C A P U T XXXII.

Ecclesiae et conciliorum officia atque studia.

Christi vero ecclesia, sedula et cauta depositorum apud se 1) dogmatum custos, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit; non amputat necessaria, non apponit superflu, non amittit sua, non usurpat aliena; sed omni industria id unum studet, ut vetera fideliter, sapienterque tractando, si qua sunt illa antiquitus informata et inchoata, accuret, et poliat; si qua jam expressa, et enucleata, consolidet, firmet, si qua jam confirmata et definita, custodiat. Denique quid unquam aliud 2) conciliorum decretis enisa est, nisi ut, quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur; quod antea lentius praedicabatur, hoc idem postea instantius praedicaretur; quod antea securius colebatur, hoc idem postea sollicitius excoleretur? Hoc, inquam, semper, neque quidquam praeterea, haereticorum novitatibus excitata, conciliorum suorum decretis catholica perfecit ecclesia, nisi ut, quod prius a maioribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per

scripturae chirographum consignaret, magnam rerum summam paucis litteris comprehendendo, et plerumque propter intelligentiae lucem, non novum fidei sensum 3) novae appellationis proprietate signando.

1) *Dogmatum custos etc.* Ecce ecclesiam custodem dogmatum, verbis aequae dilucidis tradidit antiquior *Iraenaeus*. *Non oportet*, inquit Lib. III. cap. 4, *adhuc quaerere apud alios veritatem, quam facile est ab ecclesia sumere: cum apostoli, quasi in depositarium dives, plenissime contulerint omnia, quae sunt veritatis.* Unde recte *Augustinus* contra epistolam *Manichaei* cap. 5. *Ego vero evangelio non crederem: nisi me ecclesiae catholicae commoveret auctoritas.* Et Lib. I. contra *Cresconium* scribebat cap. 33. *Quisquis falli metuit hujus obscuritate quaestionis, ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta scriptura demonstrat.* Praeter patres eam in rem satis sit, meminisse dicti apostolici: *ecclesia columna et firmamentum veritatis* 1. *Tim. III. 15.*

2) *Conciliorum decretis etc.* Verissimum est, quod hoc loco tradit *Vincentius*, ecclesiam catholicam, excitatam haereticorum novati ibus, id in conciliis semper egisse, ut, quae a majoribus susceperat documenta fidei, fidei traditione posteris commendaret. Ex inductione priorum octo generalium conciliorum asserti veritas manifeste elucet.

1) *Nicaenam* synodum patrum antiquiorum instituisse vestigiis, dum impiam *Arii* haeresin condemna-

vit, testis est *Athanasius*. Pro certo, inquit in ep. synod. ad *Jovinianum*, scias, *Auguste sanctissime*, hanc ipsam fidem ab omni seculorum memoria praedicatam fuisse. Hanc confirmarunt sancti patres *Nicaeae coacti*.

II) Quam formam synodus C. P. adversus *Macedonianos* secuta fuerit, colligere est ex ep. *Theodosii*, qui synodum convocavit, et data ad *Macedonianos* episcopos divali, ut legitur apud *Sozom. VII. 12.*, „jussit principes sectarum convenire. Deinde petiit, an existimarent, anti-„quos patres, qui ecclesiam rexerant ante dissidium illud . . . recte consensisse . . . quod cum „illi concessissent, subjunxit: Examinemus ergo „doctrinam vestram ad illorum scripta: et, si cum „illis consenserit, retineatur; sin minus, abjiciatur.“

III) Quid sit de concilio *Ephesino*, ex instituto tradidit *Vincentius*, singulorum patrum recensens nomina; quorum praelecta sunt testimonia adversus *Nestorianos*; de quibus cap. 42. erit sermo,

IV) In concilio *Chalcedonensi*, sess. II. recitatis patrum scriptis, et *Leonis* epistola ad *Flavianum*, omnes episcopi conclamarunt: *Haec est patrum et apostolorum fides. Nos ita credimus. Qui non ita credit, anathema sit.*

V) Patres concilii generalis V., quod est C. P. II., *Collatione* III. confessi sunt, se tueri fidem catholicam, in quatuor oecumenicis conciliis propositam; et amplecti doctrinam sanctorum patrum *Athanasii, Hilarii, Basilii, Gregorii Naz.*

et Nyss. Ambrosii, Augustini, Theophili, Jo Chrysostomi, Cyrilli, Procli ac Leonis. Addunt, illos, qui se ab horum doctrina separaverint, *juste cum hæreticis connumerari.*

VI In Concilio C. P. III, oecumenico VI., jussit imperator Sess. III., ut *monothelitæ* rem agerent ex probatis patrum testimoniis. Sess. V. *Macarius* tria volumina protulit, referta testimoniis patrum, quæ cum deprehensa fuerint *mutila, adulterata, omni dignitate et functione sacerdotali privatus est.* Sess. VII. testimonia Romanorum ex patribus adducta, inventa fuerunt authentica, atque ejus generis, ut duplicem in Christo voluntatem et operationem dilucide demonstrarent.

VII) Quam in definiendis religionis controversiis sibi proposuerit sequendam regulam concilium generale VII. *Nicaenum II.*, satis declarat formula fidei, attinens cultum imaginum. „*Recipimus*, inquit patres *Actione IV.*, pietosæ et vivificæ crucis figuram sanctorumque reliquias et eorundem imagines. has amplectimur et salutamus ex sanctæ Dei ecclesiæ, veterique traditione e nostrorum scilicet sanctorum patrum doctrina, qui eas susceperunt, mandaruntque, ut in omnibus ecclesiis et in omnibus locis, in quibus Dei servitium persolvitur, ponerentur.

VIII) De concilio demum generali VIII., C. P. IV. adnotasse sufficiat, *Actione X.*, præsentem *Basilio* imperatore, promulgatos fuisse atque confirmatos Canones 24., secundum *Anastasium*

bibl. 27. Quos inter, qui primo loco ponitur, sancit, servanda esse decreta *omnium conciliorum*, nec non *doctrinam patrum*, et *traditionem* non scriptam.

3) *Novae appellationis proprietate etc.* Quamquam novitatibus in negotio religionis abstinendum esse, omnibus fere pagi is moneat *Vincentius*: largitur nihilominus, quod supra tradiderat, quaedam in ecclesia *nove* dici, integrum esse Christianis catholicis, immo ob emergentes haereses necessarium; quod hoc etiam loco repetit. Videtur autem *novae appellationis proprietate* intendere digitum ad *consubstantialis*, aut *Deiparae* vocabula, perperam impugnata ab *Arianis et Nestorianis*. Si enim, ut loquitur *Nazianzenus* Orat. XI., *ita credendum est: cur non ita profitendum?* *Aug.* Tract. 97. in Joannem: *Adversus impietatem Arianorum haereticorum novum nomen* (si tamen novum) *patres condiderunt, sed non rem novam*. Idem pari jure dicendum est adversus *Nestorianam* temeritatem. Neque praetereundum illud *Hilarii ad Constantium*, quod supra laudavimus: *Dic prius, si recte dici putas: Nolo adversus nova venena novas medicamentorum comparationes etc.* Quid juris ecclesiae sit, aut conciliis, dum de novis vocabulis quaestio est, aut symboli additamentis, exponit *Vigilius* Lib. V. adv. Eutych. cap. 1. *Nesciunt*, inquit, haeretici, qui calumniantur voces novas, *regulam et consuetudinem conciliorum catholicorum*, sic nova a posterioribus conciliis, prout necessitas emergentium haereticorum exegerit, *saneiri decreta; ut tamen invicta maneant, quae dudum in antiquioribus conciliis contra veteres*

haereticos fuerunt promulgata. Postea provocat ad opus aliud alieno nomine a se conscriptum: Quamquam, inquit, de conciliorum diversis sanctionibus et nominum religiose additis novitatibus plenissime in eis libris, quos adversus Sabellium, Photinum et Arium sub nomine Athanasii conscripsimus etc. In sequentibus compendii causa nonnulla hinc delibat, et inculcat lectoribus, ut norint, quid juris sit ecclesiae in hujusmodi rebus.

C A P U T XXXIII.

Denuo elucidatur dictum Pauli 1.

Tim. IV. 20.

Sed ad apostolum redeamus. *O Timothee!* inquit, *depositum custodi, devitans profanas vocum novitates. Devita,* inquit, *quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum; ne te non solum tactu, sed etiam visu afflatuque percutiant. Quid est devitare? Cum hujusmodi nec cibum sumere (1. Cor. V. 11.) Quid est devita? Siquis, inquit, venit ad vos, et hanc doctrinam non adfert. Quam doctrinam, nisi catholicam et universalem et unam eandemque per singulas aetatum successio.*

nes, incorrupta veritatis traditione manentem, et usque in secula sine fine mansuram? Quid tum? 1) *Nolite*, inquit, *eum recipere in domum, nec ave ei dixeritis. Qui enim illi dicit ave, communicat operibus ejus. Profanas*, inquit, *vocum novitates*. Quid est *profanas*? Quae nihil habent sacri, nihil religiosi, ab ecclesiae penetralibus, quae est templum Dei, penitus extraneas. *Profanas*, inquit, *vocum novitates*. Vocum, id est, dogmatum, rerum, 2) sententiarum *novitates*, quae sunt vetustati atque antiquitati contrariae; quae si recipiantur, necesse est, ut fides beatorum patrum, aut tota, aut certe magna ex parte violetur; necesse est, ut omnes omnium aetatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, levitae, et sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti martyrum exercitus, tanta urbium, tanta populorum celebritas et multitudo, tot insulae, provinciae, reges, gentes, regna, nationes, totus postremo jam paene terrarum orbis, per catholicam fidem Christo capiti incorporatus, 3) tanto seculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse, quid crederet, pronuntietur.

1) *Nolite eum recipere in domum etc.* 2. Jo. 10.

11. De vitandis haereticis, si quidem sit periculum seductionis, multa occurrunt apud veteres christianae

fidei magistros; velut apud *Irenaeum* III. 3. *Cyprianum* ep. 55. ad *Cornelium*; *Athanasium* in vita *Antonii* aliosque. *Augustinus* ep. 62. *Hæreticum*, inquit, *sicut vitandum monemus, ne infirmos et parvulos fallat: ita non abnuimus, quibuscunque modis possumus, corrigendum.*

- 2) *Sententiarum novitates etc.* Fides catholica, uti decrementum non patitur sacrorum dogmatum, numerum si spectes atque substantiam, ita nec recipit augmentum: dicente *Maxentio* in libello fidei cap. 1. *Catholicorum fidem augmentum aliquod posse recipere, improbum est credere. Quia cum sit perfecta et plena in omnibus, augmentum recipere non potest. Hoc enim sine dubio augmentum recipit, quod est imperfectum.*
- 3) *Tanto seculorum tractu ignorasse etc.* Qui cum *Rösslero* in præf. ad Tom. X. *Patrol* fatentur, *Lutheranae ecclesiae dogmata* in iis etiam, quae articulos fundamentales attinent, cum doctrina veteris ecclesiae non consentire, neque reperiri in tribus prioribus religionis a Christo fundatae seculis; ut inanem posuerint operam, qui *Lutheranismum* cum *Christianismo* antiquo conciliare adnisi sunt: qui, inquam, haec cum doctore *Tübingensi* fatentur, non possunt non fateri pariter, quod novatoribus objicit hoc loco *Vincentius*, catholicam Christi fidem *tanto seculorum tractu* Christiani nominis cultores *ignorasse, errasse etc. et nescisse, quid crederent.* Quis vere Christianus talia excipiet aequo animo? Quid de promissionibus divi is *Matth. XVI. 18.*?

C A P U T XXXIV.

*Haereticos novandi studio ferri,
exemplis probatur.*

Profanas, inquit, *vocum novitates devita-*
 quas recipere atque sectari nunquam catholi-
 corum fuit. Et re vera quae unquam haere-
 sis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo
 tempore ebullivit? Quis unquam haereses in-
 stituit, nisi qui se prius ab ecclesiae catho-
 licae universitatis et antiquitatis consensione
 discreverit? Quod ita esse, luce clarius ex-
 empla demonstrant. 1) Quis enim unquam
 ante profanum illum *Pelagium* tantam vir-
 tutem liberi praesumpsit arbitrii, ut ad hoc
 in bonis rebus per actus singulos adjuvan-
 dum necessariam Dei gratiam non putaret?
 2) Quis ante prodigiosum discipulum ejus *Coe-*
lestium reatu praevaricationis *Adae* omne
 humanum genus denegavit adstrictum? 3)
 Quis ante sacrilegum *Arium* Trinitatis uni-
 tatem discindere? 4) Quis ante sceleratum
Sabellium unitatis Trinitatem confundere,
 ausus est? 5) Quis ante crudelissimum *Nova-*
tianum crudelem Deum dixit; eo quod mal-
 let mortem morientis; quam ut revertatur et
 vivat? 6) Quis ante magum *Simonem*, apo-

stolica districtione percussum, a quo vetus ille turpitudinum gurgēs, 7) usque in novissimum *Priscillianum*, continua et occulta successione manavit, auctorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum ausus est dicere creatorem Deum? Quippe quem asserit, talem hominum manibus ipsum suis creare naturam, quam proprio quodam motu et necessariae cujusdam voluntatis impulsu nihil aliud possit, nihil aliud velit, nisi peccare; eo quod furis vitiorum omnium exagitata, et inflammata in omnia turpitudinum barathra inexhausta cupiditate rapiatur. Innumera sunt talia, quae brevitate studio praetermittimus; quibus tamen cunctis satis evidenter, perspicueque monstratur, hoc apud omnes fere haereses, quasi solemne esse ac legitimum, ut semper profanis novitatibus gaudeant; antiquitatis scita fastidiant; et per oppositiones falsi nominis scientiae a fide naufragent. Contra vero catholicorum hoc vere proprium, deposita sanctorum patrum, et commissa servare, damnare profanas novitates; et sicut dixit, atque iterum praedixit apostolus: *Siquis annuntiaverit, praeterquam quod acceptum est; anathema sit.*

1) *Quis ante profanum illum Pelagium etc.* Sublata Christi gratia, ejus necessitatem negavit *Pela-*

gius, quid est christianismus? gentilismo haud absimilis est, ac profanae religioni. Unde opinor, factum esse, ut *Vincentius Pelagium* appellaret *profunum*. Equidem *Hieronymus* in epistola ad *Ctesiphontem* Pelagiani erroris principem dicit *Origenem*, et exclamat: *Tua, Pelagi, doctrina Origenis ramusculus est*, suo tamen sensu *primus* haereseos conditor recte dicitur *Pelagius*, quod adscitis discipulis et sectatoribus conflaverit peculiarem sectam, latiusque propagaverit.

- 2) *Quis ante prodigiosum . . Coelestium etc.* Teste *Mario Mercatore* in *Comment. ad Pintam*, erat *Coelestius naturae vitio eunuchus matris utero editus*. Quam ob rem *monstrosus* aut *prodigiosus* fortasse dictus *Vincentio*; ut post *Garnerium* patres *Maurini* verisimile putant, notante *Salina* ad hunc locum. Ante *Coelestium* pernegati dogmatis de originali peccato rei aguntur *Theodorus Mopsuestenus, Rufinus et Origines*, quem *Hieronymus* Lib. III. dial. contra *Pelagianos* nuncupavit *Pelagianorum Amasium*.
- 3) *Quis ante sacrilegum Arium etc.* Male audierunt *Huetius* in *Origenianis* Lib. II. cap. 2. et *Petavius* Lib. I. de *Trin.* cap. 3. seqq., quod quorundam veterum patrum, qui *Nicaenam* synodum praecesserunt, fidem de Filii divinitate in dubium revocarint. Quanquam *Petavius*, quae imprudenti exciderant, explicare mitius visus est in praef. ad *Tom.* II. de *Trin.*
- 4) *Quis ante sceleratum Sabellium etc.* *Hieronymus* in dial. adv. *Lucif.* ait: *In tribus vocabulis trinominem esse credens Deum, in Sabellii hae-*

res incurrat; quam trionymam appellavit Sulpicius Lib. II. Hist. sacr., quod in una substantia tres duntaxat agnosceret nomenclaturas.

5) *Quis ante crudelissimum Novatianum etc.* Ambiverat *Novatianus* sec. III. Romanum episcopatum. Spe frustratus una cum *Novato*, Carthag. presbytero, schisma excitavit, unde haeresis *Novatiana* nomen habet: cujus capitale erat dogma, in persecutione lapsis veniam ab ecclesia dari non posse; quem errorem ad alia quoque graviora crii in *Novatiani* sectatores extenderunt; quamvis peccata omnia a *Dei misericordia* remitti posse non negarent; unde etiam peccatores ad divinam justitiam piis operibus placandam majorem in modum hortabantur. Quicumque de his plenius erudiri cupit; consulat *Augustini Orsi* dissertationem hist. de capitalium crii inum absolute.

6) *Quis ante magum Simonem etc.* Verbis sequentibus: *Apostolica districtione percussus etc.* videtur innuere *Vincentius* id, quod de *Simonis* volatu et lapsu ad preces *Petri* apostoli *Romae* contigisse dicitur, referturque a *Damaso* in vita *Petri*, a *Cyrillo Hieros.* catech. VI., *Epiph.* haer. 21. *Arnob.* Lib. II. contra gentes; *Sulpicio Severo* Lib. II. cap. 28. *Eusebius* asserit, id accidisse regnante *Claudio*; *Augustinus* vero factum refert ad imperium *Neronis*. Non ignoramus, esse recentiores criticos, qui fabulis annumerant, quidquid ea de re narratur.

7) *Usque in novissimum Priscillianum etc.* *Augustinus* *Priscillianistarum* enarrans haeresin, cap.

70. asserit, eam esse colluviem ex *Gnosticorum*, *Manichaeorum* aliorumque haereticorum sordibus. Ut turpitudines suas occultarent, valuisse ipsis pro lege vulgatum illud: *Jura, perjura, secretum prodere noli*. *Augustinus* equidem longa serie recenset *fabulosa, vana, sacrilega*: at quae turpia factu sunt, et dictu foeda, reticet, pudore prohibitus. Aequè est parcus in his, quae *Priscilliani* personam, indolem, vitam et mortis genus attinent. Copiosior in his est *Sulpicius*. Delibamus nonnulla: Erat *Priscillianus*, natione Hispanus, familia nobilis, praedives opibus, acer, inquires, facundus, multa lectione eruditus, disserendi ac disputandi promptissimus. Prorsus multa in eo animi et corporis bona. Vigilare multum, famem ac sitim ferre poterat, habendi mihi cupidus, utendi parcissimus. Sed idem vanissimus et plus justo inflatior profanarum rerum scientia. Is ubi doctrinam exitiabilem aggressus est, Marco potissimum praeceptore Aegyptio, multos nobilium, pluresque populares ac mulieres novarum rerum cupidas, imo et episcopos allicuit in societatem; ut perfidiae tabes pleraque Hispaniae pervaserit. In concilio *Caesar-august.* damnatus *Priscillianus* malis suorum artibus promotus est ad episcopatum *Labiensem* (aliis *Abulensem*). *Gratiani* imp. edicto expulsi regno *Hisp. Priscillianistae*; paulo autem post restituti sedibus suis. Causa eadem agitata denuo, refertur ad imperatorem; qui capitis damnavit *Priscillianum* cum praecipuis sectae ducibus. De omni hac tragoedia ita demum pronuntiat *Sulpicius*: *Ac mea quidem sententia est, mihi tam reos, quam accusatores displicere.*

Velim conferas ejus Hist. sacr. Lib. II. circa finem; ubi haec omnia pluribus verbis ac ornatioribus edisserit.

C A P U T XXXV.

*Haereticos scriptura uti et abuti,
demonstratur exemplis.*

Hic fortasse aliquis interroget, an et haeretici divinae scripturae testimoniis utantur. 1) Utuntur plane, et vehementer quidem. Nam videas, eos volare per singula quaeque sanctae legis volumina, per Moysi, per regum libros, per psalmos, per apostolos, per evangelia, per prophetas. Sive enim apud suos, sive alienos, sive privatim, sive publice, sive in sermonibus, sive in libris, sive in conviviis, sive in plateis, nihil unquam paene de suo proferunt, quod non etiam scripturae verbis adumbrare conentur. Lege 2) *Pauli Samosatani* opuscula, 3) *Priscilliani*, 4) *Eunomii*, 5) *Joviniani*, 6) reliquarumque pestium; cernas infinitam exemplorum congeriem, prope nullam omitti paginam, quae non novi, aut veteris testamenti

sententiis fucata, et colorata sit. Sed tanto magis cavendi, et pertimescendi sunt; quanto occultius sub divinae legis umbraculis latitant. Sciunt enim, foetores suos nulli fere esse placituros: si nudi et simplices exhalentur: atque idcirco eos coelestis eloqui velut quodam aromate aspergunt, ut ille, qui humanum facile despiceret errorem, divina non facile contemnat oracula. Itaque faciunt, quod hi solent, qui 7) parvulis austera quaedam temperaturi pocula, prius oras melle circumlinunt, ut incauta aetas, cum dulcedinem praesenserit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam iis curae est, qui mala gramina et noxios succos medicaminum vocabulis praecolorant: ut nemo fere, ubi supra scriptum legerit remedium, suspicetur venen-

- 1) *Utuntur plane etc.* Haereticos divinis scripturis uti et abuti, traditur vulgato axioma: *Haereses non sunt natae nisi ex scripturis sacris, male intellectis*; quod suo testimonio confirmat beatus Vigilius: *Varias quidem, inquit Lib. II. adv. Eutychen cap. 1. et diversus, ex uno tamen perfidiae fonte haereticae pravitatis error emersit: cardo enim pessimus, et origo malorum, quae ex sese cunctarum impietatum occasiones peperit, haec est, dum coelestium dictorum virtus vitio malae intelligentiae temerata, non secundum sui qualitatem sensus perpenditur; sed in*

alias res, pro arbitrio et voluntate legentis, secus quam veri ratio postulat, derivatur. Et hoc ex omnium haereticorum commentis cuique deprehendere facile est.

- 2) *Pauli Samosateni opuscula etc.* Aetate Vincentii haud dubie adhuc exstiterunt; dum ad eorum lectionem provocat. Apud *Mansi* Tom. I. Conc. pag. 1032. invenire est reliquias eorum nonnullas.
- 3) *Priscilliani etc.* De quo sermo erat capite praecedente. Primus is erat, qui haereseos causa capitis damnatus est quarto vergente seculo. *Scriptis opuscula plura*, velut legitur apud *Hieron.* de viris illustribus cap. 121. Fragmentum quoddam, ceteris injuria temporum deperditis, occurrit in *Orosii* commonitorio apud *Aug.* Tom. VIII. pag. 1433. Id quod huc spectat de *Priscillianistis* ex eodem *Augustino* lubet adjungere: *Nihil, inquit haer. 70., scripturarum canonicarum repudiant simul cum apocryphis legentes omnia, et in auctoritate sumentes; sed in suos sensus allegorizando vertentes; quidquid in sanctis libris est, quod eorum evertat errorem.*
- 4) *Eunomii etc.* Ad nostram aetatem non pervenerunt, nisi *confessio fidei et Apologeticus*. Utrumque libellum intulit *Fabricius* bibliothecae graecae Vol. VIII. *Caveus* in hist. litter. exhibet utriusque opusculi initium duntaxat et finem. In deperditis numerantur ejus *epistolae, apologeticus alter, et expositio epistolae ad Romanos.*
- 5) *Joviniani etc.* Ex *Joviniani* duobus libris, quos refutavit *Hieronymus*, pauca supersunt; praeter ea,

quae refert *Hieronymus* Lib. I. adversus *Jovinianum* cap. 1.

6) *Reliquarumque pestium etc.* *Tertullianus* tribus integris capitibus 38. 39. 40. de praescript. exponit, quam variis modis haeretici corrumpere solent scripturam sacram, ejusque germanum sensum adnitantur depravare, ad suos venditandos errores, incautosque decipiendos.

7) *Parvulis nustera quaedam etc.* Eadem fere similitudine ad declarandas haeticorum fraudes usus est *Cassianus*: *Ora*, inquit Lib. VII. de incarn. cap. 3., quodammodo poculi pestilentis dulcedine quadam, et quasi melle circumlinis, ut haurientes ingestum poculum homines, dum illecebrosa degustant, perniciosam non sentiant. Antea dixerat: *Veneficorum quorundam, ut ajunt, consuetudo est, ut in poculis, quae conficiunt, venenis mella permisceant, ut dulcibus nocitura celentur: et dum quis mellis dulcedine capitur, veneni peste perimatur.*

—————

C A P U T XXXVI.

*Parabola de lupis in vestimentis ovium
haereticorum fallacias declarat.*

Inde denique et Salvator clamabat: *Attendite vobis a pseudo-prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ovium; ab intus autem sunt lupi rapaces* (Matth. VII. 15.) 1) Quid est vestitus ovium, nisi prophetarum et apostolorum proloquia, quae iidem ovili quadam sinceritate, agno illi immaculo, qui tollit peccatum mundi, tanquam veldera quaedam texuerunt? Qui sunt lupi rapaces, nisi sensus haereticorum feri et rabidi, qui caulas ecclesiae semper infestant, et gregem Christi, quaqua possunt, dilacerant? sed ut fallacius incautis ovibus obrepant, manente luporum ferocia; deponunt lupinam speciem, et sese divinae legis sententiis, velut quibusdam velleribus obvolvunt: ut, cum quisque lanarum mollitiem praesenserit, nequaquam aculeos dentium* pertimescat. Sed quid ait Salvator? 2) *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*; id est, cum coeperint divinas illas voces non jam proferre tantum: sed etiam interpretari: tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligetur: tunc novitium virus exhalabitur: tunc primum scindi sepem videas, tunc trans-

ferri patrum terminos, tunc catholicam fidem caedi, tunc ecclesiasticum dogma lacerari.

1) *Quid est vestitus ovium etc.* Eodem plane modo ante *Vincentium* propositam Christi doctrinam exposuit *Tertullianus* cap. 4. de praescript. *Quaenam*, inquit, *sunt pelles ovium, nisi nominis Christiani extrinsecus superficies? Qui lupi rapaces, nisi sensus et spiritus subdoli, ad infestandum gregem Christi intrinsecus delitescentes*: quos postea vocat *pseudoprophetas, falsos praedicatores, pseudapostolos, adulteros evangelizatores, Antichristos etc.* His consona sunt, quae habet *Cyprianus* Lib. adversus *Novatianum* haereticum: *Praedixerat*, inquit, *Dominus, multos esse venturos sub pellibus ovium rapaces lupos. Qui sunt isti rapaces lupi, nisi sensu subdolo conspirantes ad infestandum gregem Christi?* Eadem inculcat in libro de zelo et livore pag. 467. ed. *Oberthür.*

1) *Ex fructibus eorum cognoscetis eos etc.* Intelligit *Vincentius* nomine *fructuum*, ex quibus agnoscendi sint ementiti prophetae, nova dogmata, quae praedicant, opposita a vitae majorum fidei. Recte id quidem. At neque contemnenda est, neque contraria *Vincentianae* interpretationi expositio patrum atque interpretum aliorum, qui per fructus mores intelligunt fallacium doctorum. Eam in rem scribebat *Vigilius* Lib. V. contra *Eutych.* cap. 1. „Sciens beatus apostolus *Paulus* profana et noxia lethalis doctrinae instituta posse veri specie obum-

„hrari, et latentibus intrinsecus dolis, arguta verbo-
 „rum superficie serpentinae grassationis virus obduci,
 „nec facile veneniferum poculum, mellis dulcedine
 „oblitum, sive permixtum, in ipso primo libantis gustu
 „sentiri atque discerni; magnum nobis et singulare in-
 „dagandae fraudis indicium dedit: ut ex cujusque
 „doctoris morum qualitate doctrinae sinceritas ex-
 „ploretur.“ Si itaque constet, suspicione avaritiae,
 superbiae, adulationis, aliisve vitiis laborare eos,
 qui novare dogmata, aut reformare religionem prae-
 sumunt: cogitandum est *de lupis sub pellibus*
ovinis.

C A P U T XXXVII.

*Pergit agere de pseudo-apostolis, scriptu-
 rae sacrae interpretibus non bonis.*

Tales erant ii, quos percutit apostolus *Paulus* in secunda ad *Cōrinthios* epistola dicens: *Nam ejusmodi*, inquit, *pseudoapostoli sunt operarii subdoli, 1) transfigurantes se in apostolos Christi?* Proferebant apostoli psalmorum auctoritates; proferebant et illi. Proferebant apostoli sententias prophetarum; et illi nihilominus proferebant. Sed cum ea, quae similiter protulerant, interpretari non simili-
 ter coepissent: tunc simplices a subdolis,

tunc infucati a fucatis, tunc recti a perversis, tunc postremo veri apostoli a falsis discernebantur. *Et non mirum, inquit, ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis.* Non est ergo magnum; si mi istri ejus transfigurantur sicut ministri justitiae. Ergo secundum apostoli *Pauli* magisterium, quotiescunque vel pseudoapostoli, vel pseudoprophetae, vel pseudodoctores divinae legis sententias proferunt, quibus male interpretatis errores suos adstruere conentur: 2) non dubium est, quin auctoris sui callida machinamenta sectentur, quae ille nunquam profecto comminisceretur; nisi sciret, omnino nullam esse ad fallendum faciliorem viam, quam ut, ubi nefarii erroris subinducitur fraudulentia, ibi divinorum verborum praetendatur auctoritas. Sed dicet aliquis: Unde probatur, quia 3) sacrae legis exemplis diabolus uti soleat? Legat evangelia, in quibus scribitur: *Tunc assumpsit illum diabolus, id est, Dominum salvatorem; et statuit illum super pinnam templi: et dixit ei: si filius Dei es: mitte te deorsum. Scriptum est enim, quod angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus tolerant te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Quid hic faciet misellis hominibus, qui ipsum Dominum majestatis scripturarum testimoniis appetivit? *Si, inquit, filius Dei*

es: mitte te deorsum. Quare? *Scriptum est enim*, inquit. Magnopere nobis doctrina loci istius attendenda atque retinenda est, ut tanto evangelicae auctoritatis exemplo, quando aliquos apostolica, seu prophetica verba proferre contra catholicam fidem viderimus, diabolum per eos loqui imo dubitemus. Nam sicut tunc caput capiti, ita nunc quoque membra membris loquuntur, membra scilicet diaboli membris Christi, perfidi fidelibus, sacrilegi religiosi; haeretici postremo catholicis. Sed quid tandem dicunt? *Si*, inquit, *filius Dei es: mitte te deorsum*: hoc est, si filius esse vis Dei, et haereditatem regni coelestis accipere, *mitte te deorsum*, id est, ex istius te sublimis ecclesiae, quae etiam templum Dei putatur, doctrina et traditione demitte. Ac si quis interroget quemdam haeticorum sibi talia persuadentem: Unde probas, unde doces, quod ecclesiae catholicae universalem et antiquam fidem dimittere debeam: statim ille: *Scriptum est enim*. Et continuo mille testimonia, mille exempla, mille auctoritates parat de lege, de psalmis, de apostolis, de prophetis, quibus novo et malo more interpretatis, ex arce catholica in haereseos barathrum infelix anima praecipitatur. Jam vero 4) illis, quae sequuntur, promissionibus miro modo incautos homines haeretici decipere consueverunt. Audent etenim,

polliceri, et docere, quod in ecclesia sua, id est, in communionis suae conventiculo, magna et specialis ac plane personalis quaedam sit Dei gratia; adeo ut sine ullo labore, sine ullo studio, sine ulla industria; etiamsi nec petant, nec quaerant, nec pulsant, quicumque illi ad numerum suum pertinent, tamen ita divinitus dispensentur, ut angelicis eVecti manibus, id est, angelica protectione servati, nunquam possint offendere ad lapidem pedem suum, id est, nunquam scandalizari.

1) *Transfigurantes se in apostolos Christi etc.* 2. Cor. XI. 13. et in sequente commate: *Ipsē sathanas transfigurat se in angelum lucis.* Quae in verba commentans *Cyprianus* de unitate ecclesiae cap. 2. scribebat de doctoribus adulteri is: *Asserentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem pro obtentu spei, perfidiam sub praetextu fidei, antichristum sub vocabulo Christi, ut, dum verisimilia rētiuntur, veritatem subtilitate frustrentur.*

2) *Non dubium est, quin auctoris sui etc.* Vocabulo *auctoris* designari hoc loco cacodaemonem, verborum textus satis declarat. Pseudodidascalos esse imitatores maligni genii, cane pejus et angue fugiendos, monet beatus *Cyprianus*: *Vitate*, inquit ep. 40., *lupos, qui oves a pastore secernunt. Vitate linguam diaboli venenatam, qui ab initio mundi fallax semper, et mendax*

mentitur, ut fallat, blanditur, ut noceat, bona promittit, ut malum tribuat, vitam pollicetur, ut perimat.

3) *Sacrae legis exemplis diabolus etc.* Divinarum litterarum oraculis uti, et abuti daemonem, coaevus *Vincentio Cassianus* tradidit lib. VII. de incarn. cap. 3., ostenditque adductis verbis evangelicis, *Matth. IV. aut Luc. IV. 1. seq. veteratorem stygium mala fide egisse; dum adduceret verba psalmi 90. Angelis suis mandavit de te etc.* Reprehendit dolosum exegetam, quod cohaerentia et subiecta callide dissimulaverit. Eadem reprehendens in haereticis: *Video, inquit ad Nestorium, a qua doctus es, corrumpere scripturarum sensum; illius enim credendus es, habere institutionem; cujus sequeris exemplum. Sic enim diabolus in evangelio tentans Deum: Si filius, inquit, Dei es etc.* Paulo autem ante hunc in modum compellaverat *Nestorium: Cur ergo, haeretice, non hoc modo, quae in apostolo legeras, incolumia, et inviolata posuisti? sed partem ingeris; partem subtrahis: et ut adstruere falsitatem per scelus possis, veritatis verba furaris.*

4) *Illis, quae sequuntur, promissionibus etc.* Ea, quae hinc ad finem usque istius capituli disputantur, istiusmodi sunt, ut prae ceteris ansam praebuerint *Norisio*, annumerandi *Vincentium* scholae *Semipelagianae* doctoribus. Quicumque enim in id genus controversiis rudis non fuerit, non negabit, loqui, aut sentire auctorem nostrum cum *Semipelagianis*; velut in prolegomenis monuimus suo loco. Legebant *Semipelagiani*, quorum princeps erat *Cassianus*

nus, sancti *Augustini* libros, non ut discerent: sed ut contradicerent et accusarent haereticae pravitatis, velut apparet ex pericopa hujus capitis, in qua versamur. Modestissimus *Augustinus*, in omni illa cum *Semipelagianis* habita concertatione, ab acerbitate gravioris censurae sedulo abstinens, postremis verbis, quasi valedicturus *Semipelagianis* librum *de dono perseverantiae* ita finit: *Qui vero errare me existimant, etiam atque etiam diligenter, quae sunt dicta, considerent; ne fortassis ipsi errent.*

C A P U T XXVIII.

Regulae discernendi doctrinam orthodoxam a falsa.

Sed dicet aliquis: si divinis eloquiis, sententiis, promissionibus et diabolus et discipuli ejus utuntur: quorum alii sunt pseudoapostoli, alii pseudoprophetae et pseudomagistri, et 1) omnes ex toto haeretici: quid faciant catholici homines et matris ecclesiae filii? Quonam modo in scripturis sanctis veritatem a falsitate discernent? Hoc scilicet facere magnopere curabunt, quod 2) in principio *commonitorii* istius sanctos et doctos viros nobis tradidisse scripsimus; ut divinum

canonem secundum universalis ecclesiae traditiones et juxta catholici dogmatis regulas interpretentur; in qua item catholica et apostolica ecclesia sequantur universitatem, antiquitatem, 3) consensionem. Et siquando pars contra contra universitatem, novitas contra vetustatem, unius vel paucorum errantium dissensio contra omnium, vel certe multo plurium catholicorum consensionem rebellaverit: praeferant partis corruptioni universitatis integritatem; in qua eadem universitate novitatis profanitati antiquitatis religionem; itemque in ipsa vetustate unius, vel paucissimorum temeritati primum omnium generalia, siqua sunt, universalis concilii decreta praeponant; tunc deinde, si id minus est, sequantur, quod proximum est, multorum atque magnorum consentientes sibi sententias magistrorum. Quibus, adjuvante Domino, feliciter, sobrie, sollicite observatis, non magna difficultate, noxios quosque exsurgentium haereticorum deprehendemus errores.

- 1) *Omnes ex toto haeretici etc.* *Haeretici* nomen erat olim vox media; neque in deteriore semper partem sumebatur, ut videre est apud *Svicerum* in thesauro eccles. Stricte ac proprie nunc fere accipitur pro eo, qui dogma aliquod christianae religioni certum, et eliquatum non recipit. In ecclesia Christi a primis seculis ad haec usque tempora existisse

haereticos, qui doctrinis fallacibus turbant gregem dominicum, nemo ibi inficias, quicumque in scripturis sacris et annalibus ecclesiasticis plane rudis non fuerit. Haereticorum in numerum referri a *Vincen- tio pseudoapostolos, pseudoprophetas, pseudoma- gistros*, de quibus agit hoc capite, improbabit ne- mo, iis fortasse solum exceptis, qui in tradenda re- ligione istiusmodi principia adoptant, ex quibus con- sequens est, vanum esse haereticorum nomen, phan- tasma, et inane spectrum. Tuentur novatores, ex unis scripturis sacris sperandam esse veritatem; hinc- que haurienda esse christianae religionis dogmata. Es- se privatum quemlibet, discrimine nullo, divini codi- cis interpretem legitimum; relictumque esse unius- cuiusque arbitrio, seligere, et amplecti dogmata, quae in sacris voluminibus sibi visus est perspexisse; rejicere autem alia, de quibus aliter judicaverit. Qui- cunque hanc methodum spectaverit mente praejudi- catis opinionibus libera, sincere, ut par est, agere si velit, ultro fatebitur, hinc consequi, haereticos in ecclesia christiana dari non posse. Quidquid enim sen- seris de rebus religionem attinentibus; quidquid cre- dideris, vel non credideris; impune senties, credes, aut non credes: quin heterodoxiae causa negotium tibi facessi jure possit. Siquidem sit unusquisque suae fidei judex, aut arbiter, et cum, quod uni licet, liceat omnibus; nemo unus haeretici nominis appella- tione notandus, utut refragetur scripturae sacrae et omni retro traditioni ecclesiasticae. En quo ducat neoterica haec methodus tradendae religionis, inveni- endaeque veritatis! Quanto firmioribus res catholico- rum fundamenta nituntur!

2) *In principio commonitorii istius etc.* De ceteris, quae hoc capite continentur, actum est plenius praecedentibus capitulis 3. 4. 5. et seq. ad quae velim redeas.

3) *Consensionem etc.* Consensum omnium maximi momenti esse, et vel solum sufficere ad confutandas haereses, praeclara sententia enuntiat *Cassianus*: *Sufficere ergo*, inquit L. I. de incarn. cap. 3., *solus nunc ad confutandam haeresin deberet consensus omnium; quia indubitatae veritatis manifestatio est auctoritas universorum; et perfecta ratio facta est, ubi nemo dissensit; ita, ut, qui contra hoc sentire nitatur, hujus prima statim fronte non tam sit audienda assertio, quam damnanda perversitas: quia praejudicium secum damnationis exhibuit, qui iudicium universitatis impugnat; et audientiae locum non habet, qui a cunctis statuta convellit. Confirmata enim semel ab omnibus veritate, quidquid contra id venit, hoc ipso statim falsitas esse noscenda est; quod a veritate dissentit. Ac per hoc sufficere ei etiam id solum convenit ad sententiam damnationis, quod discrepat a iudicio veritatis.*

C A P U T XXXIX.

Praescribit leges de usu patrum contra haereticos.

Hic jam consequens esse video, ut exemplis demonstrem, quonam modo profanae haereticorum novitates, probatis atque collatis veterum magistrorum concordibus sibi met'sententiis et deprehendantur, et condemnentur. Quae tamen antiqua sanctorum patrum consensio 1) non in omnibus divinae legis quaestiunculis; sed solum, certe praecipue 2) in fidei regula magno nobis studio et investiganda est et sequenda. Sed neque semper, neque omnes haereses hoc modo impugnandae sunt; sed novitiae recentesque tantummodo, cum primum scilicet exoriantur; antequam infalsare vetustae fidei regulas ipsius temporis vetantur angustiis; ac priusquam, manante latius veneno, 3) majorum volumina vitiare conentur. Ceterum dilatatae et inveteratae hereses nequaquam hac via aggrediendae sunt; eo quod prolixo temporum tractu longa iis 4) fruendae veritatis patuerit occasio. Atque ideo quascunque illas antiquiores vel schismatum, vel haereseon profanitates nullo modo nos oportet, ni-

si 5) aut sola, si opus est, scripturarum auctoritate convincere, aut certe jam antiquitus universalibus sacerdotum catholicorum conciliis convictas damnatasque vitare. Itaque cum primum mali cujusque erroris putredo erumpere coeperit, et ad defensionem sui quaedam sacrae legis verba furari, eaque fallaciter et fraudulentur exponere, statim 6) interpretando canonum majorum sententiae congregandae sunt, quibus illud, quodcunque exurget novitium, ideoque profanum, et absque ulla ambage prodatur, et sine ulla retractione damnetur. 7) Sed eorum duntaxat patrum sententiae conferendae sunt, qui in fide, et communione catholica sancte, sapienter, constanter viventes, docentes et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, ut, quidquid vel omnes vel plures uno, eodemque sensu, manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi magistrorum concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certo ratoque habeatur; quidquid vero, 8) quamvis ille sanctus et doctus, quamvis episcopus, quamvis confessor et martyr praeter omnes, aut etiam contra omnes senserit; id inter proprias, et occultas et privatas opiniunculas a communis et publicae, generalis sententiae

auctoritate secretum sit ; ne cum summo aeternae salutis periculo , juxta sacrilegam haereticorum et schismaticorum consuetudinem , universalis dogmatis antiqua veritate dimissa , unius hominis novitium sectemur errorem.

1) *Non in omnibus divinae legis quaestiunculis etc.*
In divinis libris occurrunt multa , in quibus exponendis versati sunt patres , de rebus ad artes profanas spectantibus , cujusmodi sunt grammatica , rhetorica , physica , critica , chronologia , geographia , aliaeque id genus. In hujusmodi disciplinis , et *quaestiunculis* , ut *Vincentius* vocat , patres saepius cespitasse , et non raro lapsos esse in defectus manifestos , nemo , cui veritas cordi est , pernegabit ; sed sincero potius , quod res est , profitebitur.

2) *In fidei regula etc.* Secus statuendum est de scientia patrum , quae est divinorum dogmatum , legum moralium cognitio , atque traditio , per quam aut exponuntur , aut confirmantur , aut svadentur , quae Deus per scripturas sacras et voce Unigeniti sui credenda atque agenda mandavit ecclesiae suisque fidelibus. Quam quidem in rebus dogmatici sanctorum patrum consensionem magno studio monet esse indagandam *Vincentius*. Quando autem , aut quibus potissimum haereticis opponenda sit , mox subjungit :

3) *Majorum volumina vitare et.* Hortatur *Leriniensis* , ut novae haereses in primis quasi incunabulis vagientes mox suffocentur ; antequam invalescant ; atque ex temporis tractu accipiant robur : dum

novorum dogmatum magistri, ad conciliandam sibi, suisque erroribus fidem, summa perfidia vitare adnuntuntur veritatis monumenta, et scripta majorum. Id sibi in usu habuisse haereticos, ut sanctorum patrum commentaria adulterarent, cap. 18. de praescript. conquestus est *Tertullianus*: *quibus, inquit, fuit propositum, aliter docendi: eos necessitas coegit, aliter disponendi instrumenta doctrinae. Alius enim non potuissent aliter docere; nisi aliter haberent, per quae docerent haeresin.*

- 4) *Fruendae veritatis etc.* Alii legunt: *Furandae etc.* Utraque lectio displicet; nec satis congruit cum praecedentibus; ubi loquitur de haereticorum malis artibus in corrumpeendis veterum codicibus. Quid? si legeretur: *Fucundae*. Magis id quidem cum textu cohaerere arbitror, ut legenti palam est.
- 5) *Aut sola, si opus est, scripturarum auctoritate etc.* Aliter ea de re sentit *Tertullianus*. Vult, ex scripturis non esse disputandum cum haereticis. Caput enim XIX. de praescript. ita orditur: *Non ad scripturas provocandum est; nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum certa.* Capite autem XVII. praemiserat hujus asserti rationes varias. Quid enim ex scripturis, aut quo fructu disputabis adversus haereses? „Ista haeresis non recipit „quasdam scripturas: et si quas recipit; adjectionibus, „et detractionibus, ad dispositionem instituti sui in- „tervertit: et si recipit, non recipit integras; et si „aliquatenus integras praestat; nihilominus diversas „expositiones commentata convertit. Tantum veritati obstreperit adulter sensus, quantum et corruptor

„stylus etc.“ Quam ob rem initio ejusdem capiti scripserat: *Nihil proficit congressio scripturarum nisi plane ut aut stomachi quis ineat conversionem, aut cerebri.*

6) *Interpretando canonum sententiae congregandae etc.* Idem post antiquiora concilia, quae *Canus* refert Lib. VII. de auctoritate sanctorum cap. 3., apertius definivit Synodus Trid. Sess. IV.

7) *Sed eorum duntaxat patrum etc.* In scientia divinatorum dogmatum excelluerunt atque excellunt illi, qui nomine sanctorum patrum, ab ecclesia tamen (loquimur cum *Muratorio* Lib. III. de ingen. mod. cap. 16.) non a vulgo donati sunt. Intercedit quippe non exiguum discrimen inter eosdem, cum vulgo sancti patres appellantur, quicumque christiani scriptores doctrina vel antiquitate conspicui fuerunt; ut *Tertullianus*, *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, *Lactantius*, *Eusebius*. Nos vero eos hic tantum intelligamus, quos ecclesia ipsa probavit, atque sinceros, ac eruditos suae, seu potius apostolicae et christianae doctrinae testes, magistros, et iudices esse declarat; quales sine controversia sunt *Athanasius*, *Basilus*, *Nazianzenus*, *Nyssenus*, *Chrysostomus*, *Cyrillus Alexandrinus*, *Hilarius*, *Ambrosius*, *Hieronymus*, *Augustinus*, *Leo*, *Gregorius* alique similes, sanctissimi aequè et doctissimi viri; qui, ut loquitur *Vincentius*, in fide et communione catholica sancte, sapienter, constanter viventes, docentes et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt.

8) *Quamvis ille sanctus et doctus, quamvis episcopus etc.* Qui *commonitorium* doctrinae *Augustiniana* oppositum esse arbitrantur, hoc pariter loco opinionem suam suffulciunt. Nos vero ad *Vincentianum* hoc dictum, id solum adnotamus, similifere phrasi usum esse *Tertullianum* de praescriptionibus cap. 3. *Quid ergo, inquit, si episcopus, si diaconus, si vidua, si virgo, si etiam martyr lapsus a regula fuerit; ideo haereses veritatem videbuntur obtinere?*

C A P U T XL.

De ecclesiae docentis auctoritate ex I. Cor. XII. etc.

Quorum beatorum patrum sanctum, catholicumque consensum nequis sibi temere contemnendum forte arbitretur, ait in prima ad *Corinthios* apostolus: 1) *Et quosdam posuit Deus in ecclesia primum apostolos* (quorum ipse unus erat) *secundo prophetas* (qualem in actibus apostolorum legimus *Agabum*) *tertio doctores, qui tractatores nunc appellantur*; quos hic idem apostolus etiam *prophetas* interdum nuncupat; eo quod per eos prophetarum mysteria populis aperiuntur. Hos ergo in ecclesia Dei divinitus per tem-

pora, et loca dispensatos quisquis in sensu catholici dogmatis unum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem contemnit, sed Deum: a quorum veridica veritate nequis discrepet, impensius obtestatur idem apostolus, dicens (1. Cor. I. 10.) *Obsecro autem vos, fratres, ut idipsum dicatis omnes: et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia.* Quodsi siquis ab eorum sententiae communione desciverit: audiet illud ejusdem apostoli (1. Cor. XIV. 33.) *Non est Deus dissensionis; sed pacis:* id est, non est ejus, qui a consentiendi unitate defecerit; sed eorum, qui in consentiendi pace permanserint; *sicut in omnibus, inquit, ecclesiis sanctorum doceo;* id est, catholicorum, quae ideo sanctae sunt, quia in fidei communione persistunt. Et nequis forsitan, praetermissis ceteris, se solum audiri, sibi soli credi arrogaret, paulo post ait (1. Cor. XIV. 36.). *An a vobis, inquit, verbum Dei processit: aut in vos solos devenit?* Et ne hoc quasi perfunctorie acciperetur, adjecit: *siquis, inquit, videtur propheta esse aut spiritalis; cognoscat, quae scribo vobis; quia Domini sunt mandata.* Quae utique mandata, nisi ut, siquis est propheta, aut spiritalis, id est, spiritalium rerum magister, summo studio aequitatis et veritatis cultor existat; ut scilicet

neque opi iones suas ceteris praeferat, et ab universorum sensibus non recedat. Cujus rei mandata (1. Cor. XIV, 38.) *qui ignorat, ignorabitur*, id est, qui aut nescita non discit, aut scita contemnit, *ignorabitur*, hoc est, indignus habebitur, qui inter unitos fide et exaequatos humilitate divinitus respiciatur: quo malo nescio, an quidquam acerbius cogitari queat. Quod tamen juxta apostolicam comminationem 2) *Pelagiano* illi provenisse cernimus *Juliano*, qui se collegarum sensui, aut incorporare neglexit, aut excorporare praesumpsit. Sed jam tempus est, ut pollicitum proferamus exemplum, ubi, et quomodo sanctorum patrum sententiae congregatae sint, ut secundum eas ex decreto, atque auctoritate concilii ecclesiasticae fidei regula fingeretur. Quod quo commodius fiat, hic sit jam hujus *commonitorii* modus: ut cetera, quae sequuntur, ab alio sumamus exordio.

3) *Secundum commonitorium interlapsum est; neque ex eo amplius quidquam, quam postrema particula remansit, id est, sola recapitulatio, quae et subjecta est.* Ita habent codd. msc. et editiones vulgatae.

1) *Et posuit quosdam Deus esc.* 1. Cor. XII. 28.

Huic sancti *Pauli* testimonio merito adjungitur gravissima ejusdem apostoli sententia, locusque classicus de ecclesiae docentis auctoritate *Ephes. IV. 11*

— 14. *Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores — in opus ministerii, ad aedificationem corporis Christi — in unitatem fidei, ut jam non simus parvuli fluctuantes — et circumferamur omni vento doctrinae.* Quibus quidem verbis nihil potest esse testatius, quam divinae providentiae, quae in sui dispositione non fallitur, dum ecclesiae suae dedit pastores et doctores, fuisse semper et esse, ut, quae recta sunt, atque divinis praeceptionibus consentanea, praedicentur: ne simus parvuli fluctuantes, i. e. ne maneamus perpetuo pueri, ignari eorum, quae scire nos oportet: ne circumferamur omni vento doctrinae, i. e. ne decipiamur hominum callidorum astutia, rapti in errores a doctrina Christi alienos, proindeque separati ab unitate fidei. Quodsi, qui verbum Dei in ecclesia interpretantur, errarunt omnes, aut errant, Deo auctore erraret ecclesi: dum doctores a Christo sibi datos sequeretur. Quod blasphemum est dicere.

2) *Pelagiano illi Juliano etc.* Erat *Julianus* gente *Italus*, natus in *Apulia*, familia nobili, Graece et Latine doctus. *Epithalamium* scripsit in ejus nuptias *Paulinus Nolanus*. Dum erat orthodoxus, charissimus fuit *Augustino*. Ab *Innocentio* Romano pontifice ordinatus *Eclanensis* episcopus in *Campania*. Disputavit *Romae* pro *Pelagio*. Encyclicam *Zosimi* contra Pelagianos subscribere renuit. *Italia* pulsus, in *Ciliciam* navigavit ad *Theodorum Mopsuestenum*. Hinc *Constantinopolim* delatus, ibique impugnatus a *Mario Mercatore*, jussus est, vertere solum. Pro *Juliano* scripsit *Nestorius* ad *Coelestinum* papam. In synodo

Ephesina, ad quam proficiscentem *Nestorium*, i itinere comitabatur *Julianus*, uterque est damnatus. Post varios casus, quemadmodum pollicitus est *Vignierius*, se ostensurum ex codd. msc., idoneisque testimoniis, tandem in *Sicilia* ludimagister fatigatus concessit infelix ille *Julianus*. Haec, aliaque, maxime illa, quae attinent ejus scripta, atque concertationes cum *Augustino* habitas, accurate, copioseque enarrat *Norisius* Tom. I. operum theol.; unde nos quoque nostra decerpimus.

- 3) *Secundum commonitorium etc.* De secundo commonitorio haec habet *Gennadi* Cujus operis quia secundi libri in scedulis partem, a quibusdam furatam, perdidit; recapitulato ejus paucis sermonibus sensu primo (aliis pristino) compexit, et in librum unum (al. uno libro) edidit. Si, quod ait *Gennadius*, furtive surreptum est *Commonitorium* secundum: cur ea de jactura silet in praefatione *Vincentius*? Tantum loquitur de emendando, et limando commonitorio. Cumque perventum est ad finem *Commonit. I.* cap. 40., solum facit mentionem de *recapitulatione* Commonitorii II., quam ex illius naufragio relictam esse affirmat; si tamen haec verba *Vincentii* sunt.

C A P U T XLI.

Recapitulatio commonitorii primi.

Quae cum ita sint: jam tempus est, ut ea, 1) quae duobus his *commonitoriis* dicta sunt, in hujus secundi fine recapitulemus. Diximus in superioribus, hanc fuisse semper, et esse hodieque catholicorum consuetudinem, ut fidem veram duobus his modis approbent: primum divini canonis auctoritate; 2) deinde ecclesiae catholicae traditione; 3) non quia canon solus non sibi ad universa sufficiat; sed quia verba divina pro suo plerique arbitratu interpretantes, varias opiniones erroresque concipiant; atque ideo necesse sit, ut ad unam ecclesiastici sensus regulam scripturae coelestis intelligentia dirigatur, in his duntaxat praecipue quaestionibus, quibus totius catholici dogmatis fundamenta nituntur. Item diximus, in ipsa rursus ecclesia universitatis pariter et antiquitatis consensionem spectari oportere; ne aut ab unitatis integritate in partem schismatis abrumpamur, aut e vetustatis religione in haereseon novitates praecipitemur. Item diximus, in ipsa ecclesiae vetustate duo quaedam vehementer studioseque observanda, quibus penitus inhae-

rere deberent, quicunque haeretici esse nol-
lent: primum siquid esset antiquitus ab om-
nibus ecclesiae catholicae sacerdotibus uni-
versalis concilii auctoritate decretum; deinde
siqua nova exurgeret quaestio, ubi id mini-
me reperiretur, recurrendum ad sanctorum
patrum sententias, eorum duntaxat, qui suis
quisque temporibus et locis in unitate com-
munionis et fidei permanentes magistri pro-
babiles exstitissent; et quidquid uno sensu
atque consensu tenuisse invenirentur, id ec-
clesiae verum et catholicum, absque ullo
scrupulo judicaretur.

1) *Quae duobus his commonitoriis dicta sunt etc.*

Commonitorio priore praecipitur, antiquitatem doctrinae
retinendam esse, fugiendam vero dogmatum in rebus
fidei novitatem, omnes fere paginae perspicuo indi-
cant. In eo enim stabiliendo themate totum, quod
exstat, nempe liber *Vincentiani commonitorii* pri-
mus impenditur. Quid in libro secundo, qui deper-
ditus est, scripserit, incompertum est, nisi quod in
capitulis 42. et 43., quae sequuntur, nomine *reca-
pitulationis* quaedam referuntur, assuta ab ipso
auctore, sive, ut alii malunt, a *Gennadio*, sensum
auctoris imitante. Lubet, conjecturas varias, quas
vir doctus in epistola an. 1677. VI. Kal. Martii ad
Norisium protulit, huc transscribere: Suspikor, in-
quit epistolographus, alteram *commonitorii Vincen-
tiani* partem, quam excidisse dolemus, *Gennadius*
vero suffuratam queritur, apertius *Augustini* doc-
trinam impugnasse, eamque ob causam vel subreptam

ab amicis illius, odium a *Vincentii* capite remove-
 rentur, vel superiorum auctoritate suppressam,
 vel a *Vincentio* ipso opusculum retractante resectam,
 vel denique, si forsan post mortem ejus e tenebris emis-
 sum, meliori consilio ab haeredibus schedarum ista poste-
 riori parte fuisse minutam. Si enim, quod *Genna-
 dius* scribit, secundi libri maximam in schedulis par-
 tem a quibusdam *furatam* perdidit, vix alia animo
 occurrit ratio, quae ad id amicos familiaresque com-
 moverit, quam quod aliquid pars illa continebat *Au-
 gustini* memoriae minus honorificum ac forsan inju-
 riosum. De furto, quod *Gennadius* commemorat,
 silet prorsus *Vincentius*; atque ita suam utrius-
 que libri anacephaleosin concinnat, ut illam non ex
 occasione furti confectam testetur; sed ut *memoria
 commonendi assiduitate reparetur, et prolixita-
 tis fastidio non obruatur*. Aut igitur male divinat
Gennadius: aut etiam fallere voluit, furtum menti-
 tus; ne videlicet *Augustinianae* id doctrinae honori
 cederet, ac Semipelagianorum suorum dedecori: si
Vincentius vel non ausus esset palam, ac publice
Augustini dogmata insectari: vel forsan a Semipela-
 gianismo desciscens, partem hanc sponte propria
 aeternis ignibus addicere nisus esset. Utut sit, hoc
 factum ex libri ipsius inspectione liquet, non unius
 libri secundi, quod scribit *Gennadius*, recapitula-
 tionem, sed utriusque ab auctore esse confectam; ex
 quo suspecta iterum redditur de *Vincentio Lerinen-
 si* narratio, vel falsitatis, vel suppositionis; quod
 de aliis bene multis, libro *de viris illustribus*, docti
 non dubitant.“ Hactenus laudatae epistolae fragmen-
 tum, quod referunt fratres *Ballerini* Tom. I. opp.
 hist. Norisii pag. 493. seq. Facile praevideo, iis,
 qui hasce conjecturas legent, pro eo, quo in *Vin-*

centium comparati sunt animo, placituras esse, displiciturasve. Me quod attinet; ut tueri omnes non ausim; ita nec velim rejicere singulas.

2) *Deinde ecclesiae catholicae traditionem etc.* In dijudicandis probandisque fidei dogmatis ecclesiae traditionem esse necessariam, tenuisse antiquos patres, liquet ex testimoniis *Irenaei, Tertulliani, Chrysostomi, Augustini*; quae cap. I. *commonitorii* adduximus. Quibus nunc addo *Origenem*, qui in praefat. operis *επι αρχων*, postquam scripserat, *illam solam credendum esse veritatem, quae in nullo ab ecclesiastica et apostolica discordet traditione*; hunc in modum prosequitur reprehendens haereticos, qui scripturas jactitabant, rejecta traditione: *Nos, inquit, illis credere non debemus; nec exire a prima et ecclesiastica traditione; nec aliter credere, nisi quemadmodum per successionem ecclesiae Dei tradiderunt nobis.*

3) *Non quia canon solus . . non sufficiat etc.* Quid sit de hac *Vincentii* sententia, monuimus Cap. II. *commonitorii*. Non omnia dogmata sacris litteris consignasse apostolos, traditum est ab antiquis christianae ecclesiae magistris. Nonnullos eam in rem laudavimus *commonitorii* loco cit. Labet iisdem quosdam adnectere. Huc certe spectat *Basilius*, qui in Opere de Spiritu sancto cap. 29. ita habet: *Plurima arcanæ citra scripturam recepta sunt nobis, Arbitramur autem apostolicum esse, etiam non scriptis traditionibus inhaerere.* His consona leguntur apud *Greg. Nyssenum*: *Sufficit, inquit Lib. III. contra Eunomium, nobis ad dogmatis probationem; quod venientem ad nos a*

majoribus traditionem habemus; velut haereditariam quendam per successionem ab apostolis continuato per sequentes sanctos seris transmissam. Audiendus demum beatus Hieronymus, qui dial. adv. Lucif. hac ratione disputans: Alia multa, inquit, quae per traditionem in ecclesia observantur, auctoritatem sibi scriptae legis usurpurant. Alia id genus patrum testimonia suppeditat Nat. Alex. Hist. eccl. Sec. III, dissert. 13. et 14.

CAPUT XLII.

Recapitulatio Commonitorii secundi.

Quod ne praesumptione magis nostra, quam auctoritate ecclesiastica promere videremur, exemplum adhibuimus sancti concilii, quod ante triennium ferme 1) in Asia apud *Ephesum* celebratum est V V. CC. *Basso Antiochoque* consulibus: ubi cum de sancendis fidei regulis disceptaretur, neque illic forsitan profana novitas 2) in modum perfidiae *Ariminensis* obreperet, universis sacerdotibus, qui illo 3) ducenti fere numero conveniant, hoc catholicissimum, fidelissimum atque aptissimum factu visum est, ut in medium sanctorum patrum sententiae proferren-

tur; quorum alios martyres, alios confesso-
res, omnes vero catholicos sacerdotes fuisse,
et permansisse constaret; ut scilicet rite at-
que solemniter, ex eorum consensu atque de-
creto antiqui dogmatis religio confirmaretur.
Quod cum ita factum foret: jure, meritoque
impius ille *Nestorius*, catholicae vetustati
contrarius: beatus vero *Cyrillus*, sacrosanc-
tae antiquitati consentaneus judicatus est.
Et ut ad fidem rerum nihil deesset, tam no-
mina et numerum (licet ordinem fuisset
obliti) edidimus eorum patrum, juxta quo-
rum ibidem concinentem sibi, concordemque
sententiam, et legis sacrae proloquia expo-
sita sunt, et divini dogmatis regula constabi-
lita est: quos, ad confirmandam memoriam,
hic quoque recensere nequaquam superfluum
est. Sunt ergo hi viri, quorum in illo conci-
lio vel tanquam judicum, vel tanquam tes-
tium scripta recitata sunt: 4) Sanctus *Petrus
Alexandrinus* episcopus, doctor praestantis-
simus et martyr: sanctus *Athanasius*, ejusdem
civitatis antistes, magister fidelissimus, et
confessor eminentissimus: sanctus *Theophilus*,
ejusdem idem urbis episcopus, vir fide, vi-
ta, scientia satis clarus; cui successit vene-
randus *Cyrillus*, qui nunc *Alexandrinam* il-
lustrat ecclesiam. Et ne forsitan unius ci-
tatis ac provinciae doctrina haec putaretur;
adhibita sunt etiam illa *Cappadociae* lumina,

sanctus *Gregorius* episcopus et confessor de *Nazianzo*, sanctus *Basilius Caesareae Cappadociae* episcopus et confessor; sanctus item alter *Gregorius Nyssenus* episcopus, fidei, conversationis, integritatis et sapientiae merito, fratre *Basilio* dignissimus. Sed ne sola *Graecia*, aut *Oriens* tantum, verum etiam *Occidentalis* et *Latinus* orbis ita semper sensisse approbaretur: lectae sunt quoque ibi quaedam ad quosdam epistolae sancti 5) *Felici*s martyris et sancti *Iulii* urbis *Romae* episcoporum. Et ut non solum caput orbis, verum etiam latera illi iudicio testimonium perhiberent, adhibitus est a meridie beatissimus *Cyprianus*, episcopus *Carthaginensis* et martyr; a *Septemtrione* sanctus *Ambrosius, Mediolanensis* episcopus 6). Hi sunt igitur omnes apud *Ephesum* sacro decalogi numero magistri, consilarii, testes iudicesque producti, quorum beata illa synodus doctrinam tenens, consilium sequens, credens testimonio, obediens iudicio, absque taedio, praesumptione et gratia de fidei regulis pronuntiavit. Quamquam multo amplior maiorum numerus adhiberi potuerit; sed necesse non fuit: quia neque multitudine testium negotii tempora occupari oportebat; et decem illos non aliud vere sensisse, quam ceteros omnes collegas suos nemo dubitabat. Post quae omnia adjecimus etiam beati *Cyrilli*

sententiam; quae gestis ipsis ecclesiasticis continetur. Namque cum lecta esset 7) sancti *Capreoli*, episcopi *Carthaginensis* epistola, qui nihil aliud intendebat, et precabatur, nisi ut, expugnata novitate, antiquitas defenderetur, ita episcopus *Cyrillus* prolocutus est, et definivit; quod hic quoque interponere non abs re videtur. Ait enim in fine gestorum: *Et haec, inquit, quae lecta est epistola venerandi et multum religiosi episcopi Carthaginensis Capreoli fidei gestorum inseretur: cujus aperta sententia est. Vult etenim antiquae fidei dogmata confirmari; novitia vero et superflua adinventum, et impie promulgata reprobari atque damnari. Omnes episcopi acclamarunt: Haec omnium voces sunt: haec omnes dicimus: hoc omnium votum est.* Quae tandem omnium voces, aut quae omnium vota, nisi ut, quod erat antiquitus traditum, teneretur, quod adinventum nuper, exploderetur? Post quae admirati sumus, et praedicavimus, quanta concilii illius fuerit humilitas et sanctitas, ut tot numero sacerdotes, 8) pae-ne ex majori parte metropolitani, tantae eruditionis tantaeque doctrinae, ut prope omnes possent de dogmatibus disputare, quibus propterea ipsa in unum congregatio audendi abs se aliquid, et statuendi addere videretur fiduciam: nihil tamen novarent; nihil praesumerent, nihil sibi penitus arrogarent; sed

omniummodis praecaverent, ne aliquid posterit traderent, quod ipsi a patribus non accepissent: et non solum in praesenti rem bene disponerent; sed etiam post futuris exempla praeberent, ut et ipsi scilicet sacratae vetustatis dogma colerent; profanae vero novitatis adinventa damnarent. Invecti etiam sumus in 9) *Nestorii* scelaratam praesumptionem, quod sacram scripturam se primum, et solum intelligere, et omnes eos ignorasse jactaret, quicumque ante se magisterii munere praediti divina eloquia tractavissent; universos scilicet sacerdotes, universos confessores et martyres, quorum alii explanassent legem Dei, alii vero explanantibus consensissent, vel credidissent; totam postremo etiam nunc errare, aut semper errasse asseveraret ecclesiam, quae, ut ipsi videbatur, ignaros, erroneosque doctores et secuta esset, et sequeretur.

- 1) *In Asia apud Ephesum etc.* *Theodosius* imperator, ut a *Nestorio* excitatos in Oriente tumultus componeret, per *Petronium V. C.* cum *Coelestino* pontifice egit de cogenda oecumenica synodo; quam ad festum pentecostes an. 431. indixit *Ephesum*; vocavitque ad id concilii metropolitae potissimum; ex episcopis vero eodem invitavit beatum *Augustinum*, fama sanctitatis et sapientiae late celebrem; destinato ad id muneris *Ebagnio Magistratiano*, qui ubi *Carthaginem* cum sacris divalibus appulit, a

Capreolo illius civitatis episcopo comperit, *Augustinum* obiisse. Acceptis itaque a *Carthaginensi* episcopo litteris de obitu *Augustini Constantinopolim* ad imperatorem rediit; velut referunt *Capreolus* in epistola actis concilii *Ephesini* inserta; et *Liberatus*. Breviarii cap. 5.

2) *In modum perfidiae Ariminensis etc.* De conventu *Ariminensi*, tanquam re inter omnes nota, non adjicimus, nisi verba quaedam sancti *Augustini*, Epistola 93. alias 48. dolet *Hipponensis* praesul, *Ariminenses patres delusos fuisse obscuris verbis, ut putarent, hoc credi ab Arianis, quod ipsi credebant.* Et in Lib. II. contra *Maximum* cap. 14. multos, dicit in concilio *Ariminensi paucorum fraude fuisse deceptos.*

3) *Ducenti fere numero convenerant etc.* De numero episcoporum, qui erant praesentes in synodo *Ephesina*, non videntur auctores inter se consentire. Immo unus idemque *Cyrillus* non unum idemque de patrum numero ubique statuit. *Ad populum* enim, et *clerum Alexandrinum* scribit, fuisse plus minus ducentos: in *libellis pro se et Memnone* synodo exhibitis, plus quam ducentos: in *libello ad principem* contra *Joannem Antiochenum* ducentos et decem. *Marius Mercator* in praefat. ad symbolum *Theod.* recenset ducentos septuaginta quatuor. Tradunt alii, centum sexaginta duntaxat subscripsisse damnationi *Nestorii*. Alii denique referunt, fuisse centum nonaginta octo, qui subscriptis nominibus damnarint *Nestorium*. Sed conciliari haec omnia facile queunt: temporis habeatur ratio. Non omnes enim episcopi eodem tempore venerunt *Ephesum*:

et qui accesserunt ad sanctam synodum post damnationem *Nestorii*; ipsi quoque ejus depositioni calculum addidere. Vid. *Berti* in adnotat. ad *Hist. Pelag.* Lib. II. cap. 9.

- 4) *S. Petrus Alex. ep. . . et martyr etc.* Occubuit, imperante *Maximino*. Scripsit praeter alia, opus *de divinitate*, ex quo in *Ephesina* synodo recitata est pericopa, qua commendatur in rebus religionem attinentibus doctrinae antiquitas; rejecta n vitiorum dogmatum vanitate.
- 5) *Felicitis martyr et sancti Julii etc.* Non diffitetur *Vincentius*, se ordinem fuisse oblitum, quo patrum scripta in synodo recitata fuerint. Post *Petrum* enim et *Athanasium* erant nemorandi *Julius* et *Felix*, post *Theophilum* *Cyprianus*; deinde *Ambrosius*; quibus subjungendi erant *Nazianzenus*, *Basilus*, *Nyssenus*; non omisso *Attico* et *Amphilochio*, ut *Salinas* adnotat.
- 6) *Hi sunt igitur omnes etc.* Non decein duntaxat erant patres, quorum testimonii in synodo *Ephesina* ad profligandam *Nestorii* haeresin producta sunt; velut perperam affirmat *Vincentius*; fortasse deceptus codice vitiato. Praetermittendi quippe non erant *Amphilochius* et *Atticus*; ut ex codd. msc. et *Mario Mercatore* ostendit *Harduinus* Tom. I, C. C. pag. 147; quemadmodum post *Baluzium* adnotavit *Salinas*.

Erat autem *Amphilochius*, gente *Cappadox*; episcopus *Iconiensis* in *Licaonia*, humanis divinisque litteris apprime excultus, comparatus a sancto *Hieronymo* gentilibus suis *Basilio* et *Gregorio*.

Atticus vero successor sancti *Joannis Chrysostomi* in sede C. P., de re christiana praeclare meritus, strenuusque vindex catholici dogmatis adversus *Pelagianos*; ideoque multum laudatus ab *Hier. Aug.*, et patribus aliis; celebratusque a *S. Prospero* carm. de ingratis cap. III. hunc in modum;

Quid loquar, et curam magnam, quam gessit in urbe

Constantinopoli docto bonus ore sacerdos,
Atticus, antiqua legatos haereticorum
 Confutando fide? de qua nunc impia corda,
 Quamvis se obducta tegerent velamine forma
 Iudicii, et tacitae tulerant tormenta repulsae.

De Attico legi meretur *Norisius* Tom. I. Opp. theolog. cum adnotat. *Berti*.

7) *Sancti Capreoli episcopi Carthag. epistola etc.*
 Ex *Africa*, ut monet *Schmalfusius* pag. 233. Tom. III. hist. rel. et eccl. christ. per *Wandalorum* incursiones *Capreolus Carthag.* episcopus cum adesse synodo prohiberetur; *Bassulam* misit, ecclesiae *Carthag.* diaconum, qui *Africanae* ecclesiae fidem, nomine omnium testaretur. Atque hoc sensu synodi patres scripserunt ad principem, omnem ecclesiam *Africanam* adesse. *Capreoli* verba, quae festivis patrum acclamationibus excepta fuerunt, desumpta ex ejus epistola, missa ad synodum, praeterea, quae supra adduximus, haec sunt: „Vestram sanctitatem iterum atque iterum rogatam cupio, et spiritu sancto cooperante in cordibus vestris in omnibus, quae acturi estis, praesto futurum non dubito; novas doctrinas, priscae auctoritatis robore

„instructi e medio profligetis; atque ita quibuscunque
„novis erroribus resistati “

8) *Paene ex majori parte metropolitani etc.* Ex divalibus Augustorum litteris, quibus indicta est *Ephesina* synodus, liquido constat, jussos esse metropolitas, *Ephesum* ad diem dictam accurrere, data facultate, *ut nonnullos, quos nimirum idoneos judicaverint, provinciae suae episcopos, simul eodem secum adducant; ita ut neque necessarii ejus provinciae ecclesiis desint; neque ii rursum, qui ad eam rem apti censebuntur, in sacra synodo desiderentur.* Unde corrigenda est eorum persuasio, qui putant, ad constituendum generale concilium esse conditionem necessario requisitam, *ut vacentur episcopi omnes.*

9) *Nestorii sceleratam praesumptionem etc.* Sub nomine *Nestorii* a *Vincentio* hic loci intellectum esse sanctum *Augustinum*, affirmat *Hottingerus* Lib. II. Hist. de praedest. et grat. p. 334. Quis narravit *Turicensi* interpreti, sub *Nestorii* larva delitescere *Augustinum*? Qui vel *Nestorium*, vel *Augustinum* aut *Vincentium* parumper noverit, non ignorabit; quam parum fidei tribuendum sit asserto. ad quod confirmandum nulla ratio accedit. Accusavit *Vincentius Augustinum* haereseos? Permittamus; quod alii negant. Haeresis error est et vitium intellectus, in quod labuntur interdum etiam sanctissimi; ut exempla produnt. Erat *Augustinus* alienus ab omni fastu; sensitque de se humiliter, ac demisse; velut omnia ejus gesta, aequae ac scripta affatim testantur. Qua igitur fronte, quin nomini, famaequae suae plurimum officeret, potuisset *Vincentius*

scribere, *Augustinum jactitasse, se primum et solum intelligere scripturam sacram: omnes eos fuisse ignaros, quicunque ante se divina eloquia tractavissent etc.* Quis denique tantam calumniansi libidinem conciliabit cum sanctitate vitae, ac morum probitate, qua erat presbyter *Lerinensis*.

C A P U T XLIII.

Ejusdem continuatio et finis.

Quae omnia licet cumulate, abundeque sufficerent ad profanas quasque novitates obruendas, et extinguendas; tamen nequid deesse tantae plenitudini videretur, ad extremum adjecimus geminam 1) apostolicae sedis auctoritatem, unam scilicet sancti papae *Sixti*, qui nunc *Romanam* ecclesiam venerandus illustrat; alteram decessoris sui beatae memoriae papae *Coelestini*, quam hic quoque interponere judicavimus. Ait itaque sanctus papa 2) *Sixtus* in epistola, quam de causa *Nestorii Antiocheno* misit episcopo *Ergo*, inquit, *quia sicut ait apostolus, fides una est, quae evidenter obtinuit, dicenda credamus, et tenenda dicamus.* Quae sunt tandem illa credenda et dicenda? sequitur et ait: *nil ultra*, inquit, *liceat novitati: quia nihil addi convenit vetustati. Perspicua majorum fides, et credulitas*

nulla coeni permixtione turbetur. Omnino apostolice; ut majorum credulitatem perspicuitatis lumine ornaret; novitias vero profanitates ceni permixtione describeret. Sed et sanctus papa 3) *Caelestinus* pari modo eademque sententia. Ait enim in epistola, quam Gallorum sacerdotibus misit, arguens eorum conviventiam, quod antiquam fidem silentio destituentes, profanas novitates exsurgere paterentur: *Merito, inquit, causa nos respicit: si silentio foveamus errorem. Ergo corripiantur hujusmodi. Non sit his liberum, habere pro voluntate sermonem.* Hic aliquis fortasse addubitet, quinam sint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermonem, vetustatis praedicatores; an novitatis adinventores. Ipse dicat, dubitationem legentium ipse dissolvat. Sequitur enim; *Desinat, inquit, si ita res est, (id est, si ita est, ut apud me quidam urbes et provincias vestras criminantur, quod eas quibusdam novitatibus consentire noxia dissimulatione faciatis) Desinat itaque, inquit, si ita res est, incessere novitas vetustatem.* Ergo haec fuit beati *Coelestini* beata sententia, ut non vetustas cessaret obruere novitatem; sed potius novitas desineret incessere vetustatem. Quibus apostolicis catholicisque decretis quisquís refragatur: insultet primum omnium necesse est memoriae sancti *Coelestini*, qui statuit, ut desineret incessere novi-

tas vetustatem; deinde irrideat definita sancti *Sixti*, qui censuit, ne ultra quidquam liceat novitati: quia nihil addi convenit vetustati; sed et beati *Cyrilli* statuta contemnat, qui venerandi *Capreoli* zelum magna praedicatione laudavit, quod antiquae fidei dogmata confirmari cuperet; novitia vero adinventam damari: *Ephesinam* quoque synodum, id est, totius paene Orientis sanctorum episcoporum judicata proculcet, quibus divinitus placuit, nihil aliud posteris credendum decernere; nisi quod sacrata sibi in Christo consentiens sanctorum patrum tenuisset antiquitas, quique etiam vociferantes, et acclamantes uno ore testificati sunt, has esse omnium voces, hoc omnes optare, hoc omnes censere; ut, sicut universi fere ante *Nestorium* haeretici, contemnentes vetustatem, et asserentes novitatem damnati fuere; ita ipse quoque *Nestorius*, auctor novitatis, et impugnator vetustatis condemnaretur. Quorum sacrosanctae et coelestis gratiae munere inspirata consensio sicui displicet: quid aliud sequitur, nisi ut profanitatem *Nestorii* asserat non jure damnatam? Ad extremum quoque universam Christi ecclesiam, et magistros ejus apostolos et prophetas, praecipueque tamen beatum apostolum *Paulum*, velut quaedam purgamenta contemnat: illam, quod a religione colendae et excolendae semel sibi

traditae fidei nunquam recesserit; illum vero, qui scripserit: *O Timothee, depositum custodi: devitans profanas vocum novitates. Et item: Siquis vobis annuntiaverit, praeterquam, quod accepistis, anathema sit. Quod si neque apostolica doctrina, neque ecclesiastica decreta temeranda sunt, quibus secundum sacrosanctam universitatis et antiquitatis consensionem, cuncti semper haeretici, et ad extremum Pelagius, Coelestius, 4) Nestorius, jure meritoque damnati sunt, necesse est profecto omnibus deinceps catholicis, qui sese ecclesiae matris filios probare student, ut tantae sanctorum patrum fidei inhaereant, agglutinentur, immoriantur; profanas vero profanorum novitates detestentur, horrescant, insectentur, persequantur.*

Haec sunt fere, quae duobus *commonitoriis* latius disserta, aliquanto nunc brevius, recapitulandi lege, constricta sunt; ut memoria mea, cui adminiculandae ista confecimus, et commonendi assiduitate reparetur, et prolixitatis fastidio non obruatur.

*Explicit tractatus Peregrini contra
haereticos.*

1) *Apostolicae sedis auctoritatem etc.* Primatum Romani pontificis tunc agnitum fuisse, tum a Cyrillo, qui causam Nestorii ad sedem apostolicam devolvit, quam a Nestorio, qui contra devolutiq;

nem nunquam excepit, manifestum est. Causam quidem *Nestorii* ad se devolutam *Coelestinus*, in concilio Romano, examini subiecit; cumque comperisset, vera esse, quae de *Nestorio* nuntiabantur: datis ad *Nestorium* litteris, comminatus ipsi est *excommunicationis* sententiam; nisi *intra dies decem*, a recepta epistola, suum errorem *verbo et scripto retractaret*. Executionem vero sententiae *Cyrillo Alexandrino* commisit. Haec, aliaque *ex actis concilii* refert *Schmalzsius* T. III. Hist. rel. et eccl. christ. pag. 229. seq.

2) *Sixtus in epistola, quam Antiocheno misit etc.* *Antiochenus* iste episcopus, ad quem *Nestorianae* facti is causa, *Sixtus* papa dedit litteras erat *Joannes*, fautor *Nestorii* et *Cyrilli* adversarius; notus in annalibus ecclesiasticis a tumultibus, quos i synodo *Ephesina*, ac etiam postea excitavit. Agente potissimum *Theodosio* Augusto, rediit cum *Cyrillo* in concordiam, et anathema *Nestorio* dicitur.

3) *Papa Coelestinus in epistola etc.* Auctorem *Commonitorii* hanc *Coelestini* epistolam pro *Augustino* et ejus discipulis ad episcopos Galliae scriptam, mira arte ac inani opera in contrariam partem detorsisse, indicavimus in prolegomenis §. VII. not. 7. Idem confirmat *Norisius* adductis in medium insignium scriptorum testimoniis Tom. III. operum theol. Dissert. III. adversus scrupulos anonymi Galli, *Benedictini* et *Sorbónae* doctoris. Monet, id quod fide non bona scrupulorum auctor reticuit, *Vincetium* epistolae pontificiae paraphrasten, ter replicando illam exceptionem: *si ita res est*, delationem *Prosperi* et *Hilarii*, falsitatis insimulasse. Quod magis elucere videtur ex his, quae exegeta epistolae

eus addidit; dum pontificem, quasi de accusatione apud se facta subdubitaret, ita loqui facit: *Si ita est, apud me quidam urbes et provincias vestras criminantur.* Neque dicant, qui aliter sentiunt, esse incredibile, utramque litigantium partem papae litteras pro se allegasse. Exploratum quippe est, quod in disputationibus theologicis saepe fit, praecipue ubi agitur de dogmate non definito, utramque dissidentium partem eadem scripturae sacrae, conciliorum, patrum aut pontificum verba in sententiae suae favorem interpretari. Adjicere exempla in re clara, quid juvat? Ut nequid dissimulemus, fatendum est, aegre aut vix excusari hic posse *Vincentium*; nisi dicas, *Commonitorii* posteriora quatuor capita; aut *Recapitulationem* utriusque libri non esse *Vincentii*; sed *Gennadii*, aut alterius scholae *Semipelagianae* alumni. Qua de re nonnulla adnotata sunt in Prolegomenis l. c. Sed causae desperatae defensoribus relinquamus id solatii.

- 4) *Nestorius jure meritoque damnati etc.* Damnationis sententiam, quam patres *Ephesini* in *Nestorium* pronuntiarunt, legere est *Act. I.* hunc in modum: „Deprehendentes itaque partim ex litteris, „partim ex sermonibus, quos nuperrime in hac „*Ephesiorum* metropoli habuit, quique testimoniis „comperti sunt, illum impie sentire, et praedicare; „et coacti per sacros canones et epistolam sanctissimi fratris nostri et commi istri *Coelestini*, Romanae ecclesiae episcopi, lacrymis subinde perfusis, ad lugubrem „hanc contra eum sententiam necessario venimus.“ Postquam lectum fuerat *Nicaenum* symbolum — lectis *Cyrilli* et *Coelestini* epistolis — lectis patrum antiquorum sententiis — auditis denique episcoporum

suffragiis, approbatum fuit dogma *de matre Deipara*, et *unitate personae* in Christo. Ab opposito, lectis epistolis et capitulis *Nestorii* aliisque, quae ex ejus sermonibus et libris excerpta fuerant, omnes patres uno ore conclamarunt; *Quicumque Nestorium non anathematizat; anathema sit. Omnes Nestorii epistolam et dogmata anathematizamus. Omnes Nestorium haereticum anathematizamus. Omnes, qui cum Nestorio communicant, anathematizamus.*

Quot quantique motus fuerint excitati adversus *Nestorii* condemnationem, haud facile est dictu. Neque post illius obitum destiterunt ipsius causam agere *Theodoretus Cyrensis* et *Ibas Edessenus*. Ut propagaretur *Nestoriana* lues, *Theodori Tharsensis*, et *Theodori Mopsuestensis* scripta *Nestorianis* dogmatis consona transferri curarunt in linguas alias, *Syrorum*, *Armenorum*, *Persarum*.

At neque succedentibus seculis defuere, qui *Nestorii* patrocinarentur sive personae, sive causae. Huc revocantur *Dupinius* ex catholicis, qui tamen mutata mente resipuit; ex Protestantibus plures cum *Davide de Rodan*, *Saurino*, *Albertino*, *La Croze*, *Jablonski*, *Basnage*, *Salig*, aliis.

Qui causantur, rem omnem esse gestam contra jus et fas, praecipiti judicio, livore *Cyrilli*, non intellecta *Nestorii* mente; legant, quae in eam rem habent *Orsius*, *Nat. Alex.*, *Garnerius* in dissertatione *de haeresi et libris Nestorii*, et *synodis habitis in causa Nestoriana*; quibus adde *Doucinius*, scrip-

torem *Historiae Nestorianismi*; Gallice. Quid tandem sit de *Nestorianis* in oriente, tradunt *Bzovius* ad annum Christi 1330, *Richardus Simonius* in hist. crit. fidei, et rituum Orient. *Joannes Morinus* de sacris ordinat. *Renaudotius* in Liturg. Orient. Quibus omnibus anteponendus est *Joseph Simon Assemanus* Tom. III. bibl. Orient. Parte II.

CORONIS.

Quae per decursum hujus opusculi ex antiquis potissimum monumentis patrum documenta dedimus, coronidis loco complectimur.

1. Praeter scripturae sacrae divinos libros, qui primariam fidei christianae regulam constituunt, agnoscenda est sacrae traditionis necessitas.

2. Neglecta, contemptave majorum traditione, scriptura sacra neque recte intelligi, neque veraciter exponi; sed in sensus alienos torqueri solet.

3. Quicumque divinas litteras suo arbitratu interpretari praesumunt, sibi potius credi volunt, quam verbo Dei.

4. In christianis coetibus, qui suis indulgent, ut privatus quisque sit sacrarum scripturarum interpret legitimus, aut dogmatum religionis arbiter, sive judex; constare non posse doctrinae et fidei consensionem, quam Christus et apostoli commendarunt, sole clarius est.

5. Aequè est perspicuum, neminem, qui divina eloquia humano sensu dijudicanda sibi sumpserit, de sua fide posse esse certum; tantum abest, ut pro illa emori

possit. Quis enim prudens pro humanis inventis, commentisque fallacibus, aut pro mendacio vitam dare possit, aut velit?

6. Non minus constat, quo quidem nihil est luctuosius, in tanta dogmatum incertitudine, varietate et repugnantia, nihil opis suppetere, quo tantis malis medela ferri, aut finis imponi posset. Quidquid enim crediderint, aut non crediderint arbitrarii id genus scripturarum interpretes, a praeconceptis semel opinionibus, utut portentosae sint, se dimoveri nulla ratione, nulliusve auctoritate patiuntur; causantes, suo se jure uti, sentire, arbitrari, judicare; ut neque de haeresi, neque de blasphemia adversus Deum, neque de impietate atheismi postulari possi aut damari: si quidem cum *Spinoza* aut *Edelmanno* responderint, pantheismi illud insanae mentis monstrum in arcanis scripturis se deprehendisse.

7. Quanto his beatiore est ecclesiae catholicae status, quae eam sibi legem, perpetuo dictam, religiose custodit et servat; ut ne de fide semel sanctis tradita, ulla ratione, decedat. Qua re factum est, ut post tot seculorum decursus, inter mille adversos casus, in veritate aeternae fidei, et sacrorum dogmatum unitate, ad hanc usque diem immota steterit. In eadem firmitate constanter perseveraturam esse, ad mundi usque consummationem, divinis promissionibus certi, ac persuasissimi sumus.

Praetatiuncula pro pace ecclesiastica.

Tribue, quod supplices precamur, pro tua immensa misericordia; Pater coelestis; ut ecclesia, quam per Filium tuum unigenitum condidisti, unitate et concordia laetetur. Respice, quaesumus, pro tua pietate dilecti Filii tui, redemptoris nostri, infinita merita, et largire propitius chri-

C O R O N I S.

stianis populis, ut idem sentiant, positisque dissidiis, unanimes versentur in domo tua. Congrega dispersas, errantesque oviculas, easque reduc in ecclesiae catholicae gremium, ut sit ovile unum, in una eademque fidei confessione, atque unius pastoris vocem omnes audiant, et sequantur; quemadmodum constituit ad gloriam nominis tui, nostramque salutem supremus animarum nostrarum pastor Christus Jesus, princeps pacis et Deus verus; qui tecum in unitate spiritus sancti vivit, et imperat per universa aeternitatis secula. Amen.

)

C O R R I G E N D A.

<i>Pag.</i>	<i>linea loco</i>	<i>lege.</i>
9	4 communi	communiois
37	1 ub	ubi
39	13 subselii	subsellii
41	9 munificentiam	munificentiam
44	16 Presperi	Prosperi
48	12 sententialae	sententioiae
49	10 est. Coelestini	est Coelestini
55	17 loqui	Logici
58	25 versatus verborum	versatus, verborum
61	2 desinire	definire
79	ult. c).	c)
82	9 excusae	excussae
103	29 et in	et in-
105	16 ipsum ut	ipsum, ut
111	8 nou.	non
121	penult. a)	1)
124	16 Cap. XIII.	cap. XXIII.
129	penult. Contensit	Consentit
139	13 es	et
—	16 adnitatur	—
148	29 Caesar	Caesar.
169	9 fuis-	fuisse
181	ult. ron	non
185	2 atholica	catholica
200	23 e	te
208	penult. udiatur	pudietur
221	5 Originem	Origenem
229	2 la	la.